

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ПРИДНІПРОВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ»**

АРХІТЕКТУРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
(повне найменування інституту, факультету)

АРХІТЕКТУРНОГО ПРОЕКТУВАННЯ ТА МІСТОБУДУВАННЯ
(повна назва кафедри)

Пояснювальна записка
до дипломного проекту (роботи) на тему

**ПРИНЦИПИ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СУЧАСНИХ
КІННОСПОРТИВНИХ КОМПЛЕКСІВ НА ПРИКЛАДІ МІСТА ДНІПРО**

Виконав: здобувач вищої освіти,
магістр

(ступінь вищої освіти)
спеціальності
191 «Архітектура та містобудування»

(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

освітньої програми
ОНП «Архітектура та містобудування»

(ступінь вищої освіти)

Студента групи АРХ-20-2МН
Наталія БОНДАРЕЦЬ

(ім'я та прізвище студента)

Керівник
Ірина МЕРИЛОВА

(ім'я та прізвище)

Рецензент
Віктор ВАРУК

(ім'я та прізвище)

Оцінка: _____ / _____ / _____
(Національна шкала, кількість балів, оцінка ECTS) (підпис)
(ім'я та прізвище секретаря ЕК)

Дніпро – 2022

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ПРИДНІПРОВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ»**

Інститут, факультет _____ архітектурний _____

Кафедра _____ Архітектурного проектування та містобудування _____

Рівень вищої освіти _____ магістр _____

(шифр і назва)

Спеціальність _____ 191 «Архітектура та містобудування» _____

(шифр і назва)

Освітня програма _____ ОНП «Архітектура та містобудування» _____

(вид та назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Григорій НЕВГОМОННИЙ

“ _____ ” _____ 20 _____ року

З А В Д А Н Н Я

НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ)

здобувачу вищої освіти

Наталія БОНДАРЕЦЬ

(ім'я та прізвище студента)

1. Тема проекту (роботи) _____ «Принципи архітектурно-планувальної організації сучасних кінноспортивних комплексів на прикладі міста Дніпро» _____

керівник проекту (роботи) _____ Ірина МЕРИЛОВА, кандидат архітектури, доцент _____

(ім'я та прізвище, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від “ _____ ” _____ 20 _____ року № _____

2. Строк подання проекту (роботи) до захисту _____ 25 травня 2022 року _____

3. Вихідні дані до проекту (роботи): актуальні генеральні плани міста Дніпро та пояснювальна записка до генерального плану; статистичні дані за різними критеріями.....
.....

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): пояснювальна записка складається зі змісту, вступу, трьох розділів з висновками, загальних висновків, списку використаних джерел.
.....

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): Розділ 1: аналітичні схеми з аналізу історії проектування, закордонного досвіду, процесу гуманізації коня, схеми аналізу економічного впливу індустрії, аналіз кінноспортивної індустрії України; Розділ 2: Малюнки присвячені різним видам кінного спорту, схема гіпотетичної моделі, ергономіки коня, функціональна схема, класифікація та специфікація кінноспортивних споруд, схеми обладнання приміщень; Розділ 3: Ситуаційна схема, опорний план, сучасне використання території, генплан реконструкції, зображення моделі.

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Ім'я та прізвище, та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1-3	Ірина МЕРИЛОВА кандидат архітектури, доцент		

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
		Додається	

Здобувач вищої освіти

(підпис)

Наталія БОНДАРЕЦЬ

(ім'я та прізвище)

Керівник проекту (роботи)

(підпис)

Ірина МЕРИЛОВА

(ім'я та прізвище)

ГРАФІК ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОГО ПРОЕКТУ в 2022 р.

(магістри науковці)

Місяць	Січень			лютий			березень			квітень					травень					
	17-21	24-28	31-4	7-11	14-18	21-25	28-4	7-11	14-18	21-25	28-1	4-8	11-15	18-22	25-29	2-6	9-13	16-20	23-27	
Учбовий тиждень																				
Числа	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	
1. Аналіз і практична оцінка об'єкта дослідження, виконання аналітичних схем, таблиць і графіків. Підготовка тексту вступу	Переддипломна практика						Концепція рішення об'єкта, місце розташування, текст другого розділу					Текст третього розділу. Варіанти рішення об'єкта								
2. Розробка концептуальних пропозицій, моделей оптимального функціонування об'єкта. Підготовка матеріалів до тексту першого розділу																				
3. Підбір місця розташування об'єкта експериментального проектування																				
4. Підготовка матеріалів до тексту другого розділу. Розробка концепції формування об'єкта																				
5. Підготовка матеріалів до тексту третього розділу. Доробка концепції формування об'єкта.																				
6. Розробка варіантів рішення об'єкта. Виконання кінцевого варіанту тексту 1-2 розділів																				
7. Розробка ескізів креслень по об'єкту. Виконання тексту експериментальної частини та висновки																				
8. Графічне оформлення комплексу креслень по об'єкту. Фінішне оформлення текстової частини.																				
КАФЕДРАЛЬНИЙ ПЕРЕГЛЯД	екзамен						№ 1					№ 2								

Завідуючий кафедрою архітектурного проектування та містобудування

Григорій НЕВГОМОННИЙ

Ім'я користувача:
Світлана Довженко

Дата перевірки:
25.05.2022 12:59:44 EEST

Дата звіту:
25.05.2022 13:22:25 EEST

ID перевірки:
1011334609

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
100004224

Назва документа: Бондарець Н. О. ПРИНЦИПИ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СУЧАСНИХ КІННО

Кількість сторінок: 77 Кількість слів: 13974 Кількість символів: 103774 Розмір файлу: 41.57 MB ID файлу: 1011220222

116 слів позначені як "вилучені" та не враховуються у підрахунку слів

Виявлено модифікації тексту (можуть впливати на відсоток схожості)

1.6% Схожість

Найбільша схожість: 0.64% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1007858164)

1.18% Джерела з Інтернету 115 Сторінка 79

0.69% Джерела з Бібліотеки 37 Сторінка 79

0.38% Цитат

Цитати 3 Сторінка 80

Не знайдено жодних посилань

0.01% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

0.01% Вилучення з Інтернету 1 Сторінка 81

Немає вилучених бібліотечних джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Підозріле форматування 24 сторінки

Довідка щодо перевірки магістерської роботи на плагіат
Дата видачі 25 травня 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИДНІПРОВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ
БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ»

БОНДАРЕЦЬ НАТАЛІЯ ОЛЕКСІЇВНА

**«ПРИНЦИПИ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ СУЧАСНИХ КІННОСПОРТИВНИХ
КОМПЛЕКСІВ НА ПРИКЛАДІ М. ДНІПРО»**

191 – Архітектура та містобудування

Робота на здобуття ступеня магістра архітектури

Дніпро – 2022

Робота виконана на кафедрі архітектурного проектування та містобудування при ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

Мерилова Ірина Олександрівна,
кандидат архітектури, доцент,
доцент кафедри архітектурного
проектування та містобудування
ДВНЗ «Придніпровська державна
академія будівництва та
архітектури»

Рецензент:

Варук Віктор Васильович,
архітектор, директор
архітектурного бюро «VA»

Захист відбудеться «25» травня 2022 року о 9:00 при ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури» за адресою: 49600, м. Дніпро, вул. Чернишевського, 24-4, аудиторія 455

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

ВСТУП

РОЗДІЛ I. Історія та еволюція проектування КСК. Вітчизняний та зарубіжний досвід.

1.1 Історія проектування кінно-спортивних споруд

1.1.1 Стародавній період (XIII століття до н.е. - кінець X століття н.е.)

1.1.2 Середньовіччя (середина XI – кінець XV століття)

1.1.3 Класичний період (XVI – кінець XIX століття)

1.1.4 Новий період (XX століття)

1.1.5 Новітній період (XXI століття)

1.2 Історія українського конярства

1.2.1 Історичний шлях становлення конярства в Україні

1.2.2 Сучасний стан конярства України і перспективи його розвитку

1.3 Вітчизняні приклади сучасних проектів КСК

1.4 Економічний аспект розвитку кінного спорту

1.5 Існуючі тенденції розвитку кінноспортивного сектора в Україні

1.6 Висновки до розділу I

РОЗДІЛ II. Принципи проектування та види сучасних кінноспортивних установ.

2.1 Ергономіка: людина і кінь

2.2 Види кінного спорту

2.3 Класифікація та типи кінноспортивних установ

2.4 Кінь в структурі сучасного міста

2.5 Організація генплану КСК

2.6 Будівлі та склад приміщень КСК

2.7 Висновки до розділу II

РОЗДІЛ III. Трансформація монофункціональної структури у поліфункціональну на прикладі реконструкції СДЮСШОР з кінного спорту в м. Дніпро.

3.1 Вступ

3.2 Аналіз території СДЮСШОР з кінного спорту у м. Дніпро.

3.3 Проект реконструкції СДЮСШОР з кінного спорту у м. Дніпро

3.4 Висновки до розділу III

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

ДОДАТОК 1

ДОДАТОК 2

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

Актуальність дослідження.

Сучасний світ потребує переосмислення підходу до проектування різноманітних будівель, споруд, комплексів. Проглядаються тенденції до народження нових типів будівель, зміни принципів функціонування старих, а також повного зникнення деяких типів будівель. Це нормальний процес залежності розвитку архітектури від розвитку суспільства, який можна простежити протягом всієї історії людства, єдина відмінність полягає в темпах. У сучасному світі істотно скорочені періоди запровадження нововведень життя людини.

Розглядаючи в цьому контексті проектування кінноспортивних споруд можна зазначити, що підходи до їх проектування також суттєво змінилися, однак, не дивлячись на дуже довгу історію співпраці коня та людини у світі та в Україні, зокрема, станом на 2022 рік в Україні відсутні повноцінно сформовані окремі норми проектування кінноспортивних установ, що у свою чергу створює певні складнощі у проектуванні КСК.

Україна також не змогла на початку оцінити економічний потенціал розвитку кінноспортивної індустрії та свої грандіозні можливості у цій сфері, що в свою чергу призводило до втрати економічного інтересу до будівництва та розвитку КСК. У 2009 році був прийнятий закон забороняючий тоталізатор на іподромі прирівнюючи його до казино та інших азартних закладів, у 2020 році були прийняті поправки до цього закону, що знову дало можливість розвитку іподромів, але за 11 років існування закону в країні практично повністю зникли іподроми, а разом з ними впало і племінне виробництво рисистих та скакових порід, що примітно, десь через рік після прийняття поправок, у 2021 році знову почались розмови про будівництво нових іподромів та реконструкцію старих. Обмеження накладені на аукціонну діяльність призвели до того, що коні, що виробляються на наших заводах, йшли практично за безцінь, іноді втрачаючи свою вартість більш ніж у 10

разів, це вкотре призвело до занепаду племінної справи. Ці та багато інших дій привели конярську галузь в Україні на край загибелі.

Україна має в своєму розпорядженні велику кількість ентузіастів і відмінних професіоналів кінної справи, три унікальні, українські породи коней, історією життя, роботи, війни та спорту пліч-о-пліч з конем протягом багатьох тисяч років. Останні роки показують виняткове зростання інтересу до кінного спорту, за період менш ніж у 5 років з'явилися три нові федерації пов'язані з кінним спортом: верхова стрільба з лука, поло, робоча верхова їзда, також відзначається безпрецедентний інтерес суспільства до кінних пробігів, кінного туризму. Напрямок іпотерапії досяг такої популярності, що на базовому рівні послуги з іпотерапії надає майже кожен кінний клуб.

Будуються нові клуби та КСК олімпійського рівня, приватні кінні заводи, великі кінноспортивні установи самі перетворюються у відповідь до запитів суспільства та часу. Проведений аналіз сучасних КСК у м. Дніпро пояснив як відбувається процес проектування таких структур на сьогоднішній день: найчастіше замовник стикається з нерозумінням проектувальником нюансів, особливостей устрою та функціонального навантаження будівель, приміщень та споруд КСК, норм безпеки тощо, замовнику самому доводиться пояснювати іноді очевидні для нього речі, наприклад, що коні не сплять стоячи і що стійло не підходить для постійного утримання, адже для сну коню необхідно безпечно лягти і також безпечно встати, це затягує процес проектування і часом призводить до прикрих помилок та незручностей .

Архітектору немає необхідності ставати вершником для проектування КСК, як і не потрібно ставати лікарем для проектування лікарень, для цих цілей повинні існувати норми проектування, які зможуть скоригувати роботу проектувальника, доступно і швидко допомагають розбиратися в тонкощах або надають приклади рішення. Саме тому з індустрією кінного спорту, що знову набирає обертів, так важливо робити кроки у бік створення норм проектування КСК, пояснити як кінноспортивні установи дійшли сучасного вигляду, які їх типи існують, як їх можна класифікувати, які тенденції в

кінноспортивних структурах сформувалися в Україні, яким взагалі запитам суспільства можуть відповідати КСК, а насамперед дати зрозуміти що це не такий простий об'єкт, як може здатися з першого погляду.

Мета і завдання дослідження.

Мета сформулювати принципи проектування сучасних КСК, обґрунтувати важливість зміни підходу до проектування кінноспортивних установ, визначити та класифікувати їх типи. Запропонувати як приклад зміну монофункціональної структури кінноспортивної школи на поліфункціональну структуру КСК.

Завдання.

- Провести аналіз історичної зміни кінноспортивних структур
- Провести аналіз конярської та кінноспортивної діяльності в Україні
- Визначити економічний аспект питання
- Проаналізувати процес гуманізації коня у житті людини
- Виявити яким запитам сучасного суспільства можуть відповідати кінноспортивні установи та розробити гіпотетичну модель за типами КСК, що відповідають цим запитам
- Виявити та класифікувати основні типи кінноспортивних установ, визначити їх принципові відмінності
- Створити функціональні схеми основних видів кінноспортивних установ в Україні
- Сформулювати основні принципи архітектурно-планувальної організації кінноспортивних закладів.
- Розробити проект реконструкції СДЮСШОР з кінного спорту у м. Дніпро відповідно до сучасних прагнень до поліфункціональності.

Об'єкт дослідження

Проектування кінноспортивних установ

Предмет дослідження

Принципи архітектурно-планувальної організації сучасних кінноспортивних комплексів.

Гіпотеза дослідження

Зміна підходу до проектування конярської архітектури в контексті гуманізації ролі коня в житті людини, а також прагнення кінноспортивних установ до багатофункціональності ведуть до змін умов утримання, а відповідно до зміни розмірів приміщень, їх структури та призначення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Магістерську роботу виконано у межах наукових досліджень кафедри архітектурного проектування та містобудування.

Межі дослідження

Історичні етапи формування конярської архітектури, що склалися на сьогоднішній день типи та види сучасних кінноспортивних установ.

Методи дослідження

Методичний апарат дослідження базується на теоретичних методах історичного, літературного, статистичного та кількісного аналізу; емпіричних методах порівняльного аналізу та методу анкетування. Спеціальних методах: моделювання та експериментального проектування кінно-спортивних об'єктів.

Новизна магістерської роботи

Уперше.

- Розроблено класифікацію та специфікацію кінноспортивних установ для України.
- Запроектовано комплексний проект реконструкції (Спеціалізована дитячо-юнацька спортивна школа олімпійського резерву з кінного спорту) СДЮСШОР з кінного спорту у м. Дніпро.

Удосконалено.

- Узагальнення світового історичного досвіду зміни кінно-спортивних структур та ставлення людини до коня.
- Дослідження українського досвіду формування кінноспортивних установ, особливо у м. Дніпро.
- Принципи формування КСК (принцип гуманізації, принцип поліфункціональності забудови, принцип екологічності, принцип безпечної експлуатації та взаємодії).
- Функціональні схеми організації кінноспортивних установ (КСК, кінний завод спортивного напрямку, іподромний комплекс, кінноспортивна школа, кінноспортивний клуб, кінний театр, центр іпотерапії, паркова стайня, пенсіонерські стайні, ветеринарна клініка для коней, кінно-туристська база).

Набули подальшого розвитку.

- Дослідження щодо структури іподрому, центру іпотерапії, ветеринарної клініки для коней.

Практичне значення одержаних результатів.

Результати магістерського дослідження можуть бути використані під час реконструкції, реновації та нового будівництва об'єктів кінноспортивного призначення у м. Дніпро та Україні.

Особистий внесок здобувача та апробація результатів дослідження.

Студентська конференція архітектурного факультету ПДАБА (2022).

Апробацією дослідження стало впровадження результатів у концептуальну проектну пропозицію реконструкції центрального київського іподрому (2021), а також проект капітального ремонту стайні криворізького цирку (2021).

Структура та обсяг магістерської роботи. Пояснювальна записка налічує 200 сторінок. Графічна частина роботи складає 8 планшетів формату А0.

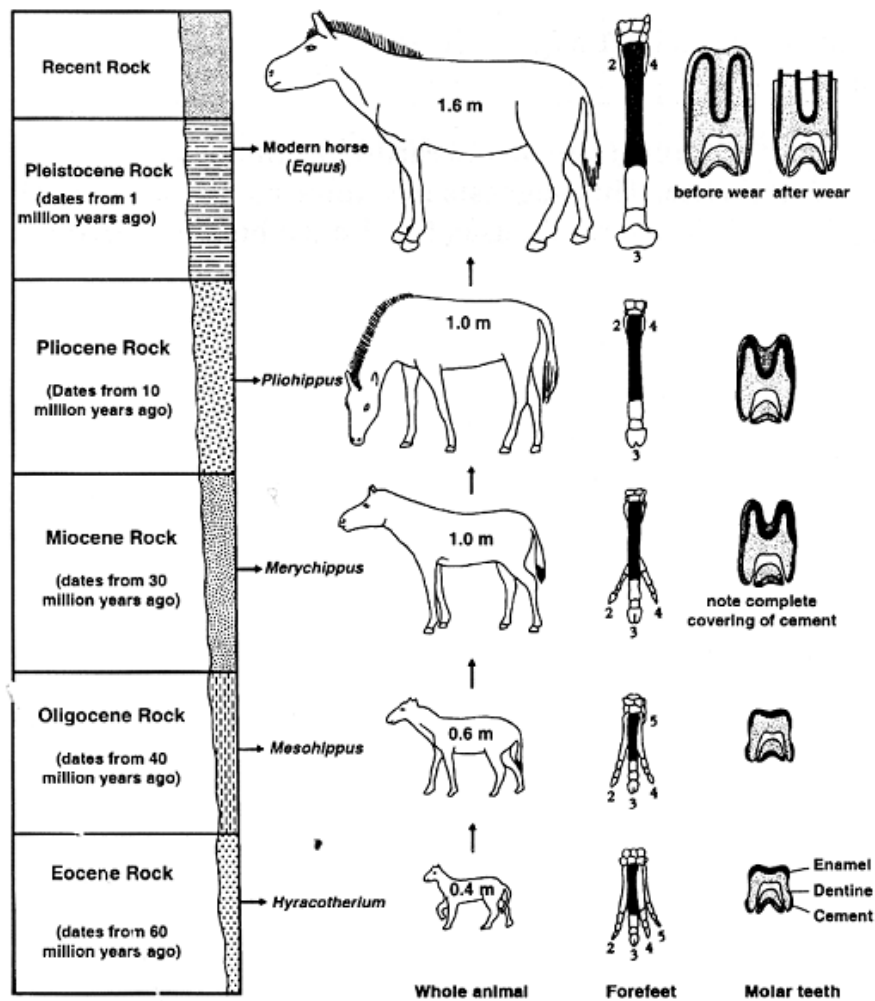
РОЗДІЛ І

ІСТОРІЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ПРОЕКТУВАННЯ КСК.

ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ОПИТ

1.1 Історія проектування кінноспортивних споруд

Кінь знаходився поряд з людиною протягом багатьох століть і досить складно визначити точну дату, коли ж кінь став домашньою твариною, якщо брати за відлік момент, коли були знайдені найбільш явні стародавні сліди «одомашнювання», наприклад, сліди вудила на зубах коней, а також знайдені множинні останки тварин у поселеннях з людьми то це буде початок IV тисячоліття до н.е. але також вчені тісно пов'язують з одомашнюванням коня винахід колеса (приблизно 3500 року до н.е.), збільшення розмірів коня в порівнянні з дикими особинами (рис.1), поява нетипових великих білих міток та різні зображення коней, що свідчать про одомашнення коня.

(рис.1) Еволюція коня

Спочатку древні племена полювали на предків сучасних коней для отримання м'яса (рис. 2). Імовірно, згодом їх почали розводити з тією ж метою, а у період від другої половини IV і до кінця III тисячоліття до н.е. вже домашній кінь став невід'ємною частиною багатьох культур допомагаючи орати поля та вести війни.

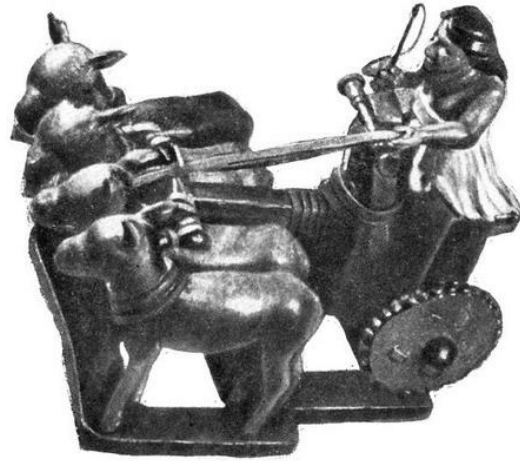
(рис. 2) Зображення полювання на онагрів у Стародавній Ассирії

На сьогоднішній день найдавнішою культурою, що зуміла одомашнити коня вважається ботайська культура (північна територія сучасного Казахстану), на стоянках Кожай і Ботай знайшли останки 4х коней датовані приблизно 3500 роками до н.е. зі слідами вудила на зубах. Схожі сліди були знайдені на останках коней і під час розкопок у доісторичному селищі Деріївка (сучасна Україна), датовані приблизно 3500 роками до н.е., проте пізніше це твердження було спростовано. Загалом прийнято вважати західну частину Євразійських степів регіоном одомашнення коня, це територія з сучасної України і на захід сучасного Кавказу.

Людина в давнину не особливо дбала про здоров'я, їжу, якісне розведення домашнього коня. Єдина функція, яку виконувало перше житло, побудоване людиною для коня це, була ізоляція, тобто загін, щоб використовувати коня для отримання м'яса, кумису, а також шкіри та кісток для створення знарядь праці, полювання, одягу тощо.

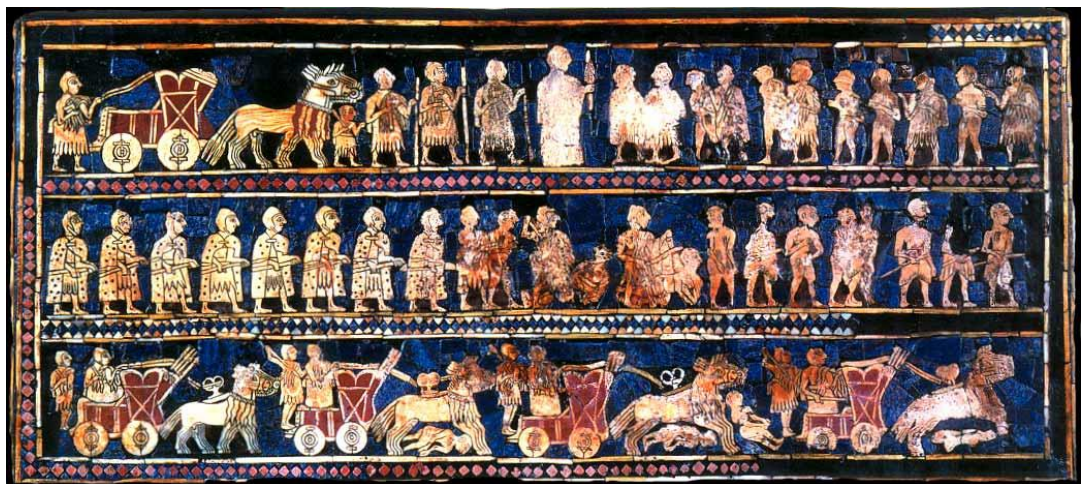
Згодом людина змогла більш масштабно оцінити можливості та переваги коня як у побуті, так і на війні. Почали з'являтися перші повноцінні спеціальні житла та споруди для коней.

Так як перші одомашнені коні не відрізнялися досить великими розмірами і силою щоб повноцінно нести вершника їх запрягали в колісниці та візки (рис. 3). Колісниці використовували для ведення боїв, ритуальних та похоронних процесій, а також для проведення спортивних змагань.

(рис. 3) Шумерський візок, запряжений еквідами (середина III тисячоліття до н.е.).

Приблизно у XXIV столітті до н.е. з'являються кінні візки в культурах Сінташта - Петрівки в степах на межі Східної Європи та Центральної Азії, а також двоколісні квадриги та чотириколісні колісниці, запряжені кіньми та ослами, на Близькому Сході (рис. 4).[10]

(рис. 4) Зображення шумерської ударної колісниці, Урський штандарт, близько 2500 до н. е.

Тоді бойова потужність держави багато в чому визначалася кількістю коней у кавалерії, їх якістю, для військових цілей стали розводити коней у величезних масштабах, надавалося більшому значенню якості утримання

коня, його потенціал розвитку, виведення нових порід та тренінг. Ставлення людини до коня гуманізувалося, адже саме від нього залежав успіх таких сфер діяльності як сільське господарство, торгівля, військова справа, пошта, а також спортивно-розважальний напрямок.

Приблизно до середини п'ятого тисячоліття до н.е. племена Центральної Азії почали влаштовувати перші кінні ігри - кінські перегони, а в Межиріччя ганяли баранячі голови по полях. У XI столітті до н.е. перси вдосконалили цю гру, ввівши в неї ключку і м'яч. Ці ігри були прабатьками сучасних гладких перегонів та кінного поло. У Європі ж, у XI столітті, особливою популярністю користувалися лицарські турніри.

У ході розкопок у 1906-1907 роках було знайдено трактат із докладним описом тренінгу коней за авторством хетта Кікулі датований приблизно XIII століттям до н.е. де згадувалися спеціально обладнані майданчики, стайні, обладнання тренінгу. Пізніше хетолог Ерїх Ной довів, що трактат Кікулі не був оригіналом, а був копією іншого трактату, написаного приблизно в XV столітті до н.е. [10] це дозволяє припустити, що такі будівлі для коней на той момент були досить розвинені, систематизовані і не були чимось новим. Також варто відзначити дуже прогресивні методики для тренінгу коней під керівництвом Кікулі, які і на сьогоднішній день показують непогані результати у досягненні збільшення витривалості коня.

Звичайно, маючи таку багату історію взаємодії коня і людини не можна точно назвати дату, коли зародилася конярська архітектура, однак точкою відліку прийнято брати споруди, що збереглися до наших днів (XIII століття до н.е.).

Конярську архітектуру поділяють на 5 основних періодів:

1. Стародавній період (XIII століття до н. е. – кінець X ст. н. е.)
2. Середньовіччя (XI – XV ст.)
3. Класичний (XVI – XIX ст.)
4. Новий період (XX століття)
5. Новітній період (XXI століття) [4; 8]

1.1.1 Стародавній період

(XIII століття до н.е. - кінець X століття н.е.)

Стародавній Єгипет

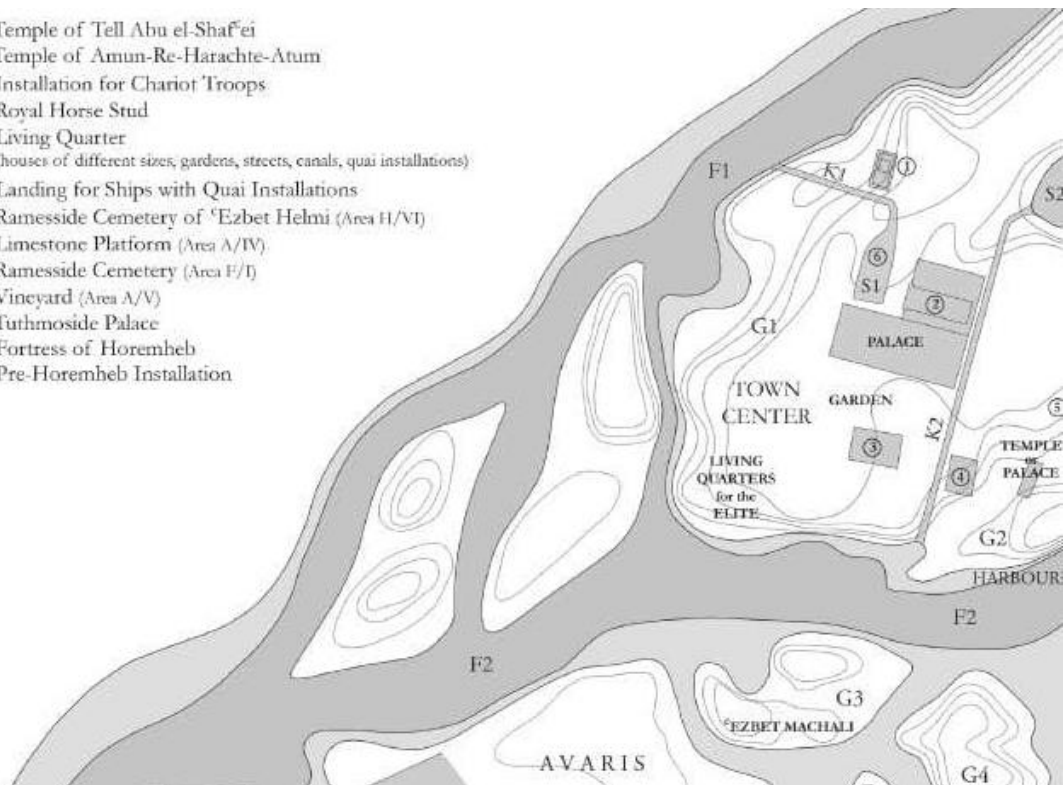
У Єгипті коні з'явилися після нашестя гіксосів у середині II тисячоліття до н.е. Спочатку верхи на конях їздили лише привілейовані члени суспільства, коней не використовували для сільського господарства, а лише у військових цілях та обрядах, до них ставилися з повагою.

У фараона Тутмоса III (1490-1436 роки до н. Е..) Була тисяча колісниць. У битві під ханаанським містом Мегіддо в 1457 до н. е. єгиптяни захопили багато коней і колісниць противника - коаліції Північної Сирії та Палестини у союзі з Мітанні. Єгиптянам дістався 2041 кінь, 191 лоша, 6 племінних жеребців, 2 прикрашені золотом бойові колісниці та 922 звичайні колісниці. [10]

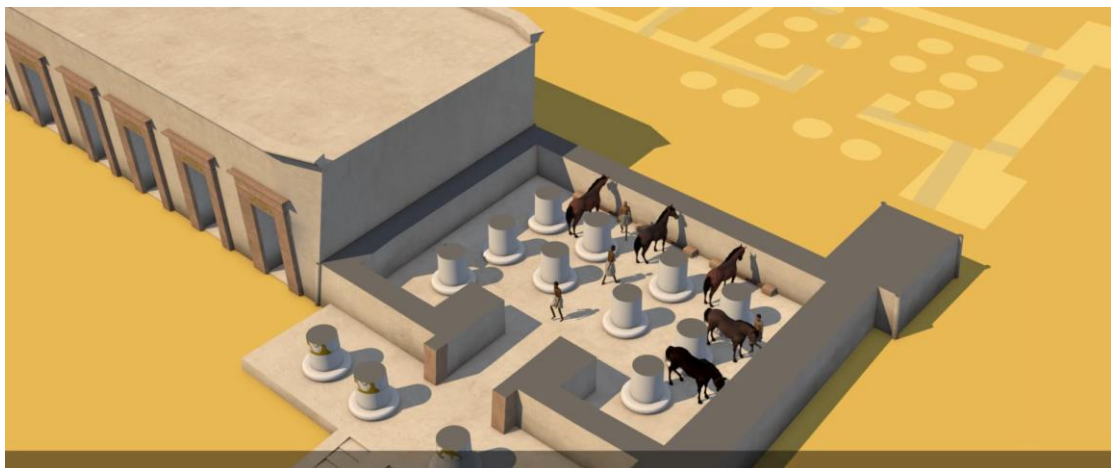
Стайні Рамсеса II (XIII століття до н.е.)

У період з 1988 по 2002 рік спільна німецько-єгипетська археологічна група розкопала стайні Рамсеса II (рис. 5), які датуються приблизно 1290-1224 роками до н.е. Вони складаються з шести рядів будівель, в яких можуть розміститися щонайменше 460 коней і займають площу близько 17 000 квадратних метрів (рис. 8). При стайні розташовувався зал площею 250 квадратних метрів, в якому стояло 10 колон і де, ймовірно, здійснювався догляд за кіньми (рис. 6). У кожній секції розташовувалася прив'язь для 6 коней, підлога в стайнях була похилою для збору сечі і подальшого її використання як добрива, або як матеріал для дублення (рис. 7). У складі стайні також розташовувалися майстерні виготовлення і ремонту колісниць і кімнати з басейнами.[6,10,11,12]

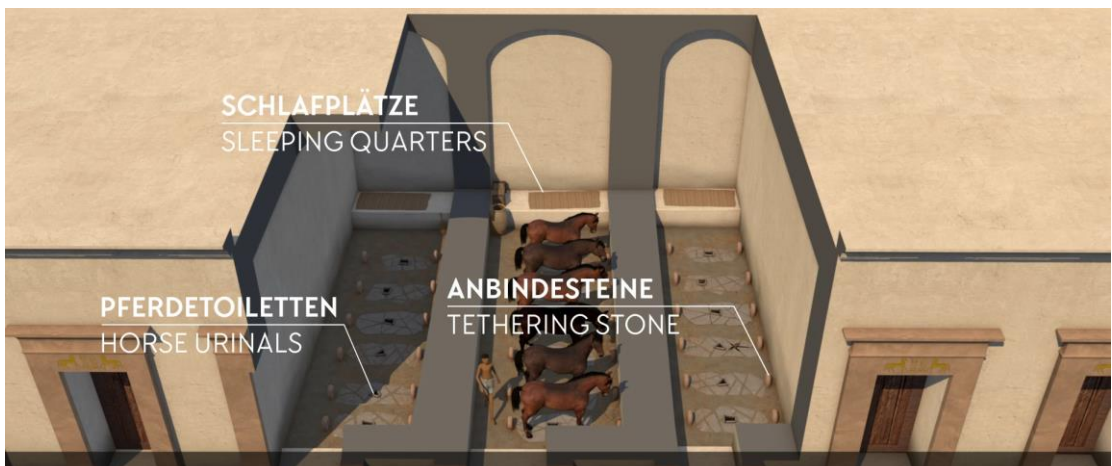
- ① Temple of Tell Abu el-Shaf'ei
- ② Temple of Amun-Re-Harachte-Atum
- ③ Installation for Chariot Troops
- ④ Royal Horse Stud
- ⑤ Living Quarter
(houses of different sizes, gardens, streets, canals, quai installations)
- ⑥ Landing for Ships with Quai Installations
- ⑦ Ramesside Cemetery of 'Ezbet Helmi (Area H/VI)
- ⑧ Limestone Platform (Area A/IV)
- ⑨ Ramesside Cemetery (Area F/I)
- ⑩ Vineyard (Area A/V)
- ⑪ Tuthmoside Palace
- ⑫ Fortress of Horemheb
- ⑬ Pre-Horemheb Installation

(рис. 5) Розташування стайнь

(рис. 6) Головна зала стайні

(рис. 7) Секція стайні

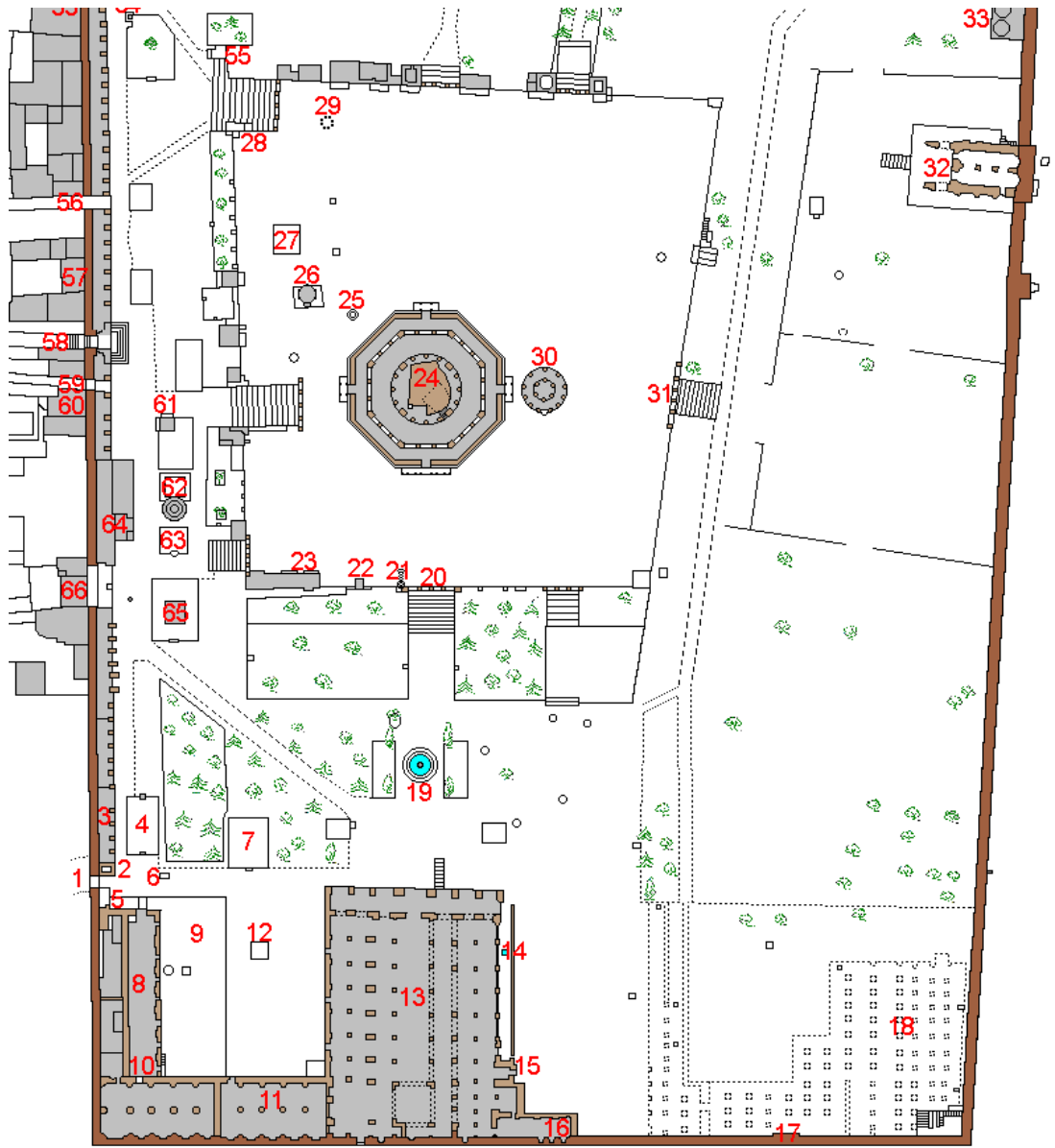
(рис. 8) Реконструкція королівських стайнь у місті Пі-Рамессе на початку 13 століття до н.е., 2016 р.

Стародавній Ізраїль

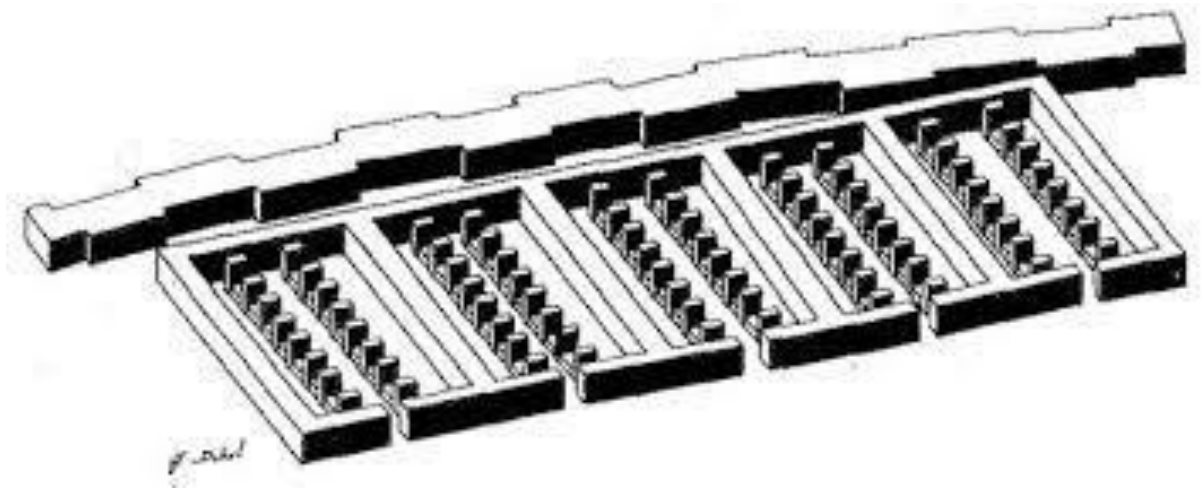
Конюшні царя Соломона в Мегіддо X століття до н.е.

У 1938 році в Мегіддо було виявлено величезний комплекс, датований початком X століття до н. е. ідентифікований як царські стайні (рис. 9,10). Вони склалися з паралельних відсіків і розраховані на 450 коней. Проходи між ними були завширшки близько 3 метрів, з двома рядами кам'яних стовпів, що підтримували дах; до них же, як передбачається, прив'язували коней для чищення чи кування. Підлога була з буличника або з шаром подрібненого вапняку, в кожному відсіку знаходилося 30 коней [10,8]

На сьогоднішній день все ще точаться суперечки з приводу належності виявленого комплексу до коней, є безліч прихильників того, що це були звичайні склади, незважаючи на це версія того, що це стайні залишається офіційною на сьогоднішній день.

(рис. 9) План комплексу. Стайні під номером 18

(рис. 10) Стайні царя Соломона

Стародавня Греція

У великій кількості коні в Греції з'явилися після навали дорійців, приблизно в 1200-х роках до н.е. а на острів Крит коні потрапили з материка не раніше XV століття, є також свідчення того, що хоч коней було і небагато, але в Мікенах вже близько 1300-х років до н.е. знали верхову їзду, а найраніші зображення коней зустрічаються в шахтових гробницях династії, що правила в 1650-1550 роки до н.е.

Через особливості рельєфу та клімату в ті часи в Стародавній Греції було неможливо розводити коней у достатній кількості для створення кінного війська, та й не мало сенсу, адже складний скелястий рельєф був важко прохідним колісницями, а коні швидко стирали об каміння копита. Тому коней тут використовували здебільшого у спортивних змаганнях.

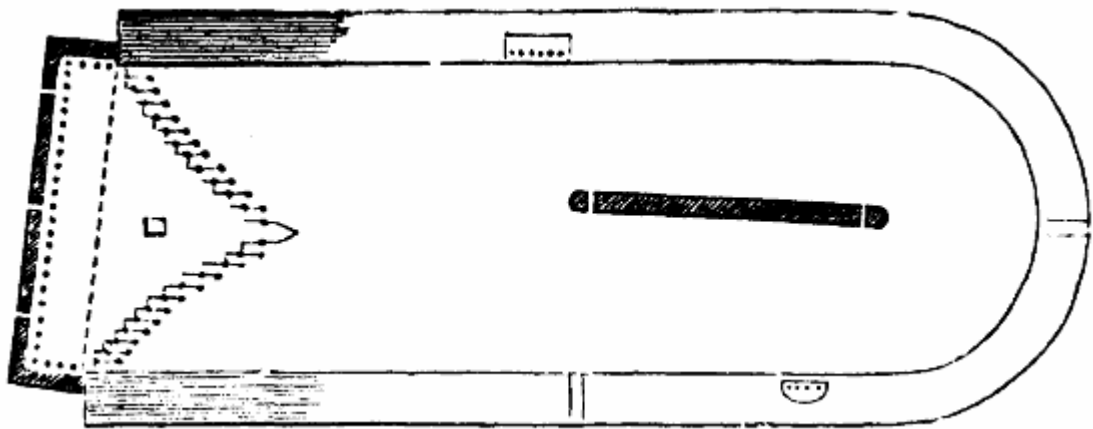
Вперше змагання колісниць було описано в «Іліаді» - це приблизно IX-VIII ст. до зв. е. Вже 680 року до н.е. змагання на колісницях, запряжених четвіркою, були включені в Олімпійські ігри, а перегони верхи були включені в 648 році. [10]

Коней у Стародавній Греції шанували, це проявлялося зокрема в походженні низки імен та в релігії. У Греції був написаний трактат «Про верхову їзду» історика Ксенофонта (370 року до н.е.), який хоч не був першим трактатом написаним греком на тему верхової їзди, до нього були також роботи досвідченого вершника афінянина Симона, однак є одним з найбільш добре збереженого. Багато порад, зібраних Ксенофонтом, є актуальними і на сьогоднішній день, варто відзначити дбайливе ставлення Ксенофонта до коней.

«І слід чухати коня там, де дотик йому найбільше подобається. Це найшерстистіші місця і ті, до яких кінь, якщо його щось турбує, не може сам дістати» [13]

Гіподром в Олімпії

Релігійним центром Греції було поселення Олімпія, розташоване у північно-західній частині півострова Пелопоннесу. Тут знаходилося святилище самого Зевса, на честь якого, власне, проводилися ігри. Гіподром Олімпії (рис. 11) мав розміри 600 x 200 м, але в «трибуні», роль якої виконував схил великого пагорба, могли поміститися до 10 тис. глядачів. Довжина одного кола становила близько 770 м-коду (4 стадії). [14]

(рис. 11) Реконструкція Гіподрому в Олімпії

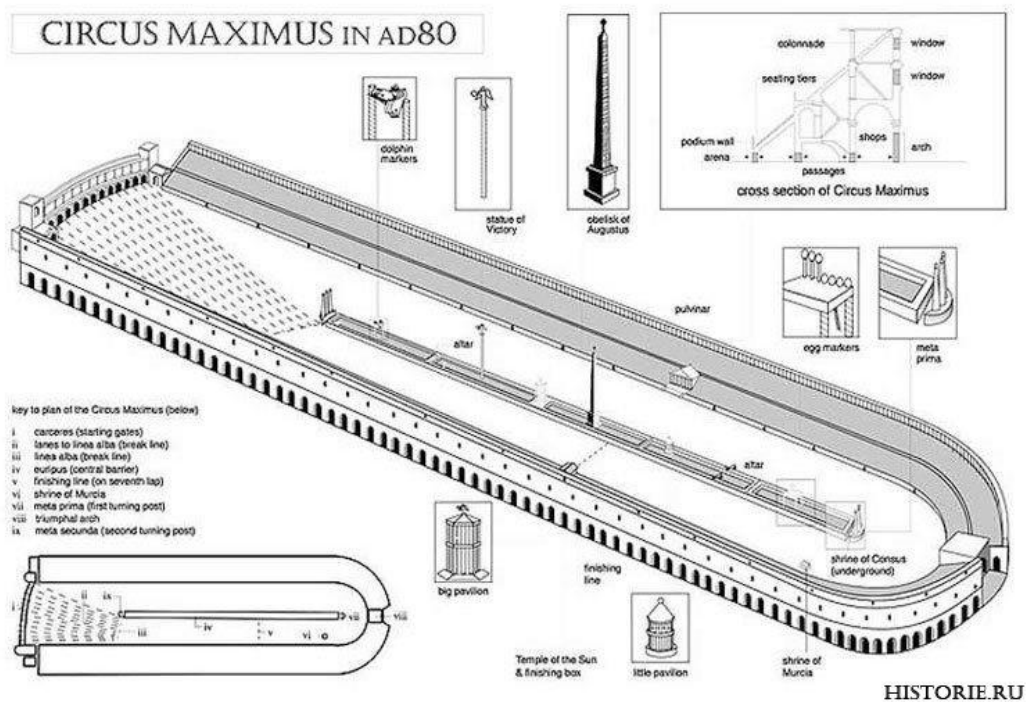
Древній Рим

Як і греки, римляни спочатку не мали своїх коней. Наявність коня, їзда верхи чи колісниці була доступна лише вищим верствам суспільства, але римляни згодом також зрозуміли перевагу використання коней і тому будували свої кінні заводи. У II столітті у римській армії з'явилася перша кіннота, а вже в середині III століття кавалерія стала самостійним видом військ. Також римляни дуже полюбили кінні змагання: змагання колісниць та вершників. Змагання колісниць були частиною релігійного церемоніалу.

Іподромний комплекс "Circus Maximus" ("Великий цирк")

Розташований в долині між Палантіном і Авентіном іподром розмірами 600м завдовжки і 150 завширшки служив місцем кінних змагань, починаючи приблизно з 500х років до н.е. (рис. 12) Змагання на іподромі відбувалися 50 разів на рік протягом багатьох століть. Крім кінних змагань, тут організовувалися масштабні вистави, битви з дикими тваринами. Останній захід, що відбувся на арені іподрому, датується 549 роком. [15]

У ті часи змагання колісниць проходили по прямій — доїхавши до кінця арени колісниця, розверталася і мчала у зворотний бік. Пізніше, з розвитком каналізаційної системи Риму, під ареною було прокладено великий тунель (приблизно 4,5 метрів заввишки і 2,5 метри завширшки), у результаті з часом на арені утворився "хребет". Вирівнювання землі на арені перед кожним змаганням коштувало суттєвих трудовитрат, і тому змагання вже не могли проводитися за старою схемою. Правила змагань були змінені, і колісниця стали їздити не прямою, а кільцем, огинаючи "хребет" арени. Новий спосіб проведення кінних змагань швидко прижився, і з того часу кінні перегони стали проводитися на кільцевих іподромах. [16]

(рис. 12) Реконструкція Великого цирку

Тарквіній першим спорудив навколо іподрому криті сидіння на помостах (раніше дивилися стоячи), причому під дерев'яними навісами. Розподіливши місця між тридцятьма куріями, кожній курії відвів одну частину, так щоб кожен стежив за видовищем, сидячі в секторі, який був йому призначений, були зведені триярусні портики. І на нижніх ярусах були кам'яні сидіння, що трохи височіли один над одним, як у театрі, а на верхніх - дерев'яні. Довгі сторони зближуються і з'єднуються між собою короткою стороною, яка має форму півкола, так що загалом усі три сторони утворюють єдиний портик-амфітеатр у вісім стадій, здатний вмістити сто п'ятдесят тисяч людей. А на меншому протилежному боці, залишеному відкритим, знаходяться арочні стартові ворота, які відкриваються всі одночасним зняттям стартової мотузки.[17] У I столітті до н.е. місткість іподрому становила 250 тисяч сидячих місць, загальна місткість, включаючи стоячих глядачів, становила 500 осіб. Стійла для коней і сараї для колісниць двома дугами відходили від лівої та правої веж. [18]

Крім Великого цирку в Римі було зведено:

- Цирк Фламінія (Circus Flaminius) – 220 г до н.е. на Марсовому полі
- Цирк Нерона та Калігули (Circus Caligulae Neronis) – середина I століття в садах Агрипіни, біля підніжжя Ватиканського пагорба
- Circus Hadriani на Campus Vaticanus
- Circus Maxentii на Via Appia
- Circus Sallustii [18]

Візантія

Великий Константинопольський іподром

Будівництво іподрому почалося у 203 році римським імператором Септимієм, проте у 330-х роках він був повністю перебудований імператором Костянтином. Новий іподром був великою спорудою 450 метрів завдовжки і містив у собі 100 000 чоловік.

Спочатку, у візантійський період, Іподром був спорудою з каменю і дерева. У 203 році іподром капітально перебудовується і за габаритами наближається до своїх нинішніх: 118 метрів завширшки і 470 метрів - завдовжки. При перебудові за зразок береться Великий цирк у Римі. У масиві західної трибуни було зведено двоє наскрізних воріт, і, ймовірно, дзеркально - у східній трибуни. Ще дві брами знаходилися між лівим та правим крилами стартових стійл та трибунами. Завдяки вигнутому фасаду стартових стійл, що спираються флігелями на трибуни і що охоплюють по дузі північно-східний край спіни (роздільна стіна іподрому, що розсікає його "U" - образне поле практично по поздовжній осі на дві бігові доріжки, що з'єднуються поворотами). Стартові стійла розташовувалися навскіс щодо поздовжньої осі іподрому: під гострим кутом до західної та тупим кутом до східної трибуни.

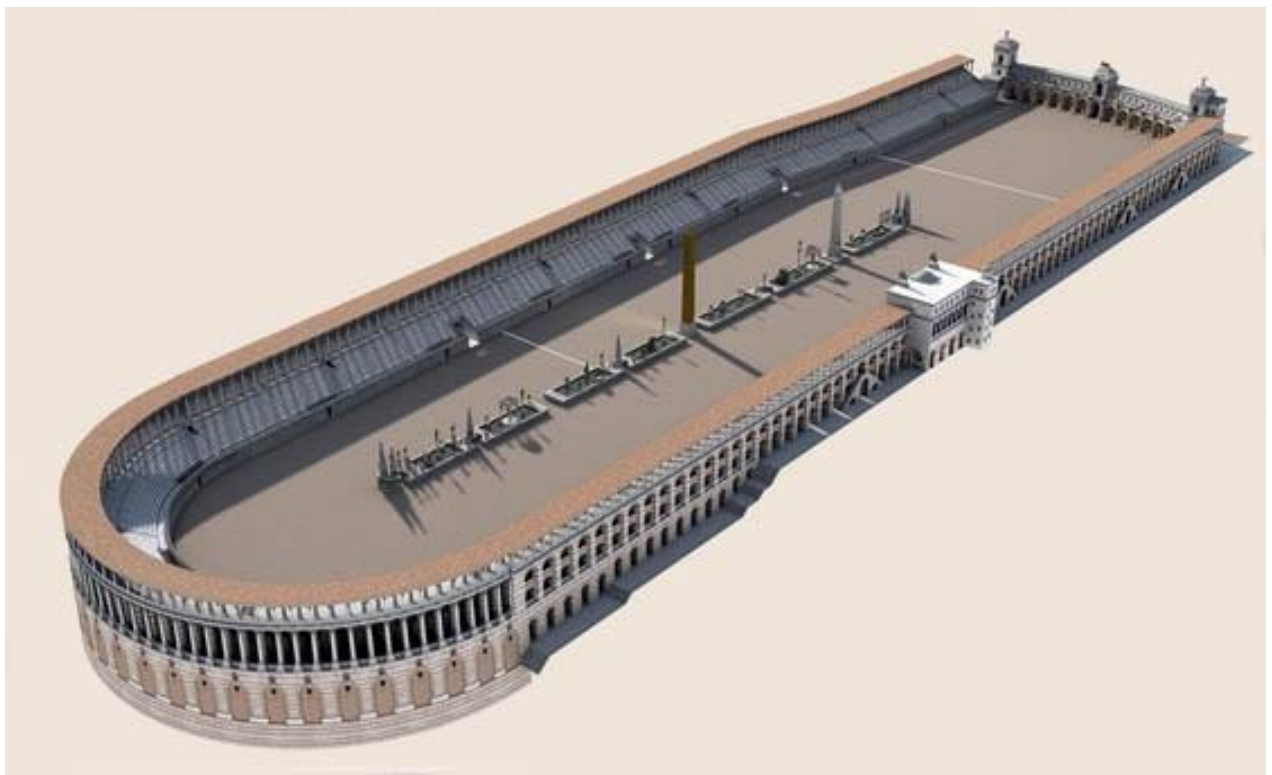
У зв'язку з розширенням іподрому і зниженням рельєфу місцевості, у його південно-західній частині зводяться колосальні цегляні субструктури, залиті зсередини римським бетоном, на яких зводиться сфенда - трибуни для глядачів, розташовані напівкруглим амфітеатром, що повторює південний захід. Іподром облицьовується мармуром і доповнюється скульптурними прикрасами.

У 324 році, за імператора Костянтина Великого, починається друга капітальна перебудова споруди, що закінчилася до травня 330 року (Рис 13, 14). Після цієї масштабної перебудови розмір споруди становив близько 450 метрів завдовжки та 120 метрів завширшки. Місткість іподрому була до 100 000 чоловік. Кількість рядів глядачів збільшується до шістнадцяти. При цьому глибина місця, включаючи прохід і власне сидіння, сягає півтора метра. Висота мармурової лави - 0,38 метра, а ширина (в розрахунку на одного сидячого) - близько 0,7 метра.

Кафісма - імператорська ложа на східній трибуни не тільки додатково прикрашається, як, втім, і весь іподром, але перетворюється на складову частину Великого палацового комплексу, що примикає до неї із зовнішнього, східного боку. Незважаючи на наявність сходів і арки для можливості проходу

до імператора переможця нагородження, кафісма є по суті укріпленим пунктом, що дозволяє гвардії легко стримувати нападників по її периметру до евакуації на територію Великого палацу всіх, хто в ній перебуває. На нижньому ярусі була розташована так звана ложа Пі, що охоплює Кафісму з трьох сторін і розсічена сходами, що ведуть до місцезнаходження імператора. Над верхніми глядацькими рядами зводиться подіум з наскрізним критим портиком, покрівля якого лежить на двох рядах восьмиметрових колон. Сам портик є додатковим проходом на верхні ряди глядачів і з'єднаний з ними сходами, а також з'єднаний зі сходами входу-виходу зі споруди.

Розширюються сходи та багаторівневі виходи на трибуни, а також вхідні отвори. Все це дозволяло глядачам, як і раніше, незважаючи на збільшення кількості місць до 30-35 тисяч, протягом десяти хвилин зайняти свої місця або залишити іподром. Розширюються та облаштовуються місця громадського користування у самих трибунах: афедрони – туалети з водяним зливом та торгові площі під лавки. [19]

(рис. 13) Великий Константинопольський іподром. Реконструкція

(рис. 14) Великий Константинопольський іподром.

Вид з південних трибун. Реконструкція.

1.1.2 Середньовіччя (середина XI – кінець XV століття)

У середні віки візантійські воїни все більше віддавали перевагу верховій кінноті, а не колісницям. Після битви при Адріанополі (378 рік) сильно зросла роль кінноти. Саме кавалерія вважалася основною та найефективнішою бойовою одиницею. Кавалеристи поділялися на легких розвідників та лучників, регулярну та важку кавалерію.

На початку VI століття у Візантії вже широко застосовувалися стремена, швидше за все вони були запозичені у кочових народів, але в Західній Європі вони узвичаїлися на два століття пізніше і саме завдяки їм у майбутньому стало можливим використання лицарями довгого списа. У IX столітті винаходять хомут, шорку і дишло, що набагато легше системи упряжі що застосовувалася раніше, це дозволило збільшити вантажопідйомність повозок, для зручності використання яких у тому числі в XII столітті почали посилено будувати дороги. А до X століття у побут увійшли залізні підкови, які запобігали надмірному стиранню копит.

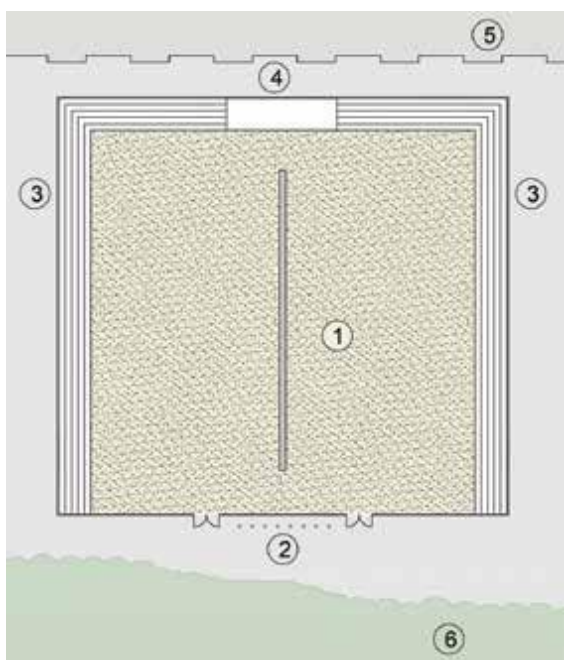
Середньовіччя це час лицарів та лицарських турнірів. Для проведення будувалися спеціальні ристалища (рис. 15):

Ристалища повинні бути довгими за ширину на чверть, а огорожу у висоту людського зросту або в шість з половиною футів, з міцного дубового дерева і чотирикутних подвійних паль; і ті, й інші на висоту коліна мають бути подвійні. Зовнішнє ристалище має влаштовуватися за чотири кроки від перших для того щоб піші слуги могли рятуватися зі звалища; там же містилися особливі слуги (*gens armes*), призначені суддями, щоб запобігти народного натовпу до учасників турніру; що стосується величини ристалищ, то будують і великі, і малі, дивлячись за кількістю учасників та вироком суддів. Відомо, з якою скромністю і якою великодушністю переможець на турнірі піднімав і втішав переможеного і як останній віддавав справедливість своєму благородному супернику. Засновники турніру з делікатної обережності влаштовували ристалища поблизу лісу, щоб лицарі, яким не сприяла зброя, могли ховатися і в тіні дерев виплакати своє горе і підняти забрало: не було

свідків сліз; тим часом, як на олімпійських іграх переможець ображав переможеного і топтав його ногами при аплодуванні безжального натовпу.

Ристалища для дуелі будувалися сорок кроків завширшки і вісімдесят завдовжки. Навет викликаного скидався праворуч короля чи судді, навет викликаного — ліворуч. Висловивши свої бажання, супротивники в'їжджали на поле битви. [20]

Турнір проводився на полі, обнесеному огорожею або обгородженою мотузкою; посередині поля встановлювалося дерев'яне загородження, що розділяє його на дві частини, що не давало зіткнутися коням під час руху двох вершників на зустріч один одному. На поле можна було потрапити через ворота, що встановлювалися для в'їзду на ристалище вершників. Ристалище розміщували біля однієї з фортечних стін з видом на протилежний бік, де знаходився ліс. Під час проведення деяких змагань, переможені лицарі мали змогу ретируватися у той бік, щоб після повернення стати під прапори переможців. Встановлювалися також дерев'яні помости - глядацькі місця з трьох боків поля. Дерев'яні ложі, прикрашені дорогими тканинами, служили місцями для жінок, чие відвідування турнірів стало невід'ємною частиною змагання, починаючи з XIII століття, розташовувалися по осі ристалища. Присутність суддів на турнірах була обов'язковою. Перед полем виставлялися прапори із гербами учасників турнірних змагань. Додатково ставилися намети

поза поля підготовки вершників. [8]

(рис. 15) Схема влаштування ристалища в Середні віки (за описом Ж.Ж. Руа) 1- Бойове поле; 2- Місце встановлення прапорів учасників; 3-дерев'яні помости для глядачів; 4-місця для жінок; 5- фортечна стіна; 6 ліс. [8]

Не зберіглося трактатів про конярство або верхову їзду з часів лицарства, не відомо чи були вони взагалі.

1.1.3 Класичний період (XVI – кінець XIX століття)

У XIV разом із повсюдним використанням вогнепальної зброї настав час занепаду кінноти і лише у XVI столітті почалися відродження навчань верховій їзді. В XVI столітті у Неаполі з'являється перша школа верхової їзди. Повертається розуміння значущості кінноти, зароджується виїздка як окрема дисципліна кінного, воєнного спорту. Хоча переваги виїздки, а також тренування верхових військових коней були описані ще в Стародавній Греції, ці знання на довгий час були забуті і лише в цей час відродилася традиція написання трактатів про верхову їзду. До них можна віднести твори Федеріко Грізо «Повчання про верхову їзду» (1550) і Клаудіо Корте «Il cavallerizo di Claudio Corte di Pavia» (1562). однак варто зазначити, що м'якість і терплячість по відношенню до коня часів Ксенофонта була забута і методи досягнення слухняності стали більш жорсткими.

Королівські стайні у Лондоні

У 1534 року у Лондоні було засновано Королівські стайні. Вони знаходяться в Чарінг-Крос на західному кінці Стренда і спочатку, з 1377 будівля використовувалася для утримання яструбів в період линьки, звідси і назва конюшні «Мьюз» (рис. 16), але після пожежі в 1534 будинок був знову відбудований як стайні, а в 1732 р. будівлю було знову перебудовано за проектом Вільяма Кета (рис. 17). Це була грандіозна будівля у класичному стилі, проте на початку XIX століття при будівництві Трафальгарської площі вони були знесені та переставлені до Букенгемського палацу.

(рис. 16) "Мьюз" (вгорі справа) на Чарінг Крос, зображений на карті Джона Нордена у Вестмінстері, 1593 рік. Карта орієнтована на північний захід вгору.

(рис. 17) Стайні в Чарінг-Крос в 1793 році.

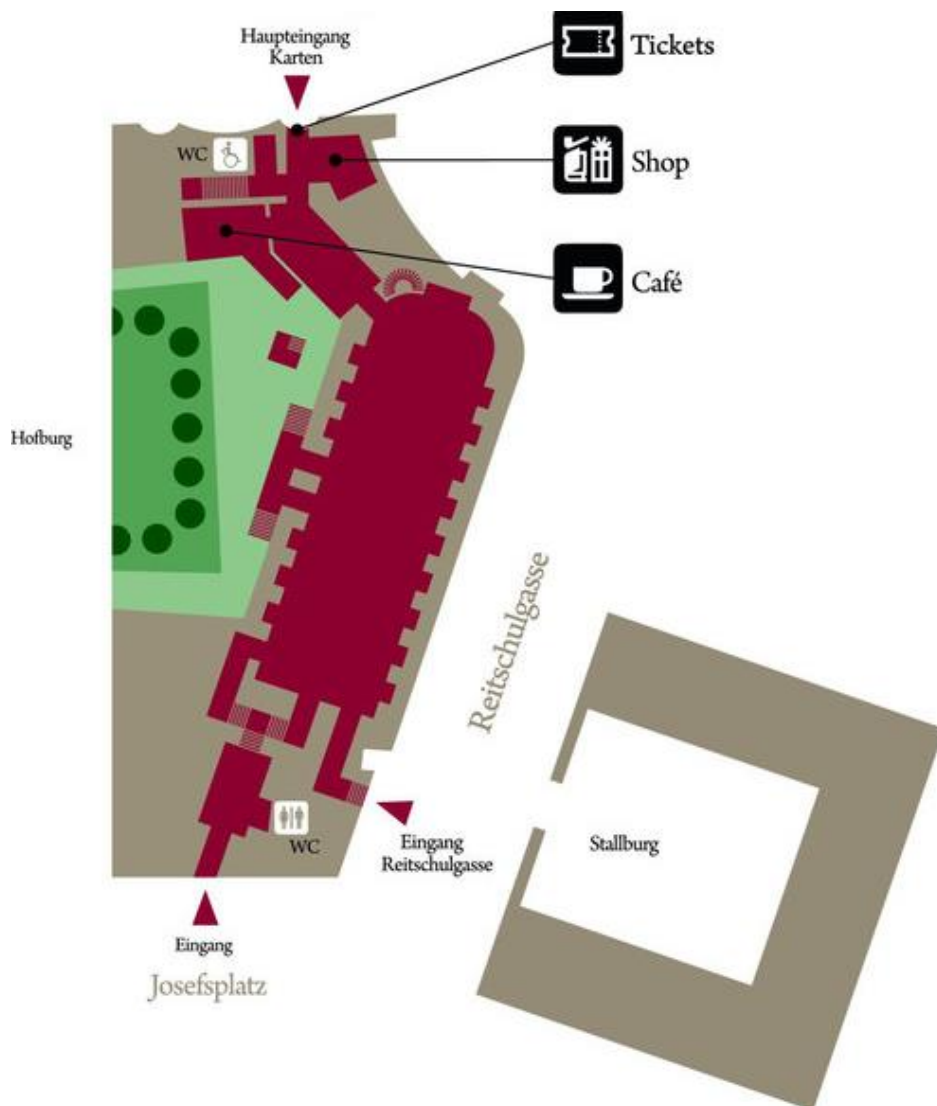
Конюшні були знову зведені в 1820 році за проектом Джона Неша (рис. 18), він створив чудовий комплекс із вежею, увінчаною годинником. Дорична арка веде в каре, утворене приміщеннями стайні. При королеві Вікторії тут містилося понад 200 коней.[21]

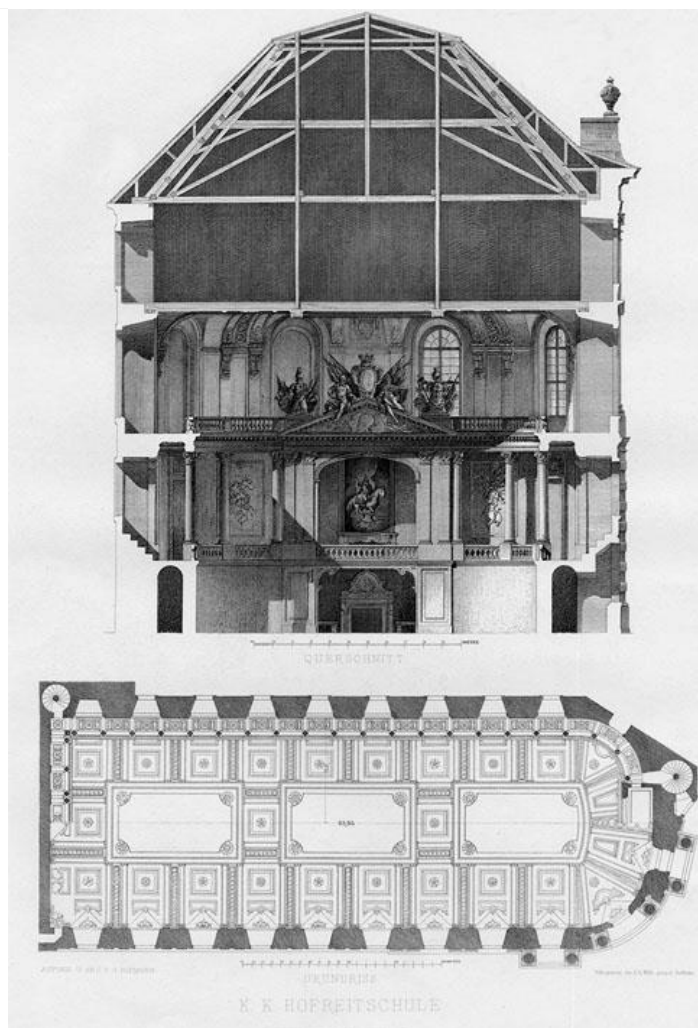
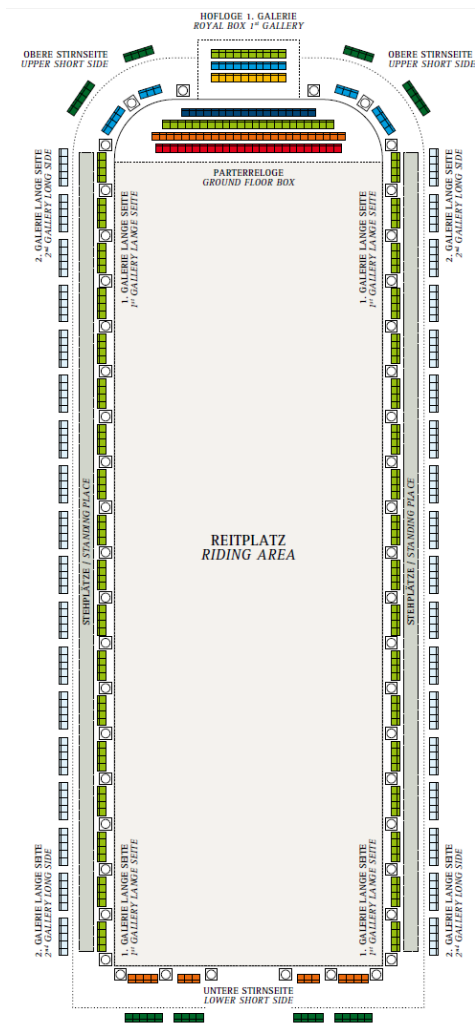
(рис. 18) Королівські стайні в Лондоні, сучасний стан.

Іспанська школа верхової їзди у Відні

У Відні зароджується школа верхової їзди, перша згадка якої належить до 1572 року. З записів відомо, що дерев'яна арена школи використовувалася вже в 1565 році, і тільки в період з 1729 по 1735 був побудований білий манеж за авторством Йозефа Еммануеля Фішера фон Ерлаха, який використовується до цих пір (рис. 20). Будинок побудований у стилі бароко, манеж завжди залитий великою кількістю світла, пофарбований у білі та бежеві тони. Розміри манежу наближені до сучасних стандартів виїзкового поля (20x60м) – 18x55м та 17м у висоту, по периметру, на другому ярусі розташовані глядацькі місця. Самі стайні розташовуються трохи осторонь в будівлі Штальбург, яка представляє собою замкнутий, триповерховий чотирикутник з просторим двором у середині (рис. 19). Архітектурний стиль – ренесанс.

(рис. 19) Розташування манежу та будівлі стайні

(рис. 20) Розташування глядацьких місць у манежі,
план та розріз манежу.

Методи використовувані в Іспанській школі верхової їзди засновані на роботах Франсуа Робісона де ля Геріньєра і спрямовані насамперед на розвиток у коня атлетичного складання статури шляхом довгої, терплячої, помірної підготовки як коня так і вершника, завдяки такій роботі досягається максимально злагоджена робота пари, ніби кінь і вершник це одне ціле. У школі й досі високо цінують традиції та дотримуються основ які були закладені сотні років тому.

На сьогоднішній день Іспанську школу верхової їзди можна віднести до кінних театрів, тут є манеж-сцена, глядацькі місця, регулярно проводяться виступи (рис. 21).

(рис. 21) Іспанська школа верхової їзди. Манеж та стайні в наші дні

Королівські стайні з манежем у Кордові

Конюшні були засновані в 1567 з метою розведення андалузької породи коней. Розташовані поблизу фортеці Алькасар. Було закуплено кілька сотень кобил, проте пізніше поголів'я суттєво скоротилося. [22] До комплексу королівських стайень входять відкритий манеж з глядацькими місцями, критий манеж, музей карет, стайні (рис. 22, 23).

На сьогоднішній день Королівські стайні Кордови використовуються також як і Іспанська школа верхової їзди у Відні – як кінний театр.

(рис. 22) Королівські стайні Кордови, сучасний стан. Загальний вид.

(рис. 23) Королівські стайні Кордови, сучасний стан.
Стайні, музей карет, критий манеж.

Кінний двір "Штальхоф"

Палац знаходиться в Дрездені, його стайні були збудовані в 1586-1588 роках за проектами Пауля Буханера. Штальхоф завдовжки понад 100м і служив місцем проведення придворних розваг, кінних змагань, свят, лицарських турнірів (рис. 24).

(рис. 24) Кінний двір Штальхоф

Імператорська стайня та манеж Празького Граду

Конюшні були зведені в 1534, проте в 1583 р. Рудольф II наказує перебудувати старі стайні і прибудувати до них нові для розведення породистих коней. Нові будівлі були розраховані на утримання трьохсот коней [23]. Манеж Празького Граду був зведений в 1572 р. і перебудований в 1694 р. Нова споруда була значно більша за попередню - габарити 92х40м у плані. (рис. 25, 26, 27) Загальний стиль будівель переважно бароко. [24]

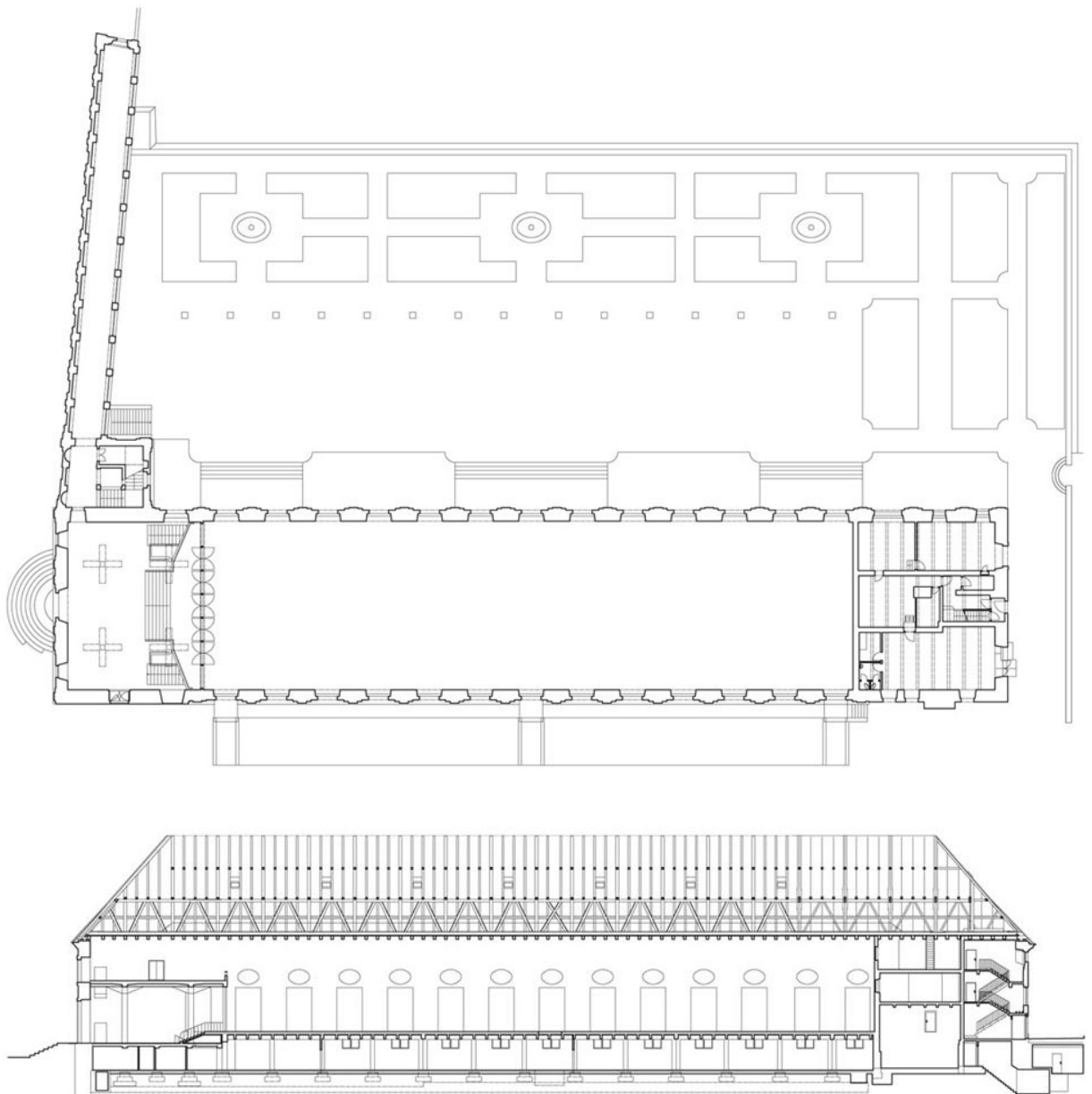
На сьогоднішній день стайні використовуються для проведення виставок та камерних виступів на 350 осіб.

(рис. 25) Імператорська стайня Празького Граду. Загальний вигляд.

(рис. 26) Імператорська стайня та манеж Празького Граду. Сучасний стан.

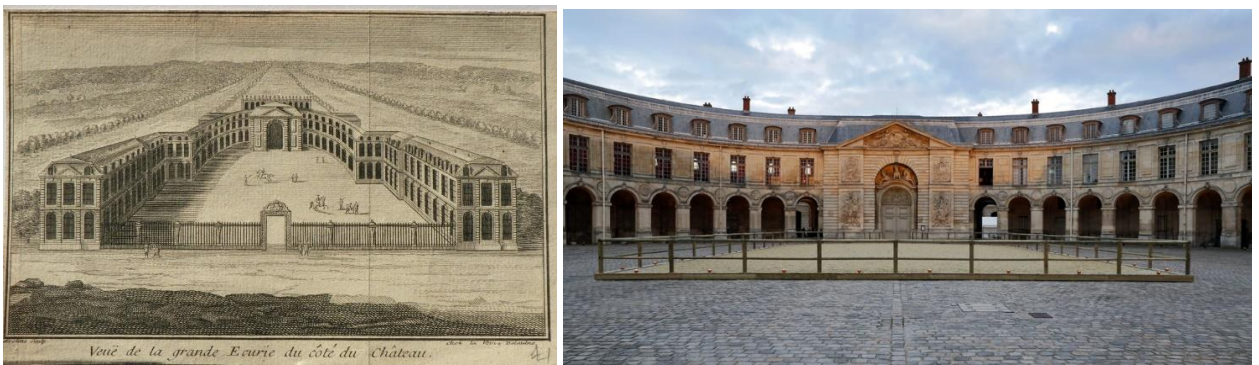
(рис. 27) Імператорська стайня та манеж Празького Граду. Сучасний стан.

План та розріз. [24]

Версальські стайні

La Grande Écurie і La Petite Écurie були побудовані всього за три роки з 1679 по 1682 роки під керівництвом архітектора Жюль Ардуена-Мансара в тому ж стилі, що і весь Версаль (бароко). Розташовані напроти Збройової площі у Версалі та звернені до палацу [25]. Призначення Великих стайнь - це утримання кращих верхових коней короля, а Малих - коней яких запрягали у карети. За часів Людовіка XIV у стайнях утримувалися понад 700 коней, а у XVIII столітті близько 2000 [25].

На сьогоднішній день функціонує лише одна стайня на базі якої було засновано кінну академію та кінний театр. У стайні утримують 40 коней (рис. 29). Перед стайнею розташований відкритий манеж (рис. 28). Також на території є старий критий манеж, декорований з середини деревом і дзеркалами. [26]

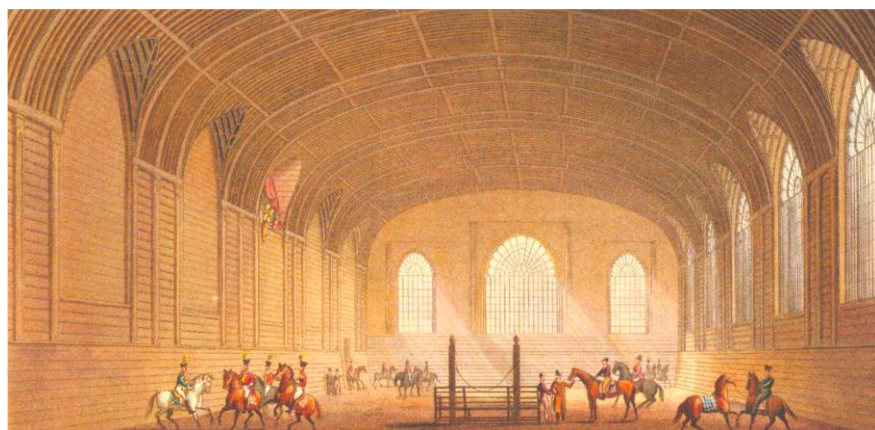
(рис. 28) Версальські стайні у 17 столітті та сучасний стан

(рис. 29) Версальські стайні, сучасний стан. Критий манеж, стайні.

Королівські стайні у палаці короля Георга IV у Брайтоні

Між 1803 і 1808 роками в північній частині земельної ділянки, що належала принцу, Вільм Порден звів нові стайні в індо-сарацинському стилі (рис. 31,32). Основна будівля з величезним куполом (більше 24 метрів у діаметрі і майже 20 метрів у висоту) була готова в 1804 році, але ще цілий рік велися роботи з обробки інтер'єру і фасаду, і тільки до 1808 весь комплекс, включаючи великий кінний манеж, було завершено. Стайні були розраховані приблизно на 60 коней. Також на першому поверсі знаходилися житлові приміщення для конюхів та грумів. Скляний купол височів над великим внутрішнім двором, у центрі якого було влаштовано восьмикутний басейн із фонтаном для коней (рис.30). У 1821 року для зручності Георга IV з палацу стайні побудували підземний хід.[27]

(рис. 30) Інтер'єр Королівських стайнь та манежу. 1826 р.

(рис. 31) Вигляд Черч-стріт і Королівські стайні у Брайтоні в 1820-х роках.

(рис. 32) Королівські стайні у Брайтоні. Сучасний вигляд.

Петергоф. Імператорські стайні

Імператорські стайні входять до комплексу історичних будівель у Петергофі. Побудовані у 1848-1855 рр. у стилі неоготики, архітектор Н. Л. Бенуа на місці старих стайнь, побудованих у 1723 року (рис. 33). Комплекс у плані трапецієподібний з дев'ятьма масивними вежами, які використовувалися для зберігання сіна та вівса. Конюшня вміщала 328 коней, до складу комплексу також входило кінне відомство, манеж, приміщення для проживання працівників, кузня, ветеринарна лікарня, сіновали, каретна, царський конвой тощо (рис. 34). Загальна площа приміщень комплексу понад 12 000 квадратних метрів.[30]

Манеж розмірами 18x34 м зі світлими стінами та різьбленою стелею з темного дерева в стилі неоготики виглядає дуже вражаюче. Манеж включає також царську ложу, галереї гостей та духового оркестру (рис. 35). [8]

(рис. 33) Петергоф. Імперські стайні 1868 р.

(рис. 34) Петергоф. Імперські стайні, загальний сучасний вигляд.

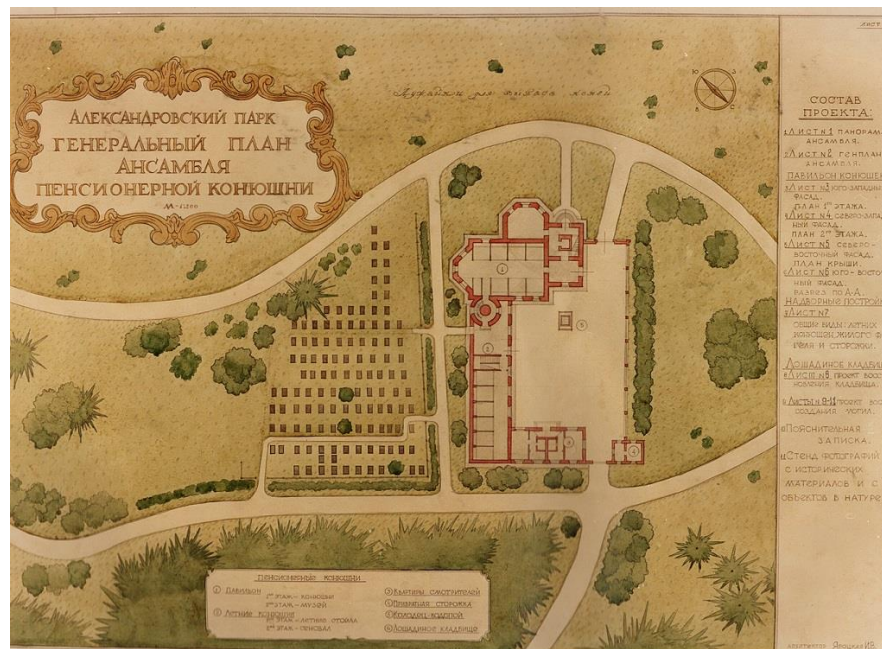

(рис. 35) Петергоф. Імперські стайні. Манеж, сучасний вигляд екстер'єру та інтер'єру

Пенсіонерська стайня у Царському Селі.

У 1827-1829 року неподалік північної границі Олександрівського парку за проектом А.А. Менеласа було збудовано невелику готичну стайню для коней, що доживають свій вік (рис. 36).

Внизу була стайня на вісім стійл і невелике приміщення для зберігання амуніції, за яким згодом закріпилася назва «музей». У верхньому поверсі розташовувалися квартири наглядача та конюхів. На закритому дворі розміщувалися дерев'яні господарські будівлі, які дійшли донині. Частина конюшинного поля на захід від будівлі стайні була перетворена на пасовища для коней. Неподалік будівлі знаходиться кладовище для загиблих коней.[31]

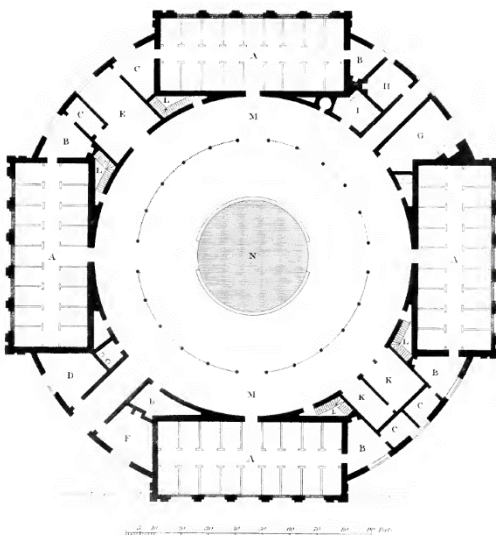
(рис. 36) Пенсіонерська стайня у Царському Селі. Генплан, загальний вигляд.

Типові стайні

Разом із популяризацією кінного спорту в аристократії розпочинається будівництво невеликих, приватних кінних дворів. В Англії були розроблені типові проекти конюшень (рис. 39). Вхід, як правило, був звернений на північ, таким чином лінія денників розташовувалась на сонячній стороні. Площа одного денника становила 6-12,5 м². В архітектурному плані англійські заводські стайні представляли типову сільську споруду, перекриту двосхилою покрівлею з такими ж двосхилими врізками над зонами на два поверхи. Часто у стайнях передбачали приміщення для 1-2 корів та квартиру кучера. На початку ХІХ століття з'являються кінні водила для тренування коней у межах кінного двору. [8]

Стайня Джона Лоуренса

Стайня була побудована в Англії на початку ХІХ століття, розрахована на утримання 68 коней. У книзі Джона Лоуренса вона описується так: «Конюшня круглої форми для великого коневласника найпрактичніша. Зображена будівля вміщує в собі стійла, денники, сараї, відділення для зброї, сідел, комори для фуражу, квартири для прислуг, лазарет і взагалі всі зручності, як для коней, так і для доглядачів. Велике коло всередині плану це манеж під дахом, яким користуються для проїздки у погану погоду, внутрішнє коло зображує басейн із достатньою кількістю води для задоволення всіх потреб. Вікна розташовані на зовнішній, двері - на внутрішній стороні, чим дуже полегшується обмін повітря» (рис. 37)[32]

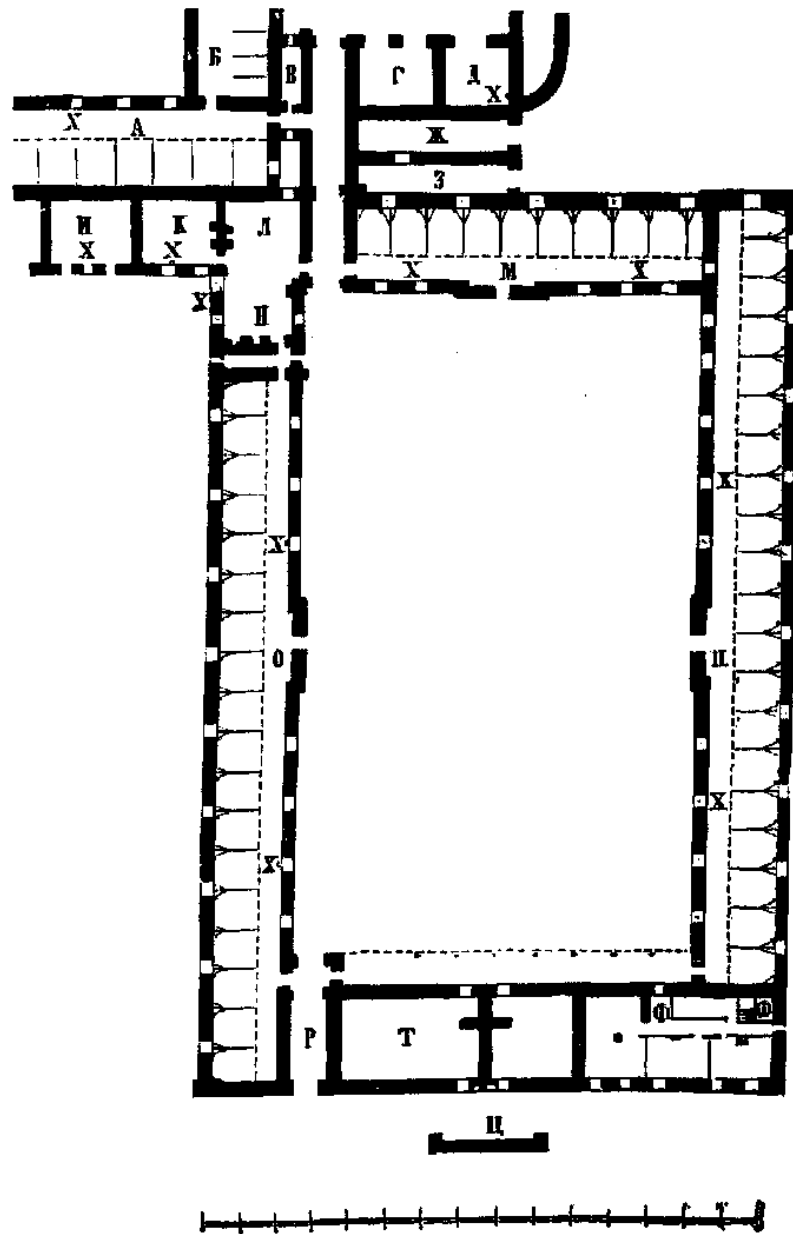

(рис. 37) Стайня Джона Лоуренса.
План.

Конюшні Герцога Босфорського

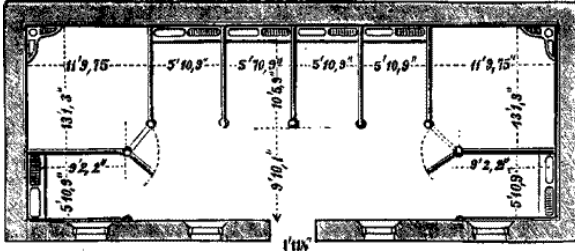
Побудовані у 1880 р. у Бадмінгтоні (Англія). розташовуються по периметру прямокутника, зі сходу захід і «П»-образної прибудови з півночі (рис. 38).

«Більш сучасна, але навряд чи практичніше» [33]

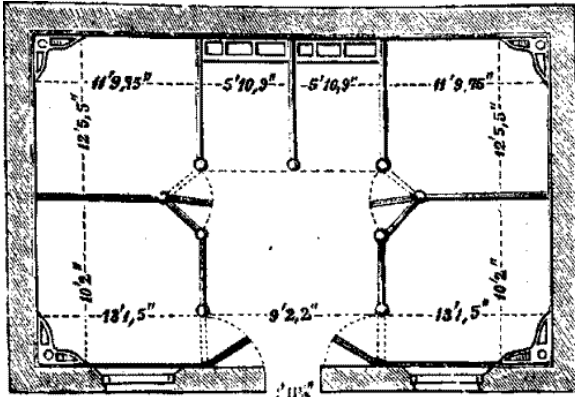

(рис. 38) Стайня герцога Босфорського в Бадмінгтоні А - денники. Б - стійла. В – аптека. Г - екіпажний сарай. Д - для миття екіпажів. Ж- пожежні інструменти З - відкритий двір. И – для миття коней. К - для чищення коней. Л – приміщення для сідел. М-денники. Н - кімната наглядача. Про-денники. П - денники. Р - критий прохід. Т — для соломи та сіна. Ф – для вівса. Ц - для просушування соломи. X – водопроводи.

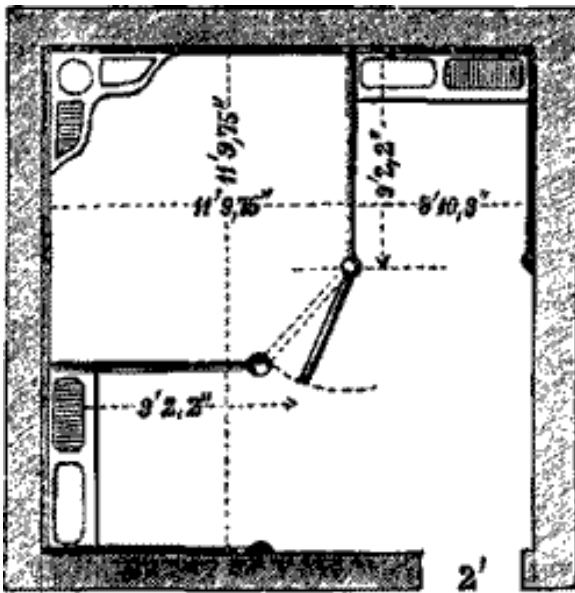
(рис. 39) Типові рішення конюшень. [33]

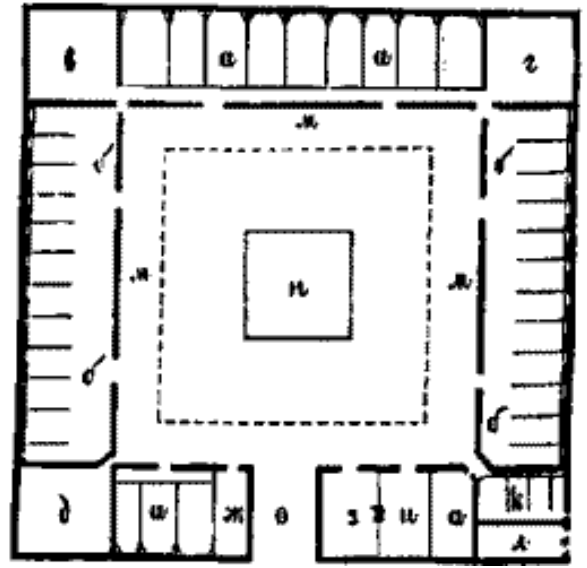
Конюшня на 6 стійл та 2 денника

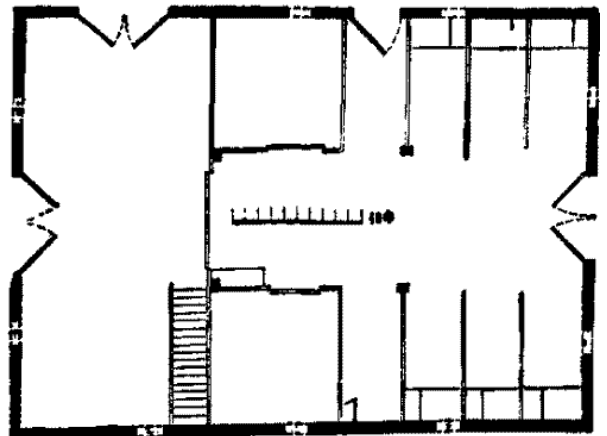
Конюшня на 2 стійла и 4 денника

Конюшня на 2 стійла и 1 денник

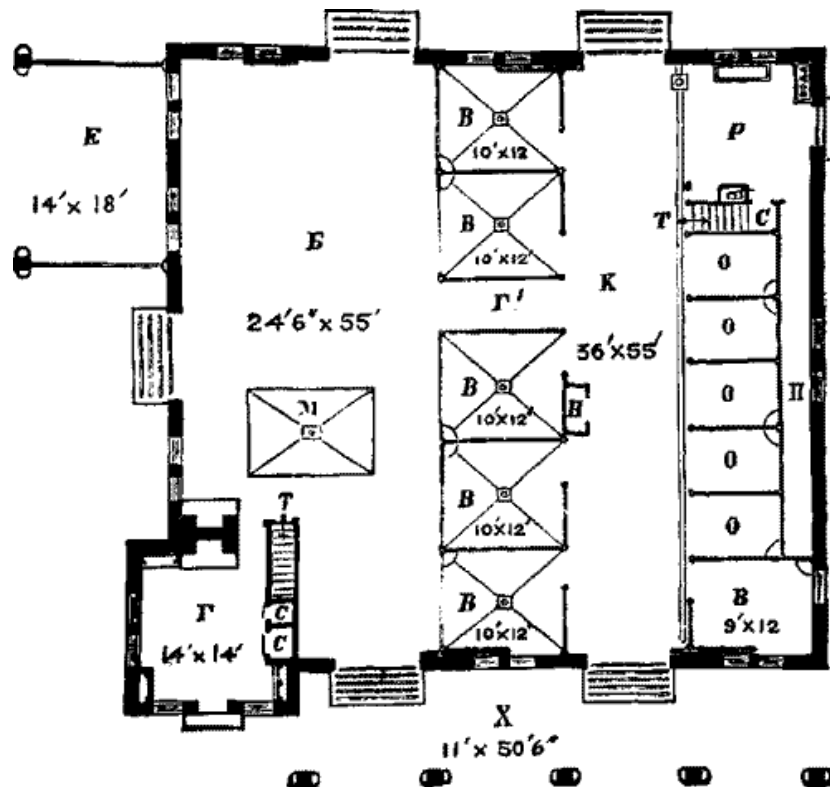
Стайня на 41 кінь. а - денники; б - стійла; в - екіпажний сарай; г - для сіна; ж - кузня; з - для сідел; і - для чищення коней; м - критий круг для роботи; н - басейн; про - вихід.

План американської конюшні

Стайня Бюкмана

Бюкман пише про свій проект стайні так: «Тільки завдяки звичці, що встановилася, можна миритися з розподілом коней у наших стайнях задом до входу. Кінь показує частину свого тіла яка найменше здатна щось роз'яснити власнику; до того ж багато коней мають звичку відступати назад і загрожувати собою прохід, інші систематично розкидають по проході підстилку, даючи цим зайву роботу конюху, а так як краще і вірніше можна судити про коня з боку, то його доводиться щоразу виводити в прохід, який за недостатністю ширини своєї все ж таки не задовольняє такому призначенню. Коні, побачивши товариша виведеним, б'ють задом, підігрують, хвилюються і т. п. Будь-яке наближення до коня в наших стайнях відбувається позаду, тобто з найнебезпечнішого боку. Все ці безперечні недоліки, навряд - чи врівноважуються єдиною перевагою, що вміст у чистоті стайні такого типу дуже зручний для конюха. Завдання архітектора, як розуміємо її ми, полягає саме в тому, щоб змінити систему розміщення тварин, усунувши наскільки можна всі зазначені недоліки» (рис. 40) [34] Проте на сьогоднішній день це не зовсім актуально.

(рис. 40) Стайня Бюкмана. План.

Усі старовинні конярські господарства мають ідентичну схему побудови архітектурних комплексів. Наступні зони входять у генеральний план господарства: виробнича (стайні, майстерні, ветеринарна клініка, склади), адміністративна (управління заводу, школа наїзників, будинок для приїжджих, квартири керівника та ветлікаря) та присадибний парк. Парк служив природною зоною розриву між виробництвом та адміністративно-житловою зоною та був невід'ємною частиною центральної садиби. У ХІХ найбільш поширений тип стайні - однопрохідний з розміщенням денників та стійл вздовж зовнішніх стін, що викликалося економічністю, зручністю обслуговування та спостереження за кіньми. Планування присадибних кінних дворів залежало насамперед від масштабу конярського господарства садиби. У невеликому господарстві (до 40-50 коней) кінний двір був, як правило, такого вигляду: одна стайня або поєднання будівлі стайні зі службовими флігелями і, в окремих випадках, з манежем. Велике господарство з великою кількістю конюшень і відповідно розвиненими підсобними приміщеннями давало можливість з'єднати будівлі в просторову систему з організацією внутрішнього двору, одного або декількох. Тоді, коли відсутня периметральна забудова, закритий простір - двір, створювався штучно додатковими огорожами – парканами. Звідси «кінний двір» отримав свою назву, оскільки наявність двору - обов'язкова умова утримання та догляду за кіньми.

1.1.4 Новий період (XX століття)

Конярство в XX столітті переживало суттєві потрясіння і втрати по всьому світу які були пов'язані з масштабними і запеклими війнами з масовим застосуванням ефективного вогнепального озброєння.

Але кінь як і раніше знімав місце в серці людини і основний фокус його застосування змістився з військового і транспортного на спорт, ігри, сільське господарство. Також люди з великим інтересом займалися виведенням якісно нових порід, покращенням та збереженням існуючих.

Кінноспортивні школи в СРСР

В 1922 виник СРСР і вже 10 жовтня 1923 почалася систематична кінноспортивна робота, а в 1927 кінний спорт був визнаний військово-прикладним видом спорту (рис. 41). Почалася повсюдна організація кінноспортивних шкіл, однією з перших була школа Осоавіахіма в 1929 в колишньому приватному манежі в Москві. Спочатку кінський склад школи, який налічував 20 голів, сформувався виключно за рахунок коней, вибрактованих з армії. Але вже з 1933 коні стали надходити з конярських господарств, а до 1935 кількість навчальних коней зросла до 100 голів. Для школи збудували стайні, стрілецький тир, класні кімнати для теоретичних занять.[35]

(рис. 41) Курсанти на заняттях з ветеринарії у кавалерійській школі 1931 р.

В Україні в основному займалися заводським племінним виробництвом коней та іподромними випробуваннями. Розквіт кінноспортивних шкіл припав на 1960-ті роки. Найвідомішими серед них були «Авангард» та «Динамо» у Києві, та Дніпропетровська, Миколаївська, Сумська, Донецька СДЮСШОР з кінного спорту.

СДЮСШОР з кінного спорту «Кінна академія» у м. Дніпро

У 1961 році у тоді ще Дніпропетровську була створена секція верхової їзди при іподромі на проспекті Кірова.

У 1965 році вона була перенесена на вулицю Передову і за роки свого існування переросла в дитячо-юнацьку школу, має унікальний в регіоні цілісний майновий комплекс, що включає в себе адміністративно-побутові приміщення, критий манеж, спортивно-оздоровчий центр, конкурне та два виїзdkових поля, шпрингартен і стайні. З 1986 року школа має статус спеціалізованої, в 2010 році їй присвоєна, а в 2014 і 2018р. підтверджена вища категорія. Найбільший внесок у розвиток Дніпровської кінноспортивної школи зробила Л.А. Китаєва (рис. 42).

(рис. 42) Китаєва Людмила Андріївна

Суддя Всесоюзної категорії Людмила Андріївна Китаєва очолювала Дніпропетровську кінноспортивну школу з 1967 по 1983 рік. З невеликої секції на околиці міста вона разом із чоловіком Владленом Федоровичем Китаєвим змогла створити велику кінноспортивну базу, добре відому за межами України. Цілеспрямованість та організаторські здібності Людмили Андріївни допомогли їй залучити не байдужих до виховання

підростаючого покоління та відданих кінному спорту людей, серед яких був начальник обласного Управління комунального господарства Володимир Миколайович Колохов. В результаті на місці старих господарських будівель у 80-ті роки минулого століття на вулиці Передовій виріс сучасний спортивний комплекс. Під керівництвом Людмили Андріївни Китаєвої школа піднялася на міжнародний рівень, тут було підготовлено десятки майстрів спорту та членів збірних команд СРСР та України. Саме вихованці Китаєвої Л.А. склали основу тренерського складу школи на сьогоднішній день[36].

З 2011 року затверджено проведення щорічного відкритого турніру пам'яті Л.А. Китаєвої.

Кінні заводи в СРСР

У СРСР масово будувалися конярські ферми, які поділялися на робітничі (кінні двори), племінні та товарні. Існували три типові схеми внутрішніх планувань конюшень: з дворядним розташуванням стійл та денників біля зовнішніх поздовжніх стін або по центру будівлі та з багаторядним. Як правило, будівля стайні мала форму прямокутника, обмеженого зовнішніми стінами по периметру. Рідше у практиці сільськогосподарського будівництва зустрічалися стайні складного обрису в плані, оскільки це вимагало використання нетипових конструкцій та ускладнювало процес експлуатації. Крім того, в таких будівлях у місцях примикання елементів складного плану (у внутрішніх кутів) не забезпечувалося рівномірне і досить хороше природне освітлення денників [8].

Кінні двори служили для використання коней у сільському господарстві. Їхні розміри не нормувалися і визначалися окремо для кожного конкретного випадку.

Племінні ферми підрозділялися за спеціалізацією на рисистого, верхового та важковозного спрямування та займалися відтворенням та вирощуванням коней з метою вдосконалення існуючих та виведення нових порід. При конюшенному типі утримання підрозділялися на 20, 40, 60, 80, 120 коней. При культурно-табунному на 100, 200 та 300 коней. Крім конюшень до

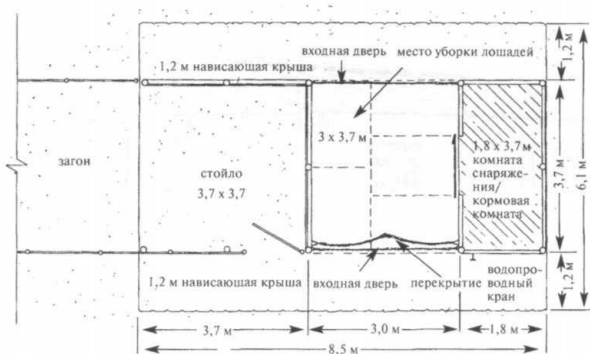
номенклатури конярських будівель входили круглий манеж (бочка) для тренінгу рисистих порід, прямокутний манеж для тренінгу верхових порід, відкриті траси, паддоки (загони з піщаним покриттям) і левади (загони з трав'яним покриттям) для прогулянок .

Товарні ферми займалися виробництвом продукції та поділялися на м'ясні, кумисні та кумисно-м'ясні, утримання коней у них було переважно табунним з місткістю від 50 до 900 коней. Кумисні ферми при місткості від 40 кобил могли влаштовуватися зі конюшенним типом утримання [8].

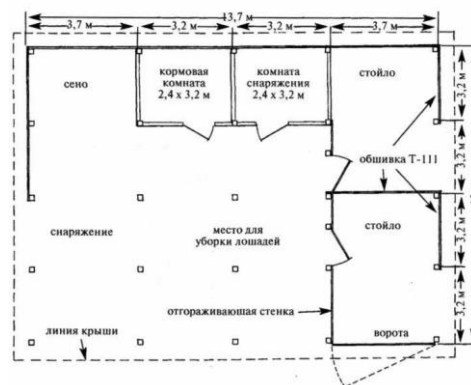
Як і більшість архітектури часів СРСР кінні установи були максимально практичні, прості і без вишукування.

У цей період у СРСР зі зрозумілих причин відсутні приватні кінні двори, ферми, школи, тоді як закордоном саме приватне конярство набуває нового розмаху. Розробляються нові типові проекти приватних стайнь та ферм. До таких можна віднести стайні, описані в книзі Річарда Клімеша і Черрі Хілла (рис 43).

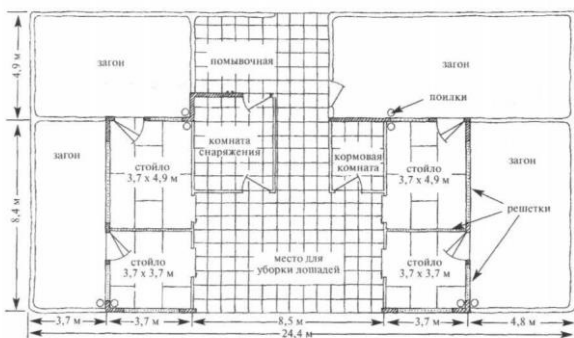
(рис. 43) Проекти конюшень Річарда Клімеша та Чері Хілла [37]

Одностійлова робоча стайня, план.

Відкрита стайня, план.

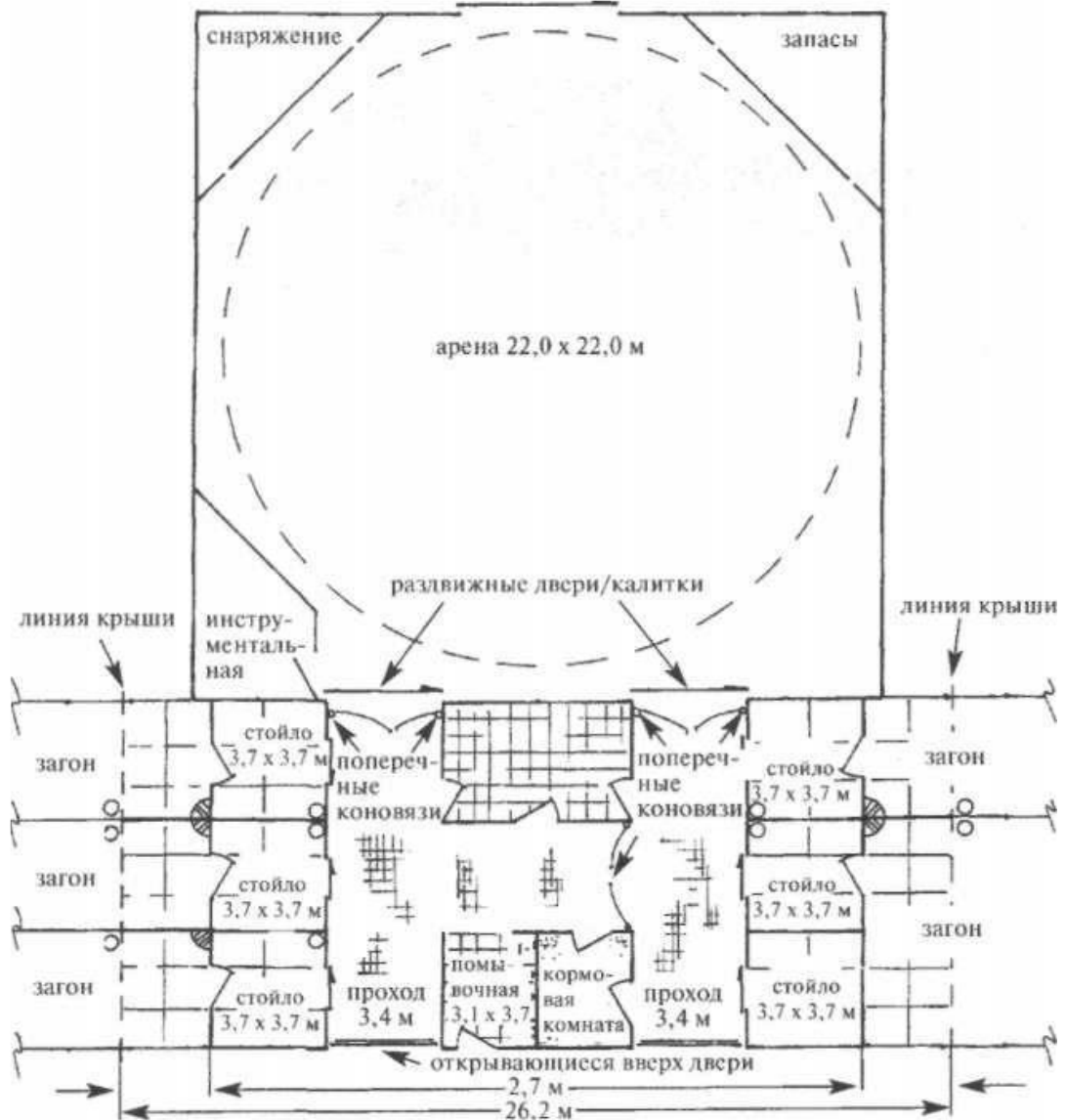

Пустельний тип стайні, план

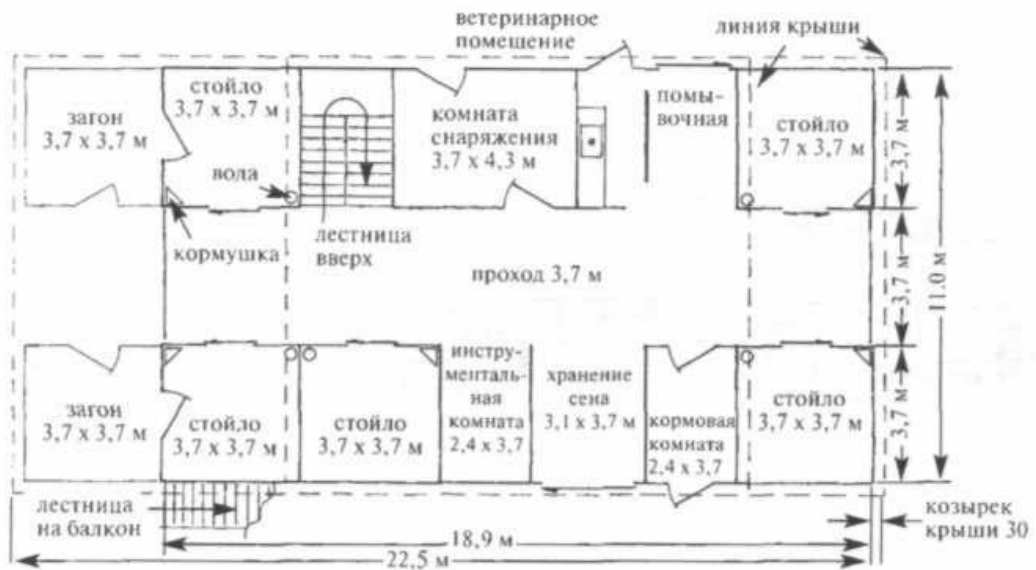

"Вайомінгська" стайня, план.

(Продовження рис. 43)

Тренувальна стайня. Розмірний план

Стайня для змагань. Розмірний план.

У 1976 р. під час підготовки до Олімпіади у СРСР виникає поняття **кінноспортивний комплекс**. У безпосередній близькості до лісопаркової зони на території 8 га розташована кінноспортивна база «ЦСКА». Наступні споруди увійшли до складу бази: стайні, критий манеж із предманежником, кузня, ветеринарний лазарет. Для навчально-тренувального процесу штатних підрозділів бази влаштовано багатофункціональний спортивний зал. Для проведення навчально-тренувального процесу та змагань з виїздки та конкуру в літній період на території кінноспортивної бази розташовані відкриті конкурне та два виїзкові поля та трибуни. Також із 1980-х років з'являються **клуби** любителів верхової їзди. [8]

КСК «Бітца»

Це великий кінноспортивний комплекс, розташований в межах Москви на території 50 га, був побудований до Олімпіади 1980 року (рис. 44). Велика територія комплексу, об'єднана на період Олімпіади-80 із лісопарком, дозволили провести в одному місці всі види олімпійських змагань із кінного спорту. В інфраструктурі комплексу передбачено готель на 120 місць, ресторан, багатофункціональний спортивний зал (18х30 м) зі спеціальним покриттям для ігрових видів спорту, басейн на 6 доріжок по 25 м, відкриті тенісні корти, тренажерний зал та стрілецький тир.

(рис. 44) КСК «Бітца». Макет

1.1.5 Новітній період (XXI століття)

У XXI століття кінь впевнено ступив як спортсмен і навіть лікар. Активно застосовується селекція коня саме по спортивних здібностях. Зароджується безліч видів кінного спорту, удосконалюються існуючі.

Проте варто згадати, що разом із гонитвою за швидкими олімпійськими успіхами люди часто забувають про гуманність по відношенню до коня. Елен Аріанофф (бельгійський тренер класичної виїздки) зазначає, що сучасний спорт втратив ті якості, що були раніше: коні виступають вже в 4 роки, тоді як раніше не можна було знайти серед виїзкових коней коня молодше 11-12 років. А у правилах змагань (FEI) з'явилися припущення, які були недозволеними раніше, наприклад, у піаффе допускається просування на метр. [38] Це говорить про те, що підготовка коня значно скоротилася в часі, так само як і підготовка вершника відповідно.

З 2000 років знову активно розвивається кінний театр, відроджується циркове мистецтво, про яке дещо забули з часів Стародавньої Греції. На сьогоднішній день якісний кінний театр це, по суті, такий самий театр, тільки місце сцени займає манеж. Кінний театр близько перегукується з цирковим мистецтвом, однак у цирку можливості коня дуже обмежені невеликим манежем і фокус уваги глядача звернений більше на акробатів, ніж коней. У кінному театрі ж головною фігурою завжди буде кінь та його взаємодія з людиною. Як вже було згадано раніше, до сучасних кінних театрів можна віднести Іспанську школу верхової їзди у Відні, Королівські стайні Кордови, а також Версальські стайні.

Кінний театр в Україні представлений виступами фольклорно-етнографічного характеру, показуючи різні елементи джигітовки, навички володіння шаблею, луком тощо. Місця організації дуже прості, найчастіше це невеликий манеж просто неба.

Представники кінного театру в Україні: Запорізькі козаки у південно-східній частині Хортиці, у Запоріжжі; Стрілецькі Лугарі у СМТ Мілове Луганської області; Княжа стайня в селі Копачів, Київська область тощо.

Одним з найбільш швидко набуваючих розвитку напрямків верхової їзди на сьогоднішній день можна назвати іпотерапію, вона ж лікувальна верхова їзда (ЛВЕ), адаптивна верхова їзда (АВЕ), рейттерапія. Крім конюшен що є у складі санаторіїв або великих КСК та інших, проектують також окремі центри іпотерапії, на базі яких також організовують профільні кабінети лікарів, для більш ефективного лікування.

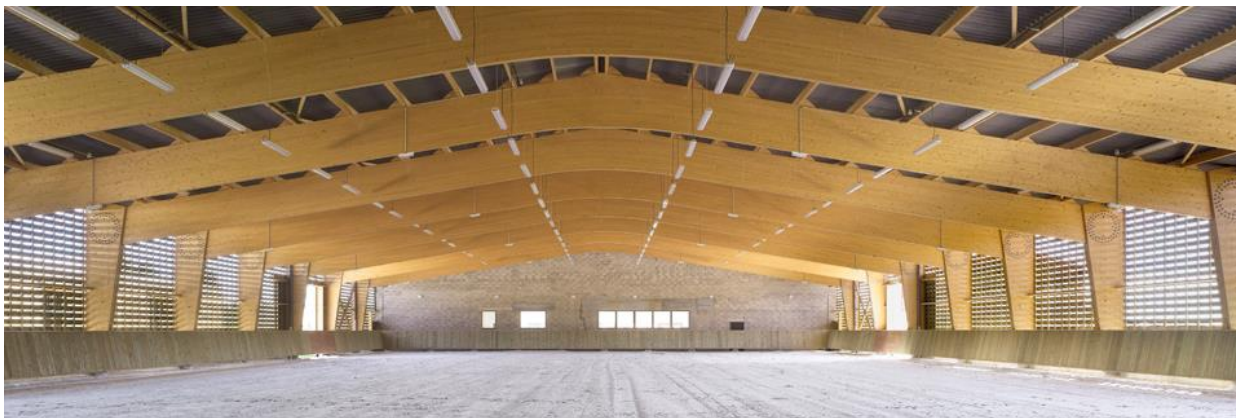
Більшість будівель великих конюшень ХХ століття для України є типовими і здебільшого не мають архітектурної цінності.

У ХХІ столітті потроху повертається деяка урочистість кінноспортивних споруд, хоча утилітарність все ж таки притаманна будівлям стайні, побутовим спорудам.

Видовищній будівлі – видовищна архітектура. Одне із завдань архітектора це створення незабутнього образу споруди, її здатність бути впізаною.

Школа верхової їзди "Bois d'Arcy"

Кінний центр запроектований студією В+С Architects розташований за 15 миль від Парижа, між національним лісом та новим житловим кварталом, побудований вздовж осі північ-південь, на шляху старої лісової стежки. Нова школа верхової їзди побудована на місці старої та займає площу близько 300 акрів, КСК ідеально вписаний у ландшафт (рис. 48). У комплексі розташовані: манеж (рис. 45), стайні (рис. 46), будівля для персоналу та відвідувачів, безліч левад, кілька плаців для тренувань просто неба (рис. 47) [39]

(рис. 45) Школа верхової їзди «Bois d'Arcy». Манеж.

(рис. 46) Школа верхової їзди «Bois d'Arcy». Стайня.

(рис. 47) Школа верхової їзди «Bois d'Arcy». Вид з поля.

(рис. 48) Школа верхової їзди «Bois d'Arcy». Генплан

Конюшні Ранчо Серро Пелон

Ранчо знаходиться в пустелі Санта-Фе, в дуже мальовничому місці, а його архітектура приголомшлива та ультрасучасна (рис. 49), спроектована відомим архітектором Тадао Андо. Стайня розрахована всього на вісім коней (рис. 50), на території розташовані критий і відкритий манежі (рис. 51), басейни, тенісний корт і т.д. [40]

(рис. 49) Конюшні Ранчо Серро Пелон. Загальний вигляд.

(рис. 50) Конюшні Ранчо Серро Пелон. Конюшня.

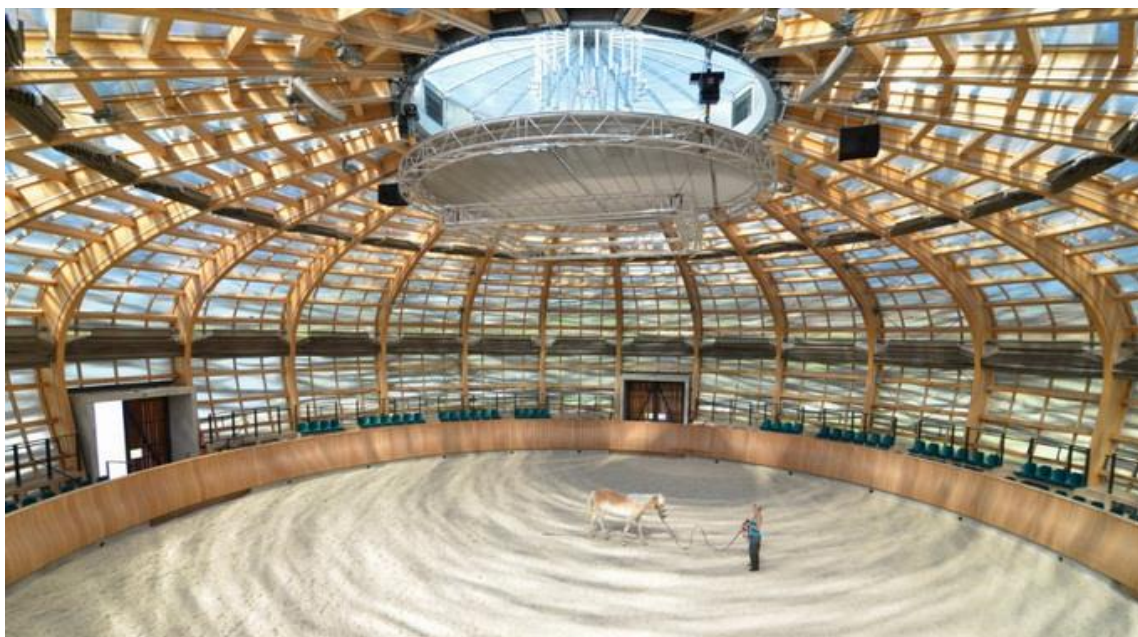
(рис. 51) Конюшні Ранчо Серро Пелон. Манеж.

Кінна ферма «Гніздо лелеки»

Кінна ферма спроектована празькою студією SGL Projekt і розташована на території колишньої ферми та лікєро-горілчаного заводу за 50 км від Праги (рис. 52). Нова ферма включає житловий двір з ресепшном, готель, зал для конференцій, ресторан, ставок та боулінг, будинок з особистим садом для VIP-гостей. Манеж був побудований таким чином, щоб він нагадував гніздо лелеки (рис. 53). Із зовнішнім діаметром 34 метри та висотою 12,5 метрів, «гніздо» використовується для їзди на конях, або для різних презентацій, культурних, громадських заходів та має VIP-відділення, де весь час перебувають у готовності 200 місць для глядачів. Манеж побудований з багат шарових дощатоклеєних балок, покриття виконано прозорим полікарбонатом і сплетеним гніздом з дубових колод. Конструкція пропускає трохи денного світла через фільтр, але забезпечує тінь, щоб мінімізувати перегрів. З іншого боку, будівля природно вентилюється, використовується ефект стогу та великий, відкритий до неба простір у центрі арени. SGL Projekt завершив реновацію в 2010 році, і з того часу це стало маркою та атракціоном у регіоні.[41]

(рис. 52) Кінна ферма «Гніздо лелеки». Вид з висоти пташиного польоту

(рис. 53) Кінна ферма «Гніздо лелеки». Манеж. Екстер'єр. Інтер'єр під час під час тренувань та проведення конференцій.

КСК Heilan Equestrian у Xinqiao Town

Heilan Equestrian у Xinqiao Town кінний клуб, розташований у місті Сінцзяо міста Цзянінь у провінції Цзянсу, Китай, був відкритий у 2016 році. Будівлі збудовані з ухилом у західно-європейський стиль і займають територію в 0,26 км². Крім відповідних найвищим стандартам споруд для утримання коней тут є єдиний у світі музей живих коней площею 8700 квадратних метрів (рис. 54). Він має три надземні та один підземний поверх. Після того, як музей було збудовано, кінний клуб Хейлана перейшов до управління об'єктом, включаючи навчання коней, проведення вистав та змагань. У підвалі представлені різні витвори мистецтва, пов'язані з кінями. На першому поверсі знаходяться коні Міжнародного кінного клубу Хейлан. Тут представлено понад 400 коней елітних порід, вони живуть у стайнях, а в музей їх ставлять лише на час заходів. На другому поверсі музею розташована галерея часу, яка розповідає історію взаємодії коня та людини. На третьому – корпоративна історія Heilan Group [42]

Другим характерним об'єктом кінного клубу Хейлана можна назвати грандіозний манеж, в якому проходять виступи (рис. 55). Цей комплекс орієнтований на помпезність та розкіш європейських стайней XVIII століття, але зі знаннями та технологіями XXI століття (рис. 56).

(рис. 54) Heilan Equestrian в Xinqiao Town. Музей.

(рис. 55) Heilan Equestrian в Xinqiao Town. Манеж.

(рис. 56) Heilan Equestrian в Xinqiao Town. Шагалка, бассейн.

Іподромний комплекс Мейдан

Іподромний комплекс Мейден знаходиться в АТЕ (Дубай), побудований за проектом архітектурного бюро «ТАК architects», його можна по праву назвати найбільшим іподромом у світі. Іподром, що офіційно відкрився в 2010 році, займає площу 620 гектар (рис. 57).

До складу комплексу входять власне іподром із трибунами, п'ятизірковий готель, музей історії перегонів, кінотеатр, пристань для яхт. Довжина головної трибуни іподрому становить 1600 м, поруч розташовані станція для човнів і стайня. Ця трибуна вміщує 60 000 глядачів, з урахуванням відкритих майданчиків для публіки, місткість іподрому досягає 120 000 глядачів. Навпроти головної трибуни знаходиться вивідне коло. В об'ємі головної трибуни розташовані: кінотеатр IMAX на 500 місць, 72 VIP ложі площею від 50 м² до 415 м², у верхніх ярусах розміщено комплекс ресторанів та банкетних залів загальною місткістю до 4500 осіб (рис. 58). Також до складу комплексу входить готель. Довжина внутрішньої всепогодної доріжки зі штучним покриттям становить 1750 метрів, зовнішньої з трав'яним покриттям — 2400. Є тренувальний трек.

"Meudan Hotel" місткістю 285 номерів з концертним залом, басейном на покрівлі будівлі, кафе, фітнес та СПА центрами. Підземний паркінг комплексу запроектований на 8600 машиномісць. Ложі іподрому використовуються для проведення приватних, корпоративних та громадських заходів та виставок з квітня по жовтень, коли кінний сезон ще не відкрито. Дах величезної будівлі має консольну форму півмісяця, а сонячні батареї та титанові панелі наголошують на технологічності споруди. Скакові траси видно від пристані для яхт та з більшої частини номерів готелю. Взагалі, «Мейдан» можна вважати гігантським кінноспортивним комплексом із превалюванням суспільних функцій.

(рис. 57) Ипподромный комплекс Мейден. Вид с высоты птичьего полета.

(рис. 58) Ипподромный комплекс Мейден. Трибуны.

1.2 Історія українського конярства

1.2.1 Історичний шлях становлення конярства в Україні

У далекому минулому Україна мала дуже сприятливі природно-кліматичні умови для розвитку конярства. Численні археологічні розкопки і дослідження стародавніх поселень, житлових споруд та місць поховання знаті і вельмож переконливо свідчать про це. Ретельний аналіз остеологічних залишків і пам'яток матеріальної культури дає підставу стверджувати, що дослов'янські племена і древні слов'яни, які проживали на території сучасної України, мали досить розвинене землеробство й тваринництво, в тому числі і конярство.

Істотне значення для вивчення розвитку тваринництва минулого мають матеріально-культурні залишки “Трипільської культури”, датованої кінцем IV – початком II тисячоліття до н.е. Археолог В.В.Хвойка встановив, що жителі Придніпров'я – трипільці – знали декілька галузей сільськогосподарського виробництва, але головними у ті часи були землеробство і скотарство. Пізніше, при розкопках в інших місцях навколо Трипілля, було знайдено багато кісток домашніх тварин, в т.ч. коней, а також рештки кінської зброї та прикраси до неї, кістяні псалії, зображення коней на глиняному посуді. Там же знайдено мідні коси і серпи та кам'яні форми для їх відливу.

У VII-III ст. до н.е. Причорномор'я населяли переважно скіфи, які займали південну та південно-східну частину сучасної України – від р. Дніпро до Волги. Вони мали добре розвинене конярство і кінноту. Основою їх існування були коні та вівці, які давали продукти харчування (м'ясо, молоко, кумис, гіппаки – кінський сир, одяг.)

Про розвиток конярства Київської Русі (IX-XII ст.) і в більш пізні часи свідчать письмові джерела. Так, в Іпат'євських літописах 1146 року зазначається, що київські князі Ігор і Святослав для охорони своїх володінь мали декілька табунів коней чисельністю “3000 кобил стадних і 1000 коней”. Для їх утримання були збудовані стайні. Цим великим господарством управляли довірені особи князів - тіуни, у розпорядженні яких був штат коневиків (коневодів), ковалів, лимарів, табунників, коновалів тощо.

Відомо, що Запорізьке козацтво (1552-1775 рр.) мало надзвичайно цінного верхового коня, в якому цінили невибагливість до корму, здатність довго зберігати надбану на добрих кормах вгодованість, велику витривалість, швидкість в поході, зтяжну гонитву при переслідуваннях ворога і втечах. Цього козацтво досягло за допомогою східних жеребців. Ось чому саме козаки намагалися перехопити аргмаків – східних породних жеребців, яких ногайці виводили з Персії до Москви через українські степи.

Після приєднання до Москви (1654 р.) Україна стала головним постачальником коней для російської кінноти. Наших коней тоді звали черкаськими і досить високо цінували їх за добре виражені господарські ознаки. Саме через це Петро I наказав укомплектувати заснований в Астрахані кінний завод черкаськими кобилами і перськими жеребцями.

Численні війни, які вела Росія того часу, сприяли занепаду конярства. Необхідно було вживати заходів щодо поліпшення справ у галузі та збільшення надходження коней до війська, особливо кінноти. Купівля їх за кордоном була надто дорогою. Тому у 1740 році було відкрито військові кінні заводи у Батурині і Ямполі Чернігівської, біля Гадяча Полтавської губерній та в інших місцях. Зважаючи на те, що Полтавщина і Харківщина мали найкраще розвинене конярство у тому ж році тут було засновано 10 заводів при п'яти малоросійських полках – Переяславському, Київському, Прилуцькому, Лубенському й Миргородському і при п'яти слобідських полках – Охтирському, Харківському, Ізюмському, Острогозькому та Сумському. Для їх комплектування було куплено 4000 кобил і 572 жеребці.

З 1775 по 1785 роки в російській армії інтенсивно формувалися легкі кавалерські підрозділи. Після скасування Запорізької Січі було засновано 16 гусарських полків. Переважна частина їх формувалася в Україні. Цьому сприяли такі обставини: південна і західна частини її були ареною військових дій з Туреччиною; в українських степах селилися козаки, серби, валлахи, долмати, чорногорці та інший люд, придатний для служби в легкій кавалерії; Україна мала в ті часи чудових верхових коней. Про це свідчить ще й те, що

українські міста і села дали назви багатьом гусарським полкам – Чугуївський, Ізюмський, Сумський, Ніжинський, Єлизаветградський та ін. У Маріупольському гусарському полку під прізвисьмом корнета Олександрова служила Надія Дурова, а в Охтирському – легендарний Денис Давидов.

Отже потреба в конях зростала, а відтворення їх у звичайних межах ненадолжувало її. Тому через 25 років після заснування військові кінні заводи були ліквідовані як такі, що не виконали покладених на них завдань. У 1765 р. було видано указ про заснування державних кінних заводів, першим з яких в Україні був Деркульський, згодом Стрілецький (1805 р.), Лимарівський (1822), Новоолександрівський (1825 р.) та ім. М.І. Лазарева (1915 р.). Перед 1917 р. в Україні було 5 державних кінних заводів.[28]

Південна та східна територія України – її степова зона – досить інтенсивно розорювалася для вирощування продовольчих і технічних культур (соняшник, цукровий буряк, конопля, рицина та ін.). Широкого поширення набуло вівчарство та розробка родовищ корисних копалин (вугілля, залізна та марганцева руда, нікель, кухонна сіль та ін.). Все це призвело до зменшення площ природних пасовищ, а з ним – і кінського поголів'я. Так, кількість кобил у кінних заводах Херсонської губернії зменшилася в 1,6 рази, Таврійської – 1,8, Харківської – 2,3 і Катеринославської – у 3,2 рази (табл. 1). Щоб надолужити дефіцит племінного поголів'я, було відновлено діяльність військових кінних заводів, дев'ять з яких було засновано у Херсонській, а ще один – у Катеринославській губерніях. Всі державні та військові кінні заводи повинні були, перш за все, задовольняти потребу кінноти. Ця військова повинність була знята з них у 1842 р. У 1848 р. військові кінні заводи були ліквідовані і вдруге відновлені у 1922 році.

Протягом XVIII та особливо XIX ст. значного розвитку набули приватні кінні заводи. В них культивували кращі породи коней свого часу: серед верхових – чистокровна, арабська, ахалтекінська (трухменська), карабахська, перська та ін., серед запряжених – голландська, мекленбурзька, датська, ліфляндська тощо. Лише у кінному заводі І.І.Фундукля – відомого

державного діяча середини XIX ст. – були коні запорізької та української порід.

З метою поліпшення якості коней селянського користування, збільшення частки ремонтного поголів'я для війська та постачання їх на експорт було прийнято рішення про заснування державних заводських стаєнь. Першу в Україні – Полтавську державну заводську стайню відкрито у 1845 році. За 110-річний період свого існування в зоні її діяльності значно зросла якість коней. Про це свідчать такі факти: з Полтавщини закупували коней не тільки для легкої і важкої (кірасирської) кавалерії, а й для обозу та гармонійного війська, їх експортували до Туреччини, Румунії, Болгарії, Сербії, Австрії для використання у сільському господарстві, армії, на розробках корисних копалин. Лише Німеччина вивозила з України до 30 тис. коней щорічно. До 1916 р. в Україні функціонувало 9 державних стаєнь. За породною приналежністю жеребці державних стаєнь поділялися так: верхові – 62% (переважно чистокровна та арабська), ваговозні (робочі) – 23,4 (першерон, арден) та легкозапряжні – 14,6% (орловський рисак).

За наполяганням військового відомства у 1882 році було вперше проведено перепис кінського поголів'я в губерніях європейської частини Росії. В Україні тоді було враховано 2858 тис. коней. Конярство в Україні розвивалося швидкими темпами. Цьому сприяли програма розвитку сільського господарства, розроблена і реалізована П.А. Столипіним (1862-1911), розвиток міського та міжміського транспорту і зв'язку, впровадження тоталізатора на іподромах, зростання рівня життя пересічного громадянина тощо. У 1916 році Україна досягла максимуму кінського поголів'я – 5424 тис. голів.

Найбільших збитків конярству нашої держави завдали громадянська війна 1918-1922 рр., нічим не виправдана колективізація та інші події періоду становлення радянської влади. За цей тяжкий період безслідно зникло кінське поголів'я Лимарівського, Деркульського, ім. Лазарева державних кінних заводів. У Стрілецькому залишилося лише троє лошат і тільки у

Новоолександрівському було у наявності біля третини відтворного складу. З дев'яти державних заводських стаєнь збереглася лише одна – Полтавська – з штатом жеребців-плідників у 124 голови. Не залишилося жодного з приватних кінних заводів, частина з яких була укомплектована надзвичайно цінним племінним поголів'ям. Це заводи Харитоненка, Щербатова, Терещенка, Потоцького та багатьох інших класних господарств.

Вживати заходів щодо розвитку занепаłego сільськогосподарського виробництва без збільшення чисельності коней та поліпшення їх якості було неможливо: коні (і воли) складали тоді енергетичну основу села. Комплектування кінних заводів, створених до 1923 року, проводилося за рахунок племінного поголів'я, залишки якого збереглися у приватних господарствах, вилучення з військових частин жеребців і кобил, які мали документи про походження, а також коней з системи “Гужтранспорт”, у яких було доведено походження.

На першому Всеукраїнському зоотехнічному з'їзді (1921 р.) було вирішено, відновлювати, перш за все, рисисте і ваговозне конярство як найбільш пристосоване до сільськогосподарського виробництва. На початок 1923 року у 13 кінних заводах республіки, у т.ч. два (військових) було 878 коней різних порід, статі і віку.

За часів функціонування нової економічної політики на селі конярство набуло бурхливого розвитку. До 1940 року засновано не тільки нові кінні заводи (Дніпропетровський, 1930 р., Олександрійський, 1934 р., Лозівський, 1936 р., Ягільницький, 1939 р. та ін.), але й племінні ферми колективних і державних господарств, значно поліпшилась робота державних заводських стаєнь (вдруге відновлених), організовано мережу державних племінних роздільників, відновлено випробовування коней на іподромах, вживалися заходи щодо поліпшення існуючих та створення нових порід. В ті часи категорично заборонялося забивати коней на м'ясо, оскільки вони були вкрай необхідні для роботи у селекційних господарствах. На початок 1941 року загальне поголів'я коней в Україні досягло 4,7 млн. голів.

У період Великої Вітчизняної війни коні були незамінними в умовах бездоріжжя, снігових заметілей, весняної та осінньої негоди, а також при бойових діях в лісистій, болотистій та гірській місцевостях.

На початок 1946 р. в Україні залишилося 2,0 млн. коней, чисельність яких до 1954 р. зросла до 2,6 млн. голів.

1.2.2 Сучасний стан конярства України і перспективи його розвитку

Значний вклад у розвиток конярства України зробили кінні заводи, що збереглися дотепер і ті, що були ліквідовані у другій половині ХХ ст. – Новоукраїнський, Скадовський, Провальський, Старобільський, Оликський та ін. Створення вітчизняних ліній Бримстона і Тагора тісно пов'язане з роботою українських кінних заводів – Деркульського, Дніпропетровського і Стрілецького. Та, мабуть, найбільшу славу конярству у 70-90-х роках минулого століття принесли рідні брати Держкий 1954 і Задорний 1955 р.н., вирощених на Деркульському кінному заводі. Вони стали не лише основними продовжувачами лінії Тагора, але й сприяли прогресу породи в країнах СНД.

Не менших успіхів досягнуто і в рисистому конярстві. Так, на Дібрівському кінному заводі виведено нові лінії: в російській рисистій породі та в орловській. Ряд абсолютних рекордів країни в довоєнні часи і тепер встановлено і поновлено рисаками цього господарства. У створенні російської рисистої породи завод відіграв значну роль. В минулому і тепер Дібрівський кінний завод був і є одним з найкращих господарств рисистого напрямку в Україні та СНД.

На належному рівні проводилася селекційна робота з російським ваговозом у Новоолександрівському кінному заводі, 175-річчя якого виповнилося у 2000 р. Тут створено новоолександрівський тип російського ваговоза, який набув значного поширення в породі та господарствах України. Саме цей тип і став основою для затвердження у 1998 році нової вітчизняної – новоолександрівської – ваговозної породи коней.

У кінних заводах республіки створено українську верхову породу коней (затверджена у 1990 р.), яка відповідає вимогам класичних видів кінного

спорту і користується попитом у спортсменів-вершників. З 1975 р. діяв Київський міжнародний аукціон з продажу цих коней у країни Європи. Зараз коней української верхової породи розводять в 11 кінних заводах та двох племфермах. Провідними є Олександрійський та Лозівський кінні заводи.

Розвитку племінного конярства сприяли високий рівень селекційної роботи, належні умови годівлі та утримання відтворного складу і молодняку, сучасні технології тренування і випробування коней. Наукове забезпечення кіннозаводства здійснював колектив лабораторії конярства, яка діє у структурі інституту тваринництва УААН (м.Харків).

Деякі пункти, що передбачено селекційною програмою на перспективу розвитку таких напрямів у галузі конярства (2010 року):

- Племінне конярство – створення нових, удосконалення існуючих порід коней;
- Спортивне конярство – удосконалення методів тренінгу спортивних коней, створення державних трендепо, досягнення спортивних здобутків до міжнародного рівня;
- Призове конярство – удосконалення системи тренінгу і випробування племінних коней на іподромах України;
- Декоративне і кімнатне конярство – удосконалення існуючих порід поні та їх мінімізація.[29]

В Україні займаються розведенням таких вітчизняних порід як: Українська верхова порода (УВП), затверджена у 1990 р.; новоолександрівська ваговізна порода затверджена у 1998 р.; Гуцульська порода є аборигенною про її походження немає достовірних відомостей, перша згадка гуцульської породи відноситься до 1603 року, проте родоначальником лінії прийнято вважати коня на прізвисько Гургул народженого в 1924 році в східній Словаччині. З 1992 року Україна займається відродженням породи.

Деркульський кінний завод №63

На північному сході Луганської області, в Біловодському районі, знаходиться Деркульський кінний завод № 63 (рис. 59). Це один із найстаріших кінних заводів в Україні. У 1767 р. завод був відкритий і прийняв перших коней.

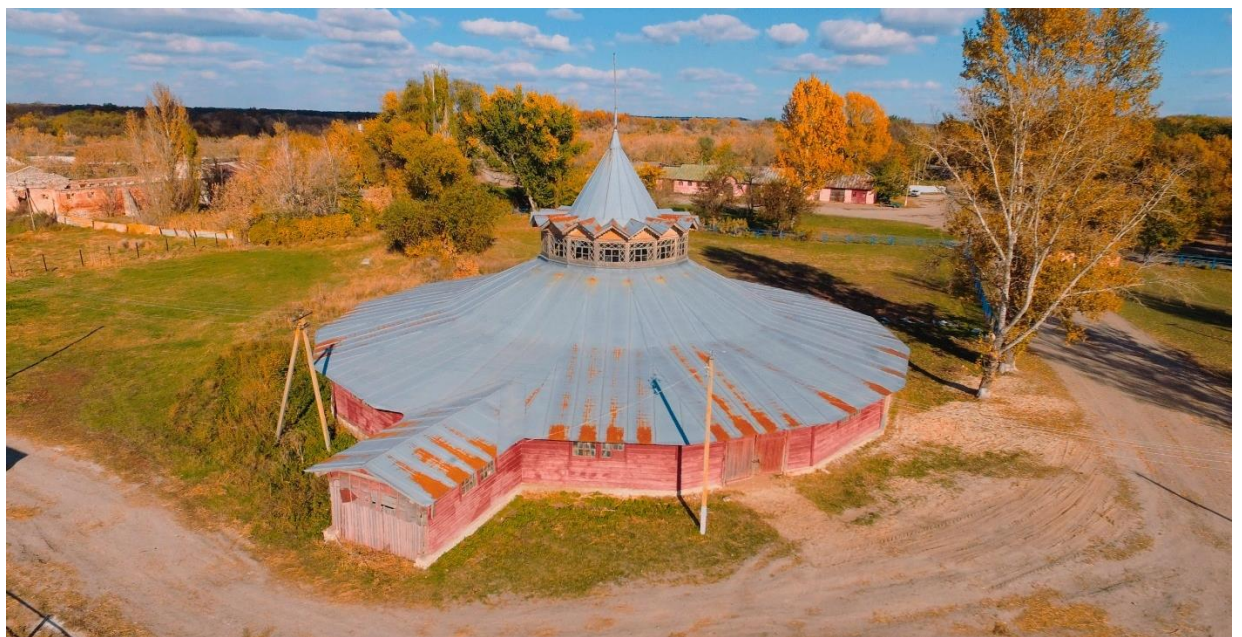
Після громадянської війни у заводі стали вирощувати рисаків-російських та орловських, у 1933 р. розпочалася робота з відновлення російської верхової орлово-ростопчинської породи. На даний момент Деркульський кінний завод продовжує вирощувати коней чистокровної верхової породи та української верхової породи. У 50-х роках минулого століття тут остаточно зруйнували Миколаївську церкву 1841 року. Але цілими, крім центральних стайнь (рис. 61), залишилися садиба керуючого 1828 і унікальний манеж 1897 року. Незважаючи на те, що більшості будівель конезаводу 100-200 років їх все ще використовують за призначенням.

Унікальна пам'ятка архітектури – "Японський манеж" (рис. 60). Це народна назва, яка насправді ніякого відношення до Японії будівля не має. Побудований він був у 1897 році з деревини сибірської модрина. Тут не забито жодного залізного цвяха. Найдивовижніше в будівлі те, що її каркас тримається на одному центральному стовпі. Це результат складної, геометрично вивіреної системи розтяжок та опор. Призначено приміщення для об'їзду молодняка. Діаметр манежу - 34 метри. Аналогів цьому манежу немає у всьому світі.

Адміністративна будівля Деркульського кінного заводу – архітектурна пам'ятка XIX століття. Центральні тренерські стайні – основна споруда комплексу, архітектурна пам'ятка кінця XVIII – початку XIX ст. Споруда виконана з червоної цеглини з арочними стелями, а товщина стін починається з 1,5 метрів. Завдяки цьому приміщення обходиться без опалення – взимку тут тепло, а влітку прохолодно. "Вивідний зал" був збудований у XIX столітті після Наполеонівських війн. Тут коней представляли іменитим гостям та покупцям. [43]

(рис. 59) Деркульський кінний завод №63. Загальний вигляд.

(рис. 60) Деркульський кінний завод №63. Манеж. Екстер'єр, інтер'єр.

(рис. 61) Деркульський кінний завод №63. Стайні.

Дубровський кінний завод №62

Завод був заснований 1888 року Дмитром Костянтиновичем Романовим. Особливий внесок у розвиток підприємства зробив ветеринар Оболенський. Він докладав безліч зусиль для будівництва маткових стайнь, майданчиків для проведення тренувального процесу, зведення доріжок критого типу, полів вигулу молодих коней, облаштування манежу, іподрому та інших об'єктів. Після революції вже державний завод продовжував свою успішну діяльність, пов'язану з розведенням російської рисистої та орловської породи. З приходом громадянської війни настали важкі часи, за яких загинуло чимало племінних вихованців заводу.

1941 відзначається евакуацією цінного поголів'я вглиб країни, при цьому деякі особини від нестачі харчування та обстрілів так і не змогли дістатися кінцевого пункту призначення. Частину коней загарбники вивезли до Німеччини. До 1943 року, після звільнення краю, було ухвалено рішення про відновлення роботи господарства. Величезна кількість справді талановитих фахівців змогли підняти виробництво та налагодити його подальшу роботу. Сьогодні Дубровський кінний завод визнано одним із найкращих у нашій країні (рис. 62). В даний час на фермі коні новоолександрівської породи. Починаючи з 1892 року, свою роботу розпочала кумисна ферма, продукція якої в основному відправляється в оздоровчі комплекси Миргорода.

Дубровські коні зуміли стати переможцями різноманітних змагань на іподромах України та за кордоном. На кінному заводі практично в первозданному вигляді збереглися стайні, школа-кузня, манеж, двоповерхові приміщення, будиночок керуючого та інші будівлі 19-20 століття, а також бігова доріжка. (рис. 63) [44]

(рис. 62) Дубровський кінний завод №62. Супутникова зйомка.

(рис. 63) Дубровський кінний завод №62.
Адміністрація, конюшні, іподромне поле.

Новоолександрівський кінний завод №64

У 1825 році в Подонцов'ї (нині Луганська область України) було засновано Новоолександрівський державний кінний завод (рис. 64). Проект кіннозаводського комплексу було зроблено архітектором Григорієм Івановичем Букіним. Були побудовані виробничі приміщення (стайні) та будинок керуючого. На відміну від архітектурних ансамблів Деркульського та Лимарівського кінних заводів, стилізованих під букву «Е», Новоолександрівський завод мав квадратну форму, над якою височіє величний силует круглої вежі. Архітектор Г. І. Букін спорудив вежу над центральною частиною стайні заводу, повторивши цей архітектурний елемент свого попередника Олександра Кутєпова, який раніше збудував подібну вежу в Лимарівському конезаводі (рис. 65). У 1870-80-ті роки найкращі коні заводу успішно виступали на кінних змаганнях закордоном, зокрема у Франції. У 1975 році на в'їзді в кінний завод за проектом скульптора Миколи Можая та архітектора Віктора Житомирського було споруджено пам'ятник Кокетливому (рис. 66). За 1990-2000-ті роки кінний завод поступово занурювався у фінансово-економічну яму та розорявся. За два десятиліття нового століття господарство перетворилося з багатогалузевого та рентабельного на збиткове, неплатоспроможне сільгоспідприємство, що втратило практично і полеводство, і тваринництво. Зникли рекорди коней-важковозів, високі врожаї і надої молока, поголів'я ВРХ і свиней, припинилося виробництво кумиса.[45] На жаль, збитковий стан Новоолександрівського конезаводу триває й досі.

(рис. 64) Новоолександрівський кінний завод №64. Супутникова зйомка

(рис. 64) Новоолександрівський кінний завод №64. Конюшні

(рис. 65) Новоолександрівський кінний завод №64. Пам'ятник Кокетливому.

1.3 Вітчизняні приклади сучасних проектів КСК

Жашківський кінний завод «Parade Allure» у м. Київ

Жашківський кінний завод було засновано 1999 року. Завод розташований у місті Жашків, за 150 км від столиці України, Києва. Спеціалізується на розведенні, вирощуванні та тренінгу коней західноєвропейських порід (Весфальська, Голштинська, Ольденбурзька, Ганноверська, Бельгійська теплокровна, Рейнська, Голландська теплокровна, Французький сель).

Площа заводу складає 317 га, з них 200 га пасовищ, 100 га сіножаті, кінноспортивна база, яка займає 17 га.

На території ЖКЗ розташовано:

2 стайні деннікового типу, призначені для 60 маток, 2 стайні загального типу для вирощування молодняку, спортивна стайня на 80 денників, случний манеж, стайня для жеребців-виробників, «водилки» для коней (працює в семи різних режимах), критий манеж, сучасний лазарет та лабораторія для штучного запліднення, а також на території є сучасний готельно-ресторанний комплекс (рис. 66).

Крім безпосередньо розведення, завод активно інвестує кінний спорт, основою якого є Жашківська кінно-спортивна школа (рис. 67). Офіційне відкриття Кінно-спортивного комплексу відбулося 14 серпня 2010 року на базі Жашківського кінного заводу.

(рис. 66) Жашківський кінний завод "Parade Allure".
Готельно-ресторанний комплекс.

(рис. 67) Жашківський кінний завод "Parade Allure". Конюшні та плац.

КСК Магнат у м. Київ

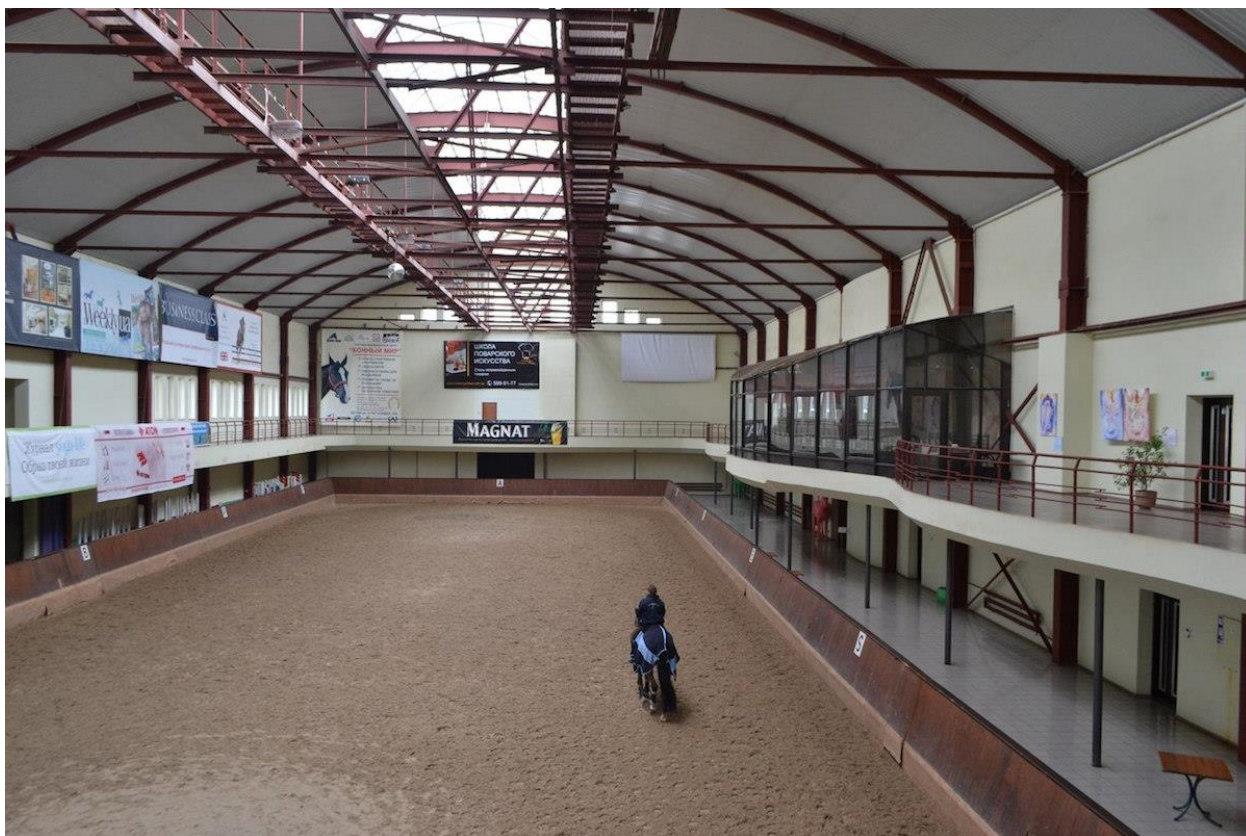
Кінноспортивний комплекс "Магнат" працює з 1999 р. в Київській області. Він розташований за 10 км від Києва біля траси міжнародного значення Київ-Бориспіль. Загальна площа комплексу – 11 га.

На території КСК "Магнат" знаходяться:

Критий манеж для проведення тренувань та змагань (рис. 68), 3 стайні; два відкритих манежі; ветеринарна клініка; ресторан; готельний комплекс (рис. 69); кулінарна школа; конференц-зал на 30 осіб.

(рис. 68) КСК "Магнат". Готельний комплекс та відкритий манеж.

(рис. 69) КСК "Магнат". Критий манеж.

КСК Тамерлан у м. Хмельницький

Кінний клуб Тамерлан (рис. 70) налічує поголів'я у 25 коней. На території розташований готельно-ресторанний комплекс на 21 номер з конференц-залом (рис. 71), а також сучасні стайні (рис. 72), критий та відкритий манежі, левади.

(рис. 70) КСК Тамерлан. Супутникова зйомка.

(рис. 71) КСК Тамерлан. Готельний комплекс

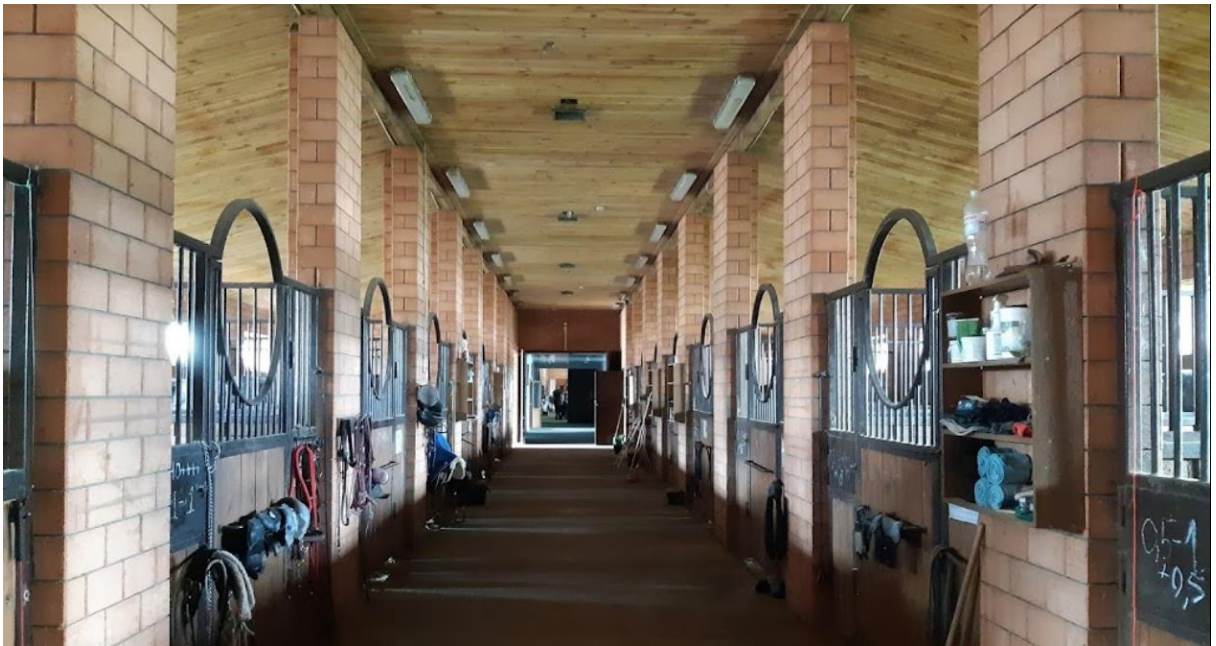
(рис. 72) КСК Тамерлан. Стайні

КСК (кінний завод) Klimenko Stable у м. Дніпро

КСК Klimenko Stable розташований на території готельного комплексу «Озерище» (рис. 73). Спочатку це була прокатна стайня приблизно на 30 голів у комплексі якої була кам'яна стайня, критий манеж-бочка, два відкриті манежі, просторі левади. На сьогоднішній день Klimenko Stable позиціонується більше як кінний завод на 162 голови. У складі заводу є: кам'яна стайня для спортивних коней на 30 голів (рис. 74), маточна стайня, стайня табунного утримання для молодняку, а також дерев'яні чотирьох-пролітні стайні (рис. 75) для молодих коней, і гостьова, літня стайня. Критий тентовий манеж, два відкритих манежі з трибунами, поле для триборства, критий манеж-бочка переобладнано в автоматичні водила (шагалку). Багато просторих левад. Також на території є невеликий готель із кафе.

(рис. 73) Klimenko Stable. Вид з висоти пташиного польоту

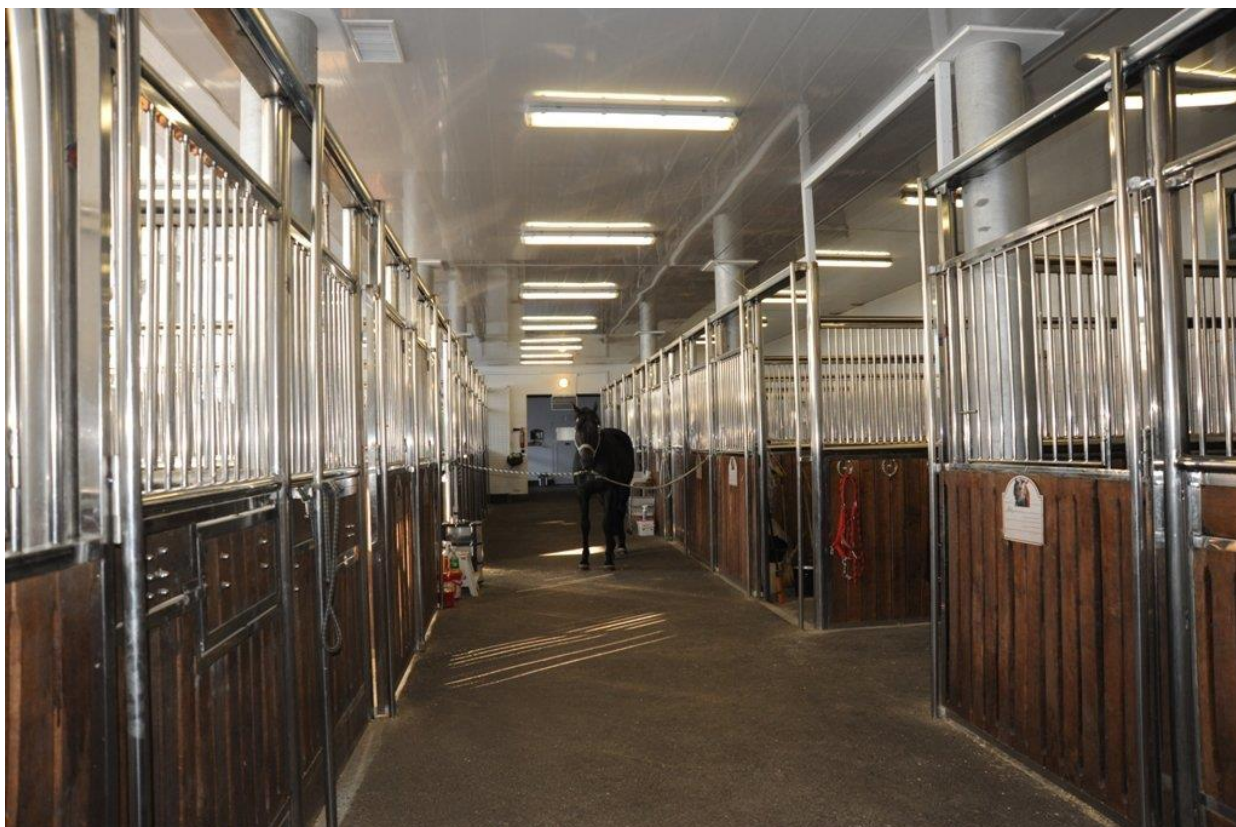
(рис. 74) Кліменко Stable. Кам'яні конюшні

(рис. 75) Кліменко Stable. Дерев'яні конюшні.

КСК Horses of Anastasia у м. Дніпро

КСК Horses of Anastasia спеціалізується в спортивному та дозвільному напрямку. Знаходиться на у м. Дніпро біля колишнього заводу. В комплекс входять: спортивні стайні в блоці з критим манежем (рис. 76), дві окремі стайні, тентово-надувний манеж, відкриті манежі, кілька невеликих левад, а також готель і ресторан.

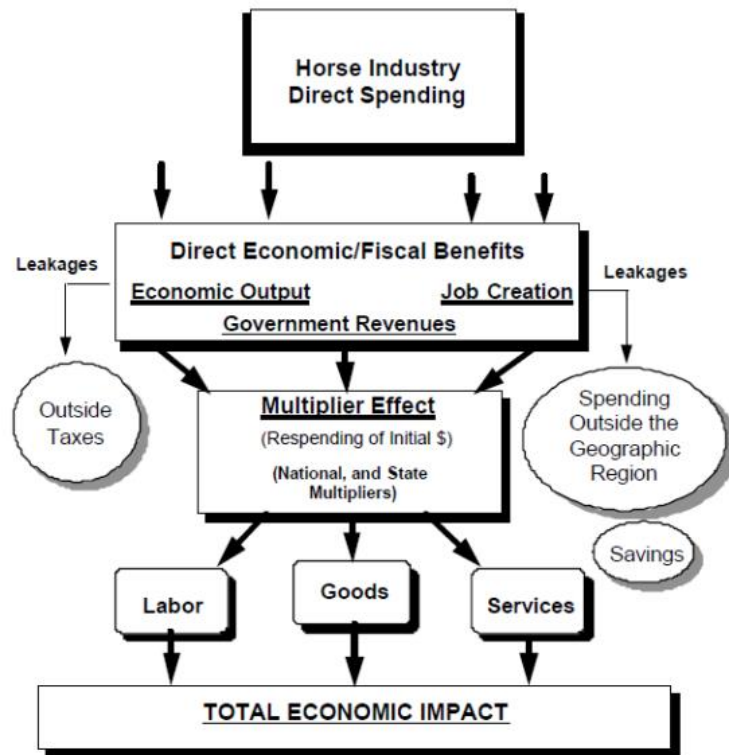

(рис. 76) КСК Horses of Anastasia. Манеж зі стайнею.

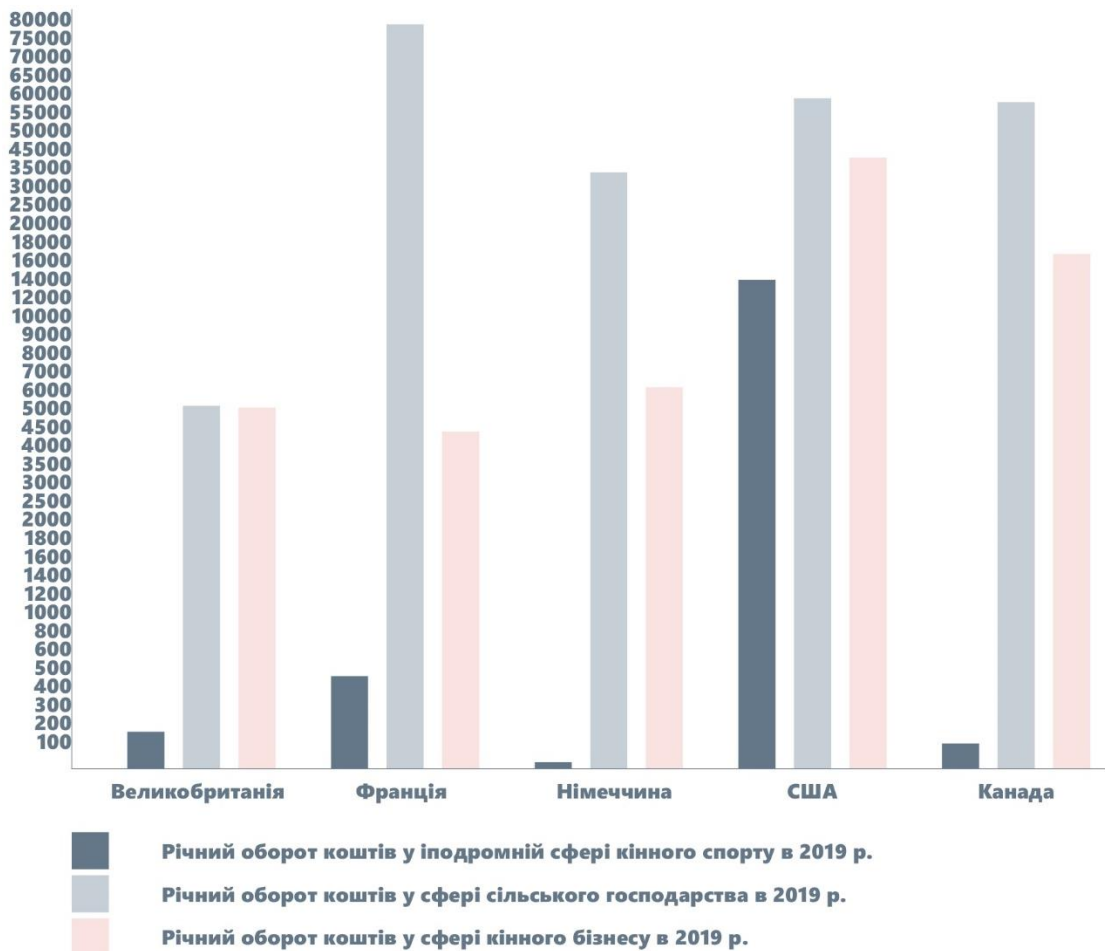
1.4 Економічний аспект розвитку кінного спорту.

Для багатьох країн кінний спорт є одним із найприбутковіших спортивних напрямків (рис 77, 78), так в Англії станом на 2019р. оборот коштів у кінноспортивної сфері становив 4,7 млрд. фунтів стерлінгів [46], перегони на конях посідають у телевізійних рейтингах друге місце, а їх частина у загальному ринку парі становить 12 млрд. євро на рік. На ряду з Англією кінна індустрія широко розвинена в Ірландії - це приблизно 38 млн. євро. У Франції найпопулярнішою та найприбутковішою галуззю кінного спорту є перегони. З 1930 року діє система парі поза іподромом (це означає, що ставки можна зробити в більшості громадських місць) за рахунок чого грає в будь-який зручний час майже кожен третій француз. Ця система приносить на рік близько 7,5 млрд. євро з яких на виплати виграшів йде близько 5 млрд. І того річний оборот коштів станом на 2019 р. становить 8,8 млрд. євро з яких 6,5 млрд. євро йде на виплати виграшів (дані IFHA). Кінний бізнес у Франції також представлений одними з найдорожчих і популярних аукціонів де купують лошат сума яких сягає 100 і більше млн. доларів за одного, що також дозволяє вносити до державного бюджету чималі суми [47]. Крім цього, Франція також розвиває і класичний кінний спорт регулярно показуючи свій рівень на Олімпійських іграх і всесвітніх чемпіонатах.

У розвитку економіки можна спостерігати таку тенденцію: при розвитку сфери кінного спорту одночасно отримує активний розвиток сфера сільського господарства, створюючи таким чином безліч робочих місць [47], а також розвивається сфера спорту, розваги та туризму.

(рис. 77) Економічний вплив кінної промисловості

(рис. 78) Порівняння вкладу кінного спорту, іподромної сфери та агробізнесу в економіку країни на прикладі деяких країн у 2019 році

Річний оборот коштів у іподромній сфері кінного спорту в 2019 р.

Великобританія (193,1 млн. євро), Франція (512,6 млн. євро), Німеччина (22,8 млн. євро), США (1433,8 млн. євро), Канада (159,4 млн. євро) [48].

Сільське господарство (агробізнес) 2019 р.

Великобританія (5 519 млн. євро) [49], Франція (76 205 млн. євро) [51], Німеччина (39 720 млн. євро) [52], США (61 766 млн. євро) [53], Канада (59096 млн. євро) [54].

Кінноспортивна сфера (кінний бізнес) 2019 р.

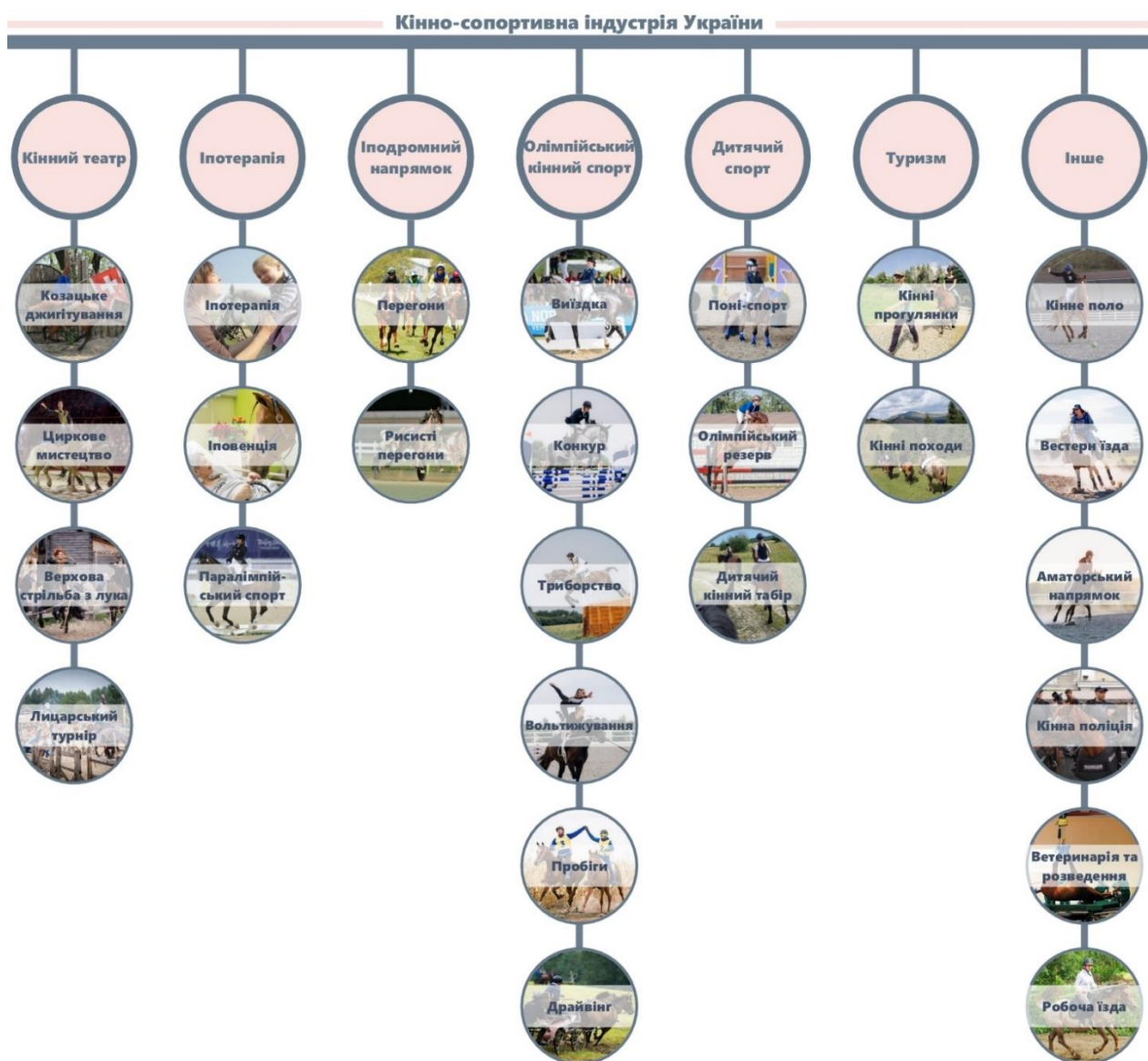
Великобританія (5 500 млн. євро) [46], Франція (4 625 млн. євро) [50], Німеччина (6 700 млн. євро) [55], США (44 500 млн. євро) [56], Канада (17800 млн. євро) [57].

Кошти вказані у євро відповідно до курсу на грудень 2019р.

Таким чином кінна індустрія вносить великий прибуток до бюджету держави та створює економічний зв'язок із сільським господарством, індустрією розваги та спорту забезпечуючи країну безліччю робочих місць.

1.5 Існуючі тенденції розвитку кінноспортивного сектора в Україні

Сучасна кінноспортивна індустрія України представлена різноманітною кількістю напрямів, які задовольняють потреби населення у сферах спорту, освіти, здоров'я, розваги, а також дає розвиток специфічним напрямкам таким як кінна поліція та спеціалізована ветеринарія (рис. 79).

(рис. 79)

Напрямок олімпійського кінного спорту в Україні є пріоритетним. Серед видів олімпійських дисциплін кінного спорту найбільшої популярності здобули конкур, виїздка та триборство, спортсмени цих напрямів проявляють себе на міжнародних турнірах, а також на олімпійських іграх. Підготовкою

спортсменів займаються як державні установи, так і приватні клуби. Набираючими популярністю можна визнати напрямки кінних пробігів та вольтижування, а кінний драйвінг є дуже вузьким напрямком і його представляють лише одиниці клубів по всій країні.

Іподромний напрямок в Україні мав дуже великий вплив та активний розвиток до змін у законодавстві України у 2009 році, де кінний тоталізатор був заборонений, що у свою чергу призвело до економічного краху та поставило цей напрямок у дуже скрутне становище. У 2020 році було прийнято закон України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор», в якому повернули можливість організації тоталізатора, ставок на іподромах. У майбутньому це дозволить знову повернути іподромам фінансову вигоду, популярність та інтерес. На даний момент діючих іподромів у країні залишилося 4, це центральний Київський, Львівський, Харківський та Одеський, проте після внесення змін до законодавства виникли пропозиції щодо будівництва нових іподромів, наприклад у Маріуполі (пропозиція від 2021 року), а також необхідність реконструкції старих .

Дитячий кінний спорт в Україні представлений безліччю кінних шкіл під керівництвом держави, приватними клубами, поні-клубами. Розвиток дитячого кінного спорту стикається з проблемами фінансової доступності спорту для всіх категорій громадян, а також відсутністю популяризації кінного спорту в масах. Головна мета державної кінноспортивної школи це виростити майбутнього олімпійського спортсмена, на що йде близько 10 років підготовки, отже це має на увазі велику фінансову підтримку від держави, проте грошові надходження за останні роки скоротилися до критичного мінімуму. Фінська схема розвитку дитячого кінного спорту має таку особливість: у школах діти можуть замінити звичну фізкультуру на кінний спорт, що у свою чергу дозволяє всім охочим дітям випробувати себе у якості вершника, а це безпосередньо впливає на популяризацію кінного спорту. Також фінська практика передбачає проведення безлічі змагань на різних

рівнях підготовки вершників, а це привертає фінанси та увагу суспільства, таким чином держава вкладаючись у майбутнє спортсменів отримує свою фінансову вигоду від змагань, одночасно відбираючи кращих із кращих спортсменів та постійно підвищуючи їх якісно-професійний рівень. Таким чином, держава підтримує спортсмена в його перших кроках, а потім спортсмен уже сам здатний забезпечувати своє професійне майбутнє. В Україні основними проблемами дитячого кінного спорту залишається питання популяризації та фінансування, проте можна помітити тенденцію до появи все більшої кількості приватних кінних клубів, які займаються в основному з дітьми, але якість їх підготовки не регулюється, що призводить до того, що дітей може тренувати як висококласний спортсмен так і звичайний аматор без достатнього досвіду та знань. [58]

Кінний туризм в Україні в основному зосереджено на заході, в районах Карпат, оскільки гарний вид безмежної природи є одним з головних факторів приваблення туристів. Розвиток туризму в цій галузі досяг того рівня популярності, що вже багато років приваблює туристів з інших країн, хоча якість проведення самих турів все ще не дотягує до європейських стандартів. Якісне врегулювання на державному рівні та складання норм проведення турів, які зберігатимуть здоров'я та безпеку не тільки вершника, а й коня, допоможе досягти ще більших результатів у популяризації кінного туризму. Також в Україні є безліч місць де можлива організація кінних походів і в центральній частині країни і на півдні вздовж берегів морів. Кінний туризм в Україні має величезний потенціал розвитку.

Кінний театр в Україні представлений такими напрямками як козацька джигітовка, верхова стрільба з лука та циркове мистецтво. У Києві та Запоріжжі розташовані найбільші кінні театри України, але крім них є ще безліч інших, трохи менш популярних, розташованих невеликими клубами по всій країні. Найчастіше вистави відбуваються на базах самих театрів, проте не рідкісні випадки організації видовищ під час урочистостей чи великих змагань на іподромах чи інших великих клубах, фестивалях. Верховна

стрільба з лука в Україні має свою організацію «Всеукраїнська федерація верхової стрільби з лука», яка займається популяризацією та організацією змагань на рівні держави та на міжнародному рівні.

Іпотерапія в Україні відносно новий напрямок, однак, одразу набула величезної популярності у населення через свою очевидну користь як фізичному так і психологічному здоров'ю людини. У напрямку іпотерапії в Україні працюють в основному клуби, школи та КСК, проте є й невелика кількість спеціалізованих центрів іпотерапії. У ряді випадків люди, які проходили іпотерапію, надалі зберігають інтерес до коней і йдуть у професійний кінний спорт.

Кінне поло та вестерн їзда специфічні для України напрямки. Кінне поло поки що не здобуло великої популярності в українців, лише у 2019 році було проведено перший в Україні матч з кінного поло разом з яким розпочала свою роботу «Федерація Поло України», поки що це відносно новий напрямок для України, який тільки почав робити свої перші кроки. Вестерн напрямок також не отримав особливого розвитку і представлений окремими клубами як доповнення до основного напрямку клубу, а також окремими тренерами.

Кінна поліція України була заснована у 2000 році та займається патрулюванням парків, скверів, місць відпочинку, забезпечує порядок під час мітингів, а в зимовий період йде на відпочинок. Плюсами кінної поліції можна назвати те, що в зонах відпочинку верхом дістатися необхідного місця набагато простіше і швидше ніж на машині або іншому транспорті, а також огляд верхом набагато більше ніж з землі. Поліцейські коні зазвичай утримуються на території державних стайнь (центрального київського іподром, КС СДЮСШОР тощо). Поки Україна не має повної практики використання кінних патрулів, але галузь не є безнадійною, основною проблемою є складність донесення ефективності кінної поліції соціуму.

Спеціалізована кінна ветеринарія в Україні стикається з низкою складнощів і переважно займається саме проблематикою розмноження коня та

зосереджена на кінних заводах. Проблемами зі здоров'ям коня не пов'язаними з репродукцією займаються лише десятки фахівців по всій країні, а можливості для операцій надає лише пара-трійка клінік. Навчання ветеринара який займається кіньми (коновалу) полягає у загальній ветеринарній підготовці, однак лише деякі установи мають можливість утримання коня, а тому учень повинен сам знаходити собі місце для постійної практики, а в майбутньому вирушати здобувати спеціальну освіту за кордоном. Також в Україні практично відсутня практика передових технологій лікування коня, а саме фізіотерапії, гідротерапії, ударно-хвильової терапії та інших. Проте розуміння ведення племінної справи на досить високому рівні, що дозволяє постійно якісно поліпшувати породу.

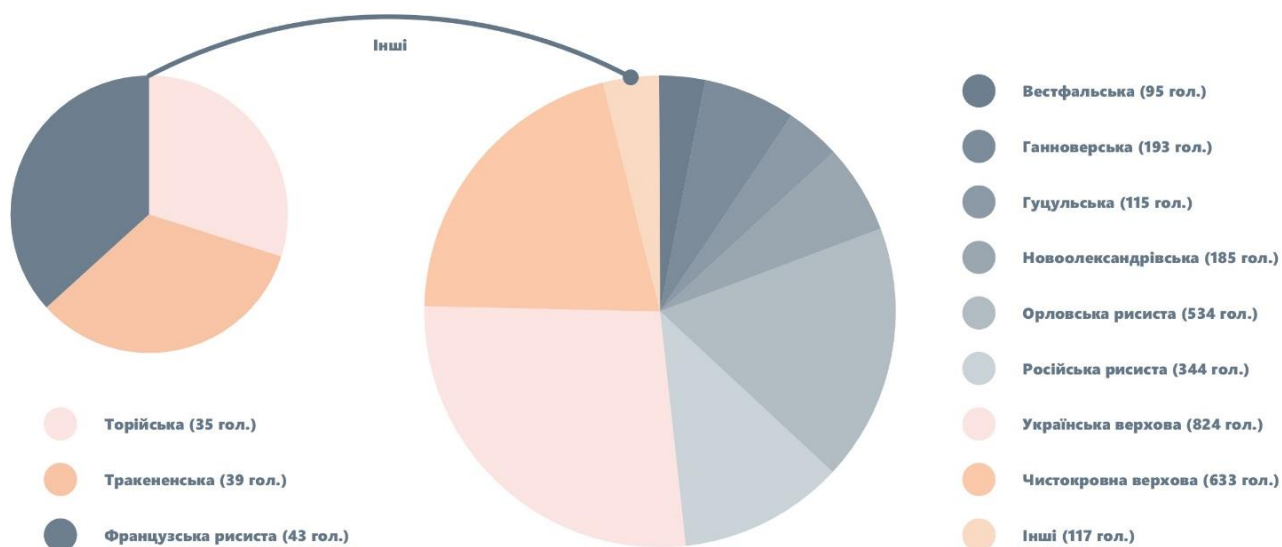
Для всіх цих напрямів в Україні розводять коней різноманітних порід, проте зберігається тенденція до зменшення поголів'я породистих коней, що пов'язане з неправомірною діяльністю деяких управлінських організацій та штучно створеного несприятливого економічного поля (рис. 80, 81). Станом на 2022 рік розведення в Україні породистих коней було штучно задушене та продовжується за рахунок ентузіастів своєї справи. Через економічні обмеження висококласних коней в Україні продають за безцінь, що, в свою чергу, підриває діяльність бізнесу та обнуляє фінансовий інтерес до нього. Практика багатьох країн показує, наскільки прибутковим може бути кінноспортивний бізнес за грамотного керівництва та підтримки держави, а з можливостями України перспективи розвитку кінної індустрії дуже сприятливі.

Дані з державного племінного реєстру вказують на негативну динаміку у кількості поголів'я коней України:

2012 рік – 4448 голів, 2014 рік – 3970 голів, 2016 рік – 3289 голів, 2018 рік – 3273 голів, 2020 рік – 304 [59]

(рис. 80) Динаміка поголів'я племінного фонду коней в Україні

(рис. 81) Кількість племінних коней по породах, зареєстрованих на кінних заводах України станом на 2020 рік

Основні породи коней яких розводять в Україні:

Українська верхова порода (рис. 82) була затверджена у 1990 р, а робота над її створенням бере свій початок у 1945 році. Це відносно молода порода, яка зарекомендувала себе як верховий кінь високого рівня, неодноразово доводячи свою першість у міжнародних змаганнях з класичних видів кінного спорту (конкур, виїздка, триборство). Це активна, з добрим характером, універсальна порода, яка знаходить своє застосування як у професійному сегменті спорту, так і в аматорському, а також в інших сферах.

(рис. 82)

Чистокровна верхова (рис. 83) (Англійська чистокровна). Точної інформації виникнення породи немає, але перші згадки датуються XVII століттям. Відрізняються жвавим нравом. Використовуються в основному в перегонах, але іноді знаходять своє застосування й у класичному спорті.

(рис. 83)

Орловська рисиста. (рис. 84) Історія створення орловської породи охоплює досить тривалий період між XVIII і XIX століттями. Універсальна порода, проте основним напрямком є рисисті перегони. Проте кінь може непогано показувати себе і в класичних напрямках.

(рис. 84)

Російська рисиста (рис. 85) порода була остаточно затверджена 1949 року. Легкоупряжний кінь основним напрямком діяльності є саме рисисті біги. Крім основного напрямку можуть використовуватись у кінному туризмі, класичному спорті.

(рис. 85)

Ганноверська порода. (рис. 86) Перша згадка про ганноверських коней датується в Німеччині VIII століттям. Урівноважені, горді, сильні та сміливі коні, що здобули славу ідеального спортивного коня у напрямку конкуру та виїздки, деякі показують відмінні результати і у триборстві. Мають потужні рухи.

(рис. 86)

Новоолександрівська важковозна.
(рис. 87) Затверджено у 1998 році. Раніше використовувалися у випробуваннях коней важковозних порід. Основним напрямом використання є сільське господарство та товарне виробництво. Нерідко їх можна зустріти у аматорських кінних клубах.

(рис. 87)

Гуцульська порода (рис. 88) є місцевою породою коней, перша згадка якої відноситься до 1603 року, остаточне походження так і не було встановлено. Спокійні, невисокі, міцні коні ідеально підходять для туризму в горах, іпотерапії, сільського господарства, аматорського спорту.

(рис. 88)

Вестфальська порода (рис. 89)
Була визнана в 1906 незважаючи на дуже довгий шлях до її становлення з 1826 року. Показує себе чудовою універсальною породою, використовується як в упряжі, так і під сідлом. Найбільших успіхів досягає у виїзді та конкурі, але також використовується у кінному драйвінгу. Дуже слухняний, спокійний кінь.

(рис. 89)

Французька рисиста (рис. 90)

Була виведена на початку XIX століття для військових цілей, а племінна книга була заведена в 1906 році, в сучасному світі основний напрямок це рисисті біги та рисисті перегони. Також їх використовують для скіджорінгу та класичного спорту. Вони витривалі, грайливі, добре уживаються як з людиною, так і з іншими кіньми.

(рис. 90)

Тракененська порода (рис. 91)

була офіційно заснована у 1732 році. Це дуже розумний і добродушний кінь, який чудово розуміє людину і може стати їй справжнім другом. Універсальний, витривалий, жвавий кінь здатний принести перемоги в класичних видах спорту: конкур, виїздка, триборство, драйвінг.

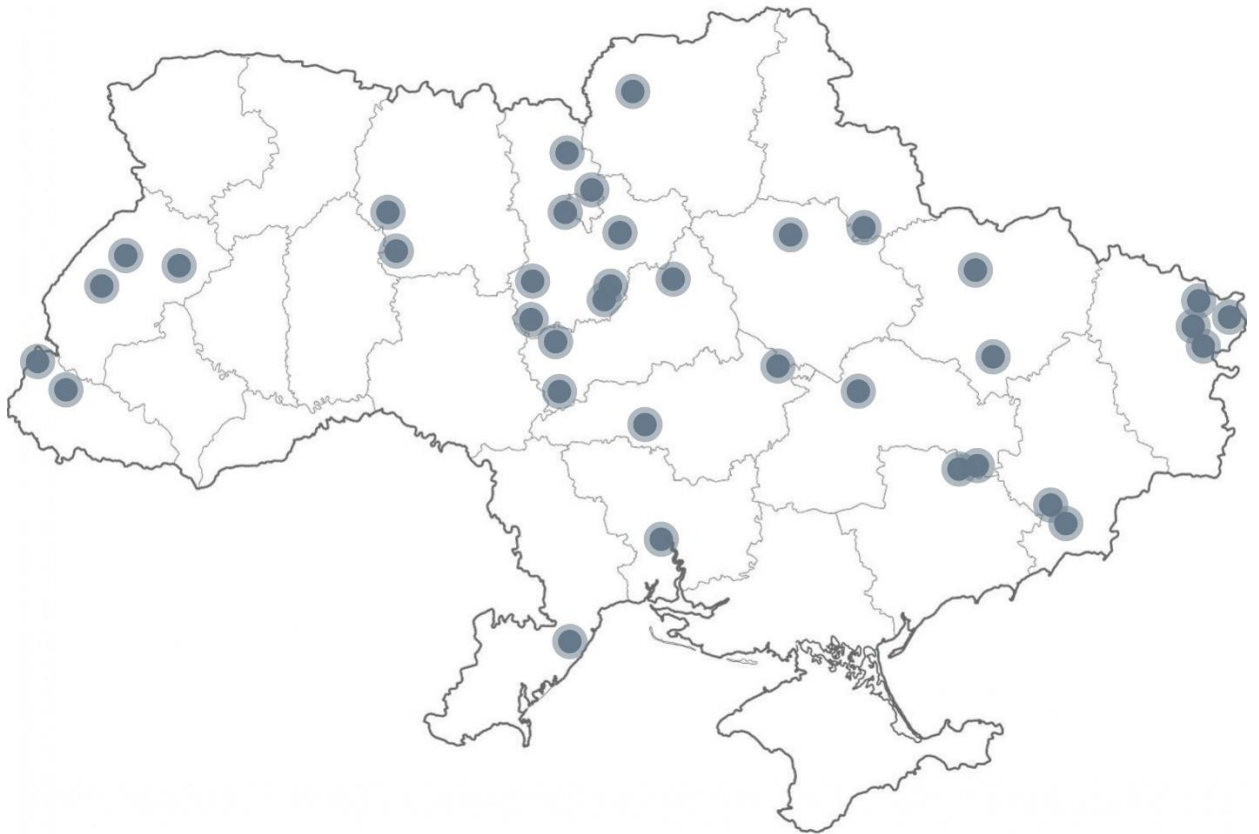
(рис. 91)

Торійська порода (рис. 92)

zareєстрована 1950 року. Спокійний, витривалий, енергійний кінь. Універсальна порода є нечисленною у світі. Основне використання це сільське господарство, але добрий характер і розум дозволяє використовувати коней у спорті, непогано показують себе в конкурі, мають деякі успіхи у виїзді, чудово підходять для туризму.

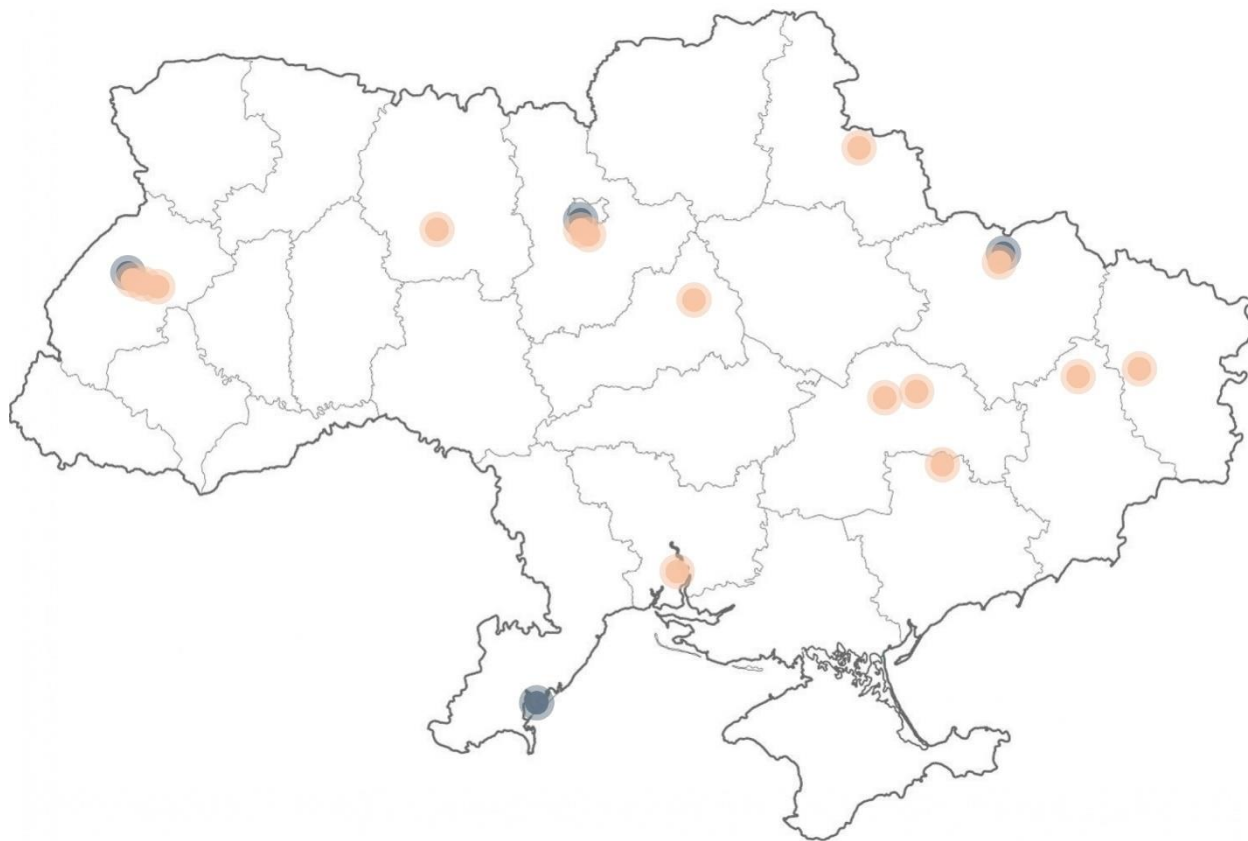
(рис. 92)

(рис. 93) Мережа діючих кінних заводів України.

Всі коні, що народжуються в Україні, проходять первинну підготовку на території заводів на яких народилися (рис. 93), а потім йдуть за двома напрямками залежно від свого призначення. Скакові та рисисті породи проходять випробування на діючих іподромах країни, після чого можуть бути відібрані для подальшої селекції або продані через аукціон або приватний продаж. Верхові породи коней або продаються в ході аукціону або приватного продажу у віці лошат, або продовжують спортивну підготовку на заводі і продаються пізніше вже як підготовлений кінь, або залишаються як виробники, а також можуть бути продані державним кінним школам, де їх підготовкою займаються берейтори. Ще в кінні школи часто продають так званих «вibraковок», це коні, що не пройшли породний контроль, проте мають все ті ж характеристики, що й їх красивіші товариші. Така система дозволяє не залишати коней «за бортом» якщо вони будь-яким чином виявилися не підходящими для більш вигідного продажу (рис. 94). М'ясо-кumisне виробництво в Україні обмежується невеликим кумисним

виробництвом Новоолександрівської породи. Крім державних та приватних зареєстрованих кінних заводів в Україні є безліч інших приватних підприємств, тому хоча перелік порід, що розводяться, представлений тільки з офіційних даних, їх може бути і більше.

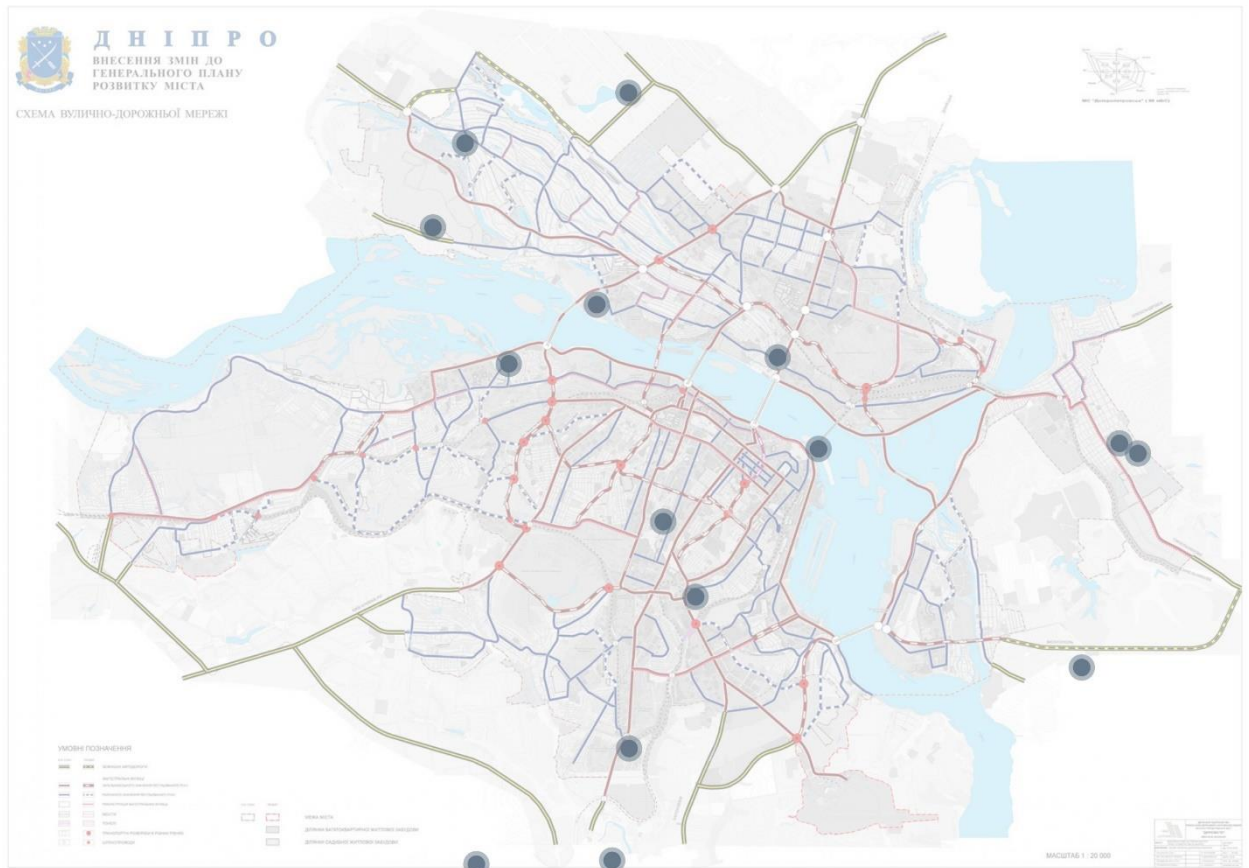

(рис. 94) Іподроми та кінні школи України

Приватний сектор споживачів продукції кінних заводів представлений безліччю різноманітних кінних клубів та приватних коневласників. В Україні відсутній загальний реєстр кінних клубів, однак їх може бути безліч, на прикладі м. Дніпро (рис. 95) можна помітити що тільки в одному місті може знаходитися близько 15 кінних установ різноманітної потужності та напрямку, від невеликих клубів аматорського напрямку до 10 голів до професійного КСК на основі кінного заводу з поголів'ям понад 160 голів.

Кількість кінноспортивних установ області також може обчислюватися десятками. Приватний коневласник та професійний спортсмен, як правило, утримує у середньому від 1 до 5 коней.

Географія розташування кінних установ у місті дуже різноманітна і чим далі від центру міста тим більше поголів'я коней, яке містить клуб, КСК, школа або завод, це пов'язано як з санітарними нормами, так і з необхідною площею для утримання коня.

(рис. 95) Кінноспортивні установи у м. Дніпро

1.6 ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I

З часів одомашнення коня конярська архітектура пройшла нелегкий шлях і змінювалася разом із зміною ставлення людини до коня та ролі, яку він виконував. Кожен період історії привносив зміни у попередній та створював нові типи кінних будівель та споруд (рис. 96).

Кратка х-ка основних історичних періодів у конярській архітектурі:

Стародавній період (XIII століття до н. е. – кінець X століття н. е.) характеризується масштабністю, створенням такого типу споруд як царські стайні у яких містилося колосальне поголів'я коней. Рівень комфорту утримання коня в стайні був мінімальний, практикувалося стійлове утримання з мінімізацією можливостей руху коня, проте вони більшу частину часу проводили на свіжому повітрі, тому дискомфорт утримання компенсувався. Також у цей період з'являються іподроми головним напрямом яких є розвага. Основні функції: утримання та розведення коня, тренінг, розвиток військової справи, видовищно-розважальна.

Середньовіччя (XI – XV століття). Залишилося небагато даних про конярство того часу, відбувся крок у бік зміни масштабів будівель до зменшення, з'являється новий тип споруд – кінне ристалище. Це тимчасова споруда для проведення лицарських турнірів. Основна функція – видовищно-розважальна, військова справа, тренінг та утримання коня. Іподроми в цей період стали менш популярні і частково були забуті.

Класичний період (XVI - XIX століття) стає переломним моментом в історії конярської архітектури саме в цей період зароджується безліч нових типів кінних будівель та споруд, зароджується школа верхової їзди та кінний спорт. Відкриваються перші кінні заводи, у яких починається селекційна робота, перші центри допомоги коню такі як клініки, пенсіонерські стайні. Кінний спорт набуває популярності не лише серед військових, а й серед аристократії, відроджуються іподроми, з'являються типові проекти стайні для утримання невеликої кількості коней. Основні функції – утримання, тренінг,

здоров'я та розведення коня, видовищно-розважальна, спортивна, військова справа.

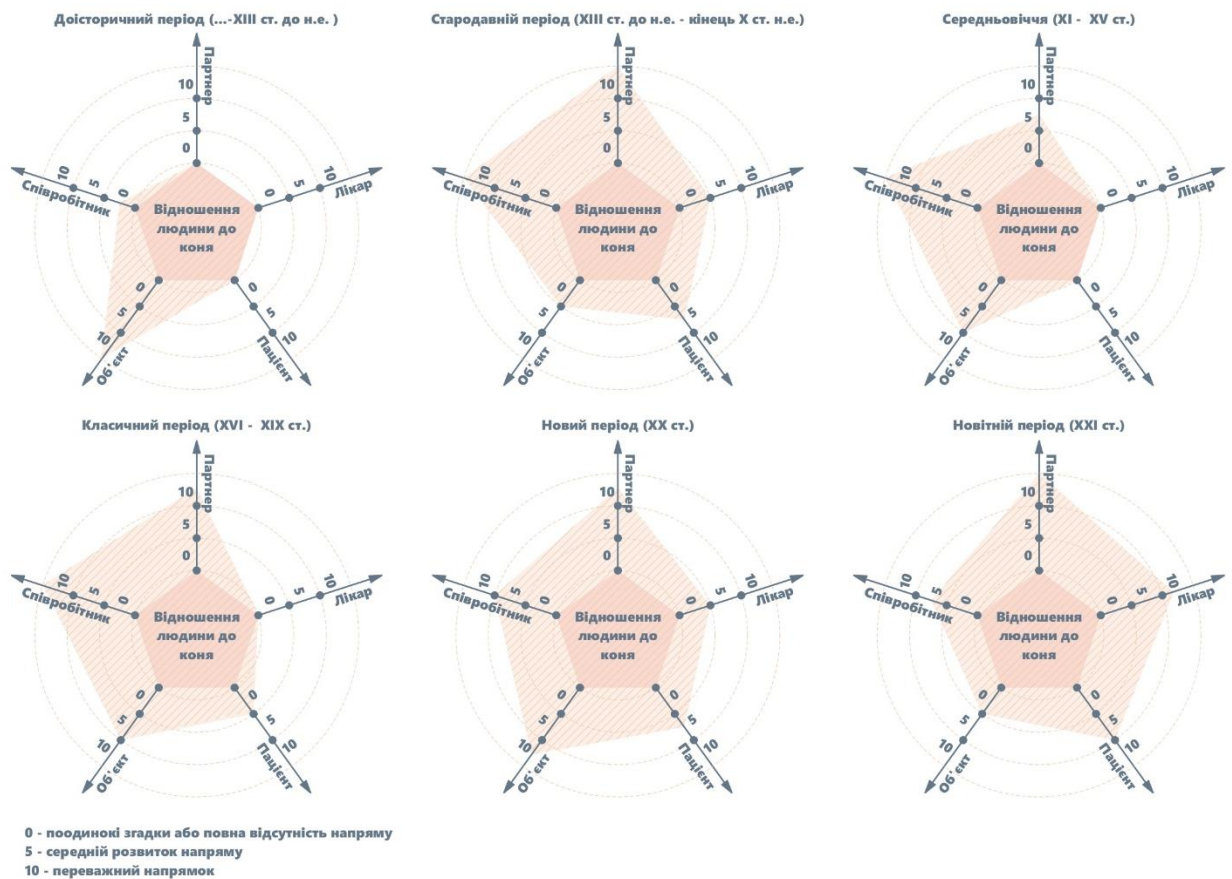
Новий період (XX століття). Індустріалізація торкнулася і кінного спорту, в середині століття військова справа повністю йде з напрямків використання коня, отримує величезний поштовх розвитку кінного спорту, іподроми стають одними з найпривабливіших місць для населення, в США в той час не кожен громадянин міг сказати ім'я свого мера міста однак кожен знав кличку коня-фаворита. Кінний спорт набуває масовості та різноманітності, тепер кожен охочий міг спробувати себе як професійний наїзник. З'являються перші кінні школи, КСК, отримує розвиток кінний туризм та іпотерапія. Основні функції - утримання, тренінг, здоров'я та розведення коня, видовищно-розважальний, спортивний, освітній, оздоровчий.

Новітній період (XXI століття). Отримавши досвід попередніх періодів примножує його позитивні сторони, КСК рухається у бік багатофункціональності поєднуючи в собі безліч найрізноманітніших функцій, тепер на території комплексу можна побачити фітнес зали, лазні, басейни, інші, суміжні типи полігонів для тренувань, КСК може займатися одночасно класичною їздою та вестерн-напрямок, іподромом, школою та іпотерапією. Розвага, навчання, професійний спорт, видовище, розведення, туризм та багато іншого. Все це може в собі поєднувати один комплекс, це і є поліфункціональність.

(рис. 96) Поява нових типів кінноспортивних будівель та споруд та їх зміна в історичному контексті.

Для глибшого розуміння зміни конярської архітектури варто розуміти для виконання яких функцій вона споруджувалась, а значить необхідно розглянути основні вектори побудови взаємин коня та людини, таким чином можна визначити тенденції розвитку використання коня в сучасності, подальші можливості та потреби в архітектурі (рис. 97).

(рис. 97) Гуманізм стосовно коня в історії людства.

Основні п'ять напрямків відносин між конем та людиною:

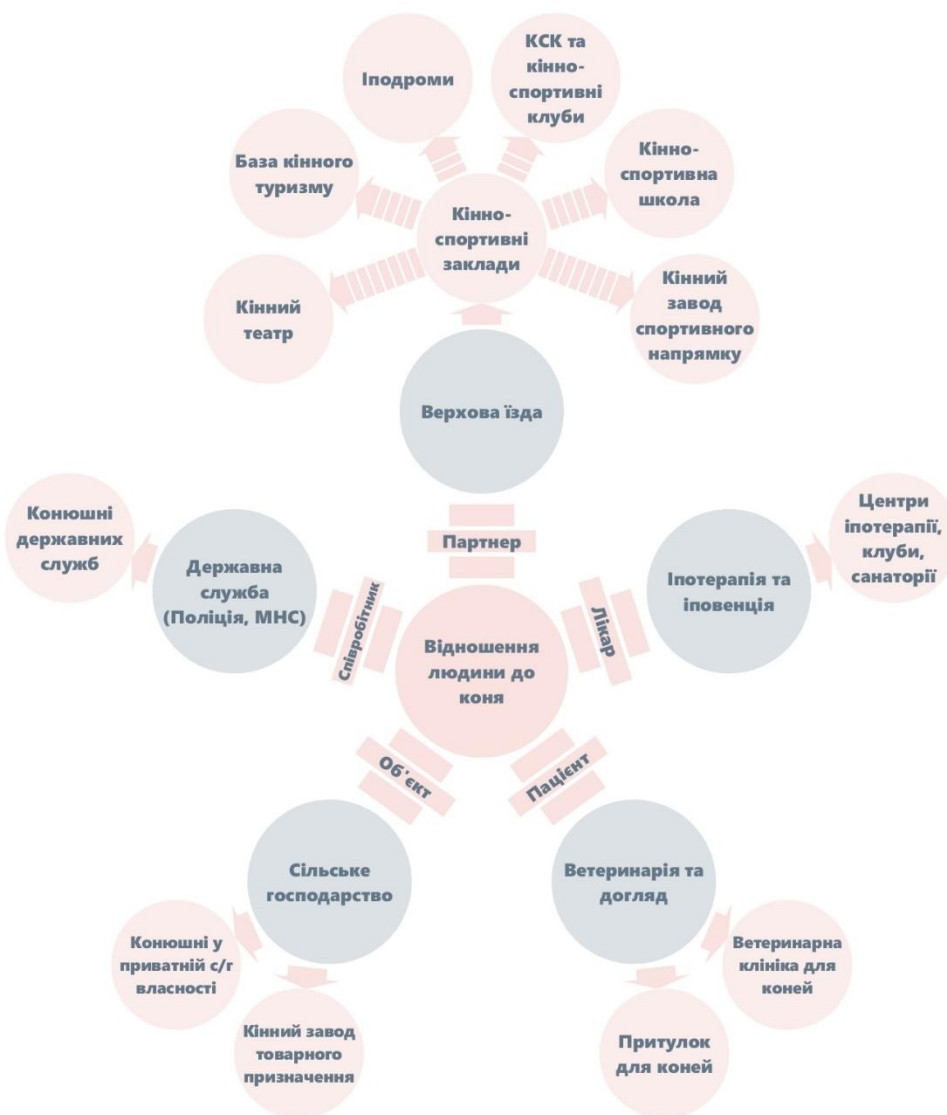
Кінь-партнер – це напрям на співпрацю як з партнером у спорті, вірним другом. Ці відносини піднімають коня на один рівень із людиною як рівноцінного і рівноправного товариша.

Кінь-співробітник – співпраця на терені військової справи, пізніше служба коня в поліції та МНС. Кінь виступає у ролі підлеглого, але шановного співробітника.

Кінь-лікар – у цьому напрямку кінь розглядається як лікар для людини. Кінь стає частиною лікувальної процедури, стосунки схожі з конем-співробітником, проте з деякою специфікою.

Кінь-пацієнт - кінь також потребує лікування як і людина, а тому для поліпшення якості його життя на тлі розвитку інших відносин утворився і цей напрямок.

Кінь-об'єкт – тут кінь виступає як об'єкт. Як тягова сила, як товар.

(рис. 98) Сучасні напрямки використання коней та види

кінноспортивних закладів в залежності від відношення людини до коня

Сучасні сформовані напрями відносин людини до коня (рис. 98) створюють основні типи діяльності у кінній сфері, при цьому народжується попит на певні види кінних установ зі своїми специфічним набором будинків, приміщень, споруд та обладнанням. На сьогоднішній день найбільший розвиток отримав саме напрям кінь-партнер, а отже і кінний спорт, верхова їзда в цілому, слідом йде іпотерапія та ветеринарія, потім спец. служби, а наприклад напрямок кінь-об'єкт частково є занепадаючим. В Україні проглядається тенденція до зникнення кінних заводів товарного призначення, однак залишається використання коня у домашньому господарстві як живої

сили. Більш заможні селяни можуть дозволити замінити коня трактором чи машиною, проте ця практика не є доступною всім.

Напрямок кінного спорту також має свої розгалуження і має величезну різноманітність, а відповідно в залежності від видів спорту можуть змінюватися і вимоги до складу будівель та споруд, їх габаритів.

Розуміння фундаментальних причинно-наслідкових зв'язків дає нам можливість спрогнозувати і краще зрозуміти зміну конярської архітектури в контексті часу та гуманізму, точніше реагувати на запити споживачів, створювати інноваційні рішення, дає відповідь на перші питання, з якими стикається під час проектування архітектор: «Чому? З якою метою? Для кого?».

«Чому?» - чому саме так виглядають сучасні комплекси, чому є необхідність саме в таких рішеннях в одному випадку і чому сьогодні потрібно думати про прийняття нових рішень в іншому випадку тощо.

"З якою метою?" - з якою метою створюється проект, якою є його функція, які вектори розвитку є пріоритетними для даного проекту, як має виглядати кінцева мета і так далі.

"Для кого?" - для кого створено цей проект, яка цільова група людей, які коні там будуть, які процеси там мають протікати тощо.

Перспективи розвитку індустрії кінного спорту в Україні мають очевидну вигоду. Це дорогий і тривалий процес, який у майбутньому принесе величезний прибуток державі і дозволить більш впевнено про себе заявити на міжнародній спортивній арені.

II

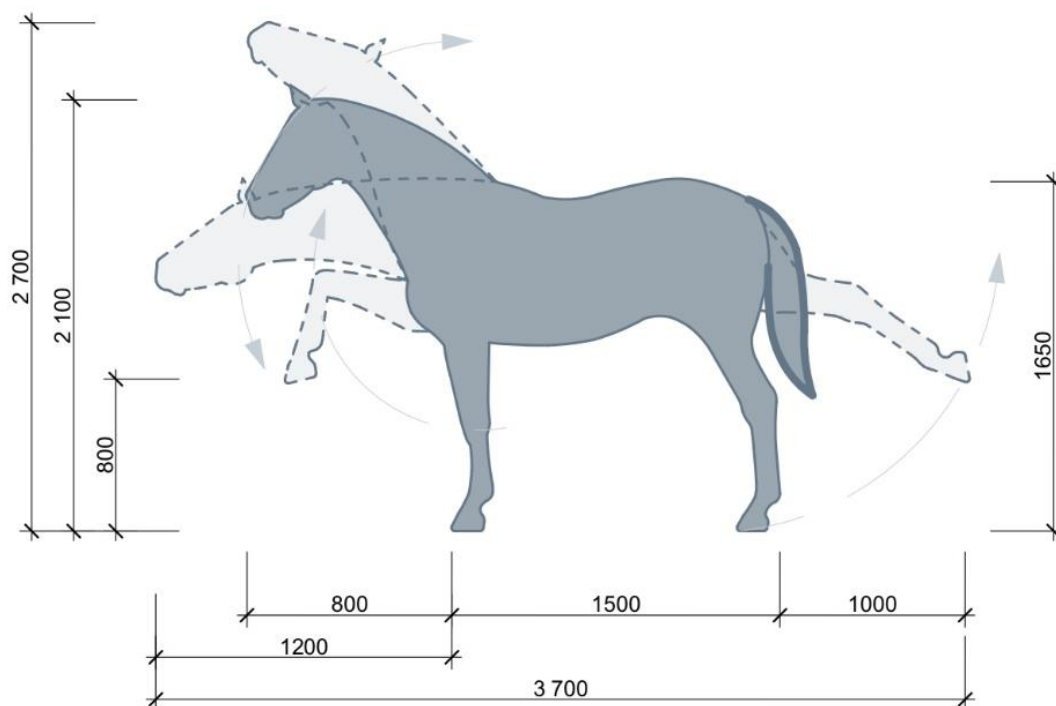
ПРИНЦИПИ ПРОЕКТУВАННЯ ТА ВИДИ СУЧАСНИХ КІННОСПОРТИВНИХ УСТАНОВ.

2.1 Ергономіка: людина та кінь.

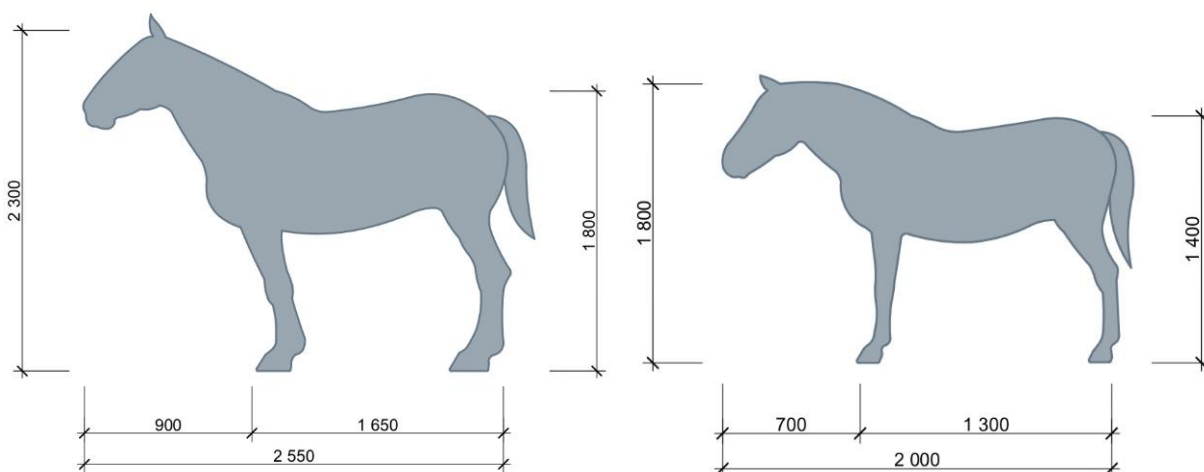
Ергономіка – це наукова дисципліна, що вивчає взаємодію людини та інших елементів системи, а також сферу діяльності із застосування теорії, принципів, даних та методів цієї науки для забезпечення благополуччя людини та оптимізації загальної продуктивності системи. [9]

Розпочинаючи проектування житла, робочого місця, місця відпочинку тощо для людини ми безсумнівно замислюємося про її комфорт, зручність користування. Так само слід чинити і з проектуванням будівель та споруд для утримання, тренінгу та відпочинку тварин.

Для створення дійсно комфортних умов для коня важливо визначитися з його габаритами, можливостями взаємодії коня та людини, а також коней один з одним (рис. 99, 100, 101, 102). У кожній країні свої визначення розмірів коня, так у Великій Британії поні вважається будь-який дорослий кінь нижче 1,5 м у холці, у США цей розмір дорівнює 1,4 м. У визначенні розмірів коня грає роль не тільки зріст а й будова тіла, вага – багато великих порід коней мають зріст середньостатистичної верхової, проте інші габарити при цьому не дозволяють розміщувати їх у таких ж самих мінімальних денниках, їм необхідно трохи більше місця для комфортного життя. У випадку з поні вкрай важлива порода, оскільки розкид зросту для них дуже великий: від 30 см у холці до 1,5 м. Незважаючи на це можна привести середні показники промірів коня розділивши на три основні групи: середній кінь, великий і поні.

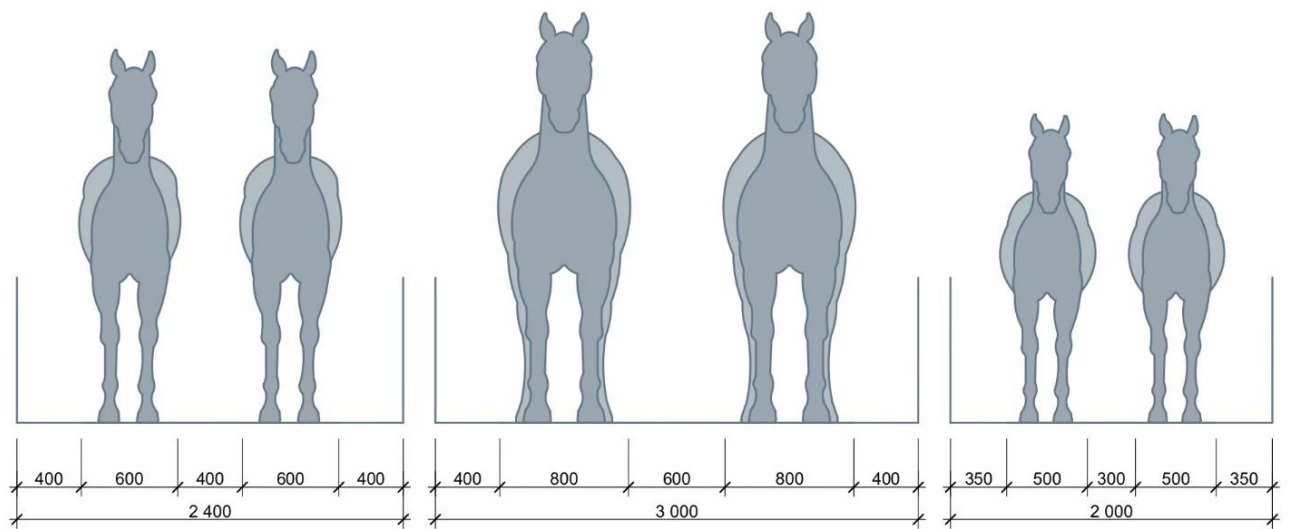
Середній кінь зростом в холці 150-175 см.

Крупний кінь зростом в холці 160-220 см. Коефіцієнт по відношенню до розмірів середнього коня дорівнює 1,1, зростом 200 см та більше – 1,3.

Поні зростом в холці менш 150см. Коефіцієнт по відношенню до розмірів середнього коня дорівнює 0,85, зростом менш 100 см та лошат - 0,6.

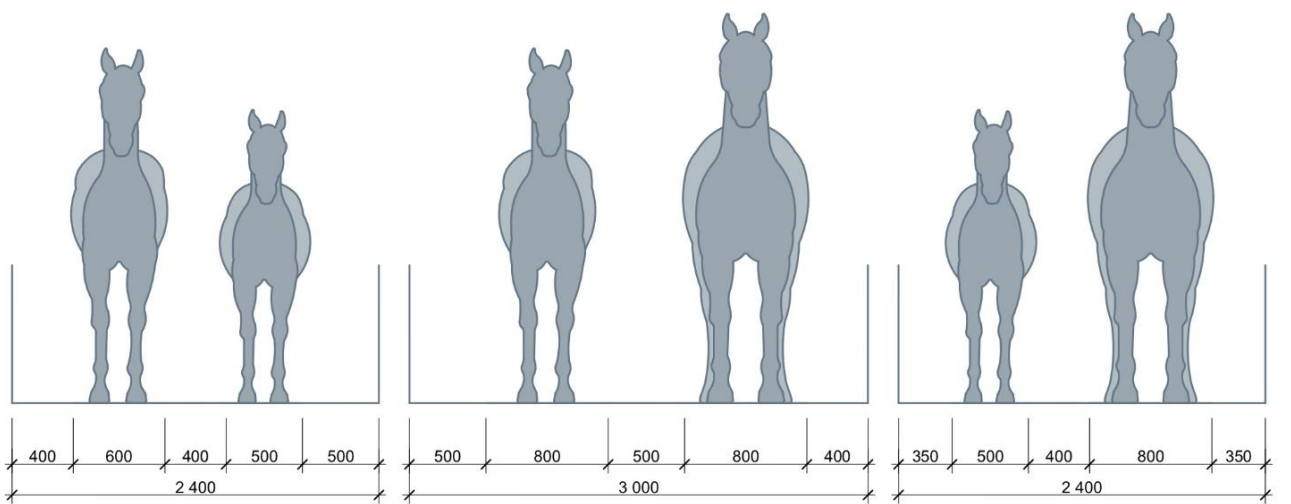
(рис. 99) Стандартні розміри коней

Мінімальна ширина
проходу для двох
середніх коней.

Для двох крупних коней.

Для двох поні.

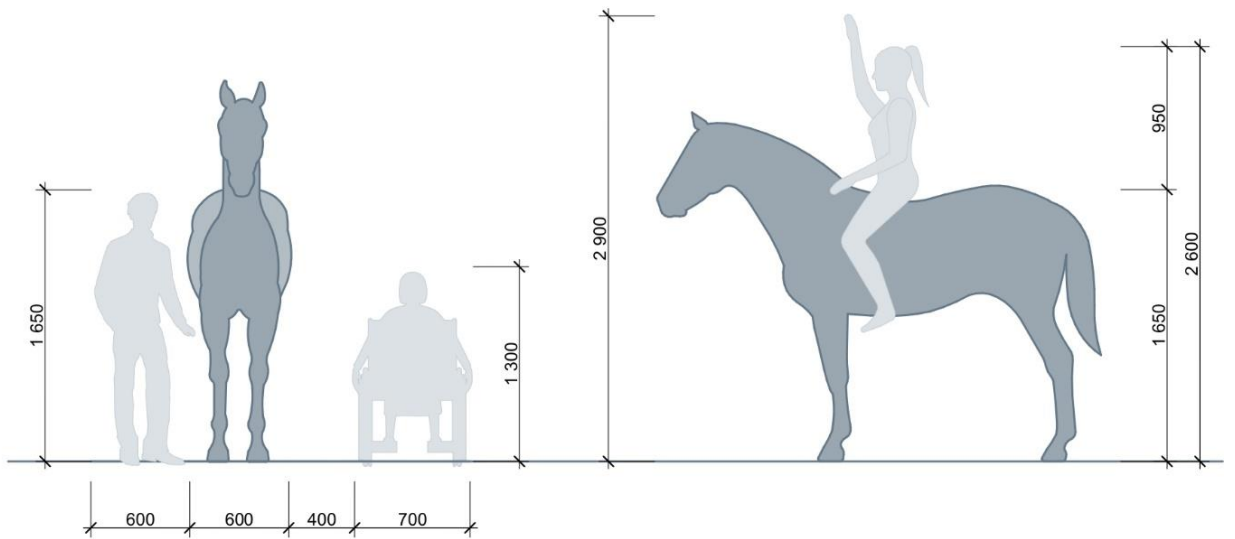

Мінімальна ширина
проходу для середнього
коня та поні.

Для середнього та
крупного коня.

Для поні та
крупного коня.

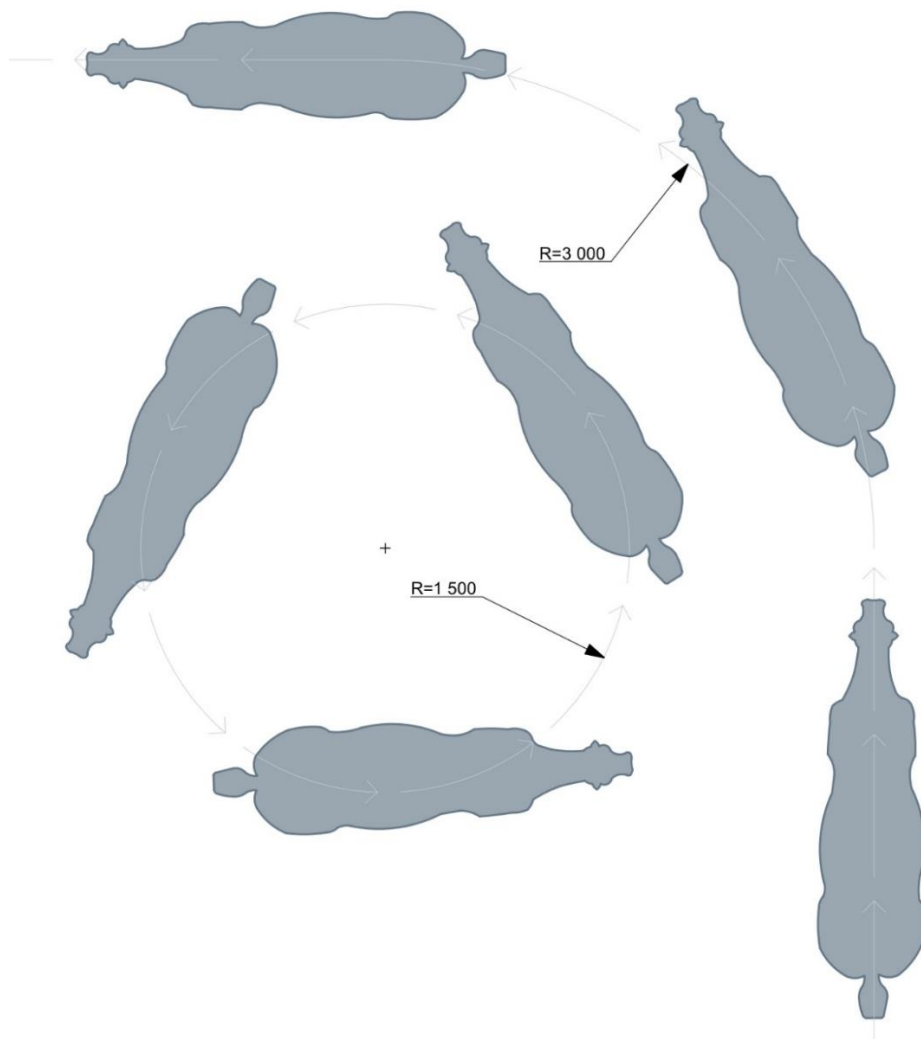
(рис. 100) Мінімальний простір для взаємодії коней

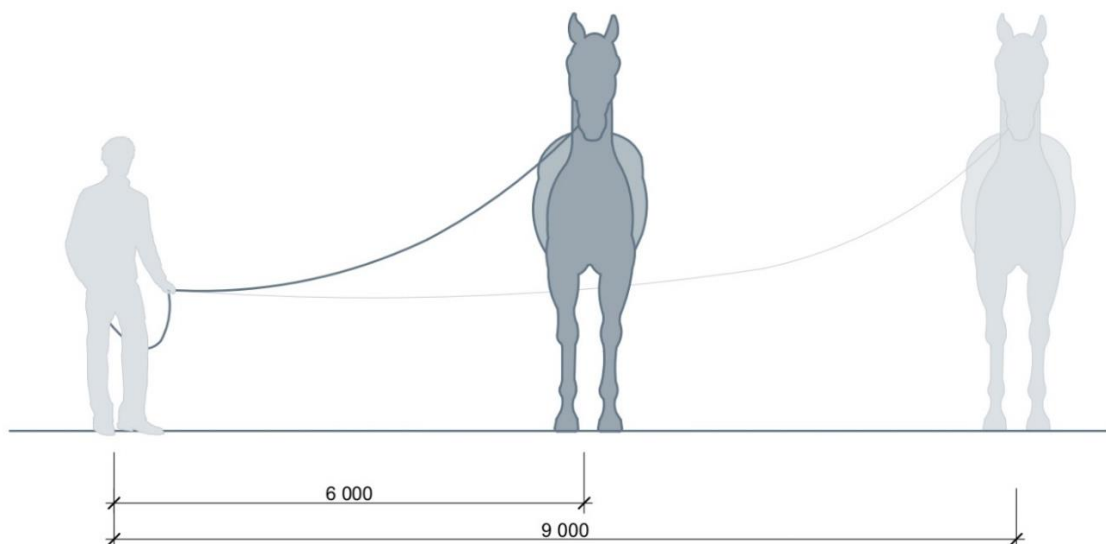
Мінімальний простір для людини
що веде коня.

Людина верхи на коні.

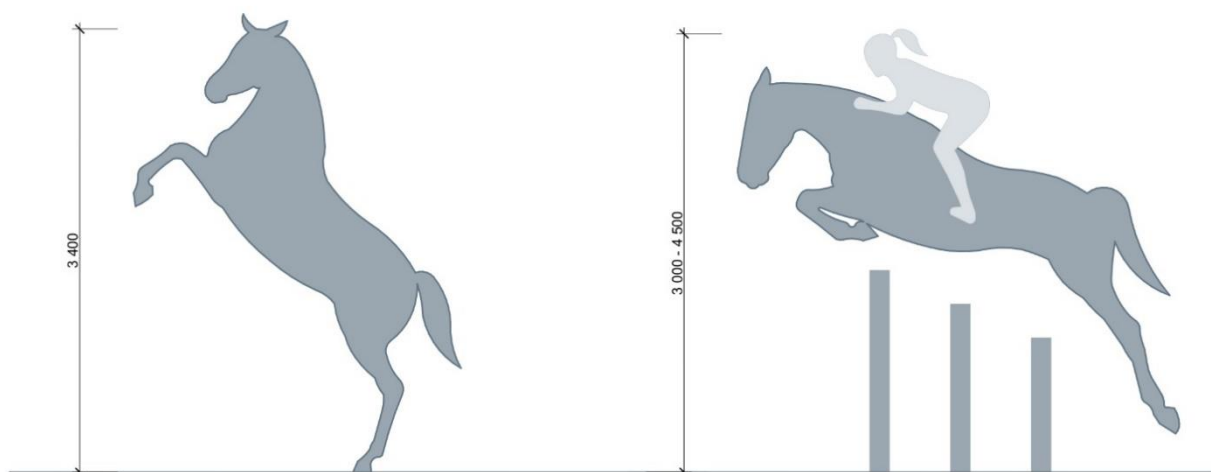
(рис. 101) Взаємодія коня та людини

Поворот коня по мінімальному радіусу
(продовження рис. 102)

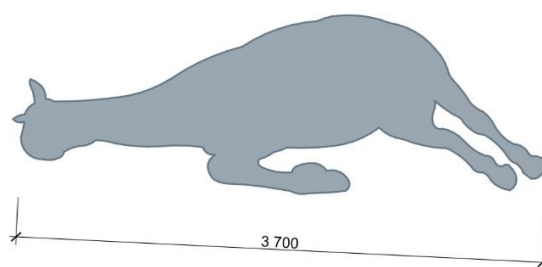
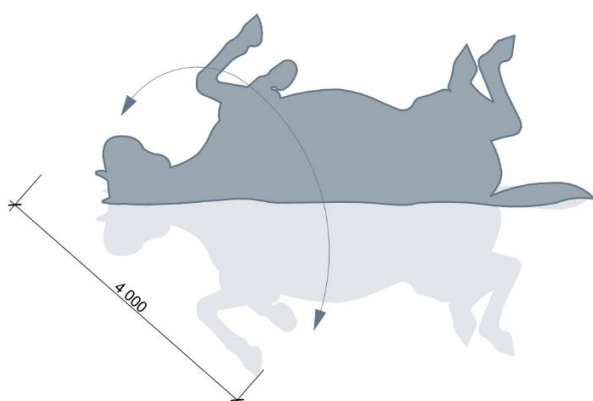

Робота на корді: шаг, рись – 6-9 м, галоп – 7-10 м.

Дибі (свічка)

Стрибок через бар'єр з вершником

Мінімальний простір для валяння середнього коня в обидві сторони

Розміри сплячого коня по діагоналі

(рис. 102) Кінь у русі

2.2 Види кінного спорту

З часів одомашнення коня змінювалися і види його роботи пліч-о-пліч з людиною. Залежно від виду виконуваної роботи змінювався тип і кількість, а також розміри необхідних споруд. На цьому етапі розвитку основним напрямом для використання коня є саме спорт. Кінний спорт поділяють на класичний, вестерн, іподромні дисципліни, пара-кінний спорт, ігри та нетрадиційні види. Офіційно визнані FEI (Fédération Equestre Internationale Міжнародна федерація кінного спорту) такі види кінного спорту як: виїздка, пара-виїздка, конкур, триборство, драйвінг, пара-драйвінг, кінні пробіги, пара-пробіги, вольтижування. До Олімпійських видів спорту відноситься виїздка, пара-виїздка, конкур, триборство, вольтижування.

До класичних дисциплін відносяться: виїздка, конкур, триборство.

До їзди в стилі вестерн: вестерн-плеже, рейнінг, каттинг, стрибки навколо бочок, виїздка робочого коня (Working cow horse), універсальний кінь для ранчо (Versatility Ranch Horse), родео.

До іподромних: гладкі перегони, рисисті перегони, стипль-чез (перегони з перешкодами) перегони на рисі.

Кінні ігри з м'ячем: поло, хорсбол, кінний пушбол тощо.

Поні-спорт: це кінний спорт за участю поні.

Упряжні види спорту: кінний драйвінг, змагання вантажопідйомності, кінний скіджоринг, кінний туризм у упряжці.

Верхова акробатика: вольтижування, джигітування.

Змагання витривалості: кінний пробіг, пара-пробіг, кінний спортивний туризм (TREC).

Історичні кінні змагання: лицарський турнір (джостинг), жіноча їзда, верхова стрільба з лука, рингріднінг, парфорсне полювання тощо.

Детальніше про кінні види спорту розвинені в Україні:

Класичні дисципліни. Для організації занять з класичних видів кінного спорту крім стайні та допоміжних споруд необхідні наступні мінімальні споруди: виїзкове прямокутне поле олімпійського розміру (тренувальне та бойове), конкурне поле може мати різноманітну конфігурацію та розміри, велика територія для занять та змагань з триборства, критий манеж, комплекс трибун для кожного типу майданчиків. Найчастіше клуби та комплекси, що спеціалізуються на класичному напрямку, мають як мінімум два майданчики: розминочне поле (тренувальне) і поле/манеж для змагань та тренувань з виїздки та конкуру, триборство ж вимагає набагато більших площ.

Класичний конкур (рис. 103) це змагання з подолання перешкод у певному порядку на час. Перешкоди являють собою жердини встановлені на певній висоті та відстані на стійках, якщо при стрибку жердина була повалена призначаються штрафні бали. Також є інші типи змагань з конкуру, наприклад, на потужність стрибка - час не відіграє ролі, на кожному етапі збільшується висота бар'єру, учасники вибувають з першою збитою жердиною.

(рис. 103)

Виїздка (рис. 104) – це вища школа верхової їзди, основа для будь-якої іншої дисципліни кінного спорту. Змагання з виїздки полягають у демонстрації рухів коня у різних темпах на різних аллюрах, виконання елементів вищої школи за певною схемою. Судді дивляться на чистоту виконання команд, якість рухів коня і вершника.

(рис. 104)

Триборство (рис. 105) складається з трьох етапів змагань: виїздка, крос по пересіченій місцевості з подоланням перешкод, конкур. Змагання тривають один, два чи три дні. Перешкоди на кросі називають неруйнівними, оскільки на відміну від конкуру їх неможливо звалити при помилці. Польові випробування проходять у чотири етапи: на першій ділянці маршруту потрібно проїхати стежками, уклавшись у заданий час, на другому подолання перешкод з лімітом часу, третя ділянка маршруту складається з доріг та стежок, і останній це крос з перешкодами.

(рис. 105)

Іподромні дисципліни виходячи з визначення проводяться на іподромах, вони бувають скакові, бігові та комбіновані для проведення гладких скачок (перегонів), рисистих перегонів відповідно. Для кожного типу змагань є свої вимоги до бігової доріжки.

Рисисті перегони (рис. 106) це випробування на жвавість риссю для рисистих порід коней, запряжених у качалку. Качалка це легкий двоколісний екіпаж для вершника.

(рис. 106)

Гладкі перегони (рис. 107) це добре знайомі нам змагання на подолання дистанції на швидкість галопом, в яких беруть участь два і більше коней з жокеями. Жокей це професійний вершник скакового коня.

(рис. 107)

Верхова акробатика. Для занять вольтижуванням підійде тренувальне поле, крита бочка, манеж цирку, гарним доповненням буде спортивний зал для відточування майстерності без коня на спеціальних тренажерах. Для джигітовки потрібні прямі доріжки або прямокутне поле.

Козача джигітівка (рис. 108) це військово-прикладне кінне мистецтво, яке зараз є різноманітними трюками, що виконуються на коні, що йде галопом на повному ході. У змаганнях оцінюється якість та складність виконаних вправ.

(рис. 108)

Вольтижування (рис. 109) це гімнастичні елементи, що виконуються на коні, що йде плавним галопом по колу. У змаганнях оцінюється техніка виконання елементів, якість складеної програми у довільному виступі, а також артистизм учасників.

(рис. 109)

Змагання витривалості. В основному організуються за містом, на мальовничих природних просторах, у лісах, полях, горах. Головне завдання це правильно розрахувати сили коня, грамотно застосувати його сильні сторони, добре знати слабкі.

Кінні пробіги (рис. 110) полягають у подоланні великих дистанцій із збереженням добрих показників стану коня. Змагання проводяться у природних умовах, на спеціально розміченій трасі, з виміром часу проходження дистанції та з проведенням ветеринарного контролю коня. В Україні також влаштовують змагання для людей з особливостями розвитку (ParaEndurance).

(рис. 110)

(рис. 111)

Кінний спортивний туризм (рис. 111) проходить у три етапи змагань на яких заробляються бали сума яких визначає переможця за умови збереження в нормі фізіологічних показників коня (як у кінних пробігах). Перший етап це орієнтування -проходження незнайомого маршруту із заданою швидкістю і використанням карти і компаса, другий контроль алюрів -на дистанції 100-150 м показуються найповільніший галоп і найшвидший крок коня, третій смуга перешкод -14-16 природних чи штучних перешкод.

Історичні кінні змагання відбуваються на організованих кінних ристалищах, традиційних тренувальних полях. Це найдавніші змагання у лицарській справі, стрільбі з лука тощо. під кожний тип змагань на полі встановлюється спеціальне обладнання: мішені, кільця, опудала, у випадку з лицарським турніром необхідно організувати бар'єр між учасниками, щоб запобігти зіткненню.

Верхова стрільба з лука. (рис. 112) Організовується доріжка вздовж якої галопом рухається кінь, протягом маршруту вершник повинен вразити встановлені мішені стрілою випущеної з лука з мінімальним часом таким чином заробляючи бали.

(рис. 112)

Лицарський турнір. (рис. 113) Вершник повинен вибити суперника з сідла за допомогою дерев'яного списа, перемога також зараховується, якщо спис суперника був зламаний, а обидва вершники залишилися в сідлі.

(рис. 113)

Наймолодші та найменш розвинені види кінного спорту в Україні:

Кінний драйвінг (рис. 114) включає три дисципліни: дресаж, марафон і паркур. У дресажі учасникам необхідно проїхати за певною схемою на полі 100x40м. Марафон у драйвінгу складається з кількох фаз. По-перше, це маршрут по пересіченій місцевості за певний час, на наступній фазі коні повинні пройти кроком відстань 700-1000 метрів, останній відрізок, на якому учасники здійснюють проїзд через перешкоди. На цьому відрізку протяжністю кілька кілометрів розміщується від 4 до 10 перешкод різного типу: системи воріт і проїздів через укопані в землю вертикальні колоди, водні перешкоди, височини, мости і т. д. Паркур: розставляється система конусів на такій відстані один від одного, щоб між ними міг пройти екіпаж, завданням є проїхати через цю систему перешкод так щоб не повалити конуси.

(рис. 114)

Кінне поло (рис. 115) це досить давня гра, яка зародилася близько 2000 років тому і була популяризована англійцями у ХІХ столітті, проте в Україні набула розвитку та популярності лише у 2019 році коли разом з проведенням першого змагання з кінного поло в Україні була заснована Федерація поло України. Правила гри досить прості: дві команди по 4 вершники кожна на полі 274,2 x 146,2 м змагаються, намагаючись закинути м'яч у ворота супротивника за допомогою ключки. Матч складається з 4, 6 чи 8 періодів по 7 хвилин кожен.

(рис. 115)

Їзда в стилі вестерн робить перші кроки в Україні і поки що не користується великою популярністю, однак у 2021 році була створена федерація робочої верхової їзди, покликана популяризувати цей вид кінного спорту, який частково перекликається з вестерн їздою.

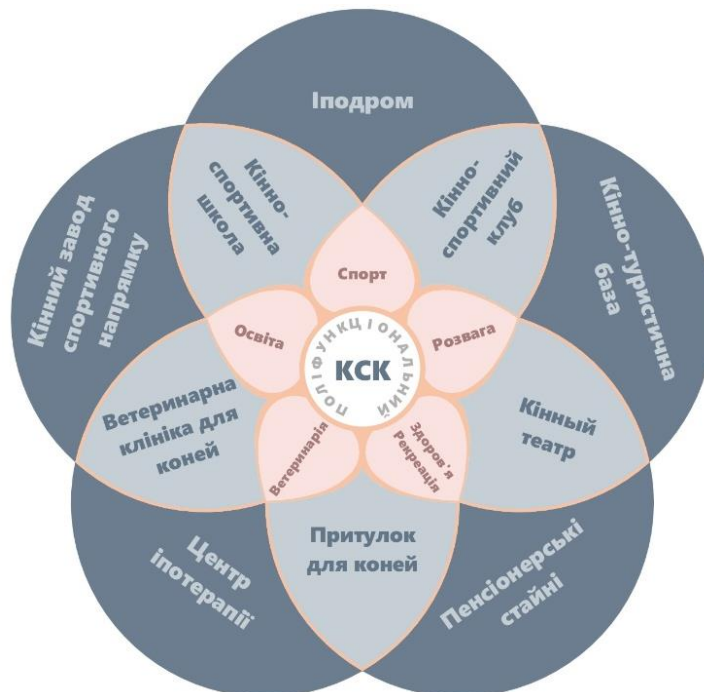
Робоча верхова їзда. (рис. 116) Цей вид кінного спорту має зберегти традиції використання коня сільському господарстві. Змагання проходять у чотири етапи: стежка на виїздку (на полі 20х40м необхідно виконати певний ряд елементів за норму часу в 7 хвилин), стежка на стиль (подолання перешкод таких як повалені колоди, відкриття та закриття хвіртки, взяття предметів, рух серпантином навколо стовпів та т.п.), стежка на швидкість (теж саме і на стиль тільки на час) і робота зі худобою (загнати стадо в загін).

(рис. 116)

2.3 Класифікація та типи кінноспортивних установ.

Кінноспортивна індустрія відповідає певним запитам суспільства, які сформувалися історично, і навіть створює деякі напрями. Так сформувалося п'ять основних сфер впливу кінного спорту у відповідь потреби людини: сфера спорту, позашкільної освіти, розваг, здоров'я та рекреації, і навіть окремої галузі ветеринарії. У відповідь на потреби у цих сферах було сформовано різноманітні типи кінноспортивних установ які поєднують у собі дві, три чи всі п'ять функцій (рис. 117). Наприклад, якщо виникає потреба у сфері освіти та спорту відповіддю буде кінноспортивна школа, а якщо у сферах розваги та рекреації це кінний театр і так далі. Також поєднання трьох функцій створює складніші і масштабніші структури: іподром, кінно-туристська база, кінний завод тощо. Таким чином формується і новий тип кінноспортивних установ: поліфункціональний кінноспортивний комплекс (КСК) здатний відповідати на всі п'ять основних функцій одночасно. Водночас з цим існує і службовий напрямок, який хоч і зачіпає тему кінного спорту, але не є відкритою масам структурою, а тому не розглядається разом з іншими.

(рис. 117) Схема основних кінноспортивних установ, які відповідають на запити суспільства

Таким чином ми можемо класифікувати всі типи кінноспортивних установ за декількома параметрами: за потужністю (залежно від кількості коней, що проживають), за розташуванням та за профільним призначенням.

Табл. 2.1 Класифікація кінноспортивних установ

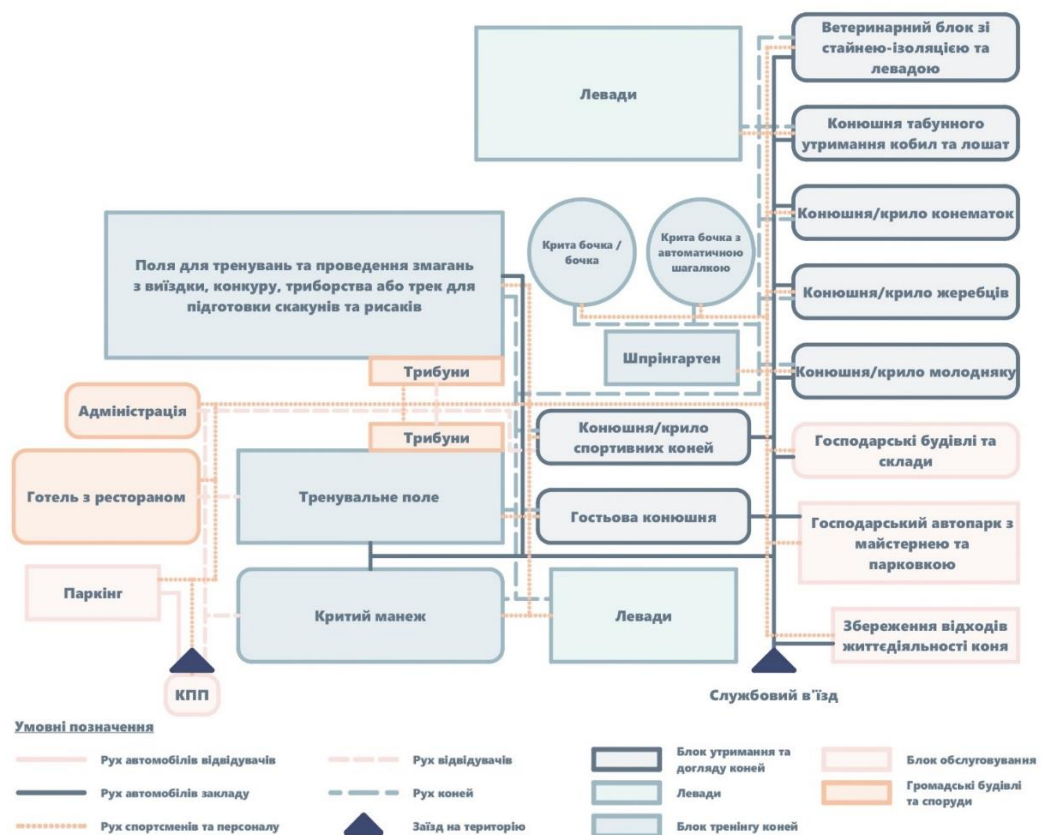
За потужністю		
Назва	К-сть голів	Примітка
Маленькі	До 10	Санітарно-захисна зона – 50м [8]
Середні	10-50	Санітарно-захисна зона – 150м [8]
Крупні	50-100	Санітарно-захисна зона – 300м [8]
Великі	100-300	
Надвеликі	Більш 300	Санітарно-захисна зона – 500м [8]
За розташуванням		
Назва	К-сть голів	Примітка
Внутрішньо міські	До 50	У зв'язку з особливостями транспортного руху всередині міста та радіусами санітарно-захисних зон. Можливі винятки.
В межах міста	До 300	
Заміські	За роз-ком/ Більш 300	
За профільним призначенням		
Назва	К-сть голів	Примітка
Тваринницькі	Від 100	Це кінні заводи, які знаходяться, найчастіше за містом або в його межах. Це великий комплекс спрямований на розмноження коней та їх первинну підготовку.
Спортивно-професійні	Від 30	До них відносяться кінні школи, іподроми, великі клуби, кінні театри, циркові стайні. Вони надають послуги з підготовки коней та наїзників до професійної кар'єри спортсмена. Найчастіше розташовані в межах міста.
Туристичні	Від 10	Це туристична база із профілем у кінному туризмі (Лотель). Здебільшого аматорський спорт, спортивне орієнтування, прогулянки. Найчастіше розташовані за містом, у лісах, горах тощо.

Продовження табл. 2.1

За профільним призначенням		
Назва	К-сть голів	Примітка
Аматорські	До 30	Це паркові стайні, маленькі кінні клуби, поні-клуби. Основний профіль – аматорський спорт, прокат. Найчастіше розташовані всередині міста, у парках.
Лікувально-профілактичні	За розрахунком	Центри іпотерапії. Можуть бути як самостійна структура, так і знаходиться в комплексі з лікувально-оздоровчою установою, наприклад, на території санаторію. Кількість голів залежить від місця розташування.
Службові	За розрахунком	Це стайні міських служб: кінна поліція, МНС. Закрита для доступу мешканців стайня всередині міста.
Профільна ветеринарна клініка, пенсіонерські стайні/ притулки для коней	За розрахунком	Ветеринарна клініка для коней може бути як окремо сформованою структурою, так і знаходитися в комплексі великої установи спортивно-професійного спрямування або тваринницького. Кількість голів залежить від місця розташування або потужності підприємства на території якого знаходиться.
Поліфункціональний КСК	Від 50	Це новий тип КСК, що сформувався природним шляхом. Несе безліч функцій: видовищно-розважальну, спортивну, оздоровчу, тваринницьку тощо.

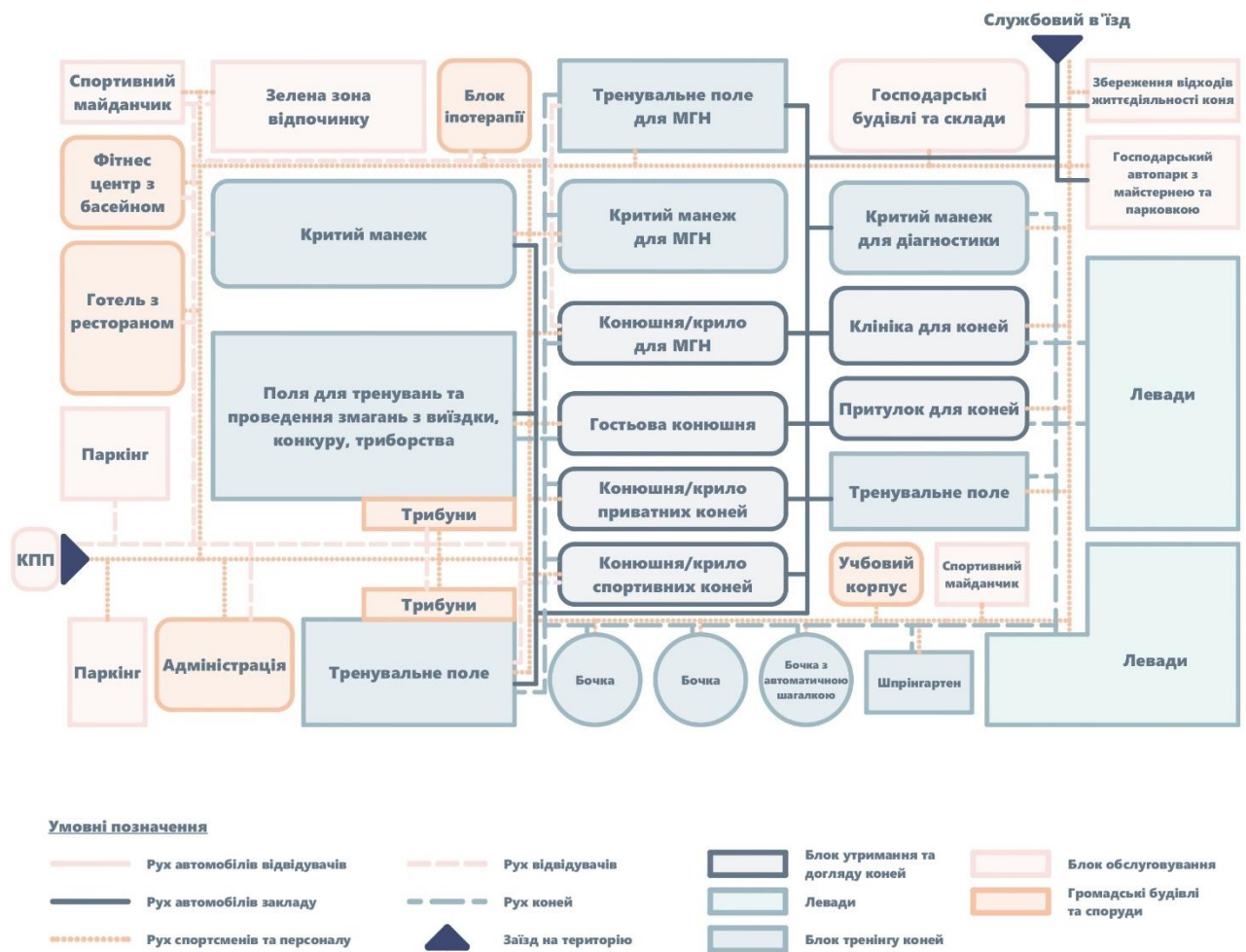
Типи кінноспортивних установ

Кінний завод спортивного напрямку (рис. 118) несе насамперед функцію розведення коней та розвитку племінної справи. Спортивні заводи бувають відкриті та закриті, на території відкритих кінних заводів крім основної функції проходять змагання, професійна підготовка вершників, навчання фахівців у галузі розведення, відкриті аукціони, такий тип заводів стає все більш популярним. Завод закритого типу передбачає відсутність функції навчання вершників, проведення змагань, територія суворо контролюється. Як правило, кінний завод розташовується або в межах міста або за містом на досить великих територіях, щоб забезпечити коней найкомфортнішими умовами утримання. Залежно від спеціалізації коней, що вирощуються, для їх первинної підготовки на території заводу повинен бути присутнім або скакове/бігове коло і манеж або манежі для тренувань у класичних дисциплінах, а також допоміжні споруди, наприклад шпрингартен, автоматичні водила (шагалки), бочки.

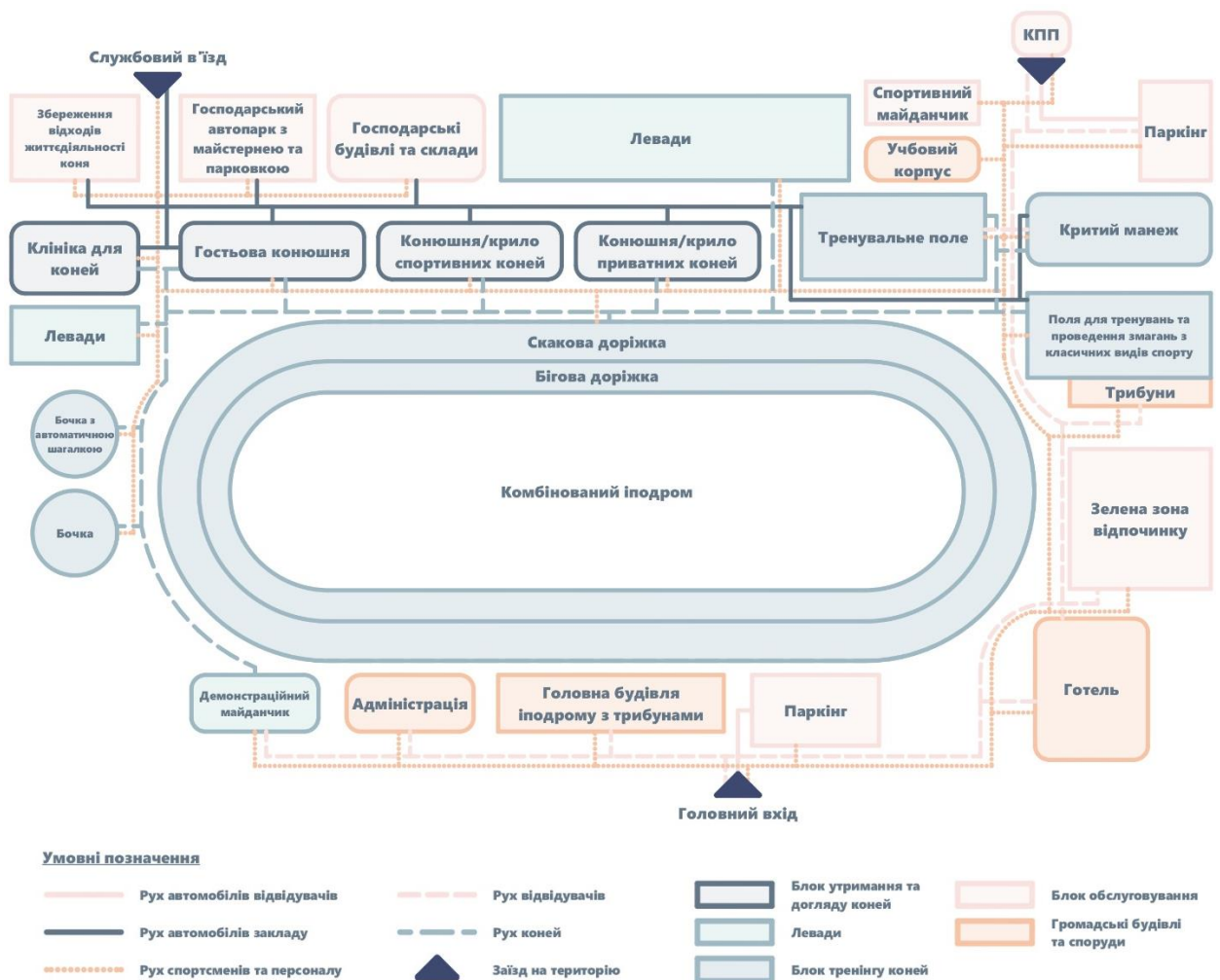
(рис. 118) Функціональна схема кінного заводу спортивного спрямування

Кінноспортивний комплекс (КСК) (119) це поліфункціональний комплекс будівель і споруд спрямований на утримання, тренінг спортивних коней, за винятком іподромних дисциплін, а також покликаний підготувати вершників різного рівня та спеціалізації у поєднанні з оздоровчою (послуги іпотерапії та іповенції) та видовищно-розважальною (змагання в різних типах кінного спорту, фестивалі) функціями. Кінноспортивні комплекси можуть також мати свої обмеження та спеціалізації, проте це диктується лише бажанням замовника та вибором території для КСК. Також нерідко КСК можуть займатися утриманням та розведенням інших тварин, аматорським розведенням коней. У КСК часто проводять конференції, курси для ветеринарів, спортсменів, лікарів-іпотерапевтів тощо. Розташовуються в залежності від можливостей міста, частіше можна зустріти в межах міста та за ним, проте бувають винятки.

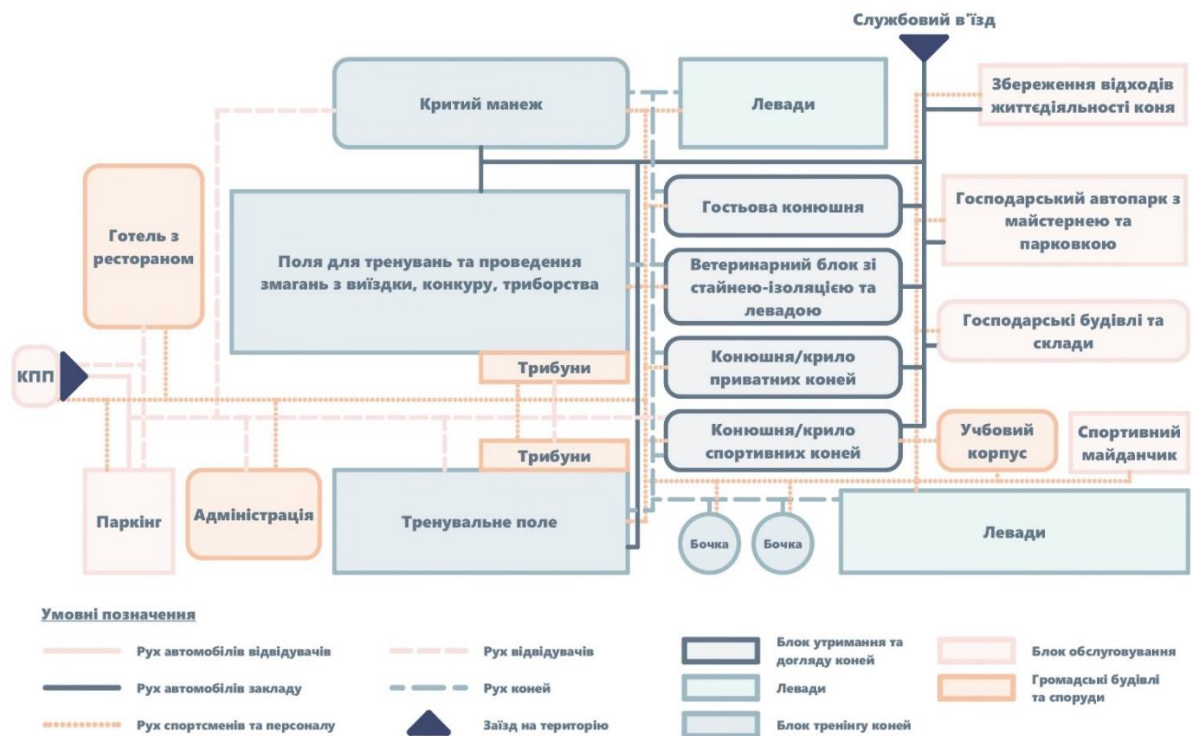
(рис.119) Функціональна схема кінноспортивного комплексу

Іподромний комплекс (рис. 120) це місце для організації кінних перегонів. Основний утворюючий композиційний елемент це скакове коло навколо якого виростають інші будівлі і споруди іподромного комплексу. Основна функція це видовищно-розважальна, потім спортивна та освітня. На іподромах вершник проходить повний цикл від навчання до перемог, при комплексі завжди знаходиться ветеринарна клініка для коней, допоміжне тренувальне обладнання, кінноспортивна школа, часто можна зустріти в комплексі іподрому також і майданчики для змагань у класичних видах кінного спорту, обов'язково присутні демонстраційні майданчики, трибунний комплекс з касами, кафе, готель із рестораном і т.д. Іподроми поділяються на три типи: бігові (для проведення рисистих бігів), скакові (гладкі перегони та стипль-чез) та комбіновані (з доріжками всіх типів для проведення будь-яких типів іподромних випробувань).

(рис. 120) Функціональна схема комбінованого іподрому

Кінноспортивна школа (рис. 121) переважно передбачає позашкільні заняття для дітей, професійну підготовку спортсменів із самого дитинства. Головна функція – це освіта та спорт. Кінні школи розташовуються в місті, щоб учні могли без проблем дістатися громадським транспортом. Крім спортивної підготовки школи також надають цикл теоретичних занять, для яких потрібна аудиторія, мінімальна бібліотека, у кінних школах часто дають семінари з теорії кінного спорту, ветеринарії тощо. Займаючись кінним спортом не забувають і про загальну фізичну підготовку, учні здають спортивні нормативи для яких потрібні спортивні майданчики.

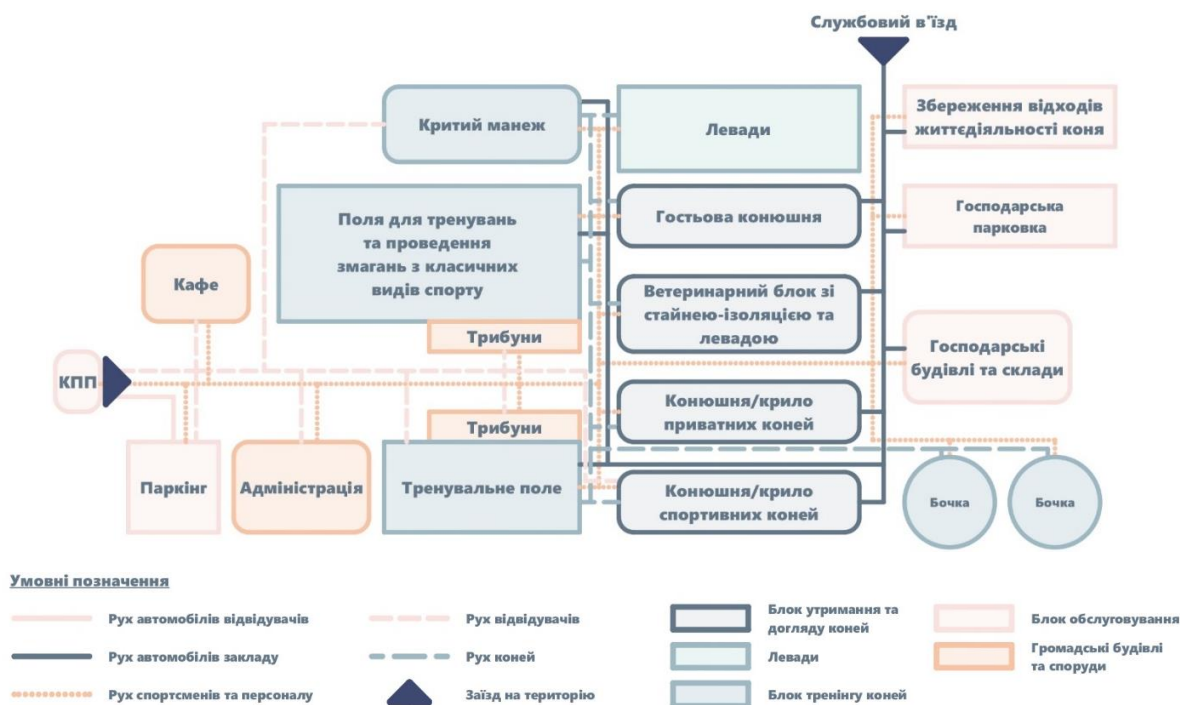
(рис. 121) Функціональна схема кінноспортивної школи

Кінноспортивний клуб це кінноспортивний заклад який буває різноманітним за потужністю, розмірами, специфікою. Кінні клуби бувають: класичні професійні, класичний аматорські, поло-клуб, клуб робочої верхової їзди, вестерн клуб, драйвінг клуб, поні-клуб та багато інших.

Розглянемо деякі з них:

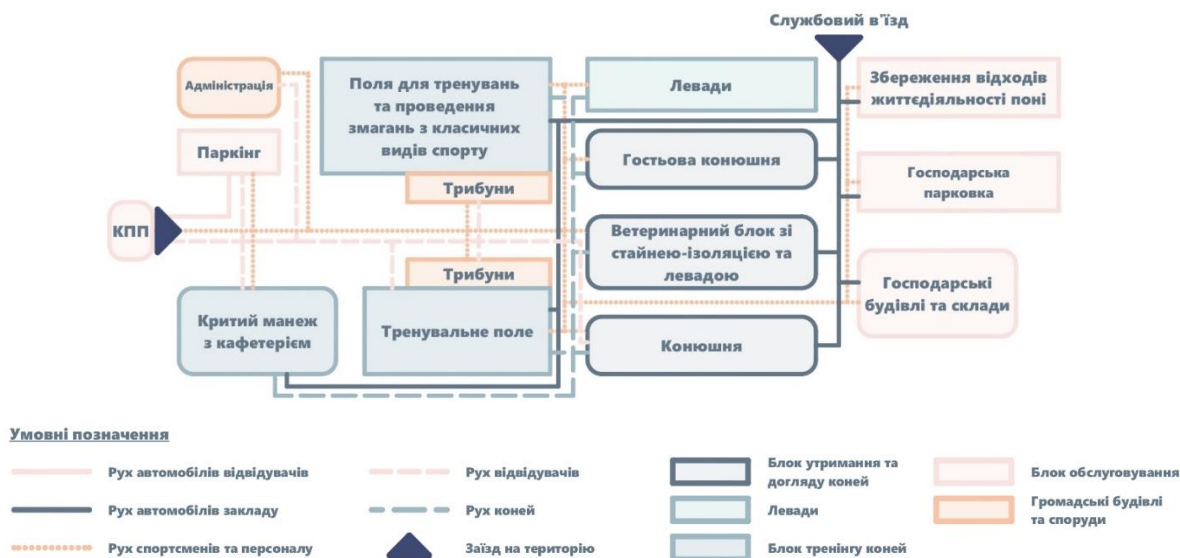
Класичний кінний клуб (рис. 122) спеціалізується на класичних видах кінного спорту. Бувають односпрямовані наприклад зі спеціалізацією виключно у виїздки або виключно в конкурі, професійні класичні, що

спеціалізуються одночасно у виїздки, конкурі та триборстві, та аматорські. На території організовано тренувальні поля, критий манеж, трибуни.

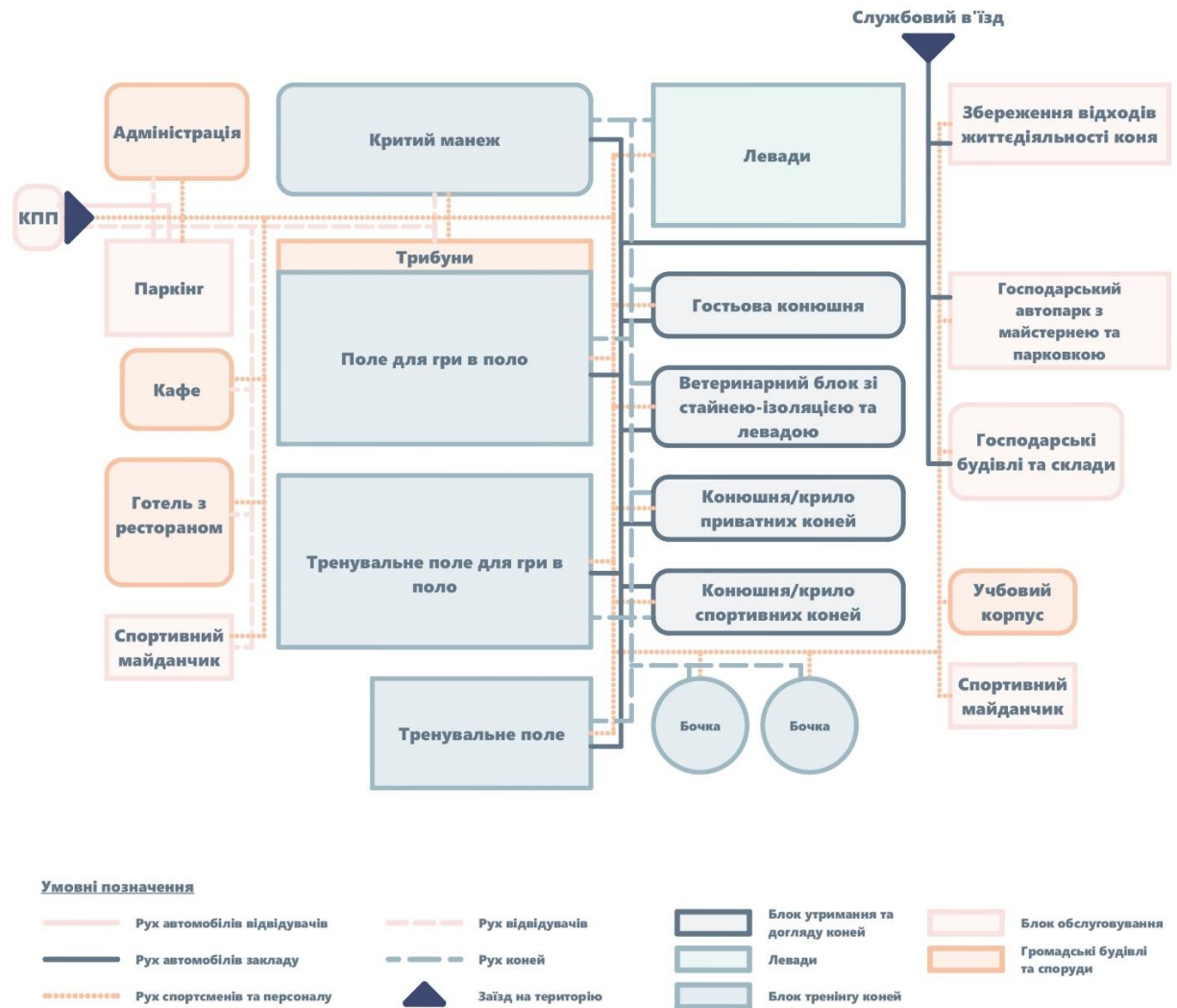
(рис. 122) Функціональна схема класичного кінного клубу

Поні-клуб (рис. 125) має значно менші розміри, основний напрямок це підготовка дітей до професійного спорту та аматорський спорт. Найчастіше це саме класичні види кінного спорту, виїздка та конкур, рідше триборство. Також як у школах, крім практичної підготовки, може даватися теоретична програма, заняття іпотерапією. Для занять достатньо невеликого поля та критого манежу.

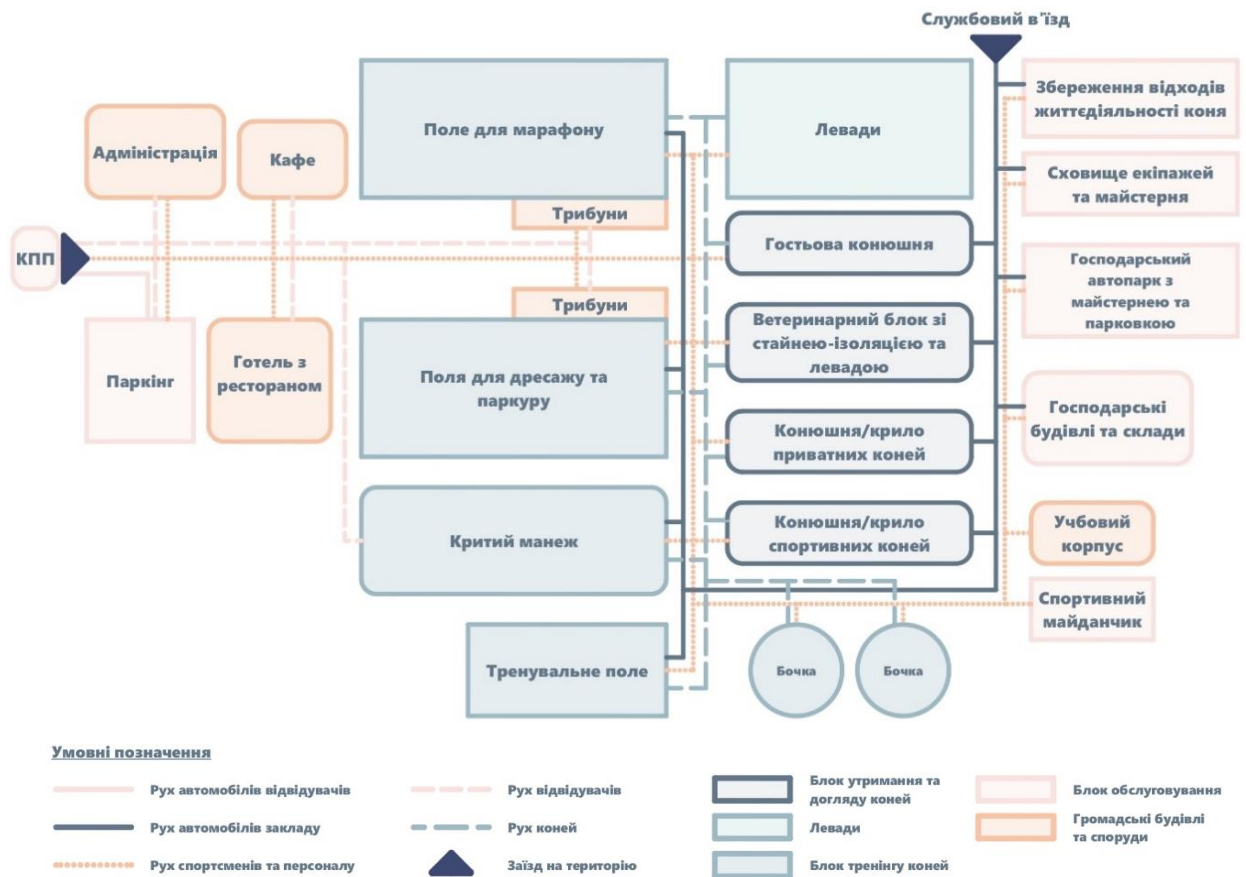
(рис. 125) Функціональна схема поні-клубу

Поло-клуб (рис. 123) спеціалізується на проведенні матчів з кінного поло та тренуванні команд. Для цього потрібно ігрове поле для поло з воротами, тренувальне поле для гри, комплекс трибун з кафе, коментаторська, ветеринарний блок, тренувальне поле для верхової їзди, критий манеж, можливе розташування майданчиків для інших видів спорту.

(рис. 123) Функціональна схема поло-клубу

Драйвінг-клуб (рис. 124) спеціалізується на навчанні та проведенні змагань у кінному драйвінгу. На території розміщується поле та критий манеж для дресажу та паркуру, поле для організації маршруту з перешкодами та можливістю організації марафону, комплекс трибун, ремонтна майстерня, ангар для зберігання екіпажів, тренувальне поле.

(рис. 124) Функціональна схема драйвінг-клубу

Паркова стайня (рис. 131) часто має невелику кількість коней і знаходиться в міських парках з основною функцією аматорських занять кінним спортом, іноді має в своєму розпорядженні карету або воз. Паркові стайні є важливими як частина процесу популяризації кінного спорту.

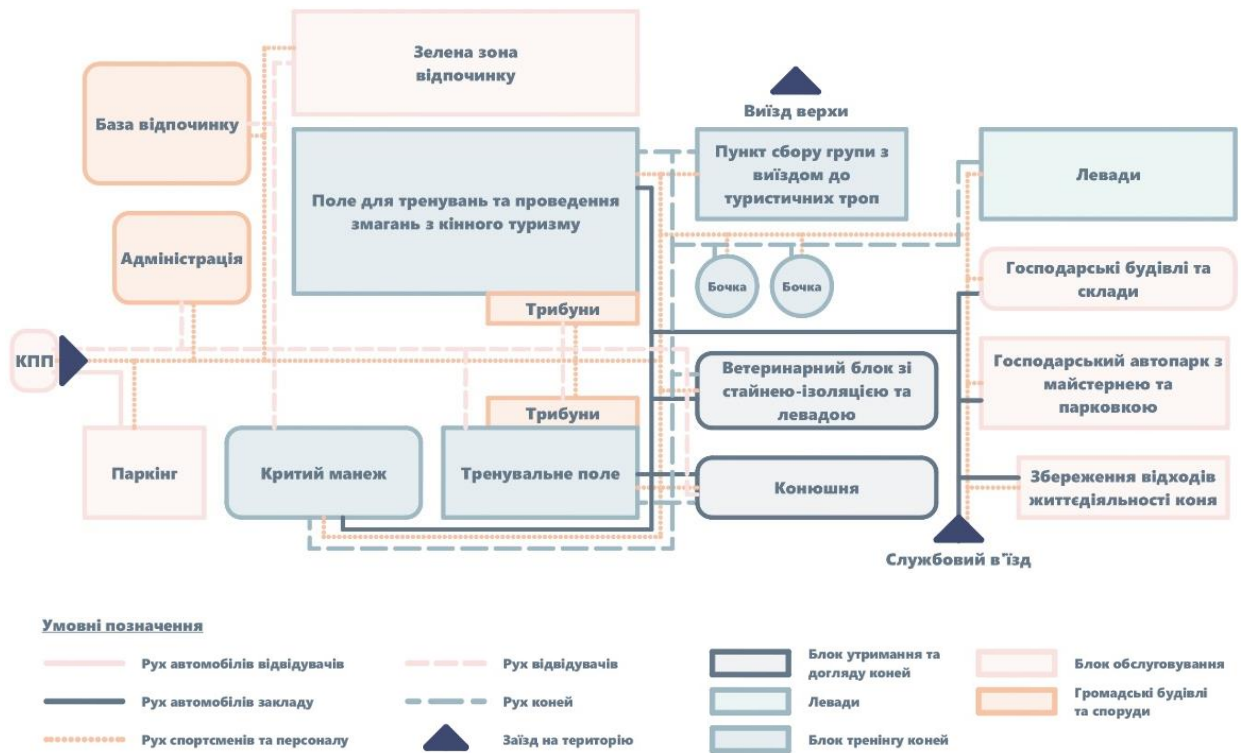
(рис. 131) Функціональна схема паркової стайні

Кінний театр (рис. 126) – це специфічний видовищно-розважальний заклад. Зазвичай виступи відбуваються або на свіжому повітрі або у невеликому критому манежі. Кожен театр має свою програму, найчастіше кінний театр в Україні представлений виступами у джигітівці, козацькими виставами, історичною реконструкцією та верховою стрільбою з лука. У складі кінного театру обов'язково має бути манеж для виступів із трибунами, якщо театр цілорічний то й критий манеж із глядацькими місцями. Можливе розміщення таких допоміжних приміщень як майстерня зброї, кузня, сувенірна лавка.

(рис. 126) Функціональна схема кінного театру

Кінно-туристська база (Лотель) (рис. 127) розташовується за містом або в його межах в найбільш мальовничих місцях для організації кінних походів. Професійна база кінного туризму має невелике поле для щоденних тренувань та велике поле з природним рельєфом, різноманітними перешкодами для проведення змагань та тренувань. Аматорська база має в своєму розпорядженні кіней з базовою підготовкою, поле для щоденних тренувань і вихід до туристичних стежок, на території може розташовуватися повноцінна база відпочинку.

(рис. 127) Функціональна схема кінно-туристської бази

Пенсіонерські стайні/притулок для коней (130) необхідні для утримання літніх спортивних коней, а також коней з різних причин, що залишилися без даху над головою. Важливо організувати на території невеликий ветеринарний блок, тренувальний манеж та просторі левади. Такі заклади можуть базуватись самостійно, у КСК, на території ветеринарних клінік для коней.

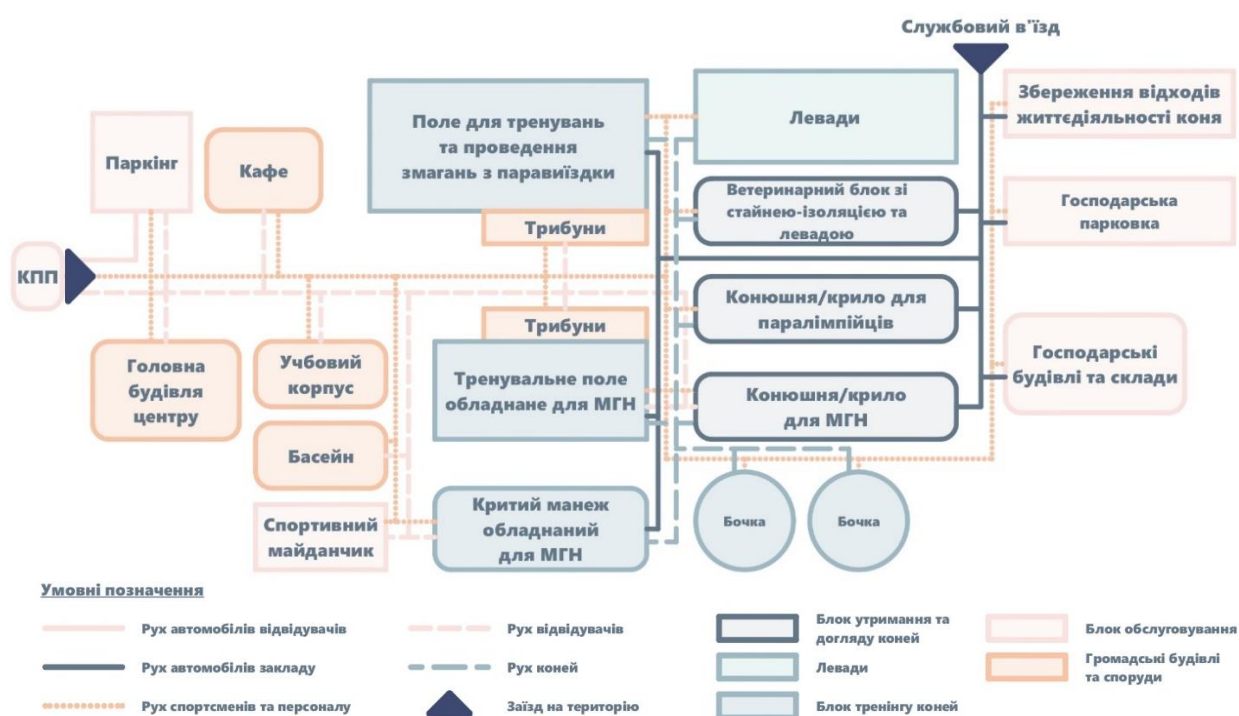
(130) Функціональна схема пенсіонерської стайні

Ветеринарна клініка для коней (рис. 129) може бути як вузькопрофільною та займатися виключно проблемами коня так і багатoproфільною та займатися лікуванням великих та дрібних тварин. Відмінною особливістю пристрою стайні є наявність блоку з тельферною балкою за допомогою якої кінь переноситься в операційну і з неї, а також забезпечує систему підвісів на післяопераційний період. У клініці розташовуються різні діагностичні кабінети (рентген, УЗД, МРТ), лабораторії, процедурні кабінети, лекційні зали тощо. обов'язково наявність майданчика для огляду коня або спеціального манежу, а також блок-ізолятора, просторих левад, звичайного манежу. Наявність кінного СПА та масажних кабінетів, басейнів для коней є бажаною. Клініки розташовуються як самостійно так і в КСК, у складі кінних заводів, іподромів.

(рис. 129) Функціональна схема клініки для коней

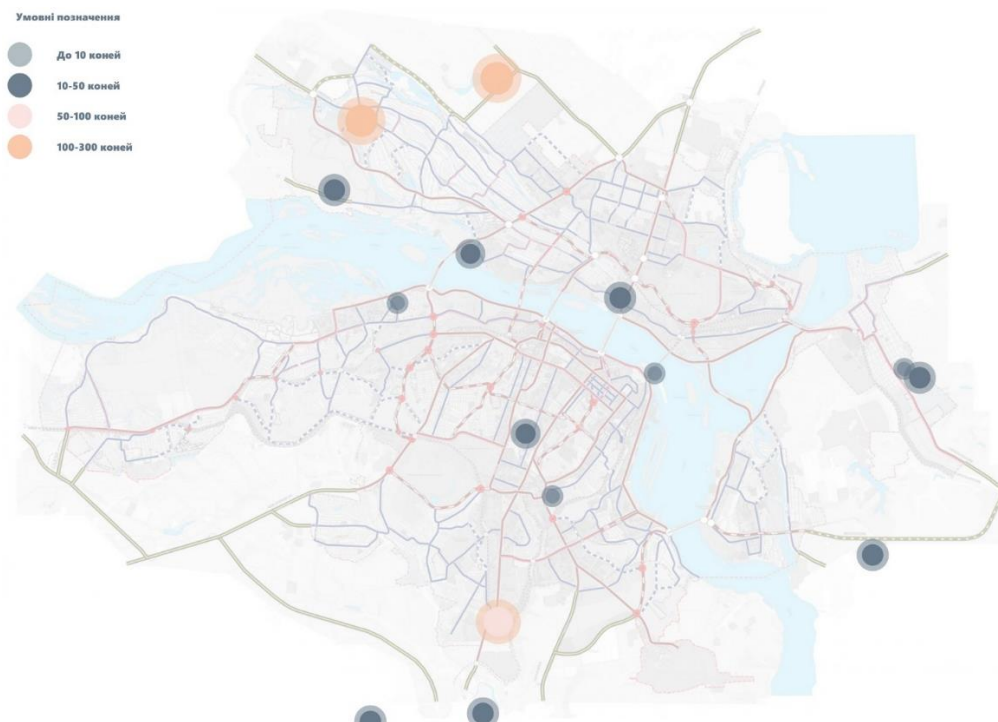
Центр іпотерапії (ЛВІ) (рис. 128) займається наданням послуг з оздоровлення людей з фізичними та ментальними проблемами за допомогою іпотерапії та іповенції. Особливість облаштування такого центру це наявність другого проходу в стайні обладнаного для МГН, спеціальні посадкові зони, невеликі тренувальні манежі (криті та відкриті), різні спеціалізовані кабінети для допомоги такі як кабінет іпотерапевта, логопеда, психолога, травматолога, масажиста і т.д. Можлива наявність спортивного залу для кінезіотерапії (ЛФК), басейни для гідрокінезіотерапії, кабінети арт-терапії тощо. Такі центри можуть розташовуватися як самостійно, так і в КСК, на території санаторіїв, лікарень, рідше на території іподромних комплексів.

(рис. 128) Функціональна схема центру іпотерапії

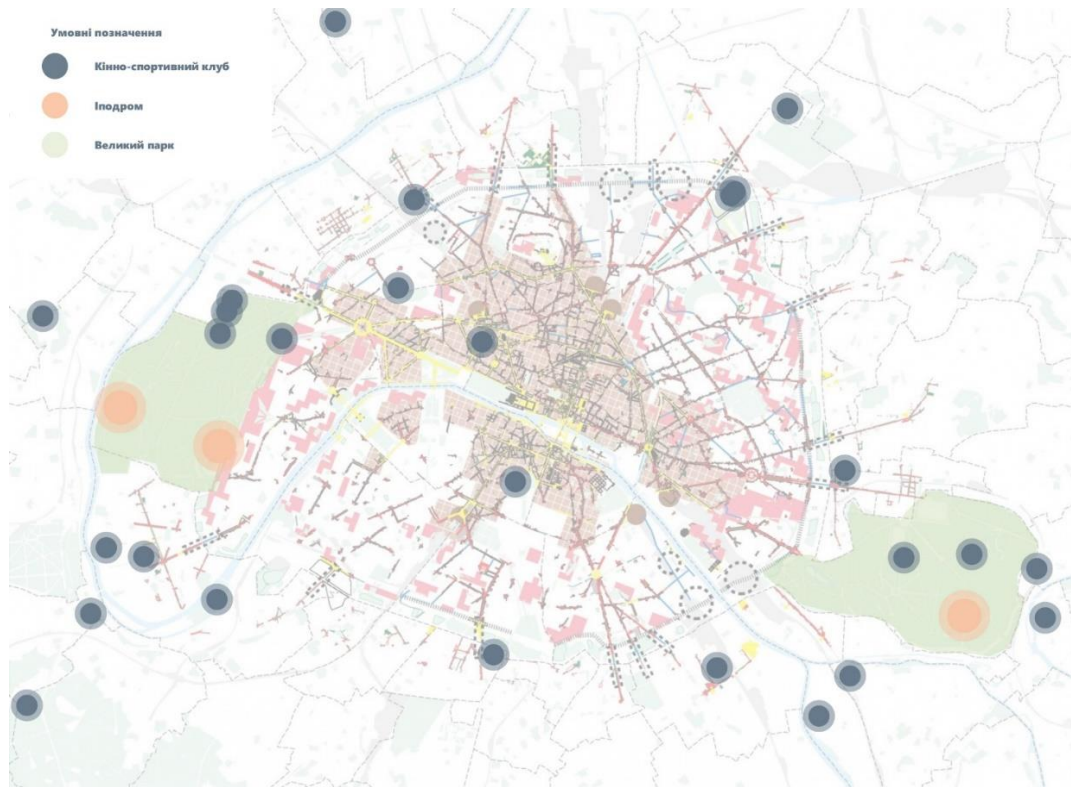
2.4 Кінь в структурі сучасного міста

Визначивши місце коня в соціумі людини, необхідно тепер визначити його місце в сучасному міському середовищі. Сучасне суспільство рухається у напрямку єднання з природою, активної інтеграції природного середовища у середовище сучасного міста. Людство все частіше звертається до єднання з природою для забезпечення якіснішого життя, відпочинку. Ці фактори руху розвитку міст також торкаються і теми розвитку конярської архітектури, адже будь-яка кінноспортивна структура обов'язково має у своєму складі зелені зони та сприяє об'єднанню людини з природним середовищем за допомогою спілкування коня та людини. Відповідно до санітарно-захисних зон склалися певні залежності розміщення кінноспортивних установ у місті залежно від поголів'я коней, які там утримуються. Ми можемо розглянути в Україні таку закономірність: у центральній частині міста та біля неї, у паркових зонах знаходяться невеликі клуби або паркові стайні в 5-20 голів, далі на околиці міста або поблизу неї знаходяться великі кінні клуби, іподроми, кінноспортивні школи, КСК різноманітної потужності (20-150 голів), а в самій межі міста або за містом знаходяться КСК, кінні заводи з потужністю понад 100 голів, а також заміські кінні клуби, туристичні стайні та інше (рис. 129).

(рис. 129) Потужність кінноспортивних установ у м. Дніпро

Таким чином ми можемо стверджувати, що чим ближче до центру міста, тим менше буде сама стайня. Однак розглядаючи зарубіжні мегаполіси можна спостерігати, що в умовах розростання міста багато великих кінних структур на кшталт іподромів тепер знаходяться набагато ближче до центру і навколо них найчастіше розвиваються великі зелені зони міста (рис. 130). Таким чином кінноспортивна структура може створити зелену захисну зону навколо себе в умовах зростання міста за умови дотримання санітарно-захисних зон.

(рис. 130) Кінноспортивні установи у Парижі (Франція)

Розміщення кінноспортивних установ у місті має бути з доступністю від зупинки громадського транспорту не більше 300 м, а для центрів іпотерапії не більше 100 м, заміські клуби можуть розташовуватися максимум у 500 м від зупинок громадського транспорту. [8]

Мінімальна відстань КСК від магістральної автодороги 300 м, від магістральної вулиці загальноміського значення 150 м, від доріг місцевого значення 50 м, від залізної дорogi 150 м. [60] Винятками можуть бути паркові стайні місткістю до 10 коней, їх можна розміщувати в обмежених умовах за умови влаштування озеленення та додаткової огорожі на території вздовж дороги. [8]

2.5 Організація генплану КСК

Визначившись із місцем КСК у структурі міста, важливо визначити принципи взаємозв'язку будівель та споруд усередині комплексу, а також особливості їх розташування на території. Вся територія КСК має бути огорожена парканом та зеленими насадженнями з дерев та чагарників.

Транспорт на території КСК

На в'їзді та вході на територію організовується КПП. Важливо організувати рух транспорту всередині території таким чином, щоб рух гостьового транспорту не відбувався безпосередньо в конярському блоці і не перетинався з рухом коней, також рух службового транспорту повинен обмежитися господарським блоком, за винятком техніки, за допомогою якої відбувається обслуговування полів та манежів (наприклад боронування). Гостьове паркування бажано розміщувати безпосередньо поблизу головного входу на територію КСК, а службове ближче до господарського.

Будівлі та споруди КСК

Ділянка обрана під будівництво стайні повинна знаходитися на височині по рельєфу, а також мати низький рівень ґрунтових вод. Вхід у стайню орієнтують під кутом до напрямку переважаючих вітрів (найчастіше орієнтують у напрямку з півночі на південь, проте допускається і широтний напрямок при розташуванні комплексу на південь від 50° північної широти) [8], також можна організувати озеленення навколо стайні таким чином щоб забезпечити максимальний захист від вітру при широтній орієнтації стайні.

Критий манеж розташовується поблизу стайні і має окремий вхід для відвідувачів ведучий на трибуни та кафе, а також два входи для коней організовані таким чином щоб запобігти перетину потоку людей та коней. Криті бочки без або з автоматичними водилами (шагалками) також повинні розташовуватися поблизу стайні.

Блок ветеринарної клініки, а також притулку для коней обов'язково мають окремі левади, манеж та тренувальне поле. Поблизу клініки необхідно розміщення паркування для розвантаження хворих тварин. Клініка

розташовується окремим об'ємом від конярського блоку та має власну адміністрацію. Допускається лікування у клініці інших видів тварин за умови організації всіх необхідних приміщень.

Житлова зона розташовується таким чином, щоб максимально запобігти перетину відвідувачів з рухом коня. Житловий блок знаходиться поза зоною негативного впливу конярського блоку і повинен мати свою зелену зону відпочинку. Спортивні зали, фітнес-центри, басейни з лазнями, спортивні майданчики і т.д. також входять до цієї зони.

Підприємства громадського харчування також розміщуються у житловому блоці крім комплексу кафе при манежі. Адміністративні будівлі допускається розташовувати у невеликих КСК у блоці з конярськими, а також на другому поверсі стайні або манежу за умови організації мінімального перетину руху працівників адміністрації з кіньми.

Господарський блок це склади сіна, підстилки, вівса та кормів, а також ангар для зберігання техніки, будівлі та споруди для зберігання та переробки відходів життєдіяльності коня. Їх розміщують поблизу службового в'їзду і конярського блоку для полегшення логістики. Відстань від складів до інших будівель визначається пожежної безпекою, а розмір сховищ та їх призначення визначаються залежно від поголів'я.

Майданчик зберігання і переробки відходів життєдіяльності коня повинен розташовуватися нижче по рельєфу і з підвітряної сторони на відстані не менше 60 м від конярського блоку і не менше 50 м від майданчиків, також при невеликому поголів'ї коней (до 20 голів) допускається розміщення поблизу конярського блоку 3-5м, а від житлового блоку на відстані не менше ніж 100 м [8].

Площинні споруди та озеленення

Відкриті манежі для занять класичною верховою їздою повинні бути рівними і з дренажною системою, щоб у негоду не утворювалося калюж, розташовуються поблизу стайні. Також бажано по периметру оточити манежі зеленими насадженнями для створення тіні влітку та додаткового

вітрозахисту. Комплекс трибун біля поля розташовується таким чином, щоб уникнути перетину руху коней із відвідувачами.

Спеціальні майданчики для занять у драйвінгу, ігри в поло та інші розраховуються відповідно до завдання на проектування. Доріжки для кінних пробігів, спортивного та аматорського туризму організують у лісах, степах, горах тощо, шириною не менше 3 м.[8] Скакові та бігові доріжки іподрому також розраховуються відповідно до спеціалізації іподрому.

Відкриті бочки і шпрингартени розташовують поблизу стайні і на відстані від манежів (полів) на яких проводять змагання та тренування, щоб уникнути підвищення ризику травматизації внаслідок переляку коня.

Левади є обов'язковим елементом будь-якої кінноспортивної установи. Рослини на території левад повинні перевірятися для унеможливлення можливості отруєння.

Площа левад розраховується залежно від потужності КСК.

Озеленення території має бути безпечним для коня, людини та їхньої взаємодії. Між житловою зоною та зоною утримання коня розташовується буферна зона із зелених насаджень. На шляху руху коня небажано розташовувати клумби або чагарники з контрастним поєднанням кольорів. Слід уникати наявності на території КСК рослин, здатних нашкодити здоров'ю або життю коня або розміщувати їх у місцях, недоступних для коня.

Табл. 2.2 Рослини отруйні для коней [61]

		
Самшит / Буксус <i>Викликає тремор, запаморочення, судоми, ускладнення дихання, рідко призводить до смерті</i>	Бобовник анагіроподібний <i>При вживанні викликає спроби блювання, судоми, кому та смерть.</i>	Бересклет європейський/Брусліна <i>При вживанні викликає запор, діарею, судоми. Рідко призводить до смерті.</i>

Продовження табл. 2.2

		
<p>Тис ягідний <i>Викликає порушення рівноваги, судоми, найчастіше безсимптомну смерть.</i></p>	<p>Лавровишня лікарська <i>При надмірному вживанні викликає респіраторні та нервові розлади. Не смертельно.</i></p>	<p>Олеандр/ Неріум <i>При вживанні спричиняє занепад сил, серцеву недостатність, може призвести до смерті.</i></p>
		
<p>Рододендрон <i>Викликає ураження нервової системи, слинотечу, коліки, діарею, параліч, смерть від удушення.</i></p>	<p>Робінія хибноакацієва <i>Кора рубінії викликає слинотечу, коліки, діарею, проблеми із серцем. Смерть настає протягом 3 діб.</i></p>	<p>Туя <i>При вживанні викликає гастроентерит. Не смертельно.</i></p>
		
<p>Ріпак/Рапс <i>При вживанні макухи із насіння викликає підвищене слиновиділення, сухий кашель, потемніння сечі. Не смертельний.</i></p>	<p>Льон <i>Вживання сирого лляного насіння викликає порушення координації, розлад шлунку, діарею, важке дихання. Не смертельний</i></p>	<p>Польова гірчиця <i>Вживання насіння викликає гастроентерит, рясне виділення рідини з ніздрів, смерть від удушення.</i></p>
		
<p>Сорго двокольорове <i>При вживанні паростків викликає рясне слиновиділення, заочухання очей, судоми, смерть настає протягом години.</i></p>	<p>Горошок посівний/ Віка посівна <i>При вживанні викликає рясне слиновиділення, судоми, алергію, підвищену чутливість, смерть.</i></p>	<p>Аронник плямистий/ Арум плямистий <i>При вживанні викликає набряк язика, біль у роті та глотці. Не смертельний.</i></p>

Продовження табл. 2.2

		
<p><i>Беладона</i> При вживанні викликає нервові розлади, сліпоту, занепад сил та смерть.</p>	<p><i>Болиголов плямистий</i> При вживанні викликає параліч і смерть від удушення за годину.</p>	<p><i>Безвременник осінній/ Луговий шафран</i> При вживанні навіть у сухому вигляді викликає пітливість, коліки, спазми, проблеми із сечовипусканням, параліч.</p>
		
<p><i>Дурман звичайний</i> Отруйний навіть у сіні. При вживанні через кілька днів викликає тахікардію, розширення зіниць, коліки, чергування занепаду сил та надмірного збудження.</p>	<p><i>Наперстянка пурпурна</i> У сухому вигляді токсичніша. При тривалому вживанні викликає появу крові в гною, анорексію, непритомність, рідко призводить до летального результату.</p>	<p><i>Молочай</i> Отруйний навіть у сіні. При вживанні викликає печіння у роті, кривавий пронос, судоми, кров у сечі.</p>
		
<p><i>Орляк звичайний</i> Отруйний навіть у сіні. При вживанні за кілька днів викликає слабкість, тремор, судоми.</p>	<p><i>Щитовник чоловічий/ Папороть чоловіча</i> Отруйний навіть у сіні. При вживанні через кілька днів викликає слабкість, тремор, спазми та судоми.</p>	<p><i>Галега лікарська</i> Отруйний навіть у сіні. При вживанні викликає коліки, набряки, смерть протягом кількох годин.</p>
		
<p><i>Омела</i> При вживанні викликає прискорене серцебиття, втрату координації рухів. Не смертельна.</p>	<p><i>Будра плющевидна/ Земляний плющ</i> При вживанні за тиждень викликає коліки, лихорадку, серцеву недостатність. Не смертельна.</p>	<p><i>Пролісник багаторічний</i> Отруйний навіть у сіні. При вживанні викликає гастроентерит, кропив'янку, набряки, кров у сечі. Не смертельний.</p>

Продовження табл. 2.2

		
<p>Чорний і гірко-солодкий паслін <i>При вживанні викликає пригнічений стан, занепад сил, набряки. Не смертельний.</i></p>	<p>Пазник <i>При тривалому вживанні викликає розлади рухового апарату, які можуть призвести до етаназії.</i></p>	<p>Хвощ польовий <i>Отруйний навіть у сні. При повторному вживанні протягом тижнів викликає нервові розлади, кров у сечі, параліч та смерть.</i></p>
		
<p>Лютик цибулинний <i>При вживанні викликає чорний пронос, кров у сечі, сліпоту, судоми та смерть при рясному вживанні.</i></p>	<p>Якобея звичайна <i>При невеликому повторному вживанні викликає лихоманку, прискорене серцебиття, часте дихання, також викликає печінкову недостатність, що веде до смерті.</i></p>	<p>Хрестовник нерівнозубчастий <i>Отруйний навіть у сні. При регулярному вживанні викликає незворотні ураження печінки, часто смертельні.</i></p>
		
<p>Дуб <i>При надмірному та регулярному вживанні жолудів викликає коліки, запори, кривавий пронос. Не смертельний.</i></p>	<p>Клен білий/ Ложноплатановий <i>При вживанні плодів клена викликає атипову міопатію, що часто веде до смерті.</i></p>	<p>Волоський горіх <i>Пилок волоського горіха викликає алергію, вживання листя та горіхів може викликати ламініт.</i></p>

2.6 Будівлі, споруди та склад приміщень КСК

Приміщення стайні проектується з такими варіантами розташування денників: однорядні з одним проходом, однорядні з двома проходами (для МГН), дворядні з одним проходом, дворядні з двома проходами, трирядні з двома проходами, чотирирядні з двома проходами. Мінімальна ширина проходу визначається залежно від порід коней, що утримуються. Оптимальною шириною проходу прийнято вважати 3 м . (виходячи з аналізу ергономіки, всесвітнього досвіду).

Денник (індивідуальний бокс) (рис. 131) - це місце, в якому проживає кінь при конюшинному типі утримання, також практикується тимчасове утримання коня в стійлі та табунний тип утримання. Площа денника визначається його призначенням та розмірами мешкаючого коня (коней). Стандартні розміри комфортного денника для спортивного коня це 3x4м, допускається мінімальний розмір денника 3x3м в умовах реконструкції стайні або утримання невеликих порід коней, поні. Для великих порід мінімальним розміром є 4x4м, а комфортним 4x5, для утримання поні зростанням менше 1,2 м у загривку допускаються зменшені розміри денника 2x3 м. Для утримання жеребця-плідника необхідний мінімум це 16 м², комфортне утримання – 20м². Для кобили з лошам мінімум 20 м², а денник для народження 25м². (площі обрані виходячи з аналізу ергономіки, всесвітнього досвіду та зауважуючи на думку коновалів, робітників конярства). [61, 62]

У безперервному ряду розміщується не більше 15 денників у зв'язку із заходами пожежної безпеки, допускається розташування більшої кількості в умовах реконструкції при влаштуванні додаткових виходів [8, 61, 62].

Індивідуальні годівниці бувають різних розмірів та конфігурації, їх розрізняють за об'ємом від 5 до 40 л, стандартна годівниця розмірами 450x290x320мм. Годівниці повинні бути без гострих кутів і ребер, через які може травмуватися кінь. Їх встановлюють фронтним та кутовим способом нижче висоти рівня плеча коня, це 90-110 см для дорослого коня та 70-90 см для поні. Поїлки використовують автоматичні, їх встановлюють на тій же

висоті, що і годівниці. (площі та розміри обрані виходячи з аналізу ергономіки, всесвітнього досвіду та зауважуючи на рекомендації коновалів, робітників).

Перегородки між денниками зазвичай роблять глухими на висоту близько 1,5 м, а вище решітку на висоту до 1 м, оптимальна висота перегородок 2,3 м. Глуха перегородка виконується з матеріалів стійких до ударів: цегла, бетон, дерево та інші. Перевага використання дерева це його екологічність, естетичність, економія місця, легкість та швидкість установки, проте деревина вимагає значних витрат на обробку для отримання необхідної міцності, вологостійкості, вогнетривкості та захисту від гниття. Решітку виконують з вертикальних або горизонтальних металевих прутів кроком менше 150 мм або більше 300 мм, це обумовлено безпекою коня так як необхідно виключити можливість того, що копита коня застрягнуть і кінь травмується. Допускається виключення верхньої частини перегородки між денниками коней які добре уживаються один з одним, також у практиці використовується установка розсувної або перфорованої перегородки між денниками тих коней, що спокійно живуть разом. [61, 62] (площі та розміри обрані виходячи з аналізу ергономіки, всесвітнього досвіду та зауважуючи на рекомендації коновалів, робітників конярства).

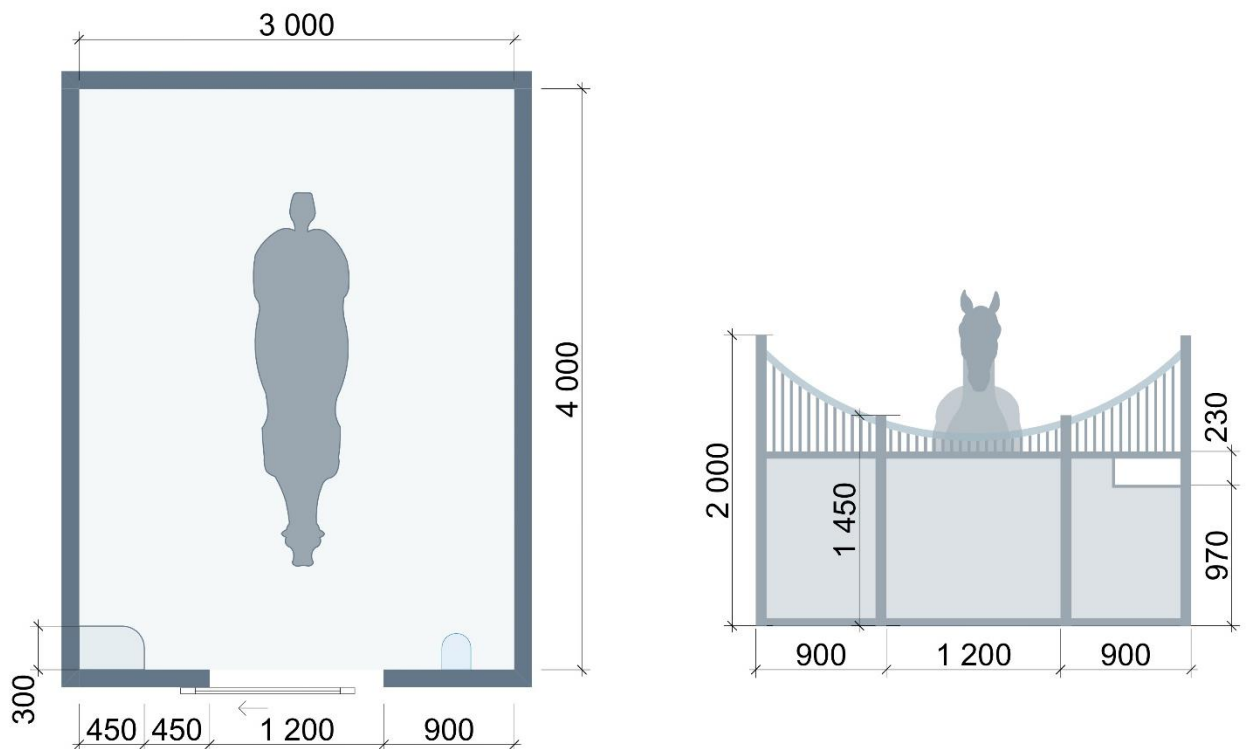
Двері в денник бувають розсувні та розпашні, їх завжди проектують з відкриванням назовні. Розсувні мають ряд переваг таких як економія місця, підвищення безпеки експлуатації та зручність використання. Ширина дверей варіюється від 1,2-1,5 м, а висота або з така сама як і в основних перегородок або зі змінною висотою для забезпечення можливості коня просувувати голову в прохід. Двері у проходах конюшні повинні бути завширшки мінімум 1,5 м. Вікна що розміщуються в денниках встановлюються як суцільні так і розпашні з решіткою з середини і на висоті 2 м від підлоги, різних розмірів і конфігурації. [8, 61, 62]

Матеріали покриття підлоги повинні відрізнятися зносостійкістю, міцністю, бути не схильними до накопичення вологи, а також легко піддаватися дезінфекції і не ковзати, на сьогоднішній день використовують бетон, кам'яне покриття та гумове. Рекомендується створення невеликого

ухилу (близько 1° на 1 м) у бік проходу для полегшення стоку води під час дезінфекції та очищення денника. Найнижча точка стелі над денником 3м над рівнем підлоги. [8, 61, 62]

Приміщення для табунного утримання розраховується з параметра 6-8 м² на одного коня, так приміщення для утримання 20 коней в залежності від вікової групи та породи коней буде 120-160 м². [8, 61, 62]

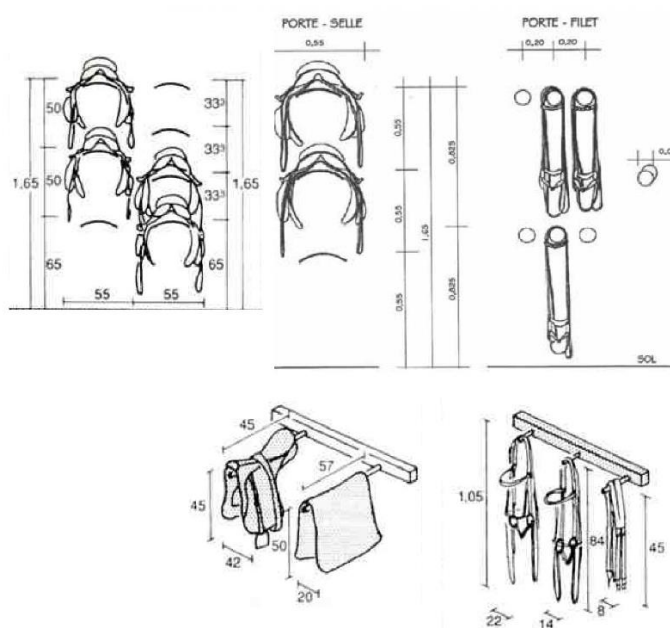
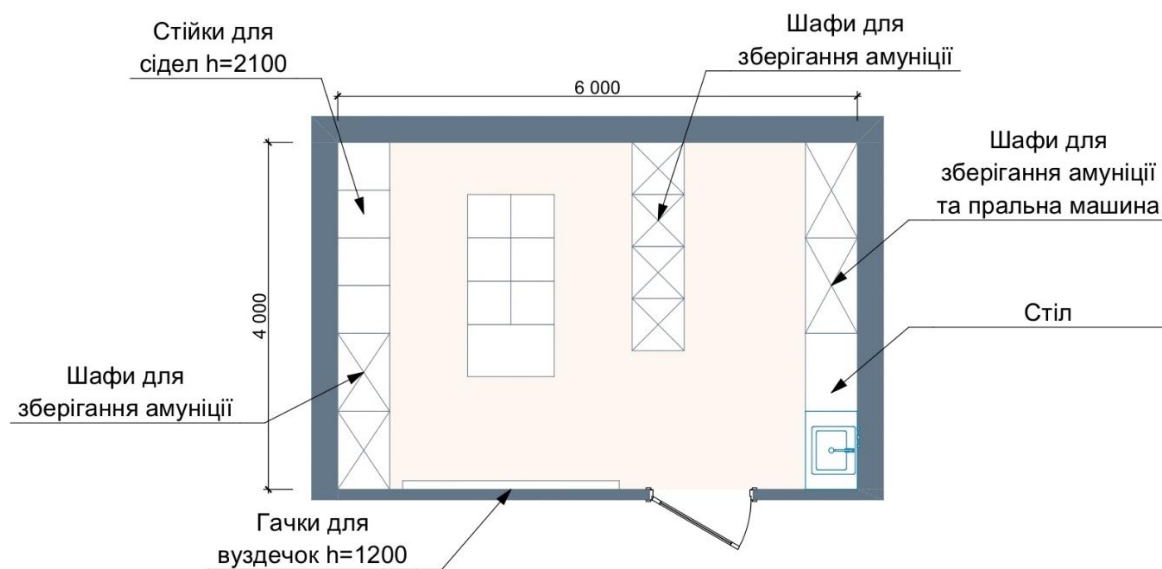
Стійлове утримання передбачає утримання коней у стійлах замість загальних приміщень. Стійло буває розмірами 3м за довгою стороною та 1,5-2м по короткій. Стійла не підходять для постійного утримання оскільки сковують рухи коня, не дозволяють коню лягти і встати, а також створюють його ізоляцію що призводить до розвитку нервових розладів, шкідливих звичок та інших захворювань. [8, 61, 62] (площі та розміри обрані виходячи з аналізу ергономіки, всесвітнього досвіду та зауважуючи на рекомендації коновалів, робітників конярства).

(рис. 131) Влаштування денника

Амунічник (рис. 132) (амунічна) - це приміщення для зберігання амуніції необхідної для занять кінним спортом, а також доглядом за конем. Розміри амунічника визначаються потужністю стайні. У стандартному амунічнику

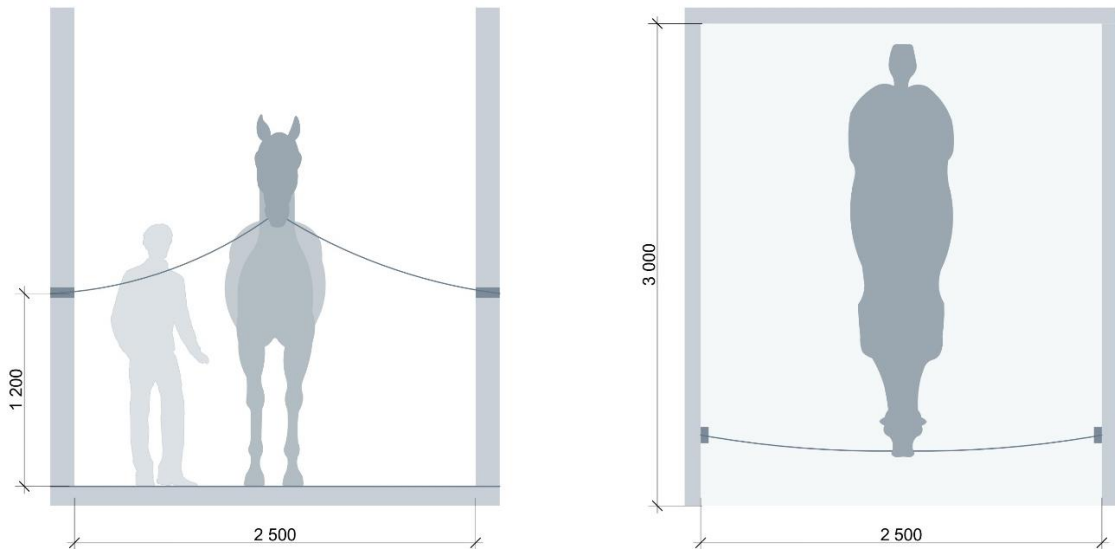
організують зони зберігання сідел, вуздечок, вальтрапів, подушок і попон, шафи для зберігання інвентарю та засобів для догляду, а також зону зберігання допоміжної амуніції (шпрунт, шамбон, мартингал, корда, шамбарьєр, хлист, тощо). Розміри амунічної розраховуються з площі 0,6 м² на 1 денник, але не менше 10 м². [8]

(рис. 132) Влаштування амунічника

Розв'язки (рис. 133) це простір організований окремим об'ємом або у проході стайні (при невеликому поголів'я коней). Розв'язки потрібні для комфортного проведення маніпуляцій з конем на кшталт чищення, розчищення і підковування копит, а також сідловки тощо. Самі розв'язки це

дві мотузки прив'язані одним кінцем до кріплення в стіні або огорожі розв'язок, з карабінами на інших кінцях для прив'язування коня з двох сторін. Кріплення розв'язок знаходяться на висоті 1,2 - 2м від рівня підлоги, сам простір має розміри схожі з розмірами денника, ширина дорівнює 2,5-4 м для можливості розвороту коня та збереження зручності комунікації з ним. (площі та розміри обрані виходячи з аналізу ергономіки, всесвітнього досвіду та зауважуючи на рекомендації коновалів, робітників конярства).

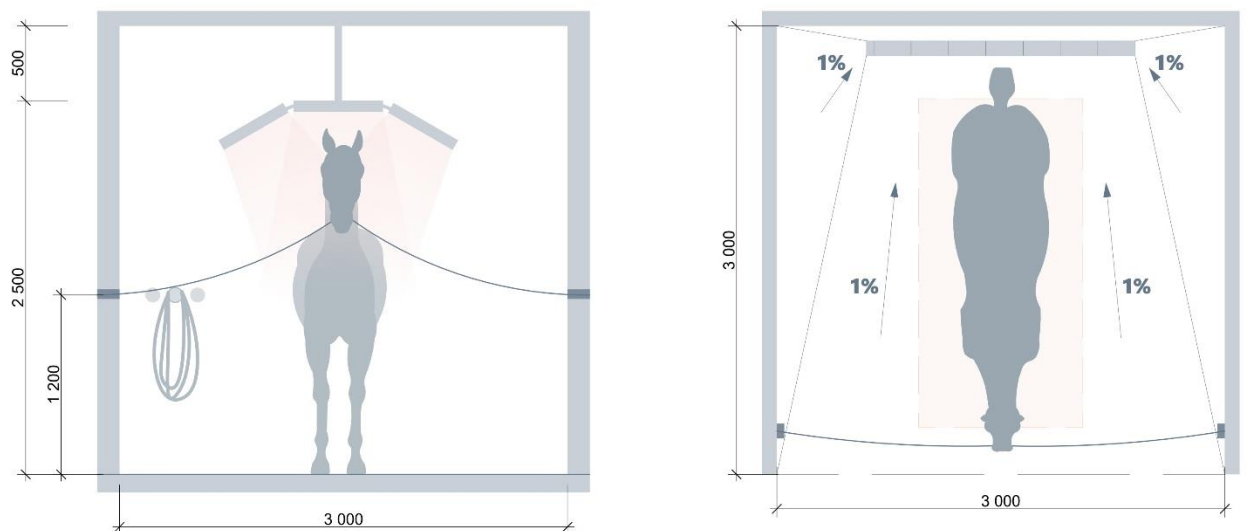
(рис. 133) Влаштування розв'язок

Душова, солярій та СПА для коней (рис. 134) це приміщення для догляду за конем. Душові можуть бути встановлені як у просторі стайні так і на вулиці, при забезпеченні можливості миття коня взимку душова обов'язково передбачає солярій щоб швидко та без ризиків для здоров'я висушити коня. Влітку краще використання вуличної душової та висихання коня природним чином на вулиці. Неприпустимо ставити мокрого коня в денник оскільки це веде до ризику простудного захворювання, а також сприяє розвитку захворювань копит, появі мокреців.

Вулична душова представляє собою розв'язки або їх ряд залежно від кількості голів, в яких присутній стік і шланг. Огородження металеве, висотою від 1,5м. Душова в стайні може бути поєднана із солярієм в одному приміщенні. Розміри такі ж, як і у стандартного денника, мінімум 3х3м, оптимальний розмір 3х4м. Як правило, в душовій є три глухі стіни і немає дверей, встановлюються розв'язки так, щоб кінь дивився в прохід. У великих

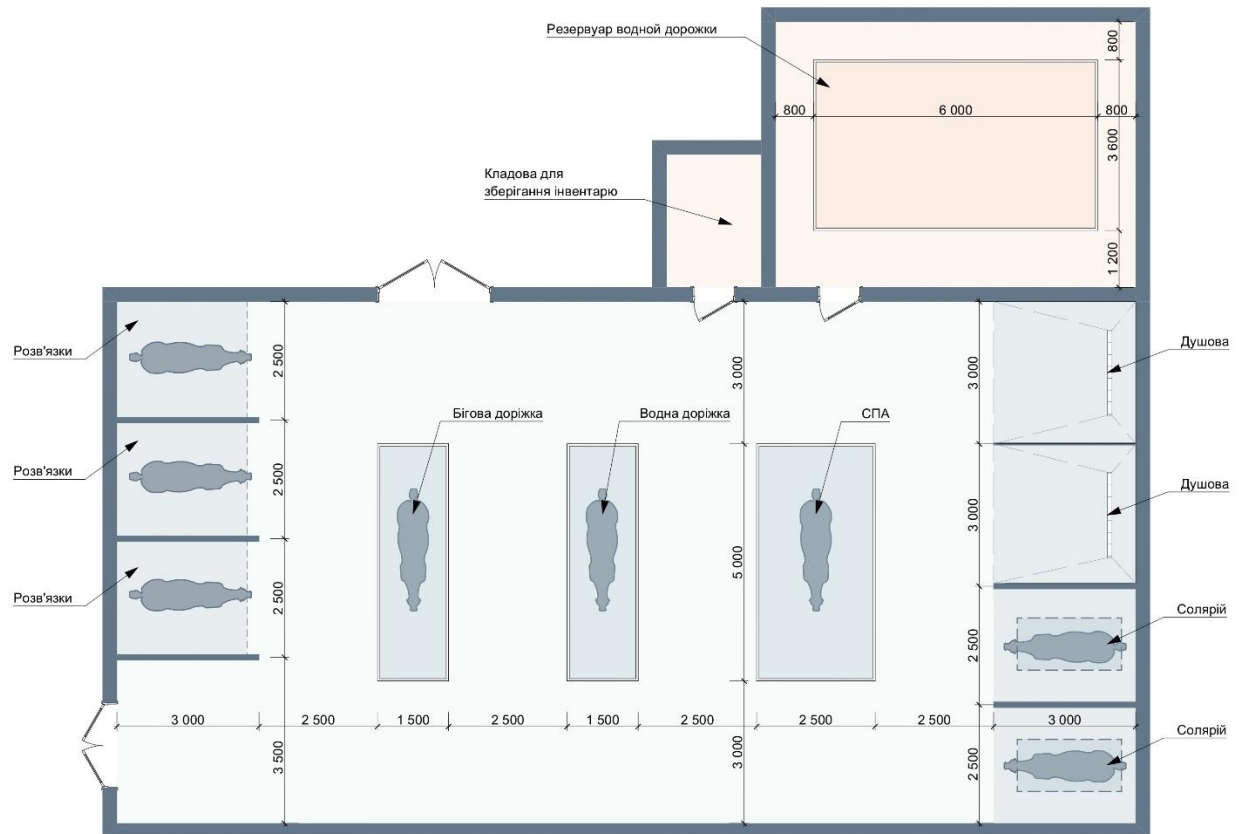
душових допускається розміщення умивальника та місця зберігання засобів та щіток для миття, а також невеликого інвентарю (наприклад, насадки на душ, відро). Підлоги в душовій виконуються з ухилом у стік і з нековзного матеріалу, який не буде схильний до впливу вологи, гниття, та буде легко піддаватися дезінфекції. Наприклад, бетон, камінь або гумове покриття. Стіни також повинні легко очищатися і не піддаватися впливу вологи. [8, 62]

Солярій це приміщення за розмірами схоже з денником на стелю якого встановлюється спеціальна лампа призначена для сушіння коня. Різні види соляріїв мають різноманітний позитивний вплив на здоров'я коня, так виявлено позитивний вплив солярію в процесі вироблення вітаміну D нестачею якого страждають коні без забезпечення достатнього часу вигулу, також тепло, що виділяється лампами, позитивно впливає на м'язи коня, розслабляє його і сприяє відновленню.

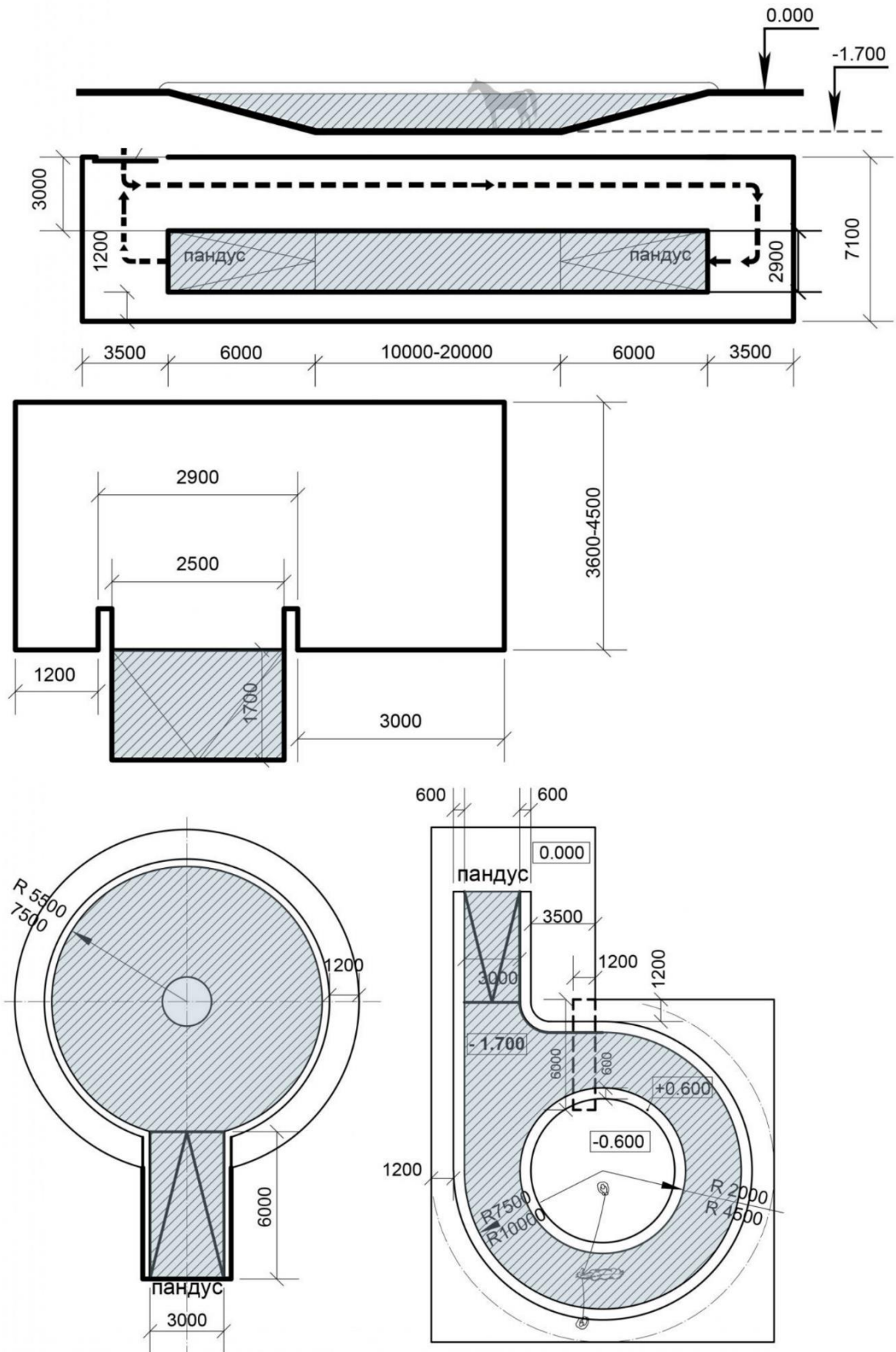
(рис. 134) Влаштування душової із солярієм

СПА для коней (рис. 135) це велике приміщення, в якому знаходяться душові, солярії, розв'язки або бокси для проведення масажів, а також звичайні та водні бігові доріжки, в окремому приміщенні можливе розміщення басейну для коней.

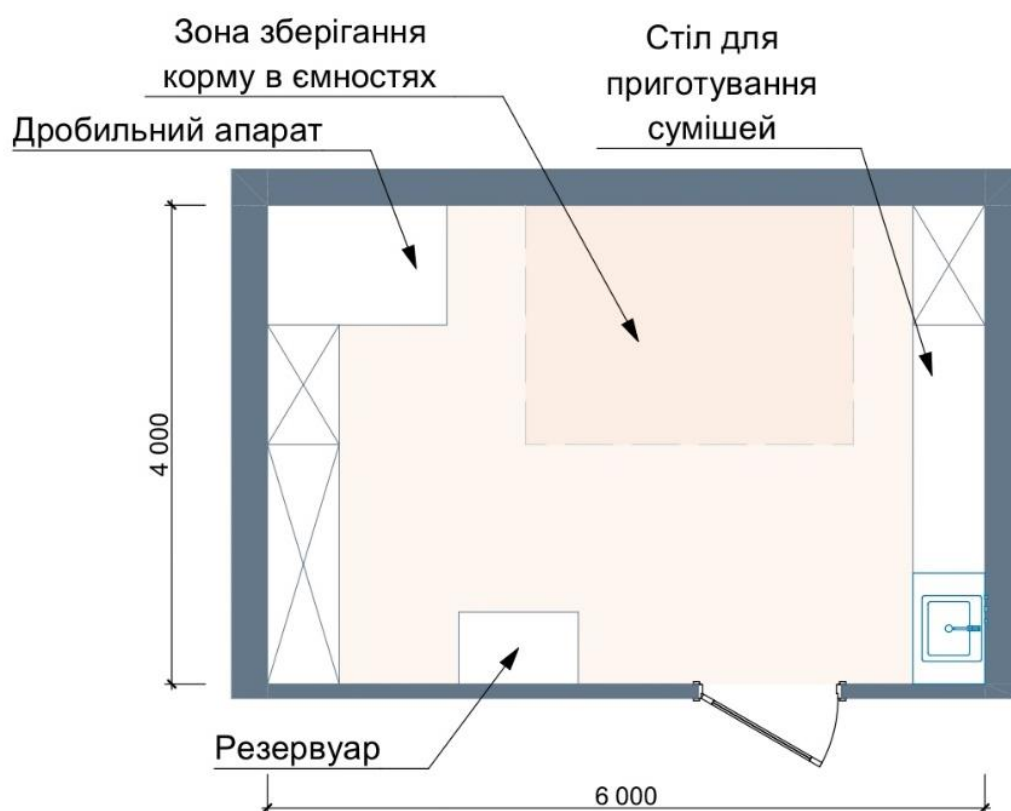
(рис. 135) Влаштування СПА для коней

Басейн для коней (рис. 136) це частина комплексу гідротерапії, призначений для забезпечення можливості коня плавати на територіях, що не мають своїх водних об'єктів або не мають можливості організації плавання коня в природних умовах. Частковою заміною басейну може бути водна бігова доріжка адже вона має схожі терапевтичні характеристики. Басейни розміщують у приміщенні, під навісом, на вулиці. Зазвичай басейн має форму доріжки шириною 2,5-3 м або кола малим діаметром близько 12м або більшим до 20м діаметром з островом по середині. На початку басейну завжди йде пандус завдовжки не менше ніж 6м. Висота приміщення басейну від підлоги до низу конструкції 3,5 - 5м, а глибина чаші 1,6-1,7м. Навколо чаші обов'язково передбачають проходи для персоналу шириною 1,2 м і у разі прямокутного виду басейну по одній із сторін влаштовується прохід шириною не менше 3м. По периметру чаші встановлюється бортик заввишки 0,9 м, а дно басейну встилають гумовим покриттям, що не ковзає. [8]

(рис. 136) Влаштування басейну для коней

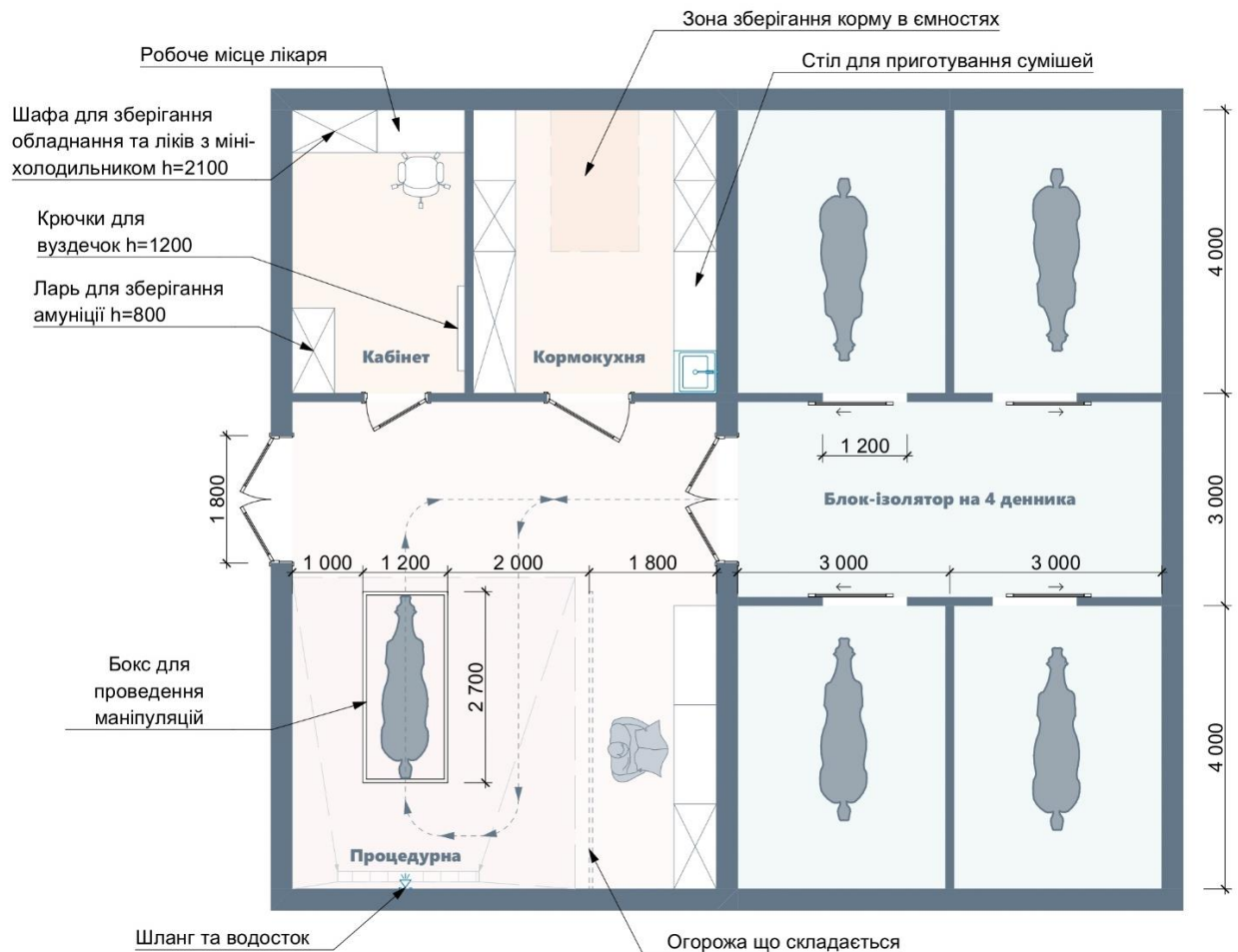
Кормокухня (рис. 137) це приміщення призначене для зберігання кормів та приготування сумішей для коней. Габарити приміщення визначаються залежно від поголів'я коней. На кормокухні обов'язкова наявність раковини, столу для приготування сумішей, а також шафи для зберігання кормів та дробильні апарати. Приміщення, де готують кормові суміші, площею не менше 10 м², може розташовуватися в одному приміщенні з кормовою при місткості до 10 коней. Площа підлоги, необхідна для розміщення свіжого корму – 1,5 м² на 1 коня. [8]

(рис. 137) Влаштування кормокухні

Ізолятор з процедурною (рис. 138) це необхідний блок на будь-якій стайні, яка приймає у себе спортсменів з інших міст на змагання, а також містить понад 50 голів. Ізолятор необхідний щоб запобігти поширенню хвороби серед коней, що живуть у стайні, зазвичай це невелика стайня на 4 денники і процедурну, з окремою левадою для вигулу хворих коней. Левада облаштовується на одиночний вигул площею щонайменше 12м². Процедурна це приміщення більше денника за розмірами та з боксом для маніпуляцій, робочим місцем лікаря, шлангом на зливом. Також у процедурній необхідно розмістити невеликий холодильник для зберігання медикаментів, якщо нема

можливості розмістити його в окремому приміщенні. (площі та розміри обрані виходячи з аналізу ергономіки, всесвітнього досвіду та зауважуючи на рекомендації коновалів, робітників конярства).

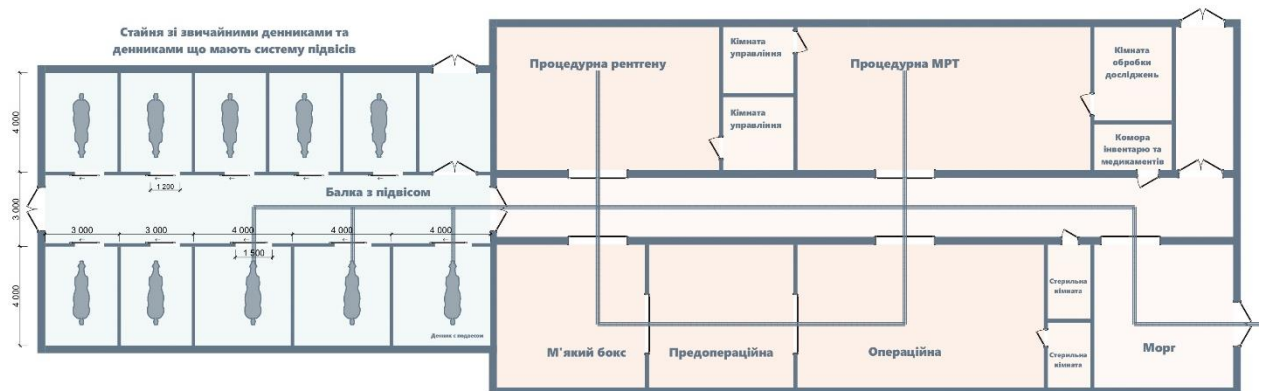
(рис. 138) Влаштування блоку ізолятора з процедурною

Операційна (рис. 139) це кабінет в якому проводять хірургічні операції над конем. Для цього знадобиться приміщення більш ніж 40 м², в ньому встановлюється бокс для проведення маніпуляцій, а також місце для оперування лежачого коня. У стелі встановлюється балка із системою підвісів для полегшення переміщення коня між операційною, м'яким боксом та стайнею. (площі та розміри обрані виходячи з аналізу ергономіки, всесвітнього досвіду та зауважуючи на рекомендації коновалів, робітників конярства).

М'який бокс це приміщення площею 16 - 20 м² для введення коня в наркоз та проведення часу після нього. Стіни та підлоги в боксі обробляють гумовим покриттям з м'яким наповнювачем, щоб запобігти травмуванню коня в період після операції. На стелі встановлюється балка для встановлення кріплень, щоб

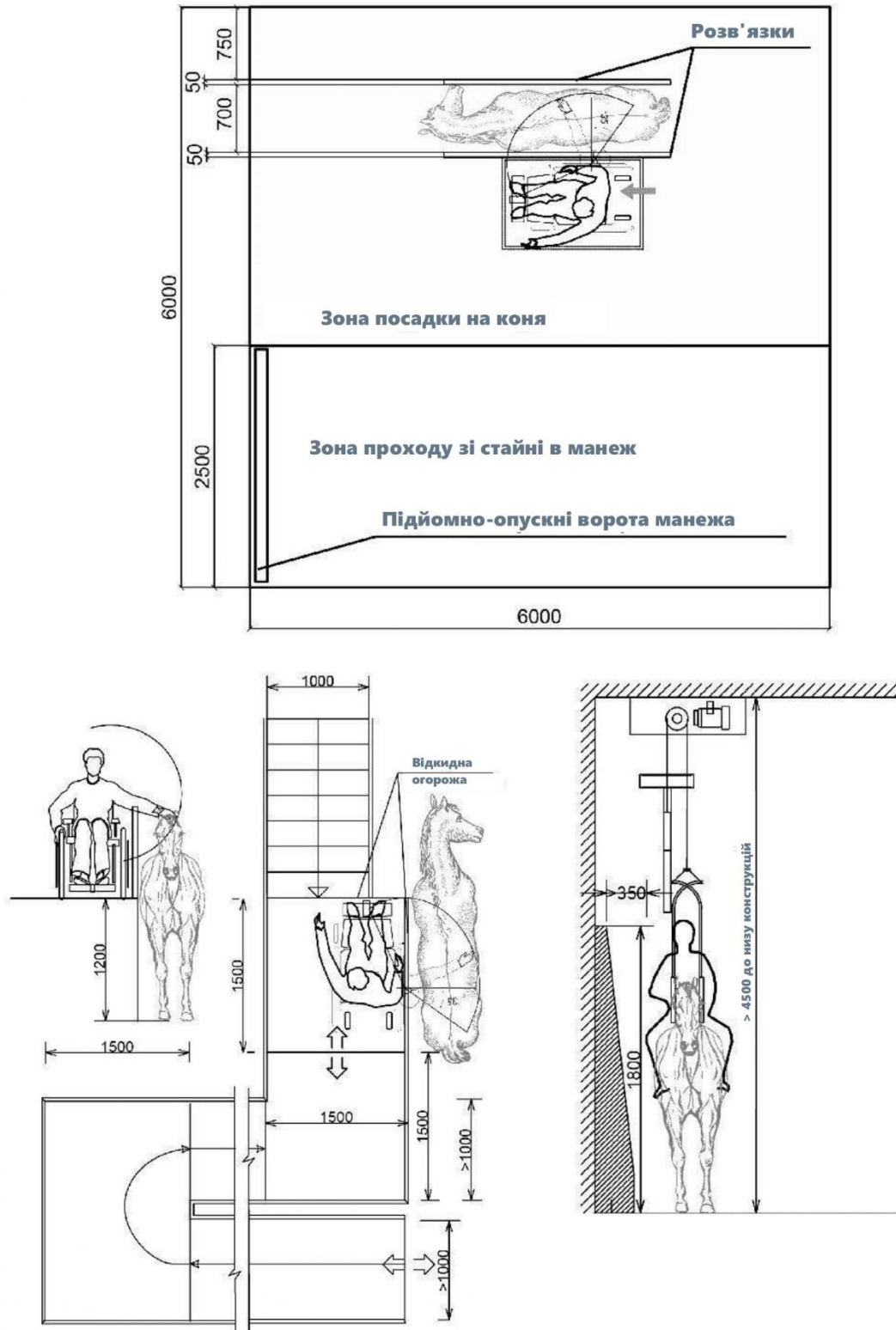
переміщати коня в операційний бокс, а також у денник. У стіні передбачається віконце для спостережень за конем. (площі та розміри обрані виходячи з аналізу ергономіки, всесвітнього досвіду та зауважуючи на рекомендації коновалів, робітників конярства).

Забір генетичного матеріалу та штучне запліднення проводиться або у різних приміщеннях або у поєднаному блоці. Для забору генетичного матеріалу необхідно встановити у приміщенні розмірами 16-25 м² обладнання для забору генетичного матеріалу. Поруч із цим приміщенням розміщують блок тимчасового утримання жеребця-виробника. Для проведення маніпуляцій зі штучного запліднення коня потрібно обладнати бокс для маніпуляцій. Поруч розміщують приміщення для зберігання та дослідження генетичного матеріалу, окреме приміщення лаборанта та зберігання інвентарю. (площі та розміри обрані виходячи з аналізу ергономіки, всесвітнього досвіду та зауважуючи на рекомендації коновалів, робітників конярства).

(рис. 139) Влаштування операційного блоку клініки

Зона посадки на коня для МГН (рис. 140) передбачає спеціально обладнане місце з підйомником або пандусом для МГН, щоб здійснити самостійну посадку на коня. Обладнають під навісом або у предманежнику. Висота підйому 1,2м. [8]

(рис. 140) Влаштування зони посадки для МГН

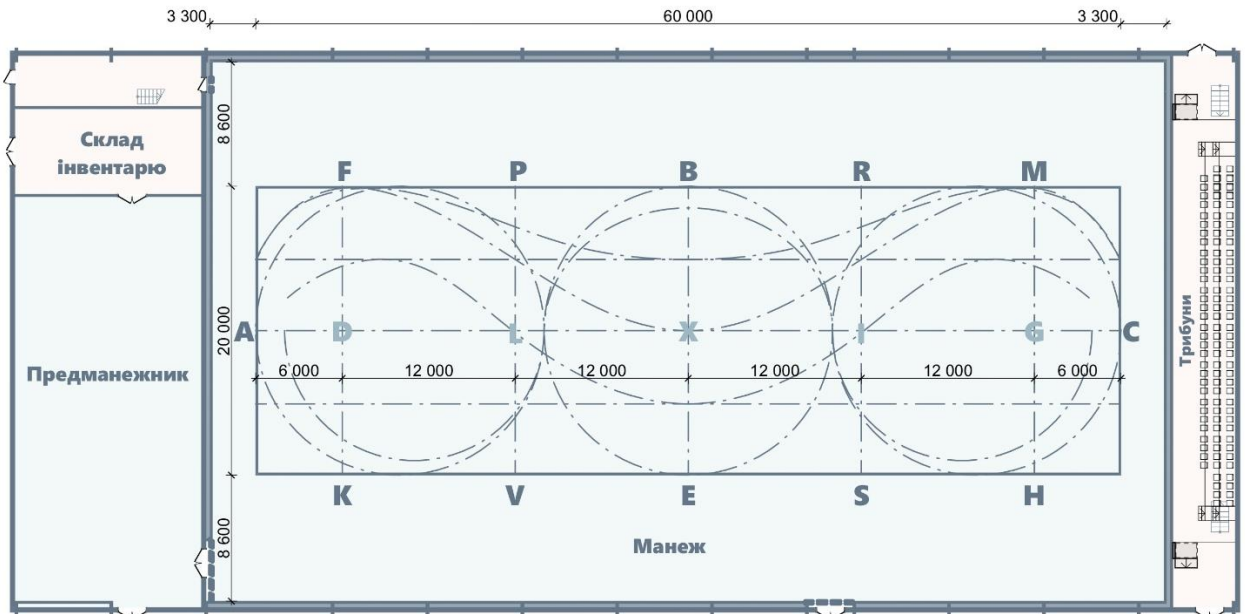
Стандартний критий манеж (рис. 141) для класичних видів кінного спорту має оптимальні розміри поля в осях 70x36 м для проведення змагань з конкуру та 66x26 м для виїздки з бойовим полем 20x60м [65] та можливістю встановлення суддівських кабінок. Висота до низу конструкцій манежу, що виступають, мінімум 5м, не допускається наявність колон, стін та інших несучих та огорожуючих конструкцій усередині бойового поля. У критому манежі необхідно передбачити щонайменше два виходи з воротами шириною не менше 2,5 м та висотою понад 3м. У самій будівлі манежу також передбачається предманежник мінімальними розмірами 20x40м із зоною посадки на коня, складом зберігання інвентарю, а також комплексом трибун із суддівською. Суддівську встановлюють по короткій стороні манежу. Розміщення трибун у манежі буває по короткій стороні, кутове розміщення, по довгій стороні та по трьом сторонам залежно від потужності установи, небажано розміщення трибун над в'їздом у манеж, місця для глядачів розміщують на такій висоті, щоб кут видимості з останнього ряду був меншим за 60° . Допускається розміщення кафе, магазинів, музеїв, суміщення з адміністративним будинком, стайнею. Манеж для аматорського клубу, поні-клубу, а також манеж паркової стайні розмірами 24x44м без предманежника. По периметру манежу встановлюється борт (бар'єр) заввишки мінімум 1,8 м з ухилом всередину манежу глибиною мінімум 0,4 м. З боку виходу з манежу борт стає відкидним. У манежі обов'язково наявність штучного освітлення. [8]

Манеж для драйвінгу має той самий склад приміщень, проте відрізняється розмірами. Габарити манежу для драйвінгу мінімум 50x105м. Ширина та висота дверей дорівнює мінімум 3м. [8, 65]

Крита бочка це критий круглий манеж у плані призначений для роботи з конем на корді, заїздки молодого коня, тренування новачків, МГН, а також може служити як критий манеж для тренувань в аматорському спорті при діаметрі мінімум 18 м. Діаметр бочки в залежності від призначення коливається у розмірах 15-30 м. У критій бочці можуть бути встановлені автоматичні водила (шигалки) для полегшення процесу тренування коней при

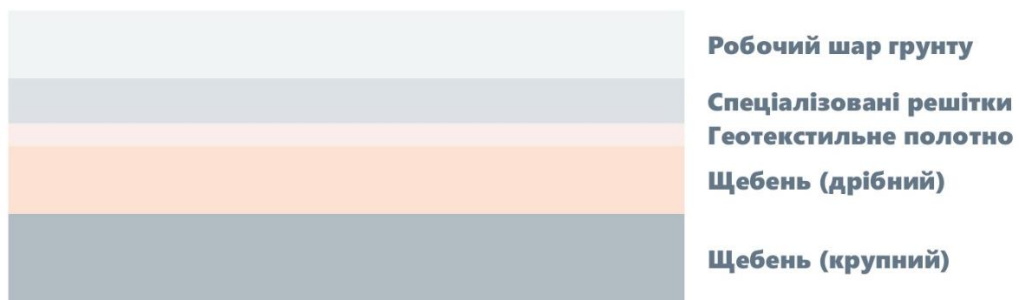
великому поголів'ї. Неприпустимо розміщення у середині бочки колони (крім проектів реконструкції). [8]

Відкрита бочка це місце організоване для роботи на корді з конем. Параметри такі самі що й у критої, по периметру встановлюється огорожа заввишки 1,2-1,5 м. [8]

(рис. 141) Влаштування критого манежу

Відкриті манежі – це площинні споруди, призначені для тренувань та проведення змагань з кінного спорту, розміри майданчиків визначаються відповідно до правил встановлених FEI. Покриття полів може бути піщаним, трав'яним, гумовим із обов'язковим обладнанням дренажної системи (рис.142). [8]

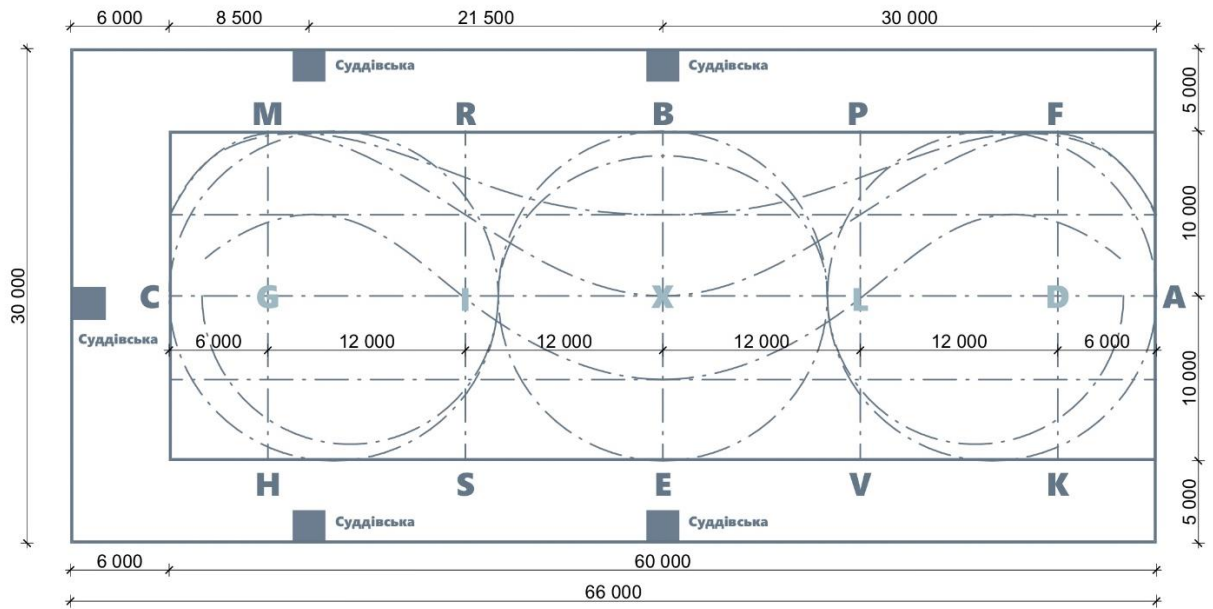
(рис. 142) Піріг складу покриття манежу

Бойове поле для проведення змагань з виїздки (рис. 143) має розміри 20x60м [65], по периметру необхідно передбачити проїзд шириною 1,5 м для учасника та на відстані 2-5 м від поля встановлюються суддівські під час проведення змагань. Бажано обладнати два поля: для проведення змагань та для підготовки до них. Біля бойового поля за суддівськими встановлюють трибуни на відстані не менше ніж 10 м від поля. По периметру манежу встановлюють борт висотою до 40 см і блоки з літерами у певних місцях для орієнтування вершника.

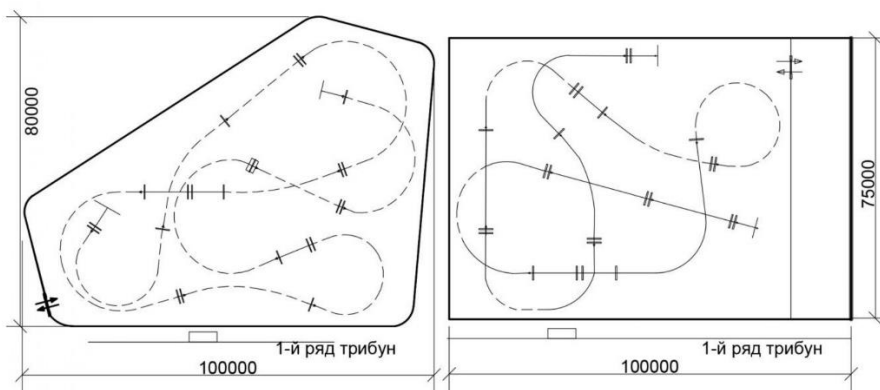
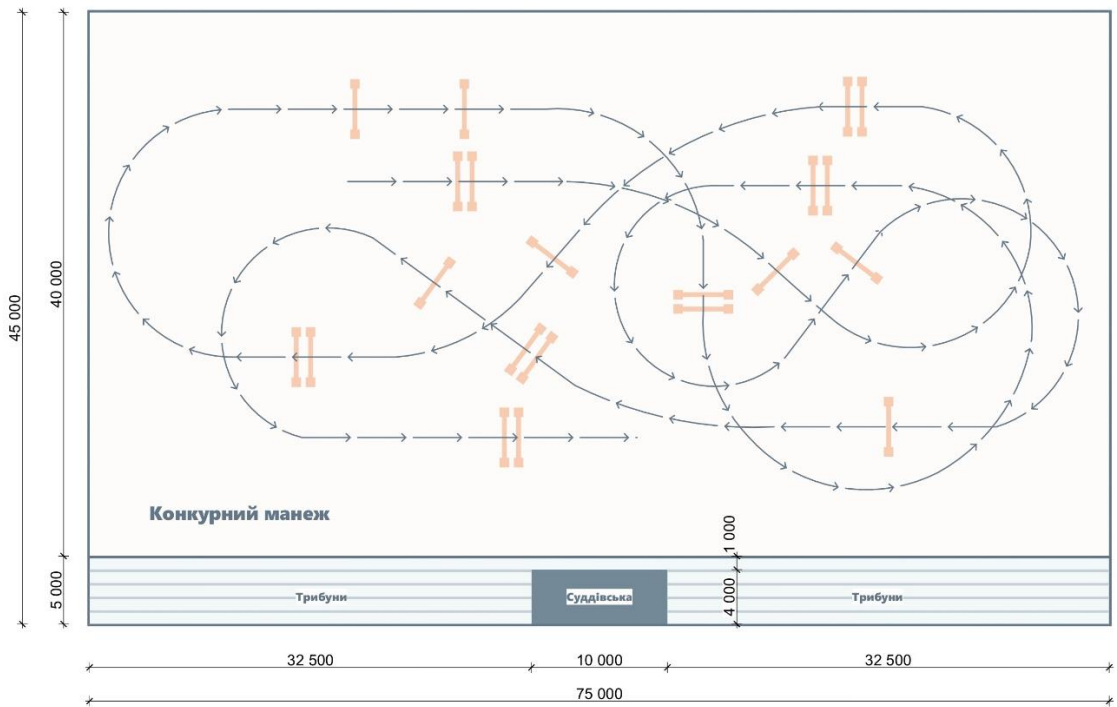
Поле для тренувань і змагань із конкуру (рис. 144) може бути різної конфігурації загальною площею мінімум 3200 м², одна зі сторін мінімум 40 м, а інша мінімум 75м. [65] Огорожа встановлюється по всьому периметру поля заввишки мінімум 1,8 м і дублюється зеленими насадженнями. На полі має бути організовано щонайменше два заїзди шириною понад 2 м. Суддівська та трибуни організують на висоті по відношенню до поля для забезпечення якісного огляду. [8] Поруч із полем має знаходитися сховище для жердин, стійок та іншого інвентарю.

Поле для тренувань та змагань з триборства може представляти собою ділянку землі, на якій є можливість організувати маршрут завдовжки 2,5 - 7 км із встановленням спеціальних перешкод, невеликих ставків, ділянок з активним рельєфом тощо. Для цього може підійти як чисте поле, так і ділянка з частковим лісовим насадженням. [65]

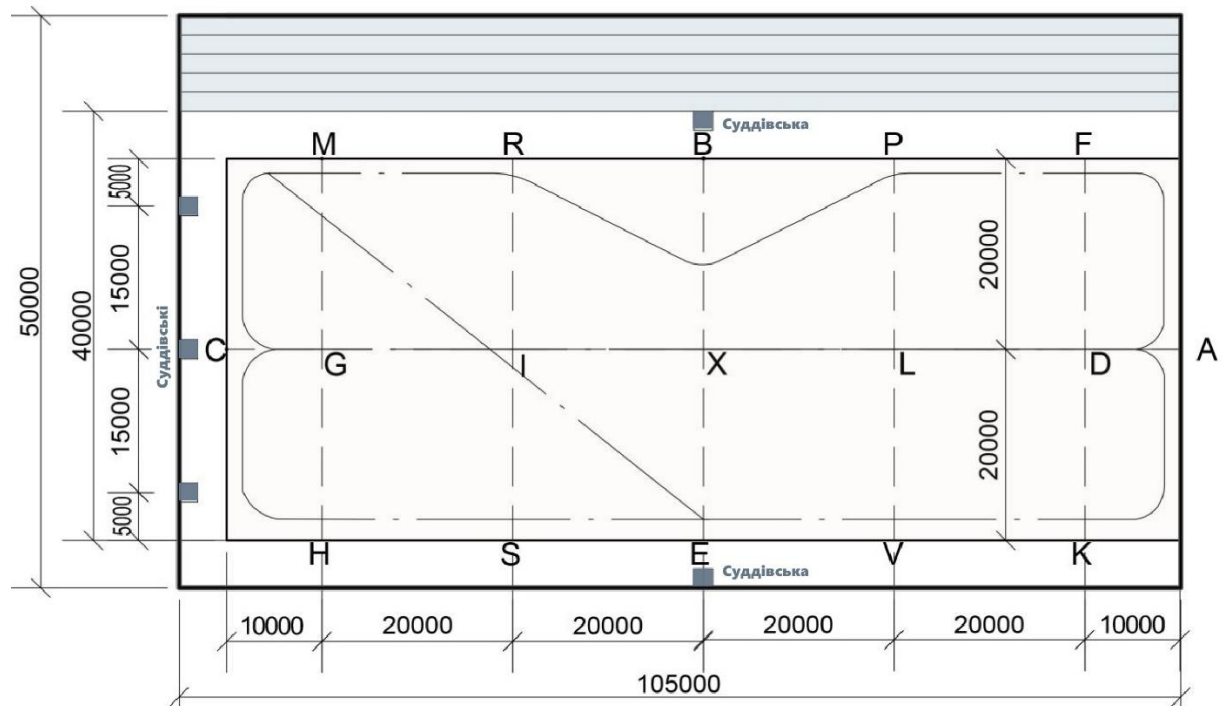
Манежі для змагань у драйвінг-дресажі (рис. 145) мають розміри 100x40 м з бортиками по периметру та літерами як у звичайному виїзковому манежі, а також суддівські навпроти певних літер. Для драйвінг-паркуру площа поля дорівнює мінімум 8400 м², а для марафону необхідне забезпечення траси довжиною 7,3-20 км. [65]

(рис. 143) Поле для виїздки

(рис. 144) Поле для конкуру

(рис. 145) Поле для драйвінгу (дрессаж)

Іподромне поле (рис. 146) формується доріжками для перегонів. Форма іподрому у вигляді еліпса з найдовшими прямими ділянками габарити яких визначаються залежно від призначення. Уздовж усієї доріжки встановлюються загородження заввишки 1,2-1,5 м і передбачають систему водовідведення.

Бігова доріжка призначена для проведення випробувань рисистих порід коней має ширину 15-30 м і довжину 800-1600м із довжиною фінішної прямої 250м, радіусом повороту більше 100м, ухилом віражу 10-15° та ухилом прямої у 2-3°. Покриття використовують різне, в основному ґрунтове, піщане та шлакове. [63, 64]

Скакова доріжка призначена для випробування скакових порід. Має ширину 15-30 м і довжину 1600-2400м із довжиною фінішної прямої 400м, радіусом повороту більше 100м, ухилом віражу 10-15° та ухилом прямої в 2-3°. Покриття використовують в основному піщане та трав'яне. [63, 64]

(рис. 146) Комбінований іподром

Левади (рис. 147) організують переважно на рівній ділянці, допустимо розташування невеликого скупчення дерев з відсутністю гілок на висоті до 2 м і огорожею навколо них, неприпустимо розташування більшої частини левади на крутому рельєфі, поблизу обривів, доріг без забезпечення зелених насаджень (буферної зони), на території густо засадженої деревами і чагарниками, на територіях, що сильно підтоплюються, болотах, для уникнення небезпеки травмування коня. У самій леваді організується навіс (шелтер) для укриття коней від негоди або сонця, а також для годування і забезпечення постійного доступу до води. Рослини на території відведеної під левади повинні перевірятись для виключення можливості отруєння, у паदдоках допускається піщане покриття. Площа левад розраховується залежно від спеціалізації КСК та поголів'я. На одного коня необхідно 150м^2 для вигулу протягом 4 годин на день. Поодинокі левади та паaddockи мають мінімальні розміри $12 \times 12\text{м}$. [8]

(рис. 147) Влаштування левади

**Табл. 2.3 Склад будівель та споруд на території
кінноспортивної установи**

Будівлі та споруди на території	Кінноспортивний комплекс (КСК)	Кінний завод спортивного напрямку	Іподромний комплекс	Кінноспортивна школа	Кінноспортивний клуб	Поло-клуб	Драйвінг – клуб	Поні-клуб	Кінний театр	Кінно-туристична база	Центр іпотерапії	Ветеринарна клініка для коней	Пенсіонерські стайні/ притулок для коней	Паркова стайня
Стайні	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Критий манеж	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		•	•	• ¹⁾
Відкритий манеж	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	• ³⁾	•	•	• ¹⁾
Крита бочка	• ²⁾	• ²⁾	• ²⁾	•	•	•	•							
Відкрита бочка	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•			
Критий манеж для МГН	•										•			
Відкритий манеж для МГН	•										•			
Спеціальне поле	•	•	•			•	•	•		•				
Шпрингартен	•	•	•	•	•									
Склади кормів та підстилки	•	•	•	•	• ⁴⁾	•	•	• ⁴⁾	• ⁴⁾	• ⁴⁾	• ⁴⁾	•	• ⁴⁾	• ⁴⁾
Сховище відходів	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Гостьова парковка	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	
Службове паркування	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Ангар для зберігання техніки	•	•	•	•	•	•	•					•		
Левади	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Учбовий корпус	•	•	•	•	•	•	•							
Корпус іпотерапії	•										•			
Спортивний майданчик	•		•	•		•	•				•			
Готель	•	•	•	•		•	•			• ⁵⁾	•			

(продовження табл. 2.3)

Будівлі та споруди на території	Кінноспортивний комплекс (КСК)	Кінний завод спортивного напрямку	Іподромний комплекс	Кінноспортивна школа	Кінноспортивний клуб	Поло-клуб	Драйвінг – клуб	Поні-клуб	Кінний театр	Кінно-туристична база	Центр іпотерапії	Ветеринарна клініка для коней	Пенсіонерські стайні/притулок для коней	Паркова стайня
Фітнес центр	•	•	•			•	•							
Адміністрація	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Зелена зона відпочинку	•		•			•	•			•	•			
Підприємство громадського харчування	•	•	•	•	• ⁶⁾	•	•	• ⁶⁾	•	•	•		• ⁶⁾	
Гуртожиток персоналу	•	•	•			•	•			•	• ⁶⁾	•		
Музей	•	•	•	•	• ⁷⁾	• ⁷⁾	• ⁷⁾	• ⁷⁾	• ⁷⁾					
Магазин	•	•	•	•	• ⁸⁾	• ⁸⁾	• ⁸⁾	• ⁸⁾	•	• ⁸⁾			• ⁸⁾	• ⁸⁾

Примітки:

- 1) У стиснених умовах можливий варіант або критий або відкритий манеж.
- 2) Необхідне розміщення також критої бочки з автоматичною крокалкою.
- 3) Стандартний манеж для занять паравійздою, парадрайвінгом залежно від спеціалізації.
- 4) Можлива організація зберігання фуражу, вівса та тирси в одному будинку та в різних приміщеннях при поголів'ї менше 15 коней.
- 5) Краще організація проживання в окремих туристичних будинках за принципом туристичної бази.
- 6) При потужності понад 20 голів.
- 7) Необов'язково. Можлива організація тимчасової виставки.
- 8) Необов'язково. Сувенірна крамниця.

Табл. 2.4 Склад приміщень

Склад приміщень стайні (конюшні)														
Приміщення	Кінноспортивний комплекс (КСК)	Кінний завод спортивного напрямку	Іподромний комплекс	Кінноспортивна школа	Кінноспортивний клуб	Поло-клуб	Драйвінг – клуб	Поні-клуб	Кінний театр	Кінно-туристична база	Центр іпотерапії	Ветеринарна клініка для коней	Пенсіонерські стайні/притулок для коней	Паркова стайня
Денніки	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Табунне утримання		•								•			•	
Прохід обладнаний для МГН	•										•			
Розв'язки	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		
Душова	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	• ¹⁾	• ¹⁾
Солярій	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		
СПА для коней	•	•	•		•	•	•					•		
Басейн для коней ²⁾	•											•		
Приміщення коваля ³⁾	•	•	•	•	•	•	•		•	•	•	•		
Приміщення шорника ³⁾	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•			
Приміщення інструктора ⁴⁾	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Приміщення берейтора ⁴⁾	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	
Кабінет іпотерапевта	•				•						•			
Приміщення персоналу	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Кабінет патології поведінки коня ⁴⁾	•	•	•									•		
Кабінет зоотехніка ⁵⁾	•	•	•	•	•	•	•	•		•	•	•	•	

(продовження табл. 2.4)

Склад приміщень стайні (конюшні)														
Приміщення	Кінноспортивний комплекс (КСК)	Кінний завод спортивного напрямку	Іподромний комплекс	Кінноспортивна школа	Кінноспортивний клуб	Поло-клуб	Драйвінг – клуб	Поні-клуб	Кінний театр	Кінно-туристична база	Центр іпотерапії	Ветеринарна клініка для коней	Пенсіонерські стайні/притулок для коней	Паркова стайня
Роздягальня вет. персоналу з кімнатою відпочинку	•	•	•									•	•	
Амунічник	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Роздягальня для відвідувачів	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Роздягальня для МГН	•										•			
Роздягальня для приватних коневласників	•	•	•	•	•	•	•	•		•	•			
Роздягальня для персоналу	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Пральня	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	
Кормокухня	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Майстерня	•	•	•			•	•		•					
Склад добового запасу	•	•	•	•	•	•	•			•		•		
Процедурна	•	•	•	• ⁶⁾		• ⁶⁾	• ⁶⁾					•	• ⁶⁾	
Ізолятор із процедурною	•	•	•	•	•	•	•	•		•	•	•	•	
Денніки клініки	•	•	•									•		
Блок діагностики	•	•	•									•		
Кабінет обробки досліджень	•	•	•									•		
Лабораторія	•	•	•	•		•	•					•	•	
М'який бокс	•	•	•									•		
Передопераційна	•	•	•									•		

(продовження табл. 2.4)

Склад приміщень стайні (конюшні)														
Приміщення	Кінноспортивний комплекс (КСК)	Кінний завод спортивного напрямку	Іподромний комплекс	Кінноспортивна школа	Кінноспортивний клуб	Поло-клуб	Драйвінг – клуб	Поні-клуб	Кінний театр	Кінно-туристична база	Центр іпотерапії	Ветеринарна клініка для коней	Пенсіонерські стайні/притулок для коней	Паркова стайня
Операційна	●	●	●									●		
Стерилізаційна	●	●	●									●		
Морг												●		
Блок клініки	●	●	●	●		●	●					●		
Приміщення забору генетичного матеріалу та пункт штучного запліднення		●										●		
Приміщення зберігання та дослідження генетичного матеріалу		●										●		
Вет. аптека	●	●	●	●		●	●					●	●	
Мед. пункт	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●			
Блок зберігання качалок, возів тощо.	●	●	●				●							
Приміщення запряжки коней	●	●	●				●							
<u>Примітки:</u> <ol style="list-style-type: none"> 1) Можлива організація лише вуличного душу. 2) Басейн встановлюється за можливості. 3) Можуть бути поєднані в одне приміщення при поголів'ї менше 50 коней. 4) Можуть бути поєднані в одне приміщення при поголів'ї менше 50 коней. 5) Можуть бути поєднані в одне приміщення при поголів'ї менше 50 коней. 6) Може бути замінена на розв'язки 7) За потужності ветеринарної клініки для коней понад 20 голів. 														

(продовження табл. 2.4)

Склад приміщень критого манежу та трибунного комплексу														
Приміщення	Кінноспортивний комплекс (КСК)	Кінний завод спортивного напрямку	Іподромний комплекс	Кінноспортивна школа	Кінноспортивний клуб	Поло-клуб	Драйвінг – клуб	Поні-клуб	Кінний театр	Кінно-туристична база	Центр іпотерапії	Ветеринарна клініка для коней	Пенсіонерські стайні/ притулок для коней	Паркова стайня
Предманежник	●	●	●	●	●	●	●	●			●			
Зона посадки для МГН	●				●						●			
Манеж	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Трибуни	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●		●	●
Суддівська	●	●	●	●	●	●	●			●	●			
Місця для спортсменів та тренерів	●	●	●	●	●	●	●				●	●		
Склад зберігання інвентарю	●	●	●	●	●	●	●		●	●	●	●	●	●
Кафе	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●		●	●
Касси	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●				
Склад приміщень навчального (учбового) корпусу														
Універсальний кабінет	●	●	●	●	●	●	●							
Приміщення вивчення коня	●	●	●	●										
Конференц. зал із проєктором	●	●	●	●	●	●	●							
Бібліотека	●	●	●	●	●	●	●							
Кабінет викладача теорії	●	●	●	●	●	●	●							

(продовження табл. 2.4)

Склад приміщень адміністративної будівлі														
Приміщення	Кінноспортивний комплекс (КСК)	Кінний завод спортивного напрямку	Іподромний комплекс	Кінноспортивна школа	Кінноспортивний клуб	Поло-клуб	Драйвінг – клуб	Поні-клуб	Кінний театр	Кінно-туристична база	Центр іпотерапії	Ветеринарна клініка для коней	Пенсіонерські стайні/ притулок для коней	Паркова стайня
Приймальня	•	•	•	•	•	•	•	•		•	•	•	•	
Бухгалтерія	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	
Договірний відділ	•	•	•	•	•	•	•	•		•	•	•	•	
Архів	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Конференц. зал	•	•	•	•	•	•	•				•	•		
Відділ кадрів	•	•	•	•	•	•	•				•	•		
Кабінет зам. директора	•	•	•	•	•	•	•				•	•		
Кабінет директора	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Учбовий корпус														
Приміщення	Кінноспортивний комплекс (КСК)	Кінний завод спортивного напрямку	Іподромний комплекс	Кінноспортивна школа	Кінноспортивний клуб	Поло-клуб	Драйвінг – клуб	Поні-клуб	Кінний театр	Кінно-туристична база	Центр іпотерапії	Ветеринарна клініка для коней	Пенсіонерські стайні/ притулок для коней	Паркова стайня
Універсальний кабінет	•	•	•	•	•	•	•							
Приміщення вивчення коня	•	•	•	•										
Конференц. зал із проектором	•	•	•	•	•	•	•							
Бібліотека	•	•	•	•	•	•	•							
Кабінет викладача теорії	•	•	•	•	•	•	•							

2.7 ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II

Кінноспортивні установи дуже різноманітні, мають різні потужності, відповідно розміри, мають різну специфіку, склад будівель та споруд, а також різний склад приміщень, які повинні відповідати певним вимогам утримання коня, бути комфортними, безпечними, високофункціональними. Кінноспортивні установи можуть задовольняти потреби суспільства на багатьох рівнях і бути дійсно максимально ефективними в будь-якій точці міста. Прагнення суспільства до природного середовища, активного відпочинку та близькості до природи, а також ефективність іпотерапії безпосередньо вказує на необхідність розвитку кінноспортивної промисловості з найбільш усвідомленим підходом до проектування цих складних як у структурі, так і функції комплексів. Таким чином, можна виділити основні принципи проектування сучасних кінноспортивних установ: принцип гуманізації, поліфункціональності забудови, безпечної експлуатації та взаємодії, а також принцип екологічності (рис. 148).

Принципи архітектурно-планувальної організації сучасних КСК

Принцип гуманізації ґрунтується на зміні ставлення людини до коня. Підвищується розуміння людиною природи коня, його почуттів, інтелекту та потреб. Вибудовуються більш гуманне ставлення результатом чого стає зміна підходу до проектування місць утримання коня, створення нових типів установ, отримує активний розвиток сфера догляду за кіньми та ветеринарії. Також змінюється підхід до старіючого коня, з'являються заклади, що спеціалізуються на догляді за літніми кіньми, а також займаються питаннями пов'язаними з загиблим конем. Принцип гуманізації виявляється у зміні вектора проектування кінноспортивних установ з максимальної продуктивності за мінімальних витрат у бік забезпечення комфортного життя коня всіх його етапах. Підвищення рівня комфорту життя призводить до підвищення результатів інтелектуальної діяльності коня у спорті, що благотворно впливає на розвиток кінного спорту.

Принцип поліфункціональності забудови території кінноспортивної установи утворився природним шляхом. В умовах розвитку суспільства та архітектури можна спостерігати за тенденцією зміни характеру використання структур від монофункції до поліфункції. Це також торкнулося і конярської архітектури висловлюючись у прагненні монофункціональних установ надавати все більш широкий спектр послуг, наприклад, кінні клуби крім розваги стали виконувати функції навчання подібно до шкіл і надавати послуги початкового рівня в області іпотерапії. Відповідно до цього прагненням архітектура має відповісти на запити суспільства, створюючи універсальні простори та вдосконалюючи використання існуючих структур. Поліфункціональний підхід проектування кінноспортивних підприємств дозволить задовольняти потреби суспільства у кінноспортивних послугах на різних рівнях в умовах збереження варіативності масштабів, потужностей та напрямків кінноспортивних установ.

Принцип безпеки експлуатації та взаємодії є наслідком розвитку принципу гуманізації та полягає у забезпеченні простору життя коня та його взаємодії з людиною з мінімальними загрозами для здоров'я та безпеки і коня і людини. Використання нових технологій, проектування з урахуванням особливостей взаємодії з людиною, характеру та потреб коня. Цей принцип передбачає такий процес проектування в якому будуть враховуватися всі потенційно небезпечні ситуації, які можуть виникнути на території та в приміщеннях конярського підприємства з урахуванням мінімізації виникнення або повного запобігання можливостям виникнення таких ситуацій. Це дозволить створити більш дружнє середовище на території кінноспортивної установи, мінімізувати ризик травми спортсменів, співробітників та коней.

Принцип екологічності передбачає використання та впровадження зелених технологій у конярське середовище. Технології, що сприяють мінімізації екологічного сліду, є пріоритетними, оскільки будь-яке тваринницьке підприємство є джерелом негативного впливу за рахунок викидів у навколишнє середовище шкідливих речовин, проте на сьогоднішній

день технології дозволяють знизити цей негативний вплив на мінімум. Використання зелених технологій також дозволяє значно скоротити залежність підприємства від міських мереж, наприклад за рахунок розміщення на даху стайні сонячних батарей і колекторів, які є одними з найбільш ефективно впроваджених елементів зелених технологій для стайні через велику площу покриття. Також нерідкою є практика переробки відходів життєдіяльності коня в гранули, що використовуються для опалення, проте варто відзначити, що найбільш ефективно використання цих відходів це застосування в сільському господарстві як добрива, оскільки саме кінський гній має найвищу якість серед природних добрив, з цієї причини найбільші кінноспортивні установи на кшталт КСК або кінних заводів, що мають власні земляні угіддя можуть використовувати повною мірою цикл сільського господарства, вирощуючи корма для коней з використанням відходів життєдіяльності коня. Також принцип екологічності включає величезні площі озеленення (до 70% території) кінноспортивних установ, за рахунок чого створюється потужний рекреаційний елемент у міському середовищі.

(рис. 148) Гіпотетична модель

III

ТРАНСФОРМАЦІЯ МОНОФУНКЦІОНАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ У ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНУ НА ПРИКЛАДІ РЕКОНСТРУКЦІЇ СДЮСШОР З КІННОГО СПОРТУ В М. ДНІПРО

3.1 Вступ

За результатами проведеного аналізу конярської діяльності в Україні та опитування мешканців м. Дніпро можна відзначити підвищений інтерес суспільства до розвитку кінноспортивної сфери в Україні. (Додаток 1)

У результаті роботи було визначено принципи проектування сучасних КСК. Дотримуючись цих принципів, пропонується проект реконструкції СДЮСШОР з кінного спорту в м. Дніпро. Це кінноспортивна школа, яка є однією з найбільших кінних шкіл України, а також має свою унікальну історію з 1965 року. Це місце, де виховалося не одне покоління найсильніших спортсменів країни, які неодноразово доводили свою першість в Україні, Європі, на Олімпійських іграх. Як і більшість сучасних кінних структур, кінна школа також прагне до поліфункціональності і на сьогоднішній день пропонує безліч варіантів послуг, однак не має повноцінних можливостей у їх реалізації. З метою збереження традицій школи, її спадщини в умовах сучасності, що змінилася, важливо змінювати і саму структуру школи. На сьогоднішній день СДЮСШОР з кінного спорту також має ім'я «Кінна академія».

3.2 Аналіз території СДЮСШОР з кінного спорту у м. Дніпро.

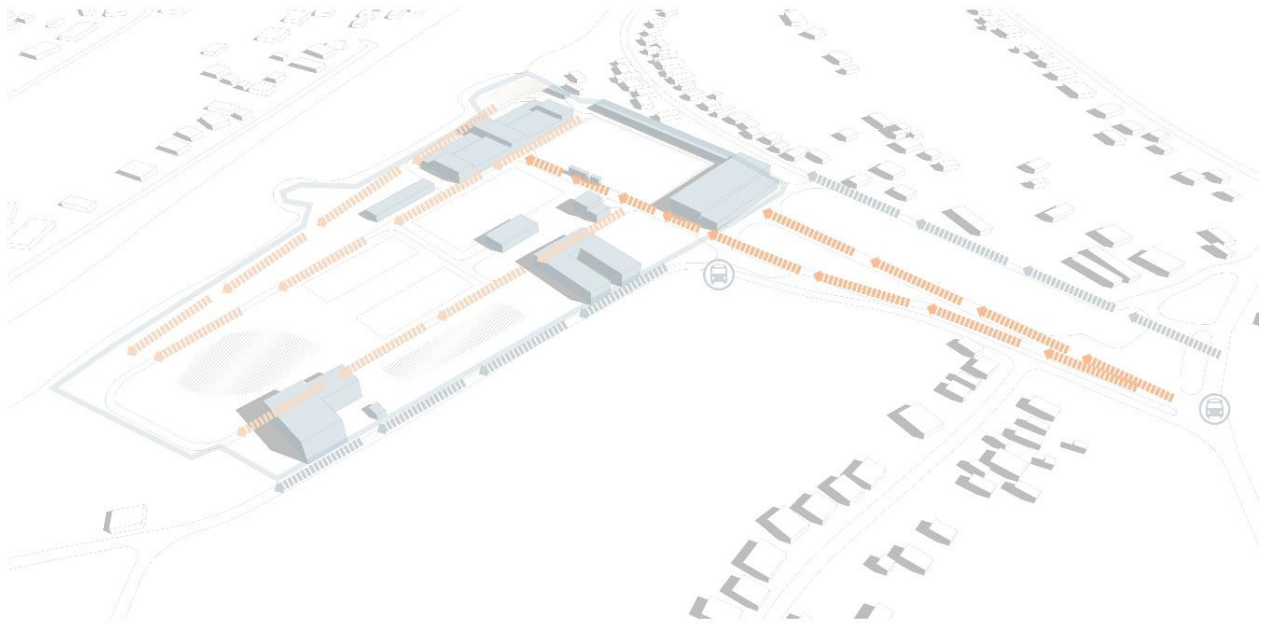
Кінна академія знаходиться у м. Дніпро за адресою: вул. Передова, 775А. (рис. 149) У класифікації за розташуванням кінна академія відповідає розташуванню у межах міста, за потужністю це велика структура (поголів'я у школи близько 200 голів), за профільним призначенням – спортивно-професійний кінноспортивний заклад. Поруч знаходиться три зупинки громадського транспорту на відстані 30, 270, 370м від кінної школи. Основний вектор спеціалізації це класична верхова їзда (конкур, виїздка, триборство), підготовка дітей до професійного спорту, також проводяться тренування з джигітування, пропонується послуги з аматорської верхової їзди, іпотерапії,

фотосесії, школа також брала участь у зйомках фільмів, де необхідна участь коня.

(рис. 149) Ситуаційна схема

Композиційно можна визначити дві осі, що тяжіють до кінноспортивної школи з боку зупинки громадського транспорту (рис. 150). Уздовж першої осі здійснюється транспортний рух до школи, а також основний потік людей, оскільки вона веде безпосередньо до входу на територію. Друга вісь організована алеєю, на якій розташовується пам'ятник з цитатою Хаджі Рахіма XI століття «Завзятий і терплячий побачить сприятливий кінець розпочатого». Алея веде до входу в навчальний корпус, але оскільки він покинутий алея не є часто використовуваною, а також має занедбаний вигляд. Перша вісь продовжує свій рух у композиції території самої школи та впирається в основну стайню. Майже перпендикулярно до цих осей утворилися три другорядні осі: паралельно дорозі від адміністративної будівлі вглиб території, по середині території вздовж стайні і плаців і вздовж водойми.

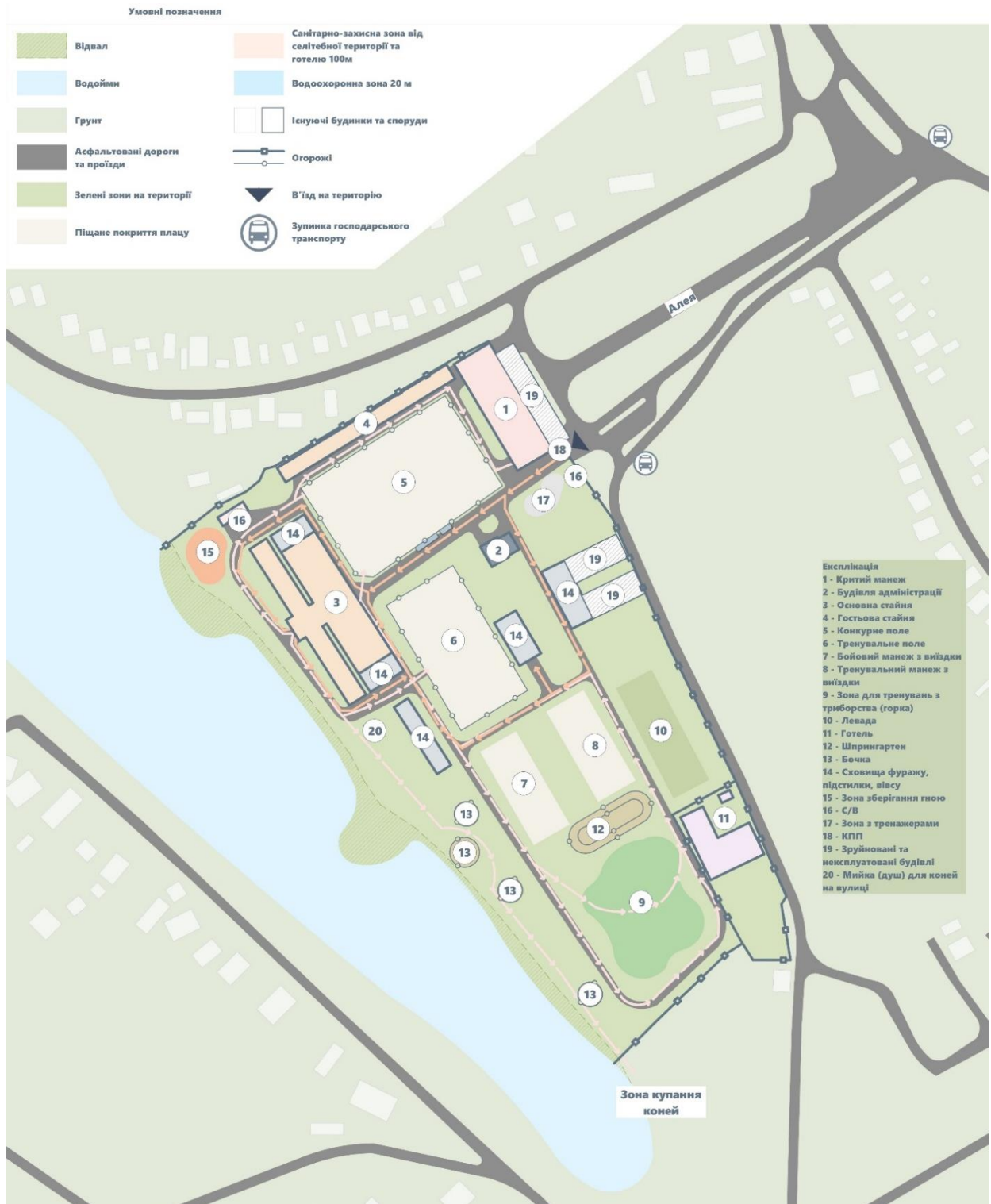
(рис. 150) Композиція кінноспортивної школи

Виходячи з умов санітарно-захисних зон в умовах реконструкції та достатнього озеленення ми можемо скоротити радіус від житлових структур до мінімуму в 100 м, до цієї зони потрапляють гостьові стайні, два крила основних конюшень, критий манеж, конкурне поле, а також зона зберігання відходів життєдіяльності коня, з боку готелю потрапляють лише тренувальні майданчики та левада. Водоохоронна зона скорочена до 20 м, оскільки було вжито інженерні заходи (організовано бетонний відвал). (рис. 151) З можливих змін гострою необхідністю є переміщення гноєсховища.

(Рис. 151) Опорний план

Територія школи займає площу 8,17 га (рис. 152). Основні будівлі та споруди орієнтовані на північний захід. В'їзд на територію один (спільний) із КПП. На території розташовані: Критий манеж (77x 25м) з прибудованим до нього навчальним блоком (на сьогоднішній день блок не експлуатується, покинутий), основна стайня з прибудованою додаткових двох крил стайнь (загальна потужність близько 150 голів), гостьова стайня (потужність близько 50 голів, розташована з широтною орієнтацією), вулична душова для коней, вуличний тренажерний майданчик, будівля адміністрації, громадський с/в, господарські будівлі (для зберігання фуражу, підстилки, вівса, дві будівлі з п'яти не експлуатуються та занедбані), готель (відокремлений від основної території парканом, має свою невелику, зелену зону), трибуни, конкурне поле 103x64 м, тренувальне поле 88x47 м, виїзкові поля (бойове 25x65 і тренувальне 63x26 м), зона для тренінгу в триборстві, 4 відкриті бочки, одна левада, шпрингартен, зона зберігання відходів життєдіяльності коня. Розташування на березі дозволяє влітку купати коней у водоймі.

(рис. 152) Існуюче використання території. Генплан

Проблеми виявлені в результаті аналізу:

- Головна алея, що веде до комплексу, не експлуатується і має занедбаний вигляд.
- Навчальний корпус школи покинутий.
- Єдиний вхід для руху відвідувачів, працівників, приватного транспорту та господарського.

- Розташування громадського с/в безпосередньо біля входу на територію.
- Трибуни, що стоять з північного боку конкурного поля, не експлуатуються через невелике розташування і відсутність захисту від сонця.
- Трибуни біля виїзкового манежу не експлуатуються через занадто велику відстань від манежу.
- Суддівські розташовані лише з одного боку виїзкового поля.
- Зона зберігання відходів життєдіяльності коня розташована в безпосередній близькості від житлових будівель та водойми.
- Громадський с/в розташований біля зони зберігання відходів життєдіяльності коня.
- П'єдестал розташований у неприглядному місці, не привертає уваги.
- Трибуни, що функціонують біля конкурного поля недостатньої місткості.
- Розташування відкритих бочок у безпосередній близькості від бойового виїзкового поля.
- Одна літня духова приблизно на 200 голів.
- Одна левада приблизно на 200 голів.
- У стайні відсутні душові та розташований один с/в для людей.
- Амунічні суміщені з роздягальними
- Поєднане утримання приватних та шкільних коней
- Великі простори холів, що не використовуються.
- Відсутність додаткового виходу у двох крилах стайні.
- Відсутність процедурної та ізолятора.
- Відсутність критої бочки.
- Вихід до водоймища розташований за територією стайні

Також були враховані побажання отримані за результатом опитування (Додаток 2).

3.3 Проект реконструкції СДЮСШОР з кінного спорту у м. Дніпро.

В результаті аналізу можна визначити, що необхідно змінити та модернізувати (рис. 153). У стиснених умовах, що визначилися, пропонується перемістити гноєсховище в приміщення в якому його будуть переробляти в сухі гранули. Це рішення дозволить зберігати гній із мінімальним ризиком для навколишнього середовища та зменшити запах від нього.

На місці зони для зберігання відходів життєдіяльності коня пропонується побудувати крыту бочку діаметром 18 м для можливості роботи з конем на корді, а також для проведення індивідуальних тренувань з новачками або для занять з іпотерапії.

Поруч із гостьовою стайнею пропонується обладнати два паддоки для виходу коней.

В основній стайні з цього боку є можливість організувати блок-ізолятор із процедурною. Великий хол стайні можна обладнати спеціальними зонами посадки на коня як для звичайних вершників, так і для МГН. Також висота стель у стайні дозволяє в місцях де розташовуються роздягальні та амунічні розташувати два поверхи: на першому пропонується обладнати амунічну, а на другому роздягальню з с/в та душовою.

Уздовж водоймища розміщені основні паддоки, а за ними відкриті бочки. На місці розташування левади також організовано додаткові паддоки.

Біля основної стайні розташовані 8 літніх душових для коней, а позаду них піщане покриття для того, щоб кінь міг повалитися розім'явши спину.

Трибуни біля конкурного поля збільшено, біля виїзкового поля організовано суддівські, трибуни, а також міні-п'єдестал. З боку в'їзду на бойове поле піщаний майданчик. Організовано основний п'єдестал біля адміністративної будівлі.

У колишньому ангарі організовано всесезонну тренувальну залу.

Відкриті бочки мають огорожу.

У навчальному корпусі можливе розташування кабінетів лікарів для занять іпотерапією, конференц-зали, кабінетів для теоретичних занять тощо. З

навчального корпусу можна організувати вихід у манеж і зону для посадки МГН на коня.

(Рис. 153) Реконструкція. Генплан

3.4 Висновки до розділу III

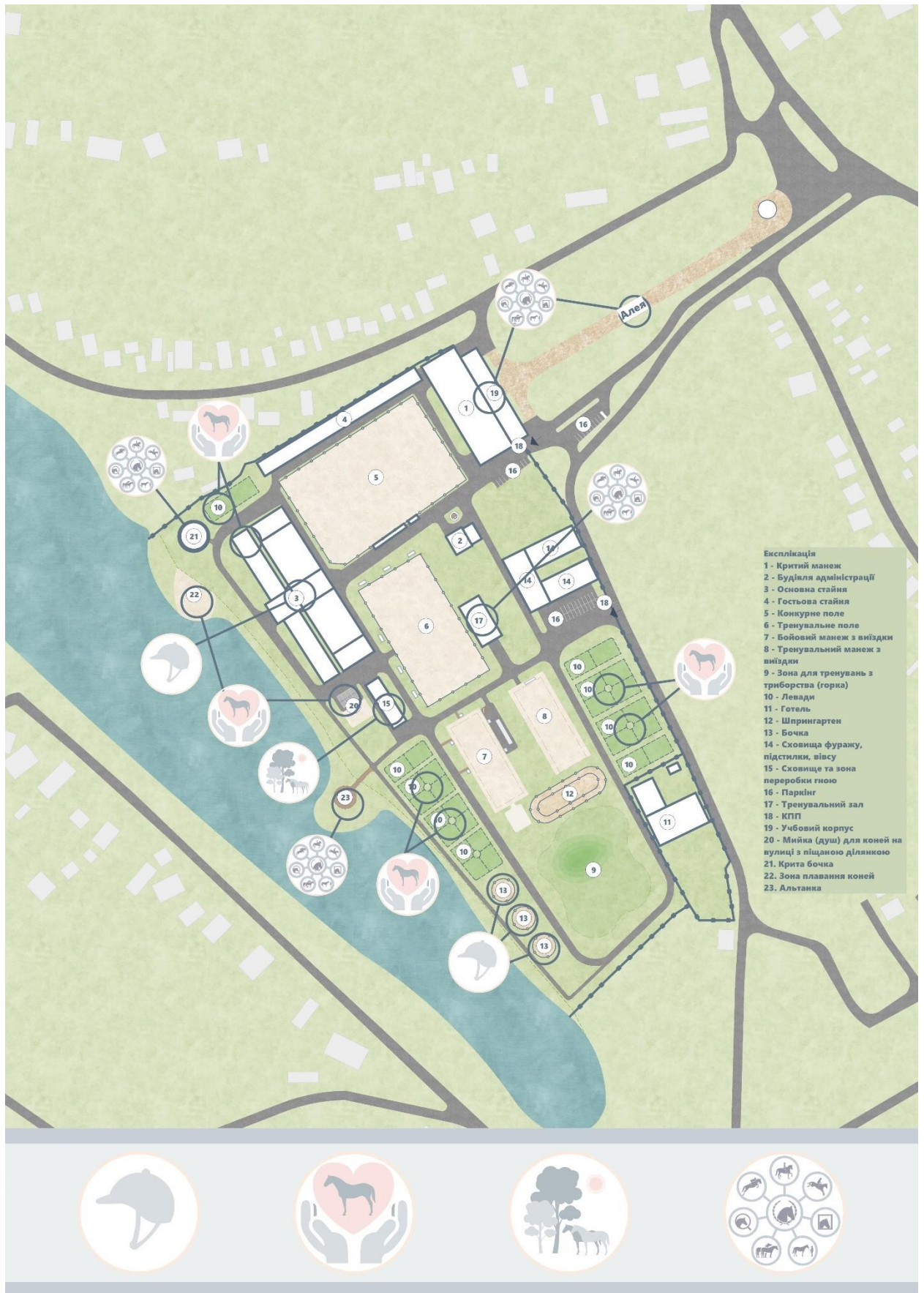
Принцип поліфункціональності виявляється у організації місць для тренувань та безпечної взаємодії МГН з конем, кабінетів іпотерапевтів та інших суміжних напрямів лікування, що дозволяє повною мірою надавати послуги з іпотерапії. Відповідно до покращення умов безпеки та організації критої бочки можливе покращення надання послуг у аматорському спорті та для початківців. Організація конференц-залу дозволяє проводити семінари, а універсальний кабінет сприяє навчанню.

Принцип гуманізації виявляється у збільшенні площі левад, влаштуванні додаткових літніх душових, збільшенні площі денників, установці соляріїв та душових у стайні, організації спуску до води біля кінноспортивної школи, а також блоку-ізолятору з процедурною для поліпшення ветеринарного контролю за кіньми.

Принцип безпечної експлуатації та взаємодії – організація додаткового в'їзду для господарського транспорту, а також паркувань поруч із кінною школою та на її території дозволить розвантажити основний вхід та забезпечить середовище всередині території від машин. У стайні пропонується розмістити окремі розв'язки у просторі деяких денників чи просторі холу замість існуючої організації розв'язок у проході. Також переміщення відкритих бочок далі від бойового виїзкового манежу підвищить рівень безпеки проведених змагань.

Принцип екологічності – зміна рівня безпеки з боку зберігання біологічних відходів також сприятливо впливає на сферу екології та безпеки.

Таким чином, застосування цих принципів проектування сучасних кінноспортивних комплексів призводить до повноцінної зміни монофункції кінноспортивної школи до поліфункції КСК одночасно відповідаючи сучасним вимогам до умов утримання коня. (рис. 154, 155, 156)

(рис. 154) Впровадження принципів проектування на прикладі реконструкції СДЮСШОР з кінного спорту у м. Дніпро

(рис. 155)

(рис. 156)

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Досліджено історію проектування кінноспортивних установ з визначенням рівня гуманізації по відношенню до коня, а також роль коня в житті людини та її зміну з часом. Це дозволяє визначити вектор використання коня, відповідно і попит суспільства на кінні послуги. Також дозволяє визначити, яке місце коня в житті сучасної людини.
2. Визначено основні тенденції у розвитку кінноспортивного сектору в Україні. Незважаючи на до цього часу падіння промисловості, в останні роки кінна промисловість отримала активний розвиток.
3. Досліджено економічний аспект впливу кінноспортивної промисловості на економіку країни. Це дає широке розуміння перспективи розвитку кінноспортивної індустрії та можливості України у цій сфері.
4. Розроблено класифікацію кінноспортивних установ та специфікацію приміщень, а також функціональні схеми до основних типів кінноспортивних установ.
5. Розроблено принципи архітектурно-планувальної організації сучасних кінноспортивних комплексів:
 - Принцип поліфункціональності
 - Принцип гуманізації
 - Принцип безпечної експлуатації та взаємодії
 - Принцип екологічності
6. Відповідно до цих принципів було розроблено проект реконструкції СДЮСШОР з кінного спорту у м. Дніпро. В результаті якого було покращено якість утримання коня, безпеку у процесі тренінгу та відпочинку, забезпечено багатофункціональність структури, а також екологічний стан.

ДОДАТОК 1

Анкета для мешканців міста Дніпро

1. Ваш вік

- а) до 15
- б) від 15 до 18
- в) от 18 до 35
- г) от 35 до 45
- д) старше 45

2. Чи цікавитесь ви кіньми та/або кінним спортом?

- а) так
- б) ні

3. Чи знаєте ви, що у вашому місті є КСК (кінноспортивний комплекс)?

- а) так
- б) ні

4. Чи був у вас досвід верхової їзди?

- а) так
- б) ні

5. Хотілося б вам познайомитись ближче з кінним спортом?

- а) так
- б) ні

6. Чи користуєтеся ви послугами КСК (кінноспортивного комплексу)?

- а) так
- б) ні

7. Як ви вважаєте, чи важливо розвивати сферу кінного спорту в Україні? (Дисципліни кінного спорту є олімпійськими)

- а) так
- б) ні

Запропонуйте друзям та знайомим пройти анкетування онлайн:

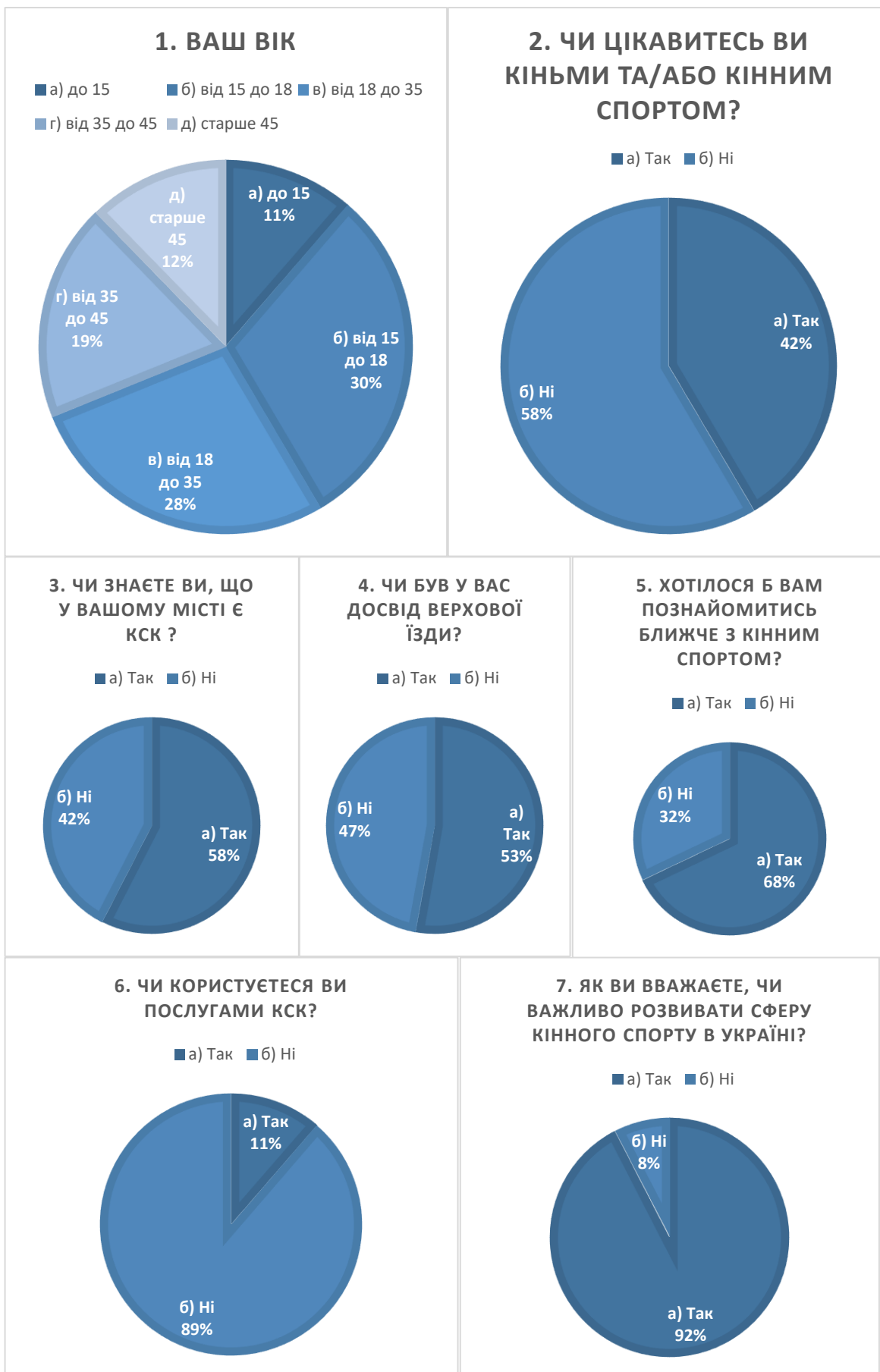
Анкета для спортсменів, тренерів та заводчиків

Анкета для мешканців Дніпра

Результати опитування:

Всього було опитано: 106 людей.

ДОДАТОК 2

Анкета для спортсменів, тренерів та заводчиків

1. У сфері кінного спорту ви:

- а) Учень
- б) Спортсмен (берейтор)
- в) Інструктор
- г) Тренер
- д) Заводчик
- е) Аматор
- ж) Інше (написати).....

2. Ваш вік:

- а) до 15
- б) від 15 до 18
- в) від 18 до 35
- г) від 35 до 45
- д) старше 45

3. Скільки років ви у сфері кінного спорту?

- а) менше 1 року
- б) від 1 до 5 років
- в) від 5 до 10 років
- г) понад 10 років

4. Як ви дізналися про КСК у Вашому місті?

- а) від друзів/родичів
- б) через інтернет
- в) ЗМІ (листівки, реклама, телесюжети тощо)
- г) Інше (написати).....

5. У якому виді кінного спорту ви спеціалізуєтесь?

- а) Конкур
- б) Вїздка
- в) Триборство
- г) Вольтижування
- д) Інше (написати).....

6. Чи важлива для вас наявність зупинки громадського транспорту поряд із КСК?

- а) так
- б) ні

7. Як багато часу ви готові витратити на дорогу до КСК?

- а) менше 30 хвилин
- б) від 30 хвилин до 1 години
- в) від 1 години до 2 годин
- г) не має значення

8. Чи важливі для вас умови проживання коней?

- а) так
- б) ні

9. Чи вважаєте ви за необхідне наявність у стайні солярію, душевої з теплою водою для коней, опалення, ветеринарного боксу?

- а) так
- б) ні
- в) Так, інше (написати).....

10. Чи будете ви в подальшому пов'язувати своє життя з кінним спортом?

- а) так
- б) ні

11. Як ви вважаєте, чи важливо розвивати сферу кінного спорту в Україні?

- а) так
- б) ні
- в) Інше (написати).....

12. Як, на вашу думку, можна покращити ваш КСК?

.....

.....

.....

.....

.....

Запропонуйте друзям та знайомим пройти анкетування онлайн:

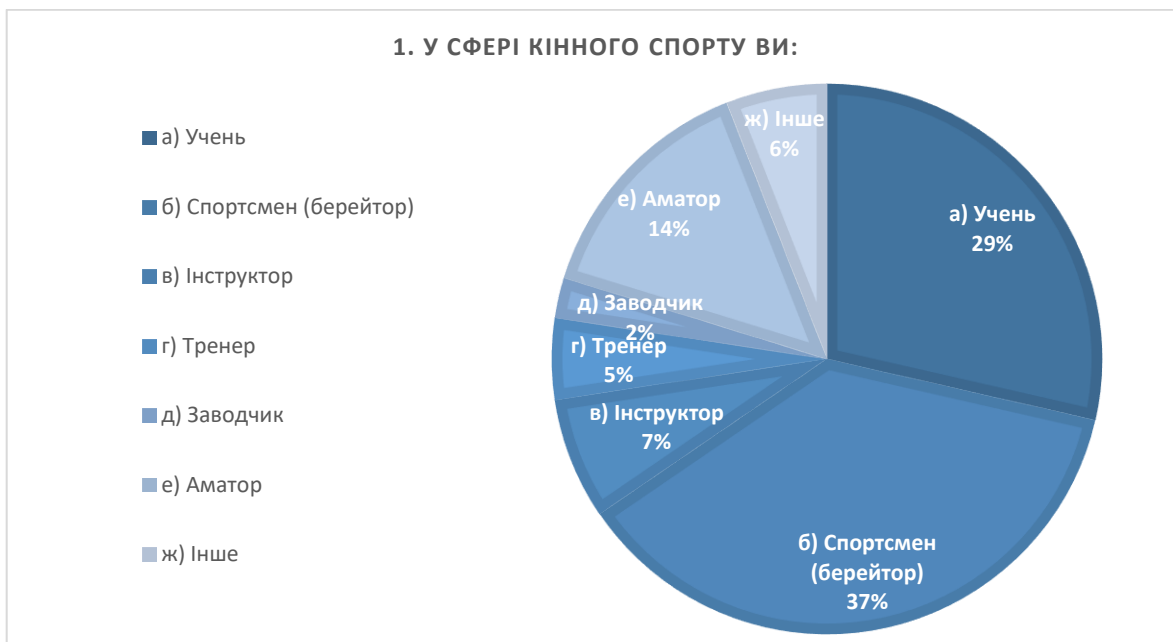
Анкета для спортсменів, тренерів та заводчиків

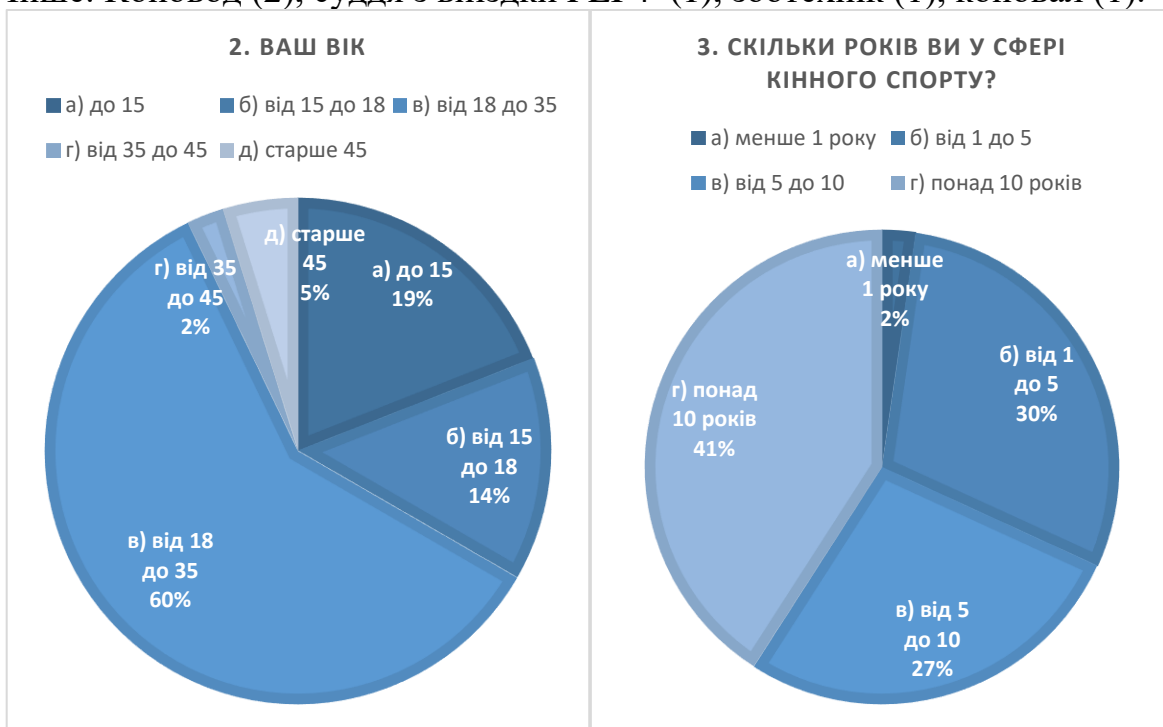
Анкета для мешканців Дніпра

Результати опитування:

Всього було опитано: 84 людини.

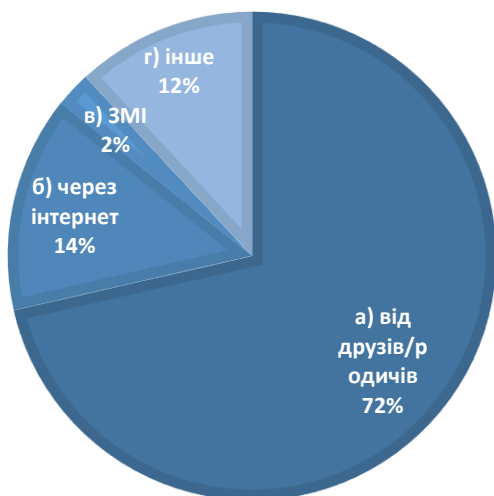

Інше: Коновод (2), суддя з виїздки FEI 4*(1), зоотехнік (1), коновал (1).

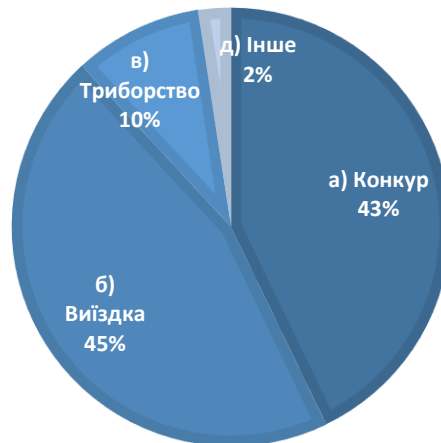
4. ЯК ВИ ДІЗНАЛИСЯ ПРО КСК У ВАШОМУ МІСТІ?

- а) від друзів/родичів
- б) через інтернет
- в) ЗМІ
- г) інше

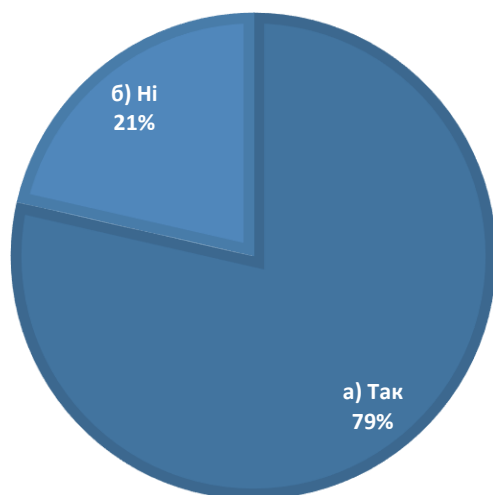
5. У ЯКОМУ ВИДІ КІННОГО СПОРТУ ВИ СПЕЦІАЛІЗУЄТЕСЯ?

- а) Конкур
- б) Виїздка
- в) Триборство
- г) Вольтижування
- д) Інше

6. ЧИ ВАЖЛИВА ДЛЯ ВАС НАЯВНІСТЬ ЗУПИНКИ ГРОМАДСЬКОГО ТРАНСПОРТУ ПОРЯД ІЗ КСК?

- а) Так
- б) Ні

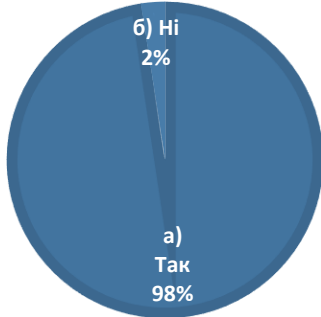
7. ЯК БАГАТО ЧАСУ ВИ ГОТОВІ ВИТРАЧАТИ НА ДОРОГУ ДО КСК?

- а) менше 30 хвилин
- б) від 30 хвилин до 1 години
- в) від 1 години до 2 годин
- г) не має значення

8. ЧИ ВАЖЛИВІ ДЛЯ ВАС УМОВИ ПРОЖИВАННЯ КОНЕЙ?

■ а) Так ■ б) Ні

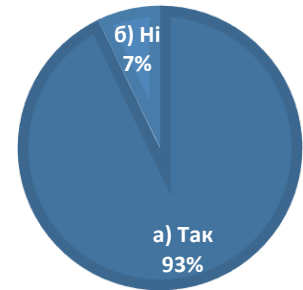
9. ЧИ ВВАЖАЄТЕ ВИ ЗА НЕОБХІДНЕ НАЯВНІСТЬ У СТАЙНІ СОЛЯРІЮ, ДУШОВОЇ З ТЕПЛОЮ ВОДОЮ ДЛЯ КОНЕЙ, ОПАЛЕННЯ, ВЕТЕРИНАРНОГО БОКСУ?

■ а) Так ■ б) Ні ■ в) Інше

10. ЧИ БУДЕТЕ ВИ В ПОДАЛЬШОМУ ПОВ'ЯЗУВАТИ СВОЄ ЖИТТЯ З КІННИМ СПОРТОМ?

■ а) Так ■ б) Ні

11. ЯК ВИ ВВАЖАЄТЕ, ЧИ ВАЖЛИВО РОЗВИВАТИ СФЕРУ КІННОГО СПОРТУ В УКРАЇНІ?

■ а) Так ■ б) Ні ■ в) Інше

12. Як, на вашу думку, можна покращити ваш КСК?

- Додавання опалювальних роздягальнь та душу.
 - Додаткова мийка для коней.
 - Додати ще кілька левад.
 - Зробити нормальні умови для сідлівки та післятренувального часу (мийка в кожному проході, солярій, розв'язки, хоча б 2 на прохід).
 - Зробити солярій, більше зробити критий манеж, в одному проході зробити більше денники, і освітлення на плацах зробити.
 - Полагодити туалети, утеплити стайню, відновлювати денники та інші споруди.
- Додати мийки з теплою водою, зробити дах, додати левади, додати опалення!
 - Зробити кращі умови для коня.
 - Дотримання техніки безпеки, наявність другого критого манежу для роздільних тренувань.
 - Додати зручностей (солярій), утеплити зимовий манеж, побудувати криту бочку для роботи на корді взимку.
 - Поставити солярій, зробити криті бочки.
 - Заміна керівництва та спонсорів обласного СДЮСШОР. (Утеплення, дах, роздягальня, опалення, амуніція, догляд за кіньми).
 - Насамперед покращити фінансування, необхідні нормальні роздягальні для спортсменів. Поліпшити живлення коней.
 - Ремонт усередині стайні, мийка на зиму (зробити).
 - залучити інвесторів для розвитку КСК.
 - Побудувати критий манеж підвищеного комфорту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

(у порядку згадування у тексті)

1. Венди Уильямс. Лошадь. Библиография нашего благородного спутника. ООО «Издательская Группа «Азбука-Аттикус», 2019 КоЛибри
2. И.А. Ахатова. Коневодство на рубеже веков. Уфа «Гилем» 2008.
3. ВИ Аза Халмурзиева ВШЭ. Визуальное исследование «Принципы формирования архитектуры конноспортивных комплексов». Москва, 2019.
4. «Эволюция архитектуры конных сооружений: от конюшен Рамзеса II до современных конноспортивных комплексов. Часть I. Древний и классический периоды» А.М. Гарнец, Д.Д. Зыбина. 2015.
5. «Эволюция архитектуры конных сооружений: от конюшен Рамзеса II до современных конноспортивных комплексов. Часть II. Новый и новейший периоды» А.М. Гарнец, Д.Д. Зыбина. 2015.
6. Реконструкция Пи-Рамессе. <http://piramesse.artefacts-berlin.de/>
7. Влияние технологических требований на архитектуру конноспортивных комплексов. Д.Д. Зыбина 2014.
8. Принципы формирования архитектуры конноспортивных комплексов. Зыбина Д.Д. Диссертация на соискание ученой степени Кандидата архитектуры. Москва 2016.
9. IEA: What is Ergonomics <https://iea.cc/what-is-ergonomics/>
10. История лошади в истории человечества Курская В. издание Ломоносов. 2016
11. Конюшни Рамсеса http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/475347.stm
12. Конюшни Рамсеса <https://cutt.ly/VHG011>
13. О верховой езде. Ксенофонт. Перевод: Понарядов В.В. Сыктывкар. 2005
14. Ипподромы, обгаренные кровью. Е. Мелентьев. Статья в журнале «Мустанг», № GM №1(137)2014.
15. Ипподром Рим большой цирк https://ru.wikipedia.org/wiki/Большой_цирк

16. Колизей не был самым большим. Статья. 2017.
<https://masterok.livejournal.com/3404642.html>
17. «Римские древности» Дионисий Галикарнасский. Перевод: И. Л. Маяк. 2002 г.
18. Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона. АО «Ф. А. Брокгауз — И. А. Ефрон». 1907 г.
19. В поисках Константинополя. Путеводитель по византийскому Стамбулу и окрестностям. Вокруг Света. С. Иванов. 2011 г.
20. Руа Жюст - История рыцарства. Перевод: Веселкова Г. 2013
21. Королевские конюшни «Royal Mews»
https://en.wikipedia.org/wiki/Royal_Mews
22. Королевские лошади Испании. Прошлое и настоящее испанской чистокровной породы. Статья. Е. Шт. 2002 г.
23. Императорский конный двор. Статья. М. Шварц. 2014 г.
24. Реконструкция манежа Пражского Града. <https://cutt.ly/xHGdteY>
25. Версальские конюшни. <https://cutt.ly/yHGdoUO>
26. La Grande Écurie. В. Борисова. Статья. 2019 г.
27. Журнал Nota Bene. 2013г. № 5 Дубровская, Е. Королевский павильон в Брайтоне: дворец удовольствий Георга IV. Часть II с.46-75.
28. Лекція №1. Конярство: минуле, сучасне, майбутнє. Історичний шлях становлення конярства в Україні. <https://cutt.ly/9HGddMl>
29. Лекція №1. Конярство: минуле, сучасне, майбутнє. Сучасний стан конярства України і перспективи його розвитку. <https://cutt.ly/iHGdzZn>
30. Императорские конюшни Петергофа. Статья. 2019 г.
<https://cutt.ly/JHGdnFm>
31. Семенова Г. В. Царское Село: знакомое и незнакомое. - М.: Центрполиграф, 2009.
32. The history and delineation of the horse. Lawrence, John
33. Книга о лошади. С.П. Урсулов. СПб. 1911

34. Сергей Урусов: Книга о лошади. Настольная книга для каждого коннозаводчика. Изд. В. Секачев, 2019 г.
35. История: Ворошиловские всадники. Т. Муминов. Статья в журнале «Мустанг», № GM №4(198) 2020
36. Китаева Людмила Андреевна. Статья. Л.Т.Великая. Днепр. 2012г.
37. Строительство конюшен. Ричард Климеш, Черри Хилл. Москва, изд. Аквариум. 2005
38. Сага о потерянном сборе: Интервью с Элен Арианофф. Журнал «Horses ukraine» выпуск №38.
39. Equestrian center Bois d'Arcy, France. <https://cutt.ly/kHGdYpB>
40. Ранчо Тома Форда в Санта-Фе. <https://cutt.ly/jHGdA8L>
41. Гнездо для лошади Stork Nest Farm - гнездоподобный манеж для лошадей. <http://konovod.com/index.php?id=928>
42. Neilan Horse Museum, China: palatial dwelling for elite equines. Статья. 2018 г. <https://cutt.ly/MHGdL4d>
43. Деркульский конный завод <https://cutt.ly/GHGsyzq>
44. Дубровский конный завод <https://cutt.ly/YHGdV5f>
45. Статья. Новоалександровский конезавод. Степанов В. Вести Беловодщины. 2020.
46. Конная индустрия Великобритании. Справочник профессий и профильных организаций конной отрасли Великобритании. British equestrian trade association (BETA)
47. Конный бизнес – не экзотика, а серьезная экономика. Е. Басалаева
48. IFNA. Financial statistics by year in euro, year 2019
49. Agriculture in the United Kingdom 2019. Department for Environment, Food and Rural Affairs, Department of Agriculture, Environment and Rural Affairs (Northern Ireland), Welsh Government, Knowledge and Analytical Services, The Scottish Government, Rural and Environment Science and Analytical Services

50. ANNUAIRE ECUS 2021. Bilan statistique de la filière équine française - données 2020 Élevage Commerce Utilisations Statistiques socio-économiques. IFCE (Institut française du cheval et de l'équitation)

51. Comptes de l'agriculture en 2019. Production par produits au prix de base, à prix courants (En millions d'euros). Chiffres détaillés. 2020

52. Net revenue of agriculture in Germany from 2002 to 2020
<https://www.statista.com/statistics/1248459/agriculture-net-revenue-germany/>

53. U.S. net farm income from 2000 to 2019 <https://cutt.ly/tHGcIYx>

54. Farm income, 2019 (revised data) <https://cutt.ly/nHGd7du>

55. Jahresbericht 2019. Deutsche reiterliche vereinigung e.v. deutsches olympiade-komitee für reiterei e.v.

56. Global Horse statistics internal 02 2019. Conference Paper. Paul Cross.

57. Economic Contribution of Racing to Canadian Economy
<https://ker.com/equine/economic-contribution-racing-canadian-economy/>

58. Тенденції розвитку дитячого кінного спорту в світі та в Україні. Соболев О. Сборник научных трудов. Переяслав. 2021

59. Державний реєстр суб'єктів племінної справи у тваринництві 2012, 2014, 2016, 2018, 2020 рік. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Інститут розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця НААН. Київ 2013, 2015, 2017, 2019, 2021 р.

60. Здания и сооружения конноспортивных комплексов. Свод правил. Москва 2017.

61. Guide de bonnes pratiques pour l'application des engagements de la Charte pour le Bien-Être Équin. Guide BEE - version 1.0 - Septembre 2018.

62. Recommandations pour la construction Agricole. Fascicule 3. Aspects techniques relatifs aux activités équestres.

63. Тренинг и ипподромные испытания лошадей. <https://cutt.ly/hHGka2y>

64. Тренинг и испытания скаковых лошадей. Под редакцией А. А. Ласкова. Москва "Колос". 1982 г.

65. Fédération Équestre Internationale (FEI) <https://inside.fei.org/>